

วิทยุชุมชน

: รายงานการศึกษาข้อมูลพื้นฐานวิทยุชุมชนภาคประชาชน

โดย

เครือข่ายวิทยุชุมชนภาคตะวันตก, เครือข่ายวิทยุชุมชนภาคใต้,
เครือข่ายสื่อภาคประชาชนภาคเหนือ, มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอส.),
สมาพันธ์วิทยุชุมชนภาคตะวันออก, สมาพันธ์วิทยุชุมชนคนอีสาน

ISBN: 978-974-06-9075-7

พิมพ์ครั้งที่ 1: พฤษภาคม 2551

จำนวน 1,000 เล่ม

สนับสนุนการจัดพิมพ์:

■■■ HEINRICH BÖLL STIFTUNG
SOUTHEAST ASIA

มูลนิธิไฮน์ริค เบิลล์ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
91/9 อุโมงค์ชอย 5 ถ.สุเทพ ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200
โทรศัพท์: 053 810 430 - 2 โทรสาร: 053 810 124

ถ่ายภาพปกและภาพประกอบ: สาโรจน์ แววมณี
พิสูจน์อักษร: สุรารักษ์ ใจวุฒิ และณภัทร สาเตียร
ศิลปกรรม: กานต์ ณ กานท์

ประสานงานการผลิต: นอกรอบศรีเอชัน
โทรศัพท์: 086 630 0391, 085 549 0469

พิมพ์ที่ วนิดาเพรส
14/2 หมู่ที่ 5 ต.สันผีเสื้อ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300
โทรศัพท์: 053 110 503-4, 081 783 8569

คณะศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล:

ฉัตรชัย ไชยโยธา - สมาพันธ์วิทยุชุมชนคนอีสาน
เชลศ อารังสิติกุล - เครือข่ายวิทยุชุมชนภาคตะวันตก
ณัฏฐา สุริยะรังษี - สมาพันธ์วิทยุชุมชนภาคตะวันออก
ธรรมนิตย์ สุริยะรังษี - สมาพันธ์วิทยุชุมชนภาคตะวันออก
นันทพร เตชะประเสริฐกุล - มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม
ปัทมพร ไพบุลย์วัฒนกิจ - เครือข่ายสื่อภาคประชาชนภาคเหนือ
วีระพล เจริญธรรม - สมาพันธ์วิทยุชุมชนคนอีสาน
ศิริพล สัจจาพันธ์ - เครือข่ายวิทยุชุมชนภาคใต้
สุกัญญา น้อยนารถ - เครือข่ายวิทยุชุมชนภาคตะวันตก

ผู้เรียบเรียง:

สาโรจน์ แววมณี

ที่ปรึกษา:

ดร.จิรพร วิทยศักดิ์พันธุ์
คณะสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
โสภิตา วีรกุลเทวัญ
มูลนิธิไฮน์ริค เบิลล์ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สนับสนุนโดย

มูลนิธิไฮน์ริค เบิลล์ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
(Heinrich Böll Stiftung Southeast Asia Regional Office)

สารบัญ

คำนำคณะศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล	8
คำนำมูลนิธิไฮนริค เบิลล์	10
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (ภาษาอังกฤษ)	12
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (ภาษาไทย)	34
บทวิเคราะห์ โดย วีระพล อันมัย	58
บทที่ 1 บทนำ	66
ความเป็นมา	66
วัตถุประสงค์	69
ขอบเขตและวิธีการศึกษา	70
ระยะเวลาศึกษา	74
ประโยชน์ที่จะได้รับการศึกษา	74
นิยามศัพท์	75
บทที่ 2 แนวคิดวิทยุชุมชนและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง	78
แนวคิดวิทยุชุมชน	79
การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชน	84
บทที่ 3 กำเนิดและพัฒนาการของวิทยุชุมชนในประเทศไทย	90
ช่วงที่ 1 กระบวนการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญมาตรา 40 และการก่อตั้งวิทยุชุมชน (พ.ศ. 2540 - 2545)	92
ช่วงที่ 2 การบังคับใช้กฎหมายของรัฐ และการเกิดเครือข่ายวิทยุชุมชน (พ.ศ. 2545 - 2548)	100
ช่วงที่ 3 ความหลากหลายของวิทยุชุมชน และภาวะกฎหมายเป็น “อัมพาต” (พ.ศ. 2547 - 2550)	111
บทสรุป	124

บทที่ 4 สถานภาพวิทยุชุมชนภาคประชาชน	128
ลักษณะทั่วไปของวิทยุชุมชน	128
วิทยุชุมชนเป็นของชุมชน	134
วิทยุชุมชนโดยชุมชน	140
วิทยุชุมชนเพื่อชุมชน	146
วิทยุชุมชนไม่แสวงหากำไรทางธุรกิจ	151
วิทยุชุมชนกับการแทรกแซงหรือครอบงำ จากรัฐ ทุน และกลุ่มการเมือง	155
บทที่ 5 ปัญหาและแนวทางการดำเนินงานวิทยุชุมชน	160
ปัญหาการดำเนินงานวิทยุชุมชน	160
แนวทางการดำเนินงานวิทยุชุมชน	165
บทที่ 6 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	170
สรุปผลการศึกษา	171
ข้อเสนอแนะ	183
บรรณานุกรม	190
ภาคผนวก ก รายชื่อวิทยุชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างศึกษา	196
ภาคผนวก ข มาตราที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปสื่อในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550	226
ภาคผนวก ค ลำดับสถานการณ์วิทยุชุมชน	232
ภาคผนวก ง เอกสารของรัฐที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชน	284
ภาคผนวก จ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551	296

สารบัญตารางและแผนภูมิ

ตาราง:

1.1 การกระจายตัวของวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่าง	71
3.1 จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนในประเทศไทย	99
4.1 สถานที่ตั้งวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่าง	130
4.2 จำนวนชั่วโมงต่อวันที่สถานีวิทยุชุมชนออกกระจายเสียง	134
4.3 องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชน เรียงจากมากไปน้อยเปรียบเทียบตามภาค	136
4.4 การระดมทุนจำแนกตามภาคและเรียงลำดับจากมากไปน้อย	138
4.5 แหล่งเงินที่นำมาซื้อเครื่องส่งและอุปกรณ์	140
4.6 การมีส่วนร่วมในการปรับผังรายการ	144
4.7 วิธีการปรับผังรายการครั้งล่าสุดของวิทยุชุมชน	145
4.8 ประเภทรายการแยกตามภาคและเรียงลำดับจากมากไปน้อย	148
4.9 รายการเกี่ยวกับผู้หญิงเรียงลำดับจากมากไปน้อย	149
4.10 ประโยชน์ของวิทยุชุมชนที่มีต่อคนในชุมชน	151
4.11 ค่าจ้างเจ้าหน้าที่ของวิทยุชุมชน	153
4.12 เหตุผลที่วิทยุชุมชนมีโฆษณา	154
4.13 เหตุผลที่วิทยุชุมชนที่เคยมีโฆษณาและปัจจุบันหยุดโฆษณา	154
4.14 แนวทางการระดมทุนหากไม่มีโฆษณา	155
4.15 ลักษณะการแทรกแซงของรัฐ	157
4.16 ลักษณะการแทรกแซงของกลุ่มการเมือง	158
4.17 ลักษณะการแทรกแซงของภาครัฐกิจ	159
5.1 ปัญหาบุคลากรแยกตามภาคและเรียงลำดับจากมากไปน้อย	162
5.2 ปัญหางบประมาณแยกตามภาคและเรียงลำดับจากมากไปน้อย	163
5.3 ปัญหาอุปกรณ์ในห้องส่งแยกตามภาคและเรียงลำดับจากมากไปน้อย	164
5.4 ปัญหาการสร้างเครือข่ายแยกตามภาค	165
5.5 ความต้องการการสนับสนุนของวิทยุชุมชนแยกตามภาค	166

แผนภูมิ:

4.1	กำลังส่งของเครื่องส่งวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่าง	131
4.2	พื้นที่กระจายเสียง	132
4.3	จำนวนวันต่อสัปดาห์ที่สถานีวิทยุชุมชนออกกระจายเสียง	133
4.4	การระดมทุนภายในกับภายนอกชุมชน	137
4.5	จำนวนคณะกรรมการที่กระตือรือร้นของสถานีวิทยุชุมชน	141
4.6	จำนวนผู้จัดรายการต่อหนึ่งสถานี	142
4.7	การประชุมของคณะกรรมการวิทยุชุมชน	143
4.8	การเชิญคนท้องถิ่นมาร่วมรายการของวิทยุชุมชน	146
4.9	เนื้อหาที่คนท้องถิ่นพูดในรายการ	150
4.10	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของวิทยุชุมชน	153
5.1	ปัญหาคลื่นทับ/คลื่นแทรกของสถานีวิทยุชุมชน	161
5.2	แนวทางดำเนินงานภายใต้ความไม่แน่นอนของกฎหมาย	167
5.3	แนวทางการจดทะเบียนของวิทยุชุมชน	168
5.4	ความต้องการของวิทยุชุมชน	169

คำนำ

คณะศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

วิทยุชุมชนเกิดขึ้นครั้งแรกในลาตินอเมริกาเมื่อทศวรรษ 2490 หลังจากนั้น ก็แพร่กระจายออกไปทั่วโลก โดยเฉพาะในประเทศเสรีประชาธิปไตย ที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนด้านการสื่อสาร แต่วิทยุชุมชนนับเป็น “ของใหม่” สำหรับประเทศไทย คนในสังคมรับทราบและใช้สื่อนี้ในต้นทศวรรษ 2540

วิทยุชุมชนนับเป็นช่องทางอันหนึ่งที่คนในชนบทและคนชายขอบสามารถใช้สื่อสารเรื่องราวภายในชุมชน ตลอดจนเผยแพร่ความต้องการ และปัญหาของตนเองให้สังคมได้รับทราบ ซึ่งรัฐที่เป็นเสรีประชาธิปไตย ควรจะสนับสนุนและส่งเสริมให้วิทยุชุมชนเกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย ตามหลักการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น”

หลังจากการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนครั้งแรกของประเทศไทย

ในปลาย พ.ศ. 2544 จนถึงปัจจุบัน วิทยุชุมชนได้ผ่านบทเรียนและปรับเปลี่ยนไปตามบริบททางสังคมการเมือง ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การวิจัยครั้งนี้จึงต้องการสำรวจข้อมูลพื้นฐานว่าวิทยุชุมชนในปัจจุบันประสบกับปัญหา/อุปสรรคด้านใดบ้าง และวิทยุชุมชนเหล่านี้ต้องการการสนับสนุนในแง่ไหน

คณะศึกษาฯ หวังว่าข้อมูลเหล่านี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนงานในอนาคตของหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิทยุชุมชน และสนับสนุนหลักการ “วิทยุชุมชนเป็นของชุมชน เพื่อชุมชน และโดยชุมชน”

คณะศึกษาฯ ขอขอบคุณพี่น้องชาววิทยุชุมชนทุกท่าน ที่กรุณาสละเวลาให้ข้อมูล ทั้งการสัมภาษณ์ในพื้นที่และการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ นอกจากนี้ขอขอบคุณคุณมนตรี อิ่มเอก คุณสุเทพ วิไลเลิศ และอาจารย์ธีระพล อันมัย ผู้ให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ในที่ประชุมเพื่อพิจารณาร่างรายงานการศึกษาฯ ของคณะศึกษาฯ และวิเคราะห์ข้อมูล

ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบคุณมูลนิธิไฮน์ริค เบิลล์ ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณโสภิตา วีรกุลเทวัญ ผู้ประสานงานโปรแกรมของมูลนิธิฯ และอาจารย์ ดร.จิรพร วิทย์ศักดิ์พันธุ์ รองคณบดีคณะสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และที่ปรึกษาเครือข่ายสื่อภาคประชาชนภาคเหนือ ผู้ให้ข้อคิดและร่วมแลกเปลี่ยนมุมมองตลอดระยะเวลาของการศึกษา งานศึกษาครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

คณะศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

เมษายน 2551

คำนำ

มูลนิธิไฮน์ริค เบิลล์

สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

(Heinrich Böll Stiftung Southeast Asia Regional Office)

รายงานการศึกษาข้อมูลพื้นฐานวิทยุชุมชนภาคประชาชน เกิดขึ้นภายใต้ความร่วมมือระหว่างมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอส.) เครือข่ายสื่อภาคประชาชนภาคเหนือ สมาพันธ์วิทยุชุมชนคนอีสาน เครือข่ายวิทยุชุมชนภาคตะวันตก สมาพันธ์วิทยุชุมชนภาคตะวันออก เครือข่ายวิทยุชุมชนภาคใต้ และมูลนิธิไฮน์ริค เบิลล์ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงการตั้งคำถามและความพยายามแสวงหาคำตอบจากมุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้องกับภาคปฏิบัติการของวิทยุชุมชนเพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์ ปัญหา อุปสรรคที่สถานีวิทยุชุมชนจำนวนหนึ่งกำลังเผชิญอยู่ท่ามกลางการช่วงชิงนิยามความหมายอย่างหลากหลายยิ่งในปัจจุบัน

มูลนิธิฯ มีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสร่วมดำเนินงานตลอดจนการสนับสนุนการจัดพิมพ์รายงานการศึกษาฯ ร่วมกับเครือข่ายสื่อภาคประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน ตลอดจนได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

จากนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัย
อุบลราชธานี และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นก้าวสำคัญของความร่วมมือในการดำเนินงานระหว่างองค์กรภาคประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน ตลอดจนนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนอันเป็นรากฐานของการมีส่วนร่วมในกระบวนการปฏิรูปสื่อของสังคมไทย ทางมูลนิธิฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลการศึกษานี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่ภาคส่วนต่างๆ ทั้งที่เป็นหน่วยงานด้านการพัฒนา ด้านการศึกษา และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปสื่อจะได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

มูลนิธิไฮนริก เบิลล์
สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

Executive Summary

Preliminary Study of Community Radio

1. Introduction

Community radio came into being in Thailand as a result of legal provisions upheld in the 1997 Constitution of the Kingdom of Thailand and the Organization of Frequency Wave Allocation and Supervision of Radio Broadcasting, Television and Telecommunications Enterprises Act B.E. 2543 (2000).

Since the 1997 Constitution of the Kingdom of Thailand became effective, progressive mass communication NGOs and academics have been expanding efforts to provide education and training to raise awareness of freedom of expression and community radio operation among the Thai public. This has been done under the principle that “community radio is of the community, by the community and for the community”. In addition, community radio must be operated on a voluntary, not-for-profit basis, free from political intervention and domination by the state, capital and politicians.

In 2004, the government allowed community radio stations to earn income from broadcasting commercials. This led to a sharp increase in the number of community stations, from about 500 to 2,000 stations within three months after the notification was made. Expansion became reckless, and there was no system in place to provide a clear understanding of community radio's functions. As a result, a "war of frequencies" began.

This study aims to explore and develop a database of people's sector community radio stations, including the origin and evolution of community radio and an analysis of problems and obstacles in community radio operation. It is hoped that this will help community radio networks to gain a better understanding of the overall situation of community radio in Thailand, thus enabling them to develop their plans in light of community radio history.

2. Methodology

This study has been made possible through cooperation from various sectors. Meetings of "concerned community radio networks" were called in different areas, and collective discussion and decision making was made. The first two meetings of community radio networks were conducted in partnership with regional community radio networks, Thai Volunteers Services Foundation (TVS), the Heinrich Böll Foundation's Southeast Asia Regional Office, and project researchers. The meeting was devoted to discussing and identifying issues of study, tools for compiling and recording data (questionnaires). Both before and after the meeting, advisory committee members were consulted on process and procedure. In addition, the research team divided up their work. Regional community radio networks and TVS were asked to identify sample groups, compile names and addresses of sample groups, plan data collection and conduct surveys among sample groups

using questionnaires. The majority of the community radio stations recruited as sample groups were founded under the principle of community radio. Local operating communities had been given training and other preparation before the launch of the radio stations. They basically had no aims to generate profit, but focused on serving community's interests and keeping local people informed.

The questionnaire was developed by the research team based on issues raised in the meetings and questions that arose during the literature review and expert interviews. Due to time constraints, there was no chance to pilot test the draft questionnaire among the sample groups. A test was, however, conducted among representatives of the networks who would be directly involved with collecting the data and revising questionnaires. Both closed and open-ended questions were used, and the regional networks helped to dispatch the questionnaires among sample groups.

The third community radio network meeting was held to monitor progress and obstacles in data collection, and to discuss various observations as well as exchange and analyze the situation of community radio stations operating in each region. This helped researchers to compile quantitative information needed for further analysis. The fourth meeting focused on analyzing the data, proposing a draft study report, and exploring possible future cooperation.

3. Results

158 community radio stations participated as sample groups in this study, which covered six regions including the North (35 stations), the South (21 stations), the Northeast (53 stations), the West (16 stations), the East (21 stations), and the Central Plains and Bangkok (12 stations). The sample groups were divided into two major categories, including physically-based community radio (109

stations) and topically-based community radio (49 stations).

3.1 General characteristics of community radio: Basically, a community radio station is located in a place that is easily accessible to members and has the broadcasting range of 20 - 30 watts, covering a radius of 10 -15 kilometers. Broadcasting times vary depending on the needs of the community. Based on a study of 158 stations, the following conclusions were made.

1. Location: Most of the radio stations (83 stations, or 52.5%) were located on public premises, (23.4% in temples, mosques or chapels, 2.5% in a village's multipurpose building, and the remaining 26.6% in other public premises). In addition, 40 stations, or 25.3% of the total were located in government offices, with 6.3% in Tambon Administration Organization (TAO) offices, 1.3% in municipality offices, 5.7% in hospitals, 4.4% in schools, and the rest (7.6%) in other government offices.

Community radio stations located on government premises and in NGO offices (such as in TAOs, municipalities, village health posts, foundations, hospitals, etc.) are normally financially supported by government agencies. This financing includes utility expenses (electricity and phones) and maintenance of transmitters and equipment). But being located on government premises or in NGO offices may make people feel uncomfortable.

2. Broadcasting capacity and area coverage depend on various factors, including geographical setting, transmission capacity, and station location. Most community

radio stations (121 stations or 76.6% of those surveyed) use transmitters with less than 30 watts of capacity. 12 stations, or 7.6% of those surveyed, had a transmission capacity of 31-60 watts, and the number of community radio stations with over 60 watts of transmission power stood at only at 25 stations, or 15.8%.

Most community radio covered the Tambon to district level. 62 community radio stations, or 44.3% of those surveyed, broadcasted in at least 4 Tambons. 50 community radio stations, or 35.7% of those surveyed, covered an area of 5 - 8 Tambons. 12 stations, or 8.6% of those surveyed, covered 9 - 12 Tambons, and the remaining 16 stations, or 11.4%, covered 13 Tambons.

3. Broadcasting days and times, Similar to conventional radio broadcasting, 136 community radio stations, or 86.6% of those surveyed, operated every day, 17 stations or 10.9% of those surveyed, operated 4 - 6 days per week, and four stations, or 2.5%, operated 1 - 3 days per week.

In terms of the number of broadcasting hours per day, 109 community radio stations, or 69.0% of those surveyed, broadcasted for nine hours per day, 33 stations, or 20.9% of those surveyed, broadcasted for four hours per day, and 16 stations, or 10.1%, broadcasted for less than one hour per day.

The fact that most community radio stations broadcasted every day and for longer than nine hours per day can be attributed to attempts by the radio operators to remind people of the station's existence, even though sometimes operators simply played music without making

announcements.

3.2 Community radio belongs to the community: Diversity in the composition of community radio committees was explored including through analysis of funding sources for the establishment, operation and other infrastructure support of community radio stations.

1. Composition of community radio boards:

Board membership varied greatly, with most board members coming from local community organizations. Most representation came from local groups or organizations (17.6%), followed by local government officers (15.0%) and respectable persons in the community (14.7%). Only 7.6% of the board members belonged to outside organizations or agencies.

2. Fundraising: Initial procurement of equipment for community radio stations, including the purchase of transmitters and other equipment, was mostly made possible through domestic fundraising, including *Phapa* (“Buddhist Monk Robe Ceremonies”), tea parties, and fundraising dinners. Some initial funds may come from outside, such as from the Social Investment Fund, the Community Organization Development Institute (CODI), and TVS.

To make the operation of community radio possible, one of the most common methods used (by 18.7% of radio stations surveyed) is to solicit local people to help support utility costs, i.e., water, electricity, and phone bills. Following that is fundraising through outside

organizations (14.2%). The least popular method (3.4%) is selling products such as community-made handicrafts, *Jatukham* amulets, and shirts.

Analyzing the overall situation by region, it was found community radio stations in the South, Northeast, West, and Bangkok and Central Plain share typical characteristics, whereas those in the North and East often seek support from outside organizations. Nevertheless, most community radio stations (57.9%), rely on in-sourcing rather than out-sourcing for fundraising.

3. Sources of income for the purchase of transmitters and equipment: Most community radio stations are founded through an initial investment of 200,000 - 300,000 baht, with transmitter costs at 30,000 - 50,000 baht, antennas at 10,000 - 30,000 baht, and studio space and other equipment at 30,000 - 60,000 baht. Nevertheless, regular maintenance of transmitters and other equipment is necessary, and various methods of fundraising are used to raise money for the purchase of expensive such as computers and CD players.

It was found that 32.4% of community radio stations fundraise within their own communities for the purchase of transmitters, and 35.8% rely on capital from the Social Investment Fund or CODI. The remainder of stations (29.8%) tapped into funds from TAOs and NGOs. Antennas were the first priority purchase. 39.0% of stations relied on funds from TAOs, personal donations and NGOs, for the purchase of antennas, and 37.7% relied on internal fundraising. For studio space and other equipment, 45.0% of the stations surveyed relied on internal fundraising and

the remainder (37.6%) relied on funds from TAOs and NGOs.

3.3 Local involvement in community radio stations: Based upon research findings, the following conclusions can be made regarding management structures, community representation, radio announcers, meetings and broadcasting schedule planning, and utilization of local resource persons.

1. Community representation and radio announcers: Each community radio station may have from one to dozens of committee members. In most cases, the number of board members was higher than the actual number of active members. Each station had an average of seven active committee members. 65 stations, or 43.0% of those surveyed, had less than ten active committee members, 56 stations, or 37.1% of those surveyed, had from 11-20 active committee members, and 30 stations, or 19.9%, had more than 21 active committee members.

In terms of radio announcers, it was found that on average, each community radio station had 14 announcers, with an average of nine men and five women. 68 stations, or 43.4% of those surveyed, had 1 - 10 announcers, 66 stations, or 42.0%, had 11-22 announcers, and 23 stations, or 14.6%, had more than 21 announcers.

2. Meetings and revision of broadcasting schedules: Most community radio stations met every month for official consultations. 64 stations, or 41.6% of those surveyed, met once a month, and 42 stations, or

27.3%, met only periodically. However, special meetings were called for major decision making.

In terms of participation in formulating and adjusting contents to audience demand, most community radio stations encouraged their audience members to actively participate. Call-ins were the most common method of participation (29.9%), followed by participation through committee representatives (19.4%). Only 7.7% of community radio stations had ever conducted audience surveys.

In terms of adjusting broadcasting schedules, most community radio stations made decisions in joint meetings between the committee and radio announcers (71.7%), followed by radio announcers adjusting the schedule themselves (7.2%). Due to the high turnover in radio announcers, adjustment of broadcasting schedule was mostly done internally. In addition, radio announcers often got to hear comments from audience through the call-ins, and often got to meet listeners in person. For these reasons, they generally understand what the listeners want.

3.Utilization of local resource persons: Most community radio stations (95 stations, or 62.5% of those surveyed) hardly ever invited local resource persons to speak. Only 36 stations, or 23.7% of those surveyed, invited local people to speak once a week. 13 stations or 8.5% of those surveyed, invited local people to speak once a month, and 8 stations, or 5.3%, never invited local people to speak.

3.4 Local involvement in community radio: The following findings were made regarding community input in program content and the utilization of local speakers:

1. *Program contents* mostly respond to the need of both organizers and listeners. The most popular contents for community radio stations (13.5%) were local news and music, followed by local wisdom (12.4%). Compared by region, community radio stations in the West, Central Plains and South often broadcasted local news, whereas those in the Northeast preferred to focus on local wisdom.

Contents specifically catering to women mostly concerned health care (27.2%), followed by parenting (16.8%). About 15.2% of community radio stations had no special programs targeting women at all.

2. *Issues raised by local speakers:* Apart from broadcasting local news that could not be heard on mainstream radio stations, community radio stations also featured shows in local dialects, and local speakers were invited to share information with local audiences. They mostly shared wisdom on local culture and traditions (29.0%), and issues concerning local livelihoods (26.6%). Therefore, it is clear that community radio stations primarily aim to respond to the needs of local people, rather than functioning as a conduit for information from outside, since local people can access outside news from other media.

3. *Benefits to local people:* The committees of community radio stations agreed that community radio

benefit local communities in various ways. Firstly, local people get knowledge and entertainment from community radio (20.3%). Secondly (19.4%), they get to listen to news from the community, i.e., lost and found, missing persons, etc., and thirdly (16.7%), community radio programming helped people to better understand the importance of community radio (16.7%).

3.5 Non-profit community radio work: Community radio entails both operational and maintenance expenses. In this study, community radio stations' monthly expenses were explored, as well as their operation costs on a non-commercial basis. These can be summarized as follows:

1. *Monthly expenses:* A community radio station spends 2,807.00 baht per month on average. 46% of community radio stations surveyed operate on less than 1,000 baht per month. Community radio stations that employ staff (29 of the stations surveyed), including technicians to operate transmitters and computers, however, incurred monthly expenses of up to 5,100.00 baht per month. 37.9% of the stations surveyed paid their staff 3,000 — 5,000 baht per month. However, 31.0% of stations had their staff salaries paid by outside organizations. Their staff thus had to do other work as well. None of the stations surveyed disclosed the amount of their staff members' monthly salaries.

2. *Whether or not to air commercials:* Committees and audiences were often split on this issue. According to our survey of 32 community radio stations, 22 stations relied

on income from broadcasting commercials, while the other ten stations had chosen to stop airing commercials.

The first and foremost reason for relying on income from commercials is the stations' need to cover regular expenses such as utilities (46.8%). Next to that, 20.0% had no other ways to generate income and had no idea how to fundraise. As for the reasons that radio stations chose to stop airing commercials, 29.7% considered that advertising conflicted with the philosophy and concept of community radio, and 18.5% had agreements with the community radio networks to refrain from airing commercials.

When asked about funding solutions in the absence of advertisements, most of the community radio stations surveyed (21.4%) responded that they had to seek funding from outside, 21.0% proposed raising more funding from the local community, and the other 15.6% suggested that committees contribute funding from their own coffers, or tap into funding from TAOs.

3.6 Community radio and intervention by state, capital and political groups: Periodically, the principle “of community, by community and for community” is challenged in various manners. For example, there have been orders to close down community radio stations, both temporarily and permanently, orders to ban certain programs, encouragement for radio stations to air commercials, orders against participation and cooperation from government officials, instances of running programs for political or business interests, dispatching officers to inspect stations, etc. The results of the survey can be summarized as follows.

1. *Intervention by the state:* Common state interventions include orders to close down stations (21.9% of stations surveyed), dispatching officers to inspect

stations (21.4%), and other forms of intervention (11.2%) such as sending warning letters, visits to stations by military or police officers, and summoning the announcer to report to the army. However, 45.5% of community radio operators said that they had never faced state intervention. This is because many community radio stations have learned from past experiences and prefer to self-censor rather than let the state intervene.

2. Intervention by political groups: Common forms of interference by political groups include encouraging community radio stations to air advertisements (6.9%). One of the radio stations surveyed received a threatening phone call. In addition, 75.3% of the sample group said that they had never faced intervention by political groups since political groups and community radio stations mostly maintain complimentary relationships, and there is no need for the use of force or threats. But local political groups often sponsor community radio stations by helping them with the purchase of equipment, as a way to sustain patron-client relationships for long-term political gain.

3. Intervention by the business sector: Common interference by the business sector includes encouraging community radio stations to air advertisements and agreeing to sponsor the stations (22.4% of the stations surveyed), followed by attempts to convince local communities, station committee members, and radio operators to agree to air advertisement (15.8%). However, 29.4% of surveyed community radio stations said that they had faced no intervention by the business sector. They

tended to regard representatives of the business sector as donors who were interested in supporting community radio financially.

3.7 Problems and obstacles: Since 2002, community radio stations have faced multi-faceted problems. Major problems include frequency overlapping and interference, personnel, lack of broadcasting equipment, and challenges in networking and community empowerment.

1. *Frequency overlapping and interference* is a common issue among most community radio stations. 35.5% of stations surveyed reported problems with frequency overlapping, 28.6% operated on very close frequencies, which gives rise to frequency interference. 21.2% faced frequency interference problems due to the fact that their stations were too close to other stations, whereas 14.7% said they did not have this problem. Only 38.3% of the community radio stations surveyed were able to solve the issue of frequency overlapping and interference, whereas 61.7% could not.

2. *Personnel:* Common personnel issues included a lack of technical knowhow to operate transmitters, and use CD players and computers (19.7% of stations surveyed), followed by radio announcers' lack of skills in providing effective, diverse and interesting content (16.6%). However, 5.7% of stations surveyed said they had no personnel problems.

Considered by region, community radio stations in the North, South, Central Plains, and Northeast suffered

from a lack of technical knowhow among their personnel, which is a common problem countrywide. In the East, stations reported problems due to a lack of volunteers, and in the West, they suffered from a lack of radio announcers with sufficient skills.

3. Funding problems: Across the country, a lack of funding for personnel development and repairmen seemed to be most serious problem (52.5% of stations surveyed). As a result of this problem, a number of stations have had to stop operating, as they had no money to fix their transmitters. However, 24.2% of community radio stations reported no problems with funding. Considered by region, community radio stations in the West seemed to suffer the least from a lack of funding because they are able to raise funds from organizations in the private and governmental sectors to support their monthly expenses and maintenance of transmitters and equipment.

4. Broadcasting room equipment: A lack of broadcasting gear was mentioned as the most common problem among surveyed stations (28.7%), followed by insufficient equipment (24.8%). Considered by region, community radio stations in the North suffered the most from a lack of broadcasting gear, whereas the West suffered from insufficient equipment.

5. Networking and community empowerment: Most community radio stations had no problem with networking and strengthening their own communities (72.5% of those surveyed). Common problems found

enactment of laws to legalize their status, whereas the remainder opted for dissociating from politics and stopping broadcasting (1.5% and 3.5% of those surveyed, respectively.)

3. Registration: As a result of a present lack of legal foundation status for community radio stations, 74 stations or 52.2% deemed that a joint committee between private and government sector as well as civil society should be set up to handle registration of community radio. 20.4% deemed that the registration can be done among themselves, whereas 23 stations or 16.2% had no interest in the registration issue.

4. Recommendations for community radio policy: Among the community radio stations surveyed, 27.6% wanted the government to carry out a survey to differentiate between community radio and business radio. Aside from that, 24.54% demanded efforts to promote community radio to operate under the principle “of the community, by the community and for the community”. 22.3% demanded that the government set up an organization to allocate frequencies and manage radio broadcasting as soon as possible, whereas 19.5% wanted the government to promote and raise awareness of the genuine principle of community radio in society. Their other demands included the enactment of community radio laws and allocation of funds for community radio.

4. Recommendations

4.1 Joint meetings among agencies and organizations

supporting community radio: At present, a number of state and private organizations work to promote and empower community radio. Therefore, lessons should be learned from their experiences to set out future action plans and to avoid repeating working in the same target areas. This will also help to address issues regarding expansion and replication of efforts. In addition, supporting organizations should work in response to the needs of community radio stations, including personnel development in terms of technical knowledge and skills in the control and maintenance of the transmitters and equipment, production of quality contents.

4.2 Strengthening community: Radio operators and listeners should hold meetings together to share common issues, and operators from various stations should also hold regular meetings. This will give impetus to sharing and learning from each other, promoting community participation and mutual learning regarding how to make community radio belong to communities, so that work is done for communities and by communities. In addition, there should efforts to learn from experiences among stations regarding promoting participation, production of quality programs, fundraising, etc. A few case studies may be chosen as models for further in-depth analysis on various issues. This will help to generate a body of knowledge which can then be disseminated among community radio stations to help to enhance their work.

4.3 Mutual support between community radio networks: Based on the experiences of leaders and actors in networks at the regional and national levels, a body of knowledge has been generated on technicalities and maintenance of transmitters, production of quality contents, and promotion of community participation. Meetings among knowledgeable persons should be held and the knowledge

should be compiled, published and distributed among the network of community radio stations. This will make possible a mutually supported network of community radio stations. In other words, a network of knowledge sharing will be created.

In addition, networks at the regional and national levels should develop ways to support the work of each community radio station. They should be able to help if their member stations are facing problems. The networks can provide support in the area of technical knowledge, training of radio announcers, training on management, and helping to identify experts in various fields to help stations to solve their problems in a timely matter. In other words, this would be a “network of human resources”.

4.4 Set up a joint committee between the government sector, community radio and civil society: This committee would be tasked with overseeing and supervising the operation of community radio on a temporary basis while awaiting the establishment of an independent organization for frequency wave allocation and supervision of radio and television broadcasting. There are a number of small radio stations that are used either for commercial purposes, public interests or not-for-profit purposes. This has led to competition for frequencies at the local level.

Many local broadcasters express the need for a committee to oversee, supervise and manage community radio operation temporarily. This will help community radio stations to continue serving the public interest, in particular promoting learning processes among the population. This would adhere to the spirit of the 1997 Constitution of the Kingdom of Thailand, the 2007 Constitution of the Kingdom of Thailand and the Section 26 of the 2000 Organization of Frequency Wave Allocation and Supervision of Radio Broadcasting, Television and Telecommunications Enterprises Act, which states

that at least 20% of frequencies must be set aside for use by the people's sector, and that communities must be encouraged to use them.

An ad hoc joint committee to oversee, supervise and manage community radio operation can be set up multilaterally to include representatives from the state sector, community radio operators, and civil society. It can be organized on three levels, i.e., on the national, regional and provincial levels. The national committee should be authorized to set out policy and a master plan for the use of frequencies, and guidelines which are appropriate and serve the needs of community radio stations in areas such as licensing and registration. The provincial and regional committees should be asked to compile information and participate in setting out policies in collaboration with the national committee. In addition, the regional committee serve to coordinate between the provincial and regional committees. The provincial committee can function as a registrar to verify the licensing process, and along with the regional committee, help to cope with problems arising at the operational level in the province and region, such as the overlapping of frequencies.

Once the independent organization to oversee broadcasting has been set up, the provincial and regional committees can continue with their tasks as assigned by the independent organization.

The above proposals were made during the study, at a time when there was still no solution to solve the problems facing small radio operators. Later, the National Legislative Assembly (NLA) endorsed the Act on the Operation of Broadcasting and Television Enterprises with a provisional clause for the National Telecommunication Commission (NTC) and the Subcommittee on Radio and Television Broadcasting as a national mechanism to give temporary licenses to community radio stations that serve the

บทสรุปผู้บริหาร

1. บทนำ

วิทยุชุมชนในประเทศไทยเกิดขึ้นภายใต้การรับรองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติองค์การจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการจัดตั้งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543

หลังจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ประกาศใช้ องค์การพัฒนาเอกชนและนักวิชาการหัวก้าวหน้าด้านสื่อสารมวลชนได้ขยายความรู้ด้านสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และดำเนินการฝึกอบรมเกี่ยวกับการดำเนินการวิทยุชุมชนให้แก่ประชาชนทั่วประเทศอย่างต่อเนื่อง ภายใต้หลักการว่าวิทยุชุมชนเป็นของชุมชน เพื่อชุมชน และโดยชุมชน นอกจากนี้การดำเนินงานของวิทยุชุมชนใช้รูปแบบอาสาสมัคร ไม่แสวงหากำไรทางธุรกิจ และไม่ถูกแทรกแซง/ครอบงำจากรัฐ ทูต และนักการเมือง

ใน พ.ศ. 2547 รัฐบาลอนุญาตให้วิทยุชุมชนสามารถมีโฆษณาได้ ทำให้วิทยุชุมชนจากเดิมที่มีอยู่ประมาณ 500 กว่าสถานี ได้ขยายตัวเป็น 2,000 กว่าสถานี ภายในเวลา 3 เดือนหลังจากประกาศอนุญาต การขยายตัวดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและขาดกระบวนการเรียนรู้และทำความเข้าใจในหลักการของวิทยุชุมชน จึงส่งผลทำให้เกิด “สงครามแย่งชิงคลื่นความถี่” และวิทยุชุมชนหลากหลายรูปแบบขึ้น

การศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลวิทยุชุมชนภาคประชาชน ตลอดจนศึกษากำเนิดและพัฒนาการของวิทยุชุมชน และวิเคราะห์ปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินการวิทยุชุมชน ทั้งนี้ก็เพื่อให้เครือข่ายวิทยุชุมชนมีความเข้าใจต่อภาพรวมสถานการณ์วิทยุชุมชนในประเทศไทย และสามารถวางแผนงานให้สอดคล้องกับพัฒนาการของวิทยุชุมชน

2. วิธีการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการทำงานภายใต้ความร่วมมือของหลายฝ่าย และการประชุม “เครือข่ายวิทยุชุมชนที่รับผิดชอบโครงการ” เป็น “พื้นที่” ในการตัดสินใจและดำเนินงานร่วมกัน โดยการประชุมเครือข่ายวิทยุชุมชนที่รับผิดชอบโครงการครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 เป็นการประชุมเพื่อหารือ กำหนดประเด็นในการศึกษา จัดทำเครื่องมือในการเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูล (แบบสอบถาม) และวางแผนการทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่ายวิทยุชุมชนระดับภาค มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอส.) มูลนิธิไฮน์ริค เบิลล์ และนักวิจัย ในช่วงก่อนและหลังประชุมได้มีการปรึกษาหารือกับคณะที่ปรึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการทำงาน นอกจากนี้ คณะวิจัยยังได้มีการแบ่งงานกันทำ โดยเครือข่ายวิทยุชุมชนระดับภาคและ มอส. ทำหน้าที่เลือกกลุ่มตัวอย่าง รวบรวมรายชื่อและที่อยู่ของกลุ่มตัวอย่าง วางแผน

การเก็บข้อมูล และเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถาม

ในขณะที่นักวิจัย เป็นผู้จัดทำร่างแบบสอบถาม โดยรวบรวมจากประเด็นที่ได้จากที่ประชุม และคำถามที่เกิดขึ้นจากการทบทวนเอกสาร และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จากข้อจำกัดเรื่องเวลา ทำให้ไม่สามารถทดสอบร่างแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างได้ จึงใช้วิธีการทดสอบและทำความเข้าใจกับผู้แทนเครือข่ายที่จะเป็นผู้เก็บข้อมูลโดยตรง และปรับปรุงแบบสอบถามอีกครั้ง ซึ่งคำถามในแบบสอบถามมีทั้งลักษณะแบบปลายปิดมีตัวเลือกและปลายเปิดระบุเนื้อหา หลังจากนั้นก็ส่งให้เครือข่ายระดับภาคใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

การประชุมเครือข่ายวิทยุชุมชนที่รับผิดชอบโครงการครั้งที่ 3 มีขึ้นเพื่อสอบถามความก้าวหน้า อุปสรรคในการเก็บข้อมูล ตลอดจนข้อสังเกตต่างๆ ที่พบ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนและวิเคราะห์สถานการณ์การดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชนแต่ละแห่ง แต่ละภาค สำหรับเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ในขณะที่การประชุมครั้งที่ 4 เป็นการนำข้อมูลทวิวิเคราะห์แล้ว มาร่วมกันพิจารณา เสนอแนะร่างรายงานการศึกษา และแสวงหาแนวทางร่วมกันในการดำเนินงานในอนาคต

3. ผลการศึกษา

วิทยุชุมชนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 158 สถานี ใน 6 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ 35 สถานี ภาคใต้ 21 สถานี ภาคอีสาน 53 สถานี ภาคตะวันตก 16 สถานี ภาคตะวันออก 21 สถานี และภาคกลางและกรุงเทพฯ 12 สถานี โดยแยกประเภทวิทยุชุมชนตามรูปแบบการดำเนินงานออกเป็น 2 รูปแบบ คือ วิทยุชุมชนเชิงกายภาพจำนวน 109 สถานี และวิทยุชุมชนเชิงประเด็น จำนวน 49 สถานี

3.1 ลักษณะทั่วไปของวิทยุชุมชน พิจารณาจากฐานที่ว่าสถานที่ตั้งสถานีวิทยุชุมชนเป็นที่สาธารณะที่สมาชิกเข้าออกสะดวก กำลังส่งกระจายเสียงต่ำประมาณ 20 - 30 วัตต์ รัศมีกระจายเสียงประมาณ 10 -15 กิโลเมตร และช่วงเวลาออกอากาศขึ้นอยู่กับความต้องการของชุมชนจากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง 158 สถานีพบว่า

1. สถานที่ตั้ง สถานีวิทยุชุมชนตั้งอยู่ในที่สาธารณะมากที่สุด มีจำนวน 83 สถานี หรือร้อยละ 52.5 โดยตั้งอยู่ในวัด/มัสยิด/โบสถ์ ร้อยละ 23.4 ศาลาเอนกประสงค์ ร้อยละ 2.5 และที่สาธารณะอื่นๆ ร้อยละ 26.6 ส่วนสถานที่ตั้งรองลงมา คือ ที่ทำการส่วนราชการ มีจำนวน 40 สถานี หรือร้อยละ 25.3 โดยตั้งอยู่ในอบต. ร้อยละ 6.3, เทศบาล ร้อยละ 1.3, โรงพยาบาล ร้อยละ 5.7, โรงเรียน ร้อยละ 4.4, และที่ทำการราชการอื่นๆ ร้อยละ 7.6

สถานีวิทยุชุมชนที่ตั้งอยู่ในสถานที่ของที่ทำกรส่วนราชการและสำนักงานขององค์กรพัฒนาเอกชน เช่น อบต. เทศบาล สถานีอนามัย มูลนิธิ และโรงพยาบาล เป็นต้น มักได้รับการสนับสนุนจากส่วนราชการนั้นๆ เช่น การออกค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ และการซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องส่งและอุปกรณ์ เป็นต้น แต่การตั้งอยู่ในสถานที่ราชการหรือสำนักงานองค์กรพัฒนาเอกชน ทำให้บางคนและบางกลุ่มในชุมชนไม่สะดวกใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม

2. กำลังส่งและพื้นที่กระจายเสียง ขึ้นอยู่กับหลายเงื่อนไขด้วยกัน อย่างเช่น สภาพภูมิประเทศ กำลังส่ง และสถาน

ที่ตั้งของสถานี ฯลฯ สถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่ใช้เครื่องส่งที่มีกำลังส่งน้อยกว่า 30 วัตต์ มีจำนวน 121 สถานี หรือร้อยละ 76.6 ส่วนสถานีวิทยุชุมชนที่มีกำลังส่งระหว่าง 31- 60 วัตต์ มีจำนวน 12 สถานี หรือร้อยละ 7.6 และสถานีวิทยุชุมชนที่มีกำลังส่งมากกว่า 60 วัตต์ มีจำนวน 25 สถานี หรือร้อยละ 15.8

วิทยุชุมชนส่วนใหญ่สามารถกระจายเสียงได้ในระดับตำบลถึงระดับอำเภอ โดยสถานีวิทยุชุมชนที่มีพื้นที่กระจายเสียงน้อยกว่า 4 ตำบล มีจำนวน 62 สถานี หรือร้อยละ 44.3 สถานีวิทยุชุมชนที่มีพื้นที่กระจายเสียง 5 - 8 ตำบล มีจำนวน 50 สถานี หรือร้อยละ 35.7 สถานีวิทยุชุมชนที่มีพื้นที่กระจายเสียง 9 - 12 ตำบล มีจำนวน 12 สถานี หรือร้อยละ 8.6 และสถานีวิทยุชุมชนที่มีพื้นที่กระจายเสียงมากกว่า 13 ตำบล มีจำนวน 16 สถานี หรือร้อยละ 11.4

3. วันและเวลากระจายเสียง ไม่แตกต่างจากของวิทยุกระแสหลัก กล่าวคือ สถานีวิทยุชุมชนที่กระจายเสียงทุกวัน มีจำนวน 136 สถานี หรือร้อยละ 86.6 ส่วนกระจายเสียง 4 - 6 วันต่อสัปดาห์ มีจำนวน 17 สถานี หรือร้อยละ 10.9 และสถานีวิทยุชุมชนที่กระจายเสียง 1 - 3 วันต่อสัปดาห์ มี 4 สถานี หรือร้อยละ 2.5

สำหรับจำนวนชั่วโมงกระจายเสียงต่อวันนั้น สถานีวิทยุชุมชนที่ออกกระจายเสียงมากกว่า 9 ชั่วโมงต่อวัน มีจำนวน 109 สถานี หรือร้อยละ 69.0 รองลงมาออกอากาศ 5 - 8 ชั่วโมงต่อวัน มีจำนวน 33 สถานี หรือร้อยละ 20.9 และออกอากาศน้อยกว่า 4 ชั่วโมงต่อวัน มีจำนวน 16 สถานี หรือร้อยละ

10.1

การที่สถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่ออกอากาศทุกวัน และวันละมากกว่า 9 ชั่วโมงนั้น เป็นเพราะว่าผู้ดำเนินการต้องการให้ผู้ฟังรับทราบข่าวสารของตน “มีตัวตน” และเปิดดำเนินการอยู่ ซึ่งผู้ฟังสามารถสัมผัสได้ทางคลื่น แม้ว่าจะเปิดแต่เพลงอย่างเดียวโดยไม่มีผู้จัดรายการก็ตาม

3.2 วิทยุชุมชนเป็นของชุมชน ศึกษาความหลากหลายของกลุ่มหรือองค์ประกอบในคณะกรรมการวิทยุชุมชน ที่นำมาใช้ก่อตั้งและดำเนินงาน และแหล่งเงินที่มาสสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน

1. องค์ประกอบของคณะกรรมการ ส่วนมากมาจากบุคคลหรือกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ภายในชุมชนและมีความหลากหลายพอสมควร โดยตัวแทนกลุ่ม/องค์กรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการมากที่สุด มีถึงร้อยละ 17.6 รองลงมาอันดับที่ 2 คือ ข้าราชการระดับท้องถิ่น มีร้อยละ 15.0 และรองลงมาอันดับ 3 คือชาวบ้านที่ไม่มีตำแหน่งทางการใดๆ ในชุมชน มีร้อยละ 14.7 ส่วนกลุ่มคนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการน้อยที่สุดคือ คนจากภายนอกชุมชน/ตัวแทนจากองค์กรภายนอกชุมชน มีเพียงร้อยละ 7.6 เมื่อพิจารณาแยกตามภาคแล้ว ภาคตะวันตกมีชาวบ้านที่ไม่มีตำแหน่งใดๆ ในชุมชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการมากที่สุด

2. การระดมทุน การก่อตั้งวิทยุชุมชนในตอนเริ่มแรก ต้องมีการซื้อเครื่องส่งและอุปกรณ์ประกอบการกระจายเสียง

อื่นๆ ส่วนใหญ่มักใช้การระดมทุนภายใน เช่น การทอดผ้าป่า การเลี้ยงน้ำชา การเลี้ยงโต๊ะจีน เป็นต้น และมีทุนจากภายนอกมาสนับสนุนในตอนเริ่มแรกด้วย เช่น กองทุนเพื่อสังคม สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม

ในช่วงดำเนินงาน สถานีวิทยุชุมชนยังใช้วิธีการระดมทุนโดยการเชิญชวนให้คนในชุมชนเป็นเจ้าของภาพสนับสนุนค่าน้ำ/ค่าไฟฟ้า/ค่าโทรศัพท์มากที่สุด มีถึงร้อยละ 18.7 ส่วนวิธีการรองลงมาคือ การขอการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก มีร้อยละ 14.2 และวิธีการระดมทุนที่ใช้้น้อยที่สุด คือ การขายของ เช่น ผลิตภัณฑ์ชุมชน จตุคามรามเทพ เสื้อ เป็นต้น มีเพียงร้อยละ 3.4

เมื่อแยกพิจารณาตามภาค ปรากฏว่าภาคใต้ ภาคอีสาน ภาคตะวันตก และกรุงเทพฯและภาคกลางมีลักษณะคล้ายกับภาพรวมของทั้งประเทศ ในขณะที่ภาคเหนือและภาคตะวันออก ใช้วิธีการขอการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกมากที่สุด อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการระดมทุนระหว่างภายในและภายนอกชุมชนแล้ว วิทยุชุมชนระดมทุนภายในชุมชนถึงร้อยละ 57.9

3. แหล่งเงินที่นำมาซื้อเครื่องส่งและอุปกรณ์ การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่จะใช้เงินประมาณ 200,000 - 300,000 บาท โดยเครื่องส่งจะใช้เงินประมาณ 30,001 - 50,000 บาท เสาอากาศจะใช้เงินประมาณ 10,001 - 30,000 บาท และห้องส่งและอุปกรณ์จะใช้เงินประมาณ 30,001 - 60,000 บาท อย่างไรก็ตาม เครื่องส่งและอุปกรณ์ประกอบการกระจายเสียง

ของสถานีวิทยุชุมชนต้องมีการซ่อมแซมและบำรุงรักษาอยู่เสมอ และอุปกรณ์บางอย่างก็มีราคาแพง ต้องระดมทุนหลากหลายรูปแบบเพื่อให้มีเงินพอซื้ออุปกรณ์นั้นๆ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องเล่นซีดี เป็นต้น

วิद्यุชุมชนใช้เงินซื้อเครื่องส่งจากการระดมทุนกันเองร้อยละ 32.4 และใช้เงินจากกองทุนเพื่อสังคมหรือ พอช. ร้อยละ 35.8 ส่วนเงินจากแหล่งอื่นๆ เช่น อบต. องค์การพัฒนาเอกชน เป็นต้น มีร้อยละ 29.8 ส่วนเสาอากาศจะใช้แหล่งเงินอื่นๆ เป็นอันดับแรก มีร้อยละ 39.0 (คือ อบต., เงินส่วนตัว และ องค์การพัฒนาเอกชน) และแหล่งเงินรองลงมา คือ เงินที่ระดมกันเอง มีร้อยละ 37.7 สำหรับห้องส่งและอุปกรณ์นั้น แหล่งเงินอันดับแรกคือเงินที่ระดมทุนกันเอง มีร้อยละ 45.0 และแหล่งเงินรองลงมาคือ อบต. และองค์การพัฒนาเอกชน มีร้อยละ 37.6

3.3 วิद्यุชุมชนโดยชุมชน พิจารณาการบริหารจัดการจากจำนวนคณะกรรมการและผู้จัดรายการ การประชุมและการปรับผังรายการ และการเชิญคนท้องถิ่นมาพูดในรายการ สรุปได้ดังนี้

1. จำนวนคณะกรรมการและผู้จัดรายการ คณะกรรมการของวิद्यุชุมชนมีตั้งแต่ 1 คนถึงหลายสิบคน และคณะกรรมการที่ปรากฏในโครงสร้างมักมีมากกว่าคณะกรรมการที่ทำงานจริงๆ เสมอ แต่อย่างไรก็ตามมีคณะกรรมการที่ทำงานอย่างจริงจังและกระตือรือร้นเฉลี่ยสถานี่ละ 7 คน โดยสถานีวิद्यุชุมชนที่มีคณะกรรมการน้อยกว่า 10 คน มีจำนวน 65

สถานีหรือร้อยละ 43.0 สถานีวิทยุชุมชนที่มีคณะกรรมการระหว่าง 11 - 20 คน มีจำนวน 56 สถานีหรือร้อยละ 37.1 และสถานีวิทยุชุมชนที่มีคณะกรรมการมากกว่า 21 คน มีจำนวน 30 สถานีหรือร้อยละ 19.9

สำหรับจำนวนผู้จัดรายการนั้น พบว่าสถานีวิทยุชุมชนมีผู้จัดรายการเฉลี่ยสถานีละ 14 คน เป็นผู้ชาย 9 คน ผู้หญิง 5 คน นอกจากนี้ สถานีวิทยุชุมชนจำนวน 68 สถานีหรือร้อยละ 43.4 มีผู้จัดรายการ 1 - 10 คน และสถานีวิทยุชุมชนที่มีผู้จัดรายการ 11 - 20 คน มีจำนวน 66 สถานีหรือร้อยละ 42.0 ส่วนสถานีวิทยุชุมชนที่มีผู้จัดรายการมากกว่า 21 คน มีจำนวน 23 สถานีหรือร้อยละ 14.6

2. การประชุมและการปรับผังรายการ คณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่มีการประชุมปรึกษาหารืออย่างเป็นทางการทุกเดือน กล่าวคือ มีถึง 64 สถานี หรือร้อยละ 41.6 และวิธีการที่ใช้รองลงมา คือการประชุมตามสะดวก มี 42 สถานีหรือร้อยละ 27.3 อย่างไรก็ตาม เมื่อมีเรื่องต้องตัดสินใจอย่างเร่งด่วน คณะกรรมการจะใช้วิธีการเรียกประชุมวิสามัญ

สำหรับการมีส่วนร่วมในการกำหนด-ปรับเนื้อหา/ประเด็นของรายการของผู้ฟังนั้น วิธีการที่วิทยุชุมชนใช้มากที่สุด คือ การเปิดโอกาสให้ผู้ฟังเข้ามามีส่วนร่วมโดยการรับฟังคำแนะนำของกลุ่มผู้ฟังที่โทรเข้ามาในรายการ มีร้อยละ 29.9 ส่วนวิธีการรองลงมา คือ การบอกผ่านตัวแทนของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน และให้ตัวแทนกลุ่มนำไปบอกคณะกรรมการวิทยุชุมชนอีกทีหนึ่ง มีร้อยละ 19.4 และมีเพียงร้อยละ 7.7 เท่านั้นที่

สถานีวิทยุชุมชนทำแบบสอบถามสัมภาษณ์กลุ่มผู้ฟัง

เมื่อพิจารณาถึงวิธีการปรับผังรายการล่าสุดของสถานีวิทยุชุมชนแล้ว ปรากฏว่าสถานีวิทยุชุมชนใช้วิธีการประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการกับผู้จัดรายการมากที่สุด มีร้อยละ 71.7 ส่วนวิธีการรองลงมา คือ ผู้จัดรายการปรับกันเอง มีร้อยละ 7.2 การที่ต้องใช้วิธีการดังกล่าว เป็นเพราะว่ามีการเข้า-ออกของผู้จัดรายการอยู่เสมอ จึงใช้วิธีการปรับกันภายในมากกว่า นอกจากนี้ผู้จัดรายการมักได้รับคำแนะนำจากผู้ฟังทางโทรศัพท์ และออกไปพบปะกับผู้ฟังและรับฟังความคิดเห็นอยู่เสมอๆ ดังนั้นผู้จัดรายการจึงรับรู้ความต้องการของผู้ฟัง

3. การเชิญคนท้องถิ่นมาร่วมรายการ มีน้อยมาก กล่าวคือ วิทยุชุมชนเชิญคนท้องถิ่นมาร่วมตามโอกาสไม่บ่อยมากนักมีจำนวน 95 สถานีหรือร้อยละ 62.5 ส่วนวิทยุชุมชนที่เชิญคนท้องถิ่นมาร่วมเป็นประจำทุกสัปดาห์มีจำนวน 36 สถานีหรือร้อยละ 23.7 นอกจากนี้ วิทยุชุมชนที่เชิญคนท้องถิ่นมาร่วมเป็นประจำทุกเดือนมีจำนวน 13 สถานีหรือร้อยละ 8.5 และวิทยุชุมชนที่ไม่เชิญคนท้องถิ่นมาร่วมเลยมีจำนวน 8 สถานีหรือร้อยละ 5.3

3.4 วิทยุชุมชนเพื่อชุมชน พิจารณาประเภทรายการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน เนื้อหาที่เชิญคนท้องถิ่นมาพูดในรายการ และประโยชน์ที่คิดว่าคนในชุมชนได้รับ สรุปได้ดังนี้

1. ประเภทรายการ ส่วนใหญ่ตอบสนองความต้องการของผู้จัดและ/หรือผู้ฟัง กล่าวคือ วิทยุชุมชนมักนิยมจัด

รายการเพลงและรายการข่าวสารภายในท้องถิ่นมากที่สุด มีร้อยละ 13.5 รายการที่นิยมจัดรองลงคือรายการภูมิปัญญาท้องถิ่น มีร้อยละ 12.4 เมื่อพิจารณาตามภาคแล้ว ภาคตะวันตก ภาคกลาง และภาคใต้นิยมจัดรายการข่าวสารภายในท้องถิ่นมากที่สุด ส่วนภาคอีสานนิยมจัดรายการภูมิปัญญาท้องถิ่นมากที่สุด

วิทยุชุมชนจำนวน 48 สถานีหรือร้อยละ 15.2 ไม่มีรายการเกี่ยวกับผู้หญิงโดยเฉพาะ และวิทยุชุมชนจำนวน 110 สถานีหรือร้อยละ 84.8 ที่มีรายการเกี่ยวกับผู้หญิงโดยเฉพาะ นั้น รายการที่วิทยุชุมชนนิยมจัดกันมากที่สุด คือ รายการเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอนามัย มีร้อยละ 32.1 รายการรองลงมา คือ รายการเลี้ยงดูลูก-ดูแลครอบครัว มีร้อยละ 19.7 ส่วนรายการลักษณะอื่นๆ ได้แก่ รายการเกี่ยวกับอาชีพของกลุ่มแม่บ้าน และรายการบทบาทผู้หญิงกับการเมืองท้องถิ่น เป็นต้น

2. เนื้อหาที่คนท้องถิ่นถูกเชิญมาพูดในรายการ มีจุดเด่น คือ นอกจากจะเป็นการส่งข่าวสารภายในชุมชนและหาฟังไม่ได้จากวิทยุกระแสหลักแล้ว ยังใช้ภาษาที่คนฟังคุ้นเคยอีกด้วย โดยวิทยุชุมชนที่เชิญคนท้องถิ่นมาร่วมรายการ ส่วนใหญ่มักให้มาเล่าเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรม/ประเพณีท้องถิ่น มีร้อยละ 29.0 และเนื้อหารองลงมาคือการให้ความรู้ด้านการทำมาหากิน มีร้อยละ 26.6 ดังนั้น จะเห็นได้ว่าสถานีวิทยุชุมชนมุ่งตอบสนองความต้องการของคนท้องถิ่นมากกว่าจะส่งถ่ายข้อมูลข่าวสารจากภายนอก ทั้งนี้ก็เนื่องจากข่าวสารจากภายนอกสามารถรับรู้ได้จากสื่อประเภทอื่น

3. ประโยชน์ที่คนในชุมชนได้รับ คณะกรรมการวิทยุชุมชนเห็นว่าวิทยุชุมชนเป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชนในหลายแง่มุมด้วยกัน อันดับแรก คือ คนในชุมชนได้รับความรู้และความบันเทิงจากวิทยุชุมชน มีร้อยละ 20.3 อันดับที่สอง คือ ข่าวสารภายในชุมชน เช่น คนหาย ของหาย เป็นต้น มีร้อยละ 19.4 อันดับที่สาม คือ คนในชุมชนรู้จักและเข้าใจความสำคัญและบทบาทของวิทยุชุมชนมากขึ้น มีร้อยละ 16.7

3.5 วิทยุชุมชนไม่แสวงหากำไรทางธุรกิจ วิทยุชุมชนมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ทั้งค่าใช้จ่ายประจำและค่าบำรุงรักษา การศึกษาครั้งนี้รวบรวมจำนวนเงินที่วิทยุชุมชนใช้จ่ายประจำเดือน และสาเหตุและแนวทางการดำเนินงานที่มีหรือไม่มีโฆษณา สรุปได้ดังนี้

1. ค่าใช้จ่ายประจำเดือน สถานีวิทยุชุมชนมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 2,807 บาท และสถานีวิทยุชุมชนร้อยละ 46 มีค่าใช้จ่ายน้อย 1,000 บาท แต่ถ้าสถานีวิทยุชุมชนที่มีการจ้างเจ้าหน้าที่ประจำ (มี 29 สถานี) ซึ่งส่วนใหญ่จะจ้างให้คุมเครื่องส่งและคอมพิวเตอร์ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 5,100 บาท โดยสถานีวิทยุชุมชนที่ใช้เงินจ้างเจ้าหน้าที่ประมาณ 3,000 - 5,000 บาทต่อเดือน มีร้อยละ 37.9 นอกจากนี้ สถานีวิทยุชุมชนที่มีหน่วยงานอื่นจ่ายค่าจ้างเจ้าหน้าที่ให้มีร้อยละ 31 ซึ่งเจ้าหน้าที่เหล่านี้จะทำหน้าที่อื่นนอกเหนือจากงานวิทยุชุมชนด้วย และไม่สามารถระบุค่าจ้างได้ว่าเป็นจำนวนเท่าไร

2. การมีหรือไม่มีโฆษณา ก่อให้เกิดความแตกแยก

ระหว่างคณะกรรมการ และระหว่างกรรมการกับผู้ฟัง จากกลุ่มตัวอย่างมีสถานีวิทยุชุมชนที่หันไปหาเงินจากการโฆษณาเพื่อนำไปใช้ดำเนินงานจำนวน 32 สถานี ปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชน 22 สถานียังมีโฆษณาอยู่ และสถานีวิทยุชุมชน 10 สถานีได้หยุดโฆษณาแล้ว

เหตุผลที่สถานีวิทยุชุมชนยังคงมีโฆษณาอยู่นั้น เหตุผลอันดับแรก คือ ต้องนำเงินไปใช้จ่ายภายในสถานี เช่น ค่าน้ำ-ไฟฟ้า มีร้อยละ 46.8 เหตุผลรองลงมา คือ ไม่มีรายได้และไม่รู้จะหาวิธีการระดมทุนแบบไหน มีร้อยละ 20.0 ส่วนเหตุผลที่สถานีวิทยุชุมชนที่เคยมีโฆษณาและปัจจุบันหยุดโฆษณาแล้ว เหตุผลอันดับแรก คือ ขัดต่อปรัชญา/แนวคิดวิทยุชุมชน มีร้อยละ 29.7 และเหตุผลรองลงมา คือ ทำตามข้อตกลงของเครือข่ายวิทยุชุมชนที่ห้ามมีโฆษณา มีร้อยละ 18.5

เมื่อถามถึงทางออกของวิทยุชุมชน เมื่อไม่มีโฆษณาแล้ว กลุ่มตัวอย่างตอบว่าจะเขียนโครงการไปยังแหล่งทุนภายนอกชุมชนมากที่สุด มีร้อยละ 21.4 ส่วนแนวทางออกรองลงมา คือ ขอบริจาคจากคนในชุมชนมากขึ้น มีร้อยละ 21.0 และแนวทางอื่นๆ อย่างเช่น คณะกรรมการออกเงินเอง หรือขอการสนับสนุนจาก อบต. มีร้อยละ 15.6

3.6 วิทยุชุมชนกับการแทรกแซงของรัฐ ทุน และกลุ่มการเมือง
การดำเนินงานของวิทยุชุมชนที่ยึดหลักการ “ของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน” นั้นถูกแทรกแซงอยู่เป็นระยะๆ และมีความหลากหลาย ซึ่งสามารถแยกแยะได้ดังนี้ คือ การสั่งปิดสถานีทั้งแบบถาวรและชั่วคราว การสั่งระบับรายการบางรายการ การอนุญาตและชักชวนให้มีโฆษณา การสั่งห้ามมิให้

ข้าราชการเข้ามามีส่วนร่วมหรือให้ความร่วมมือ การเข้ามาจัดรายการเพื่อหวังผลทางการเมืองหรือธุรกิจ และการส่งเจ้าหน้าที่มาตรวจสอบที่สถานี อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. การแทรกแซงของรัฐ สถานีวิทยุชุมชนจำนวน

81 สถานีหรือร้อยละ 45.5 ตอบว่าตนเองไม่ได้ถูกรัฐแทรกแซงเลย เนื่องจากประสบการณ์ที่ผ่านมา ทำให้วิทยุชุมชนมี “การเซ็นเซอร์ตัวเอง” ก่อน เพื่อป้องกันไม่ให้รัฐเข้ามาแทรกแซงอย่างอดีตที่ผ่านมา ส่วนสถานีวิทยุชุมชนอีก 97 สถานีหรือร้อยละ 54.5 ระบุว่าถูกแทรกแซง และลักษณะการแทรกแซงของรัฐที่พบมากที่สุดคือการสั่งปิดสถานี มีร้อยละ 40.2 ลักษณะรองลงมาคือการที่เจ้าหน้าที่ของราชการมาตรวจสอบในสถานี มีร้อยละ 39.2 ส่วนการแทรกแซงลักษณะอื่นๆ ร้อยละ 20.6 คือ การส่งจดหมายมาเตือน ทหารหรือตำรวจมาตรวจเยี่ยมสถานี และการให้ไปรายงานตัวที่กองทัพบก

2. การแทรกแซงของกลุ่มการเมือง กลุ่มตัวอย่าง

จำนวน 131 สถานีหรือร้อยละ 75.3 เห็นว่าไม่มีการแทรกแซงจากกลุ่มการเมือง เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มการเมืองและวิทยุชุมชนเป็นความสัมพันธ์ที่เอื้อประโยชน์ต่อกันมากกว่า และไม่ใช้การแทรกแซงในลักษณะขู่เข็ญ กลุ่มการเมือง โดยเฉพาะกลุ่มการเมืองท้องถิ่น มักจะให้การสนับสนุนวิทยุชุมชน โดยเฉพาะการจัดสรรงบประมาณและจัดซื้ออุปกรณ์ให้ ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์และหวังผลทางการเมืองในระยะยาว สำหรับสถานีวิทยุชุมชน 43 สถานีหรือร้อยละ

24.7 ระบุว่าลักษณะการแทรกแซงของกลุ่มการเมืองที่มีมากที่สุด คือ การพยายามชักชวนวิทยุชุมชนให้มีโฆษณา มีร้อยละ 27.9 ส่วนการเรียกไปคุยหรือโทรศัพท์ข่มขู่มีเพียง 1 ราย หรือร้อยละ 2.3

3. การแทรกแซงของภาคธุรกิจ สถานีวิทยุชุมชนจำนวน 78 สถานีหรือร้อยละ 49.4 เห็นว่าตนเองไม่ได้ถูกแทรกแซงจากภาคธุรกิจเลย และเห็นว่าภาคธุรกิจในชุมชนหรือท้องถิ่นเป็นฝ่ายสนับสนุนเงินหรือบริจาคสิ่งของให้มาใช้จ่ายดำเนินงาน วิทยุชุมชนมากกว่า วิทยุชุมชนก็จะกล่าวขอบคุณในรายการ หรือเขียนชื่อผู้บริจาคในกระดานบอร์ดหรือสิ่งของที่บริจาค ส่วนสถานีวิทยุชุมชนอีก 80 สถานีหรือร้อยละ 50.6 ระบุว่าลักษณะการแทรกแซงของภาคธุรกิจที่พบมากที่สุด คือ การพยายามชักจูงให้วิทยุชุมชนมีโฆษณาและให้รับสปอนเซอร์ มีมากถึงร้อยละ 31.5 และลักษณะการแทรกแซงรองลงมา คือ การพยายามโน้มน้าวหรือจูงใจให้คนในชุมชน กรรมการ และผู้จัดการเห็นว่าวิทยุชุมชนต้องมีโฆษณา มีร้อยละ 22.5 ซึ่งการชักจูงหรือโน้มน้าวให้วิทยุชุมชนมีโฆษณานี้ นับเป็นการทำลายแนวคิด หรือ “จิตวิญญาณ” ของวิทยุชุมชน

3.7 ปัญหาการดำเนินงานวิทยุชุมชน นับตั้งแต่ พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา วิทยุชุมชนประสบกับปัญหาหลายด้าน ปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาคลื่นทับ/คลื่นแทรก ปัญหาบุคลากร ปัญหางบประมาณ ปัญหาอุปกรณ์ในห้องส่ง และปัญหาการสร้างเครือข่าย/ความเข้มแข็งภายในชุมชนสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาคลื่นทับ/คลื่นแทรก วิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 32 สถานีหรือร้อยละ 20.2 ไม่มีปัญหาคลื่นทับ/คลื่นแทรก ส่วนอีก 126 สถานีหรือร้อยละ 79.8 ประสบกับปัญหาคลื่นทับ/คลื่นแทรกในหลายลักษณะ โดยเฉพาะสถานีที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองใหญ่ โดยสถานีวิทยุชุมชนร้อยละ 41.6 มีปัญหาการใช้คลื่นความถี่ทับกัน และสถานีวิทยุชุมชนร้อยละ 33.5 มีปัญหาเลขคลื่นความถี่ใกล้เคียงจนทำให้เกิดการแทรกหรือเบียดกัน ส่วนปัญหาพื้นที่ที่ตั้งสถานีใกล้เคียงจนทำให้เกิดการแทรกหรือเบียดกันมีร้อยละ 24.9 จากปัญหาดังกล่าวมีวิทยุชุมชนร้อยละ 38.3 สามารถแก้ไขปัญหาคืนทับ/คลื่นแทรก ส่วนวิทยุชุมชนอีกร้อยละ 61.7 ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาคืนทับ/คลื่นแทรกได้ นอกจากนี้สถานีวิทยุชุมชน 32 สถานีหรือร้อยละ 20.2 ไม่มีปัญหาคืนทับ/คลื่นแทรก

2. ปัญหาบุคลากร เนื่องจากงานวิทยุชุมชนเป็นงานอาสาสมัคร ทำให้มีคนเข้า-ออกตลอดเวลา คนเข้ามาใหม่บางคนขาดความรู้ในการใช้เครื่องมือต่างๆ ในการกระจายเสียง และบางคนก็ไม่ทราบแนวคิดวิทยุชุมชน จากการวิเคราะห์ผลพบว่าวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 27 สถานีหรือร้อยละ 17.1 ไม่มีปัญหาบุคลากร ส่วนวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างอีก 131 สถานีหรือร้อยละ 82.7 มีปัญหาบุคลากรที่พบมากที่สุดคือบุคลากรขาดความรู้ทางเทคนิคการใช้เครื่องส่ง การใช้ซีดี การใช้คอมพิวเตอร์ ฯลฯ มีถึงร้อยละ 20.9 ปัญหารองลงมาคือผู้จัดรายการขาดทักษะการจัดรายการที่มีประสิทธิภาพ/หลากหลาย/น่าสนใจ มีร้อยละ 17.6 เมื่อพิจารณาตามภาคแล้ว ปรากฏว่าภาค

เหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง ภาคอีสาน พบปัญหาบุคลากรขาดความรู้ทางเทคนิคเหมือนกับภาพรวมของทั้งประเทศ ในขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบปัญหาการขาดแคลนอาสาสมัครมากที่สุด และภาคตะวันตกพบปัญหาผู้จัดรายการขาดทักษะมากที่สุด

3. ปัญหางบประมาณ วิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 48 สถานีหรือร้อยละ 30.0 ไม่มีปัญหางบประมาณ และวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 110 สถานีหรือร้อยละ 70.0 พบว่าปัญหาขาดแคลนงบประมาณเพื่อพัฒนาบุคลากรและซ่อมแซมเครื่องมือมีมากที่สุดถึงร้อยละ 69.3 และปัญหานี้ทำให้หลายสถานีต้องหยุดดำเนินการเพราะเครื่องส่งเสียและไม่มีงบประมาณซ่อมแซม ส่วนปัญหาไม่รู้วิธีการระดมทุนแบบใหม่มีร้อยละ 26.0 และปัญหาลักษณะอื่นๆ ร้อยละ 3.4 ได้แก่ ปัญหาไม่มีทุนสำรองและปัญหาขาดงบประมาณมาใช้จ่ายประจำเดือน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามรายภาคแล้ว พบว่าภาคตะวันตกไม่มีปัญหางบประมาณมากที่สุด การที่สถานีวิทยุชุมชนเหล่านี้ไม่มีปัญหางบประมาณ เนื่องจากมีความสามารถในการระดมทุนหรือมีหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ให้การสนับสนุนทั้งค่าใช้จ่ายประจำเดือนและการบำรุงรักษาเครื่องส่งและอุปกรณ์ต่างๆ

4. ปัญหาอุปกรณ์ในห้องส่ง การใช้และการบำรุงรักษาอุปกรณ์ในห้องส่งที่ไม่เหมาะสม บางครั้งก็ส่งผลให้วิทยุชุมชนต้องหยุดดำเนินงานชั่วคราว เช่น กระแสไฟฟ้าที่ไม่สม่ำเสมอ ห้องส่งไม่มีเครื่องปรับอากาศ และสถานีไม่มีสายล่อฟ้า เป็น

interests of the community.

To ensure efficient oversight of community radio operation and the allocation of frequencies and to promote people's participation and serve their needs, the study team would like to propose that committees be set up at the regional and provincial levels as well. They should function as joint committees to handle the allocation of frequencies and to provide for transparency in the allocation of frequencies and licensing, and to allow the people's sector to have direct participation.

ต้น จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างพบว่าวิทยุชุมชนจำนวน 44 สถานี หรือร้อยละ 27.8 ไม่มีปัญหาอุปกรณ์ในห้องส่ง ส่วนวิทยุชุมชน กลุ่มตัวอย่างอีก 114 สถานีหรือร้อยละ 72.2 พบว่าปัญหาการขาดอุปกรณ์ถ่ายทอดสดเป็นปัญหาที่สถานีวิทยุระบุมากที่สุด มีร้อยละ 33.9 ซึ่งเนื่องมาจากการถ่ายทอดสดจะสามารถระดมทุนและสร้างการมีส่วนร่วมให้กับคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี ส่วนปัญหารองลงมา คือ อุปกรณ์ในห้องส่งมีไม่เพียงพอ มีร้อยละ 29.3 และปัญหาลักษณะอื่นๆ ร้อยละ 12.8 ได้แก่ ปัญหาอุปกรณ์เสื่อมสภาพ และปัญหาอุปกรณ์ไม่ได้คุณภาพ/มาตรฐาน เป็นต้น เมื่อพิจารณาตามรายการแล้ว ภาคเหนือไม่มีปัญหาอุปกรณ์ในห้องส่งมากที่สุด ส่วนภาคตะวันตกมีปัญหาอุปกรณ์ในห้องส่งมีไม่พอมากที่สุด

5. ปัญหาการสร้างเครือข่าย/การสร้างคามเข้มแข็ง

ภายในชุมชน กระบวนการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่ดำเนินการในชุมชนที่มีฐานของงานพัฒนา และใช้วิทยุชุมชนเป็นเครื่องมืออันหนึ่งในการส่งเสริมงานพัฒนา จากการวิเคราะห์ผลพบว่าวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 121 สถานีหรือร้อยละ 76.5 ไม่มีปัญหาการสร้างเครือข่าย/การสร้างคามเข้มแข็งภายในชุมชน ส่วนวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างอีกจำนวน 37 สถานีหรือร้อยละ 23.5 พบว่ามีปัญหาแล้วไม่รู้จะไปปรึกษาใครเป็นปัญหาที่ถูกระบุไว้มากที่สุด มีร้อยละ 30.4 ส่วนปัญหาอื่นๆ ที่มีร้อยละ 45.7 ได้แก่ เครือข่ายขาดข้อมูลข่าวสารทำให้ไม่เท่าทันสถานการณ์ การติดต่อประสานงานในระดับภาคไม่ต่อเนื่อง การสร้างการมีส่วน

ร่วมของคนในชุมชน และความเข้มแข็งของคณะกรรมการ
เป็นต้น

3.8 แนวทางการดำเนินงานวิทย์ชุมชน วิทย์ชุมชนกลุ่มตัวอย่าง
ต้องการการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ ในหลายแง่มุมด้วยกัน นอกจากนี้
ยังมีแนวทางดำเนินงานและข้อเรียกร้องต่อนโยบายของรัฐ พอสรุปได้
ดังนี้

1. การสนับสนุนจากเครือข่ายหรือองค์กรที่ทำงานส่งเสริมวิทย์ชุมชน

สถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างต้องการงบประมาณพัฒนาบุคลากรของสถานีมากที่สุด มีถึงร้อยละ 21.2
ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาบุคลากรที่ต้องการพัฒนาศักยภาพของ
คนทำงาน ความต้องการรองลงมาร้อยละ 20.1 คือต้องการ
วิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาช่วยฝึกอบรมวิทย์ชุมชนในด้านต่างๆ
เมื่อพิจารณาตามรายการแล้ว ภาคอีสานและภาคตะวันออก
มีความต้องการงบประมาณมาพัฒนาบุคลากรของสถานีมาก
ที่สุด ซึ่งเป็นความต้องการที่เหมือนกับภาพรวมทั้งประเทศ
ส่วนภาคเหนือ ภาคตะวันตก และภาคใต้ ต้องการวิทยากรผู้
เชี่ยวชาญมาช่วยฝึกอบรมวิทย์ชุมชนด้านต่างๆ มากที่สุด

2. การดำเนินงานในภาวะความไม่แน่นอนของ

กฎหมาย ในสถานการณ์ที่ยังไม่ได้มีการจดทะเบียนให้ถูกต้อง
และสถานภาพทางกฎหมายที่ยังไม่แน่นอนในปัจจุบัน สถานี
วิทยุชุมชนร้อยละ 49.6 เห็นว่าวิทย์ชุมชนควรดำเนินงานตาม
ปกติ รองลงมาคือการร่วมมือกับเครือข่ายเรียกร้องให้มีกฎหมาย

รับรองสถานภาพ มีร้อยละ 41.6 ส่วนสถานีวิทยุชุมชนที่เห็นว่าควรเลิกยุ่งเกี่ยวกับการเมืองและหยุดดำเนินงานมีร้อยละ 1.5 และ 3.5 ตามลำดับ

3. การจดทะเบียน การไม่มีกฎหมายรับรองวิทยุชุมชนในปัจจุบัน สถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่าง 74 สถานี หรือร้อยละ 52.2 เห็นว่าควรจดทะเบียนกับคณะกรรมการร่วมระหว่างราชการ วิทยุชุมชน และภาคประชาสังคม แนวทางรองลงมา ร้อยละ 20.4 เห็นว่าควรมีการรับรองกันเองภายในเครือข่าย ส่วนสถานีวิทยุชุมชนที่เห็นว่าไม่ควรจดทะเบียนกับหน่วยงานใดมี 23 สถานี หรือร้อยละ 16.2

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายวิทยุชุมชน สถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างต้องการให้รัฐบาลสำรวจสถานภาพและแยกประเภทวิทยุชุมชนออกจากวิทยุธุรกิจให้ชัดเจนมากที่สุด มีร้อยละ 27.6 รองลงมาคือส่งเสริม/สนับสนุนให้วิทยุชุมชนสามารถดำเนินการภายใต้ปรัชญา “ของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน” มีร้อยละ 24.5 ส่วนความต้องการให้รัฐบาลจัดตั้งองค์กรเพื่อจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียงโดยเร็ว มีร้อยละ 22.3 และต้องการให้รัฐบาลสร้างความเข้าใจแนวคิด/หลักการวิทยุชุมชนที่แท้จริงให้กับสังคม มีร้อยละ 19.5 ส่วนความต้องการอื่นๆ ได้แก่ การออกกฎหมายวิทยุชุมชนให้ชัดเจน และความต้องการให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้เป็นต้น

4. ข้อเสนอแนะ

4.1 การจัดประชุมร่วมกันของหน่วยงาน/องค์กรที่สนับสนุน วิทยุชุมชน ปัจจุบันมีหน่วยงาน/องค์กรหลายแห่ง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ที่สนับสนุนและเสริมสร้างศักยภาพของวิทยุชุมชน ดังนั้นการสรุปทบทวน และการกำหนดทิศทางการทำงานร่วมกันของหน่วยงาน/องค์กรที่สนับสนุนวิทยุชุมชน นอกจากจะทำให้พื้นที่การทำงานและการจัดฝึกอบรมไม่ซ้ำซ้อนกันแล้ว ยังจะทำให้พื้นที่ทำงานขยายกว้างขึ้นไปอีกด้วย นอกจากนี้ องค์กรสนับสนุนควรจะทำเนิงานที่ตอบสนองความต้องการของวิทยุชุมชน คือ การพัฒนาบุคลากรของวิทยุชุมชนในด้านเทคนิคการควบคุม และซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องส่ง และการผลิตรายการที่มีคุณภาพ/หลากหลาย/น่าสนใจ

4.2 การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ควรมีการจัดประชุม เพื่อสรุปทบทวนร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้บริหารกับกลุ่มผู้ฟังของแต่ละสถานี และการจัดประชุมระหว่างกลุ่มผู้บริหารแต่ละสถานี เนื่องจากเป็นแนวทางหนึ่งที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและการเรียนรู้ร่วมกันว่าวิทยุชุมชนจะเป็นของชุมชน เพื่อชุมชน และโดยชุมชนได้อย่างไร นอกจากนี้การสรุปทบทวนระหว่างสถานี ควรแยกสรุปเป็นประเด็นๆ ไป เช่น การสร้าง การมีส่วนร่วม การผลิตรายการที่มีคุณภาพ การระดมทุน เป็นต้น โดยเลือกสถานที่ที่มีความเด่นชัดในประเด็นหนึ่งๆ มาสรุปทบทวนร่วมกัน ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริงขึ้นมาชุดหนึ่ง จากนั้นก็นำชุดองค์ความรู้นั้นๆ ไปเผยแพร่ให้กับสถานีวิทยุชุมชนที่มีความอ่อนด้อยในประเด็นนั้นๆ

4.3 การสนับสนุนกันและกันของเครือข่ายวิทยุชุมชน จากการทำ

งานที่ผ่านมาของแกนนำและผู้ปฏิบัติการในเครือข่ายระดับภาคและระดับประเทศ ทำให้มีองค์ความรู้ชุดหนึ่งที่สามารถนำมาถ่ายทอดและสนับสนุนกันและกันได้ ไม่ว่าจะเป็นชุดความรู้ทางด้านเทคนิคและการบำรุงรักษาเครื่องส่ง ความรู้ด้านการจัดรายการที่มีคุณภาพ ความรู้ด้านการสร้างการมีส่วนร่วม ฯลฯ ดังนั้น การจัดประชุมร่วมกันของผู้มีองค์ความรู้ชุดต่างๆ เพื่อจัดทำเป็นเอกสารเผยแพร่และร่วมกันออกไปสนับสนุนสถานีวิทยุชุมชนที่ขาดความรู้ในประเด็นต่างๆ นับเป็นแนวทางหนึ่งของการสนับสนุนกันและกันของเครือข่ายวิทยุชุมชน กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือการสร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้

นอกจากนี้ เครือข่ายระดับภาคและระดับประเทศควรจะสนับสนุนการดำเนินงานของแต่ละสถานีวิทยุชุมชนด้วย กล่าวคือ การติดตามข้อมูลข่าวสารต่างๆ ของวิทยุชุมชน “ลูกข่าย” ว่ากำลังประสบปัญหาด้านใดบ้าง ทั้งนี้ก็เพื่อให้การสนับสนุนด้านเทคนิค หรือฝึกอบรมบุคลากรด้านการจัดรายการและบริหารจัดการ หรือช่วยแสวงหาผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่สามารถช่วยเหลือประเด็นปัญหาต่างๆ ได้อย่างทันทั่วทั้งที่ ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นการสร้างเครือข่ายทรัพยากรบุคคล

4.4 การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างราชการ วิทยุชุมชน และภาคประชาสังคม ทั้งในระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ ในช่วงที่ยังไม่มี กสช. หรือ กทสช. โดยคณะกรรมการร่วมฯ ในระดับประเทศ ควรทำหน้าที่วางนโยบาย แผนแม่บท และแนวทางปฏิบัติแบบกว้างๆ เช่น การออกไปอนุญาต การลงทะเบียน เป็นต้น โดยรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการร่วมฯ ระดับจังหวัดและระดับภาคก่อน ส่วนคณะกรรมการร่วมฯ ระดับจังหวัดจะทำหน้าที่เป็นนายทะเบียน ตรวจสอบเพื่อออกไปอนุญาต จัดสรรคลื่นความถี่ ตลอดจนรวบรวมและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการ

ปฏิบัติจริงภายในจังหวัด และคณะกรรมการร่วมฯ ระดับภาคทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างคณะกรรมการร่วมระดับประเทศกับระดับจังหวัด โดยร่วมกันวางแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับพื้นที่และสอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างจังหวัดด้วย เช่น การเกิดคลื่นทับ/คลื่นแทรกข้ามจังหวัด เป็นต้น นอกจากนี้ แม้ว่าจะมีการแต่งตั้ง กสช. หรือ กทสช. เสร็จแล้ว ควรจะให้คณะกรรมการร่วมฯ ในระดับจังหวัดดำเนินงานต่อไปโดยมีวาระและขั้นตอนที่ร่วมกันกำหนด

วิทยุชุมชน: ตัวตนและชะตากรรม

ธีระพล อันมัย

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

“วิทยุเถื่อน”

“ขยะทางอากาศ”

คือ คำประณามผสมเหน็บแนมแถมพ่วงที่เรามักได้ยินเสมอเมื่อต้องการคำนิยามหรือคำอธิบายเกี่ยวกับ “วิทยุชุมชน”

ทำไมนะเธอ ?

ก็คนทั่วไปมักสรุปเอาง่ายๆ ว่า วิทยุอะไรก็ตามที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้รับอนุญาตการใช้คลื่นจากกรมไปรษณีย์โทรเลข นักจัดรายการไม่ได้ผ่านการสอบใบผู้ประกาศของกรมประชาสัมพันธ์ สุมรวมรวมกันเรียกว่า วิทยุชุมชน หรือ พวกวิทยุเถื่อน

คนทั่วไปและคนของหน่วยงานรัฐบางส่วนเองก็มักเหมารวมเอาว่า สถานีวิทยุที่นอกเหนือจาก 520 สถานีหลัก (ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานรัฐมายาวนาน) คือ วิทยุชุมชน ไม่ว่าจะเป็นวิทยุ ส.ส. วิทยุ ส.จ. วิทยุ อบต. วิทยุเทศบาล วิทยุมหาวิทยาลัย วิทยุวัด วิทยุขายของ วิทยุชาวบ้าน

ล้วนแต่เป็น “วิทยุชุมชน” ทั้งนั้น และที่สำคัญ นักจัดรายการของสถานีวิทยุเหล่านั้นก็เรียกขานชื่อสถานีตัวเองด้วยคำ “วิทยุชุมชน” ทั้งสิ้น

ซึ่งนั่น เป็นการเหมารวมที่หยาบคายและไม่เป็นธรรมนักกับ “วิทยุชุมชนตัวจริง”

แล้วอะไรล่ะที่เป็นตัวชี้วัดความต่างของวิทยุชุมชนตัวจริง กับสิ่งที่ไม่ใช่วิทยุชุมชน ?

ต้องกลับไปดูเจตนารมณ์ของมาตรา 40 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (ซึ่งกลายมาเป็นมาตรา 47 ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550) ที่เป็นจุดเริ่มต้น แนวคิดเรื่องวิทยุชุมชนจนกลายเป็นปรากฏการณ์ของการสื่อสารแนวราบผ่านคลื่นความถี่อย่างไม่เคยมีมาก่อน

แต่ปรากฏการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดคำถามและความเคลือบแคลงหลายประการ ทั้งการก่อเกิดวิทยุชุมชนว่า ถูกต้องตามกฎหมายไหม ? และใครเป็นคนอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่ ? เพราะจนถึงวันนี้ (พฤษภาคม 2551) ประเทศไทยก็ยังไม่มียกเว้นการอิสระที่จะมาทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ อันเป็นทรัพยากรของชาติอย่างเป็นธรรมตามเจตนารมณ์เดิมของมาตรา 40

เราอาจจะต้องกลับไปอ่าน มาตรา 26 ของ กฎหมายองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 (ซึ่งออกมารองรับเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ มาตรา 40 และปัจจุบันกำลังอยู่ระหว่างการแก้ไขเพิ่มเติม) ซึ่งได้กำหนดสัดส่วนของการจัดสรรคลื่นความถี่เอาไว้ชัดเจนว่า ภาคประชาชนต้องได้ใช้คลื่นไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบ พร้อมทั้งระบุวัตถุประสงค์ไว้ว่า เพื่อประโยชน์สาธารณะและไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ

เมื่อสัดส่วนคลื่นความถี่ภาคประชาชนได้ไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบ

ก็เป็นอันเข้าใจได้ว่า ที่เหลือคือภาครัฐและภาคเอกชนจะต้องแบ่งสรรปันส่วนกันให้ได้ คัดกันว่าอยู่ที่ สีสืบต่อสีสืบ

เมื่อพิจารณาใจความของมาตรา 26 แห่งกฎหมายองค์การจัดสรรคลื่นความถี่ก็จะพบว่า ได้กำหนดความเป็นวิทยุภาคประชาชน ซึ่งขอเรียกว่า วิทยุชุมชน (เพราะคำว่า ประชาชนมักถูกอ้างในหลายกรณี แม้กระทั่งพรรคการเมืองบางพรรคก็ใช้คำว่า ประชาชน ฟุ้งท้ายด้วย) ไว้ค่อนข้างชัดเจน คือ เพื่อประโยชน์สาธารณะและไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ

หากจะพิจารณาตามเนื้อความของกฎหมายอาจตีความได้ว่า วิทยุชุมชน ไม่แสวงหาผลกำไรทางธุรกิจ และเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ นั่นก็หมายความว่า วิทยุชุมชนจะต้องไม่มีโฆษณา นั่นแสดงว่าที่มีโฆษณาก็ให้พิจารณาให้ถี่ถ้วนว่า ไม่ใช่วิทยุชุมชนแน่ ๆ

ส่วนเนื้อหาที่ว่า เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะนั้นสามารถตีขลุ่ยได้ใหม่ว่า การพูดถึงผลงานของนักการเมืองคนโปรดทั้งในระดับท้องถิ่นยันระดับชาติก็ถือว่า เป็นประโยชน์สาธารณะได้?

อันนี้ หากจะตะแบงกันสุดแรงก็จะเอาข้อนี้เป็นข้ออ้างได้ แต่วิทยุภาคประชาชนหรือวิทยุชุมชนในยุคก่อตั้งในนามของสหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ ซึ่งมีสมาชิกร่วมขบวนการวิทยุชุมชนนำร่องกว่า 140 สถานีทั่วประเทศก็ได้วางระเบียบร่วมกันว่า นอกจากวิทยุชุมชน จะไม่แสวงหาผลกำไรในทางธุรกิจแล้ว จะต้องไม่แสวงหาอำนาจทางการเมือง วิทยุ ส.ส. วิทยุ ส.จ. วิทยุ ส.ว. ก็ไม่ใช่วิทยุชุมชนเช่นกัน

นั่นก็เท่ากับว่า คนทำวิทยุชุมชนจะต้องยึดหลักการนี้ไว้ให้มั่น หากแสวงหาผลกำไรทางธุรกิจก็ต้องกล้าที่จะประกาศตัวเองว่า เป็นวิทยุเพื่อธุรกิจ หากจะเป็นกระบอกเสียงให้หน่วยงานรัฐก็ต้องบอกให้ชัดว่าเป็น วิทยุของหน่วยงานรัฐ หรือวิทยุของราชการ

แต่ในช่วงเลี้ยวหัวต่อ ที่ คณะกรรมการจัดสรรคลื่นความถี่ไม่

เกิดลัทธิ (2543 - 2548) ทุกกลุ่มก็ยังใช้คำว่า “วิทยุชุมชน” จนเข้าไปหมด เพราะไม่ว่าหน่วยงานไหน ทั้งรัฐ และเอกชน นักการเมือง หรือแม้แต่ พระสงฆ์องค์เจ้าก็ร่วมขบวนการตั้งวิทยุที่เข้าใจกันผิดๆ หรือตั้งใจเรียก เพื่อเลียงบาลีว่า วิทยุชุมชน

ที่สำคัญ เมื่อต้นเดือนพฤศจิกายน 2548 กรมประชาสัมพันธ์ ก็มีส่วนทำให้เจตนารมณ์ของวิทยุชุมชนไขว้เขว ด้วยการประกาศให้คนที่ จะทำวิทยุชุมชนไปขึ้นทะเบียน ไปเตรียมความพร้อม ไปชำระค่าธรรมเนียม รวมโครงการปีละ 1,000 บาทและชำระเงินประกัน 5,000 บาท ภายใต้ เงื่อนไขว่าสามารถโฆษณาได้ชั่วโมงละ 6 นาที นั่นแหละที่ทำให้ใครๆ ก็ สามารถมีวิทยุ (ชุมชน) ได้ คาดกันว่า จนถึงปัจจุบันมีวิทยุเกิดขึ้นทั่วประเทศ กว่า 4,000 สถานี และคนฟังวิทยุก็ได้ฟังขยะทางอากาศกันถ้วนหน้า แล้ว ผู้ที่ตกเป็นจำเลยของสังคมก็ คือ “วิทยุชุมชน”

ดังนั้น เจตนารมณ์ไม่แสวงหาผลกำไรทางธุรกิจและไม่แสวงหา อำนาจทางการเมืองแล้ว ก็ยังดูจะไม่เพียงพอต่อการทำความเข้าใจความ เป็นวิทยุชุมชนอย่างแท้จริง เพราะปรากฏการณ์อ้างอิงชื่อ ใช้ชื่อวิทยุชุมชน นั้นมันเกินเยียวยา

ในที่สุดก็ต้องกลับมาที่อุดมการณ์วิทยุภาคประชาชนว่า เราจะมี วิทยุชุมชนไปเพื่ออะไร ?

บ้างบอกว่า เป็นกระบอกเสียงของคนไร้เสียง บ้างก็บอกว่า นี่ คือการสื่อสารแนวราบ นี่คือ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม และสรุปรวมคือ วิทยุชุมชน เป็นวิทยุประชาธิปไตย นั่นคือ ของชุมชน โดยชุมชน เพื่อ ชุมชน

หากจะหาคำอธิบายความเป็นวิทยุชุมชน เพื่อให้เห็นตัวตนที่แท้ จริงว่า แตกต่างจากวิทยุธุรกิจ (ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า วิทยุท้องถิ่นไทย หรือ วทท.) และต่างจากวิทยุภาครัฐอย่างไรแล้ว จำเป็นจะต้องนำหลักการ

ประชาธิปไตยแบบอับราฮัม ลินคอล์น ที่ว่า “โดยประชาชน ของประชาชน และเพื่อประชาชน” มาอธิบาย

วิทยุชุมชนที่แท้จริง จะต้องบริหารจัดการและดำเนินงาน “โดยคนในชุมชน” ตั้งแต่ขั้นตอนการคิดค้น วางแผน ดำเนินงาน การกำหนดผังรายการ การแก้ไขปัญหาต้องให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการหรือคณะทำงาน

วิทยุชุมชนที่แท้จริง จะต้องเป็น “ของชุมชน” ตั้งแต่การที่คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของสถานี เจ้าของคลื่นความถี่ เจ้าของรายการ โดยการมีส่วนร่วมที่หลากหลายวิธีตั้งแต่การระดมทุน ระดมร่างกาย แรงความคิด เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมในความเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง

วิทยุชุมชนที่แท้จริง จะต้องมี “เป้าหมายของสถานีเพื่อชุมชน” ทั้งรูปแบบ เนื้อหารายการต้องสนองตอบต่อชุมชนเป็นหลัก

บทเรียนที่พบจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานวิทยุชุมชนภาคประชาชน จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 158 สถานีนี้ ล้วนสะท้อนความเป็นตัวตนของวิทยุชุมชนทั่วประเทศไทยในวิถีที่แตกต่างในรายละเอียด แต่ก็พบว่าจุดร่วมของวิทยุชุมชนยังชัดเจน ทั้งการไม่แสวงหาผลกำไรทางธุรกิจ ไม่แสวงหาอำนาจทางการเมือง การดำรงตนเป็นวิทยุประชาธิปไตยส่วนใหญ่ยังมั่นคง

เพียงแต่ว่า ประสบการณ์ที่แต่ละสถานีได้รับในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของขบวนการวิทยุประชาธิปไตยนั้น พวกเขาต้องเผชิญกับการคุกคาม และแทรกแซงสารพัดรูปแบบ บางแห่งถูกคำสั่งให้ปิดสถานี บางแห่งพบว่า วันดี คืนดีมีรถถังมาวิ่งผ่านหน้าสถานี บางสถานีได้รับจดหมายเตือนจากกรมประชาสัมพันธ์ จากกองทัพภาค บางสถานีมีทหารหรือตำรวจไปตรวจเยี่ยมอย่างไม่รู้ตัวมาก่อน บางสถานีถูกนักการเมืองพยายามส่งคนแทรกซึมเข้ามาจัดรายการ หรือหาเสียงในรายการ บางสถานีถูก

โน้มน้าวใจด้วยสินจ้างรางวัลหรือไม่ก็เงินโฆษณา บางสถานียูกทำให้ต้องเข้มงวดกวดขันตัวเอง (Self Censor) เพื่อที่จะได้ไม่กล่าวถึงกลุ่มการเมืองหรือเรื่องที่มีความขัดแย้งทางการเมือง

ขณะที่ปัญหาภายในของวิทยุชุมชนที่คนร่วมขบวนจะต้องครุ่นคิดและตอบโจทย์ทางสังคมต่อไปคือ ปัญหาคลื่นทับซ้อน คลื่นแทรก หรือแม้แต่ความพร้อมของบุคลากรที่จะเข้ามาดำเนินงานเอง ทั้งความเชี่ยวชาญ ความสามารถในการบริหารจัดการให้วิทยุชุมชนอยู่ได้อย่างยั่งยืน การผลิตเนื้อหารายการให้สนองตอบต่อชุมชนอย่างแท้จริง

กว่า 10 ปีแล้วที่เจตนารมณ์การปฏิรูปสื่อถูกประกาศในกฎหมายสูงสุดของประเทศ แม้กระบวนการที่จะพัฒนาวิทยุชุมชนให้เป็นไปตามเจตจำนงวิทยุประชาธิปไตยจะถูกทลายทำลายด้วยอุปสรรคมากมาย ทั้งกลไกรัฐกฎหมาย การพยายามแย่งชิงพื้นที่ แย่งชิงความเป็นวิทยุชุมชนแล้วบิดเบือนเจตนารมณ์ให้เป็นอื่นก็ตามที่ แต่สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเป้าหลอมให้ขบวนการวิทยุชุมชนต้องเคียวกรำแล้วฝ่าข้ามไปเพื่อหยั่งยืนอย่างมั่นคงในแนวทางของตัวเอง

ไม่เช่นนั้น เราจะไม่เหลือสื่อที่ทำหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงให้กับประชาชนหลงเหลืออยู่เลย

วิทย์ชุมชน

: รายงานการศึกษาข้อมูลพื้นฐานวิทย์ชุมชนภาคประชาชน

ความเป็นมา

วิद्यุชุมชนในประเทศไทยเกิดขึ้นภายใต้การรับรองของกฎหมาย 2 ฉบับ คือ 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540¹ มาตรา 40 ที่กำหนดให้คลื่นความถี่ของวิทยุ โทรทัศน์ และโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ และ 2) พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการจัดกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 ซึ่งระบุให้ภาคประชาชนเข้าถึงและเข้าไปใช้คลื่นความถี่วิทยุโทรทัศน์ได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20 โดยการดำเนินการดังกล่าวของภาคประชาชนต้องไม่เป็นไปเพื่อการแสวงหา

¹รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีมาตราที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวิद्यุชุมชน 3 มาตราด้วยกัน คือ มาตรา 39, 40, 41 และมีมาตราที่เกี่ยวข้องโดยอ้อม คือ มาตรา 37, 58, 59, 60 ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ระบุไว้ในมาตรา 45, 46, 47, และ 48 (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข.)

กำไรในทางธุรกิจ และหากภาคประชาชนยังไม่พร้อม องค์กรอิสระต้องให้การสนับสนุน

แม้ว่าวิทยุชุมชนจะได้รับการรับรองจากกฎหมายดังกล่าวข้างต้น แต่กว่าวิทยุชุมชนแห่งแรกจะก่อตั้งขึ้นมาได้นั้น ต้องใช้เวลาอีกกว่า 3 ปี² หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 นอกจากนี้ ในช่วงเวลาที่วิทยุชุมชนหลายแห่งดำเนินการอยู่ ก็มักประสบกับปัญหา/อุปสรรคทางด้านกฎหมายอยู่เสมอ ทั้งนี้เนื่องจาก ภาครัฐยังยึดติดกับแนวคิดที่ว่าวิทยุและโทรทัศน์เป็นสื่อของรัฐ และยังคงต้องการควบคุมโดยผ่านระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ยังไม่เปลี่ยนแปลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ส่วนภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชน ได้ยึดหลักเรื่องสิทธิเสรีภาพในการพูดและแสดงความคิดเห็น อันเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ (Natural Rights) ที่ทุกคนมีติดตัวมาตั้งแต่เกิด และเป็นหลักการพื้นฐานที่ระบุไว้ ทั้งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และในรัฐธรรมนูญภายใต้ระบบการเมืองแบบรัฐสภาของไทยก่อนหน้านี้ด้วย (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, www.midnightuniv.org)

การเกิดขึ้นของวิทยุชุมชนนั้น เริ่มต้นจากองค์กรพัฒนาเอกชน และนักวิชาการหัวก้าวหน้าด้านสื่อสารมวลชน ที่เห็นว่าวิทยุชุมชนเป็นเครื่องมือหนึ่งในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชน และเป็นช่องทางการสื่อสารภาคประชาชน ดังนั้น หลังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ประกาศใช้ องค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการเหล่านี้ ได้ขยายความรู้ด้านสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และดำเนิน

²วิทยุชุมชนเสียงชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี ถูกระบุว่าเป็นวิทยุชุมชนแห่งแรกที่ได้ทำการทดลองออกอากาศเป็นครั้งแรกของประเทศไทย เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2544

การฝึกอบรมเกี่ยวกับการดำเนินการวิทยุชุมชนให้แก่ชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศอย่างต่อเนื่อง ภายใต้หลักการว่า “วิทยุชุมชนเป็นของชุมชน เพื่อชุมชน และโดยชุมชน” นอกจากนี้ การดำเนินงานของวิทยุชุมชนยังใช้รูปแบบ อาสาสมัคร ไม่แสวงหากำไรทางธุรกิจ และไม่ถูกแทรกแซง/ครอบงำจากรัฐ ทูท และนักการเมือง (กาญจนา แก้วเทพ, 2546: 10 และปณณพร ไพบูรณ์วัฒน์กิจ, 2549: 23)

ต่อมา เมื่อรัฐบาลอนุญาตให้วิทยุชุมชนสามารถมีโฆษณาได้ใน ปี พ.ศ. 2547 ทำให้วิทยุชุมชนที่มีอยู่เดิมประมาณ 500 กว่าสถานี ได้เพิ่มจำนวนขึ้นเป็น 2,000 กว่าสถานี ภายในเวลา 3 เดือนหลังจาก ประกาศอนุญาต³ การขยายตัวดังกล่าว เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและขาด กระบวนการเรียนรู้และทำความเข้าใจในหลักการของวิทยุชุมชน จึงทำให้เกิด “สงครามแย่งชิงคลื่นความถี่” ขึ้น นอกจากนี้ กลุ่มการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น รวมถึงกลุ่มทุนขนาดใหญ่ โดยเฉพาะกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเพลง ได้เข้ามามีการจัดตั้ง “สถานีวิทยุชุมชน” ด้วย สิ่งเหล่านี้ ทำให้หลักการวิทยุชุมชนถูกคุกคามและถูกครอบงำจากภาครัฐและภาคธุรกิจ เนื่องจากต่างฝ่ายต่างอ้างว่าสถานีวิทยุของตนเองคือ “วิทยุชุมชน” (Bhattachara Aramsri, 2005: 110, www.nationweekend.com/2005/10/28/NW12)

ปัจจุบันวิทยุชุมชนที่ “เป็นของชุมชน ดำเนินการโดยชุมชน เพื่อ

³จำนวนสถานี “วิทยุชุมชน” ที่เกิดขึ้นหลังอนุญาตให้มีโฆษณาได้ ส่วนมากมักจะอ้างว่ามีประมาณ 3,000 กว่าแห่ง แต่ข้อมูลจากกรมประชาสัมพันธ์ระบุว่า เมื่อเดือนมกราคม 2548 มีสถานีวิทยุชุมชนทั่วประเทศประมาณ 7,000 สถานี ซึ่งรวมทั้งที่จดทะเบียนและยังไม่ได้จดทะเบียนกับกรมประชาสัมพันธ์ โดย 1 ใน 3 ของสถานีวิทยุชุมชนทั้งหมดเป็นเครือข่ายของบริษัทค่ายเทป ค่ายหนังวีซีดี (www.komchadluek.net/news/2005/03-28/p1--8556.html)

ประโยชน์ของชุมชน โดยไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ และไม่ถูกแทรกแซง/ครอบงำจากรัฐ ทูท และนักการเมือง” มีอยู่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของจำนวนสถานีวิทยที่อ้างว่าเป็น “วิทยุชุมชน” ที่มีอยู่ทั้งหมด การยื่นหยัดอยู่ได้ท่ามกลางแรงเสียดทานของวิทยุชุมชนภาคประชาชน นับเป็นการพิสูจน์ถึง “ความเป็นตัวจริง” และควรศึกษาถึงพัฒนาการ บทเรียน ปัญหา/อุปสรรค และปัจจัยที่สนับสนุนให้วิทยุชุมชนเหล่านี้ยังดำรงอยู่ได้ ทั้งนี้เพื่อให้เครือข่ายองค์กรภาคประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชนที่ติดตามการปฏิรูปสื่อ และผู้สนใจทั่วไป มีความเข้าใจต่อภาพรวมสถานการณ์วิทยุชุมชนในประเทศไทย และนำข้อมูลภาพรวมมาร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนา และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานีวิทยุชุมชน และเครือข่ายวิทยุชุมชนในอนาคต อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเสริมสร้างประชาธิปไตยให้ปรากฏขึ้นจริงในประเทศไทย

วัตถุประสงค์

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานวิทยุชุมชนภาคประชาชนครั้งนี้ เป็นความพยายามร่วมกันของเครือข่ายวิทยุชุมชนภาคประชาชนระดับภาค มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอส.) และมูลนิธิไฮนริค เบิลล์ เพื่อทำความเข้าใจสถานภาพวิทยุชุมชนในสถานการณ์ปัจจุบัน ที่ดำเนินการมาร่วมทศวรรษ

1. เพื่อสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลวิทยุชุมชนภาคประชาชน
2. เพื่อศึกษากำเนิดและพัฒนาการของวิทยุชุมชนในประเทศไทย
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินการวิทยุชุมชน
4. เพื่อให้เครือข่ายวิทยุชุมชนมีความเข้าใจต่อภาพรวมสถานการณ์วิทยุชุมชนในประเทศไทย

ขอบเขตและวิธีการศึกษา

การศึกษาค้างนี้ เลือกรักศึกษาศนณัวิทยุชฌนในประเทศไทย ที่ดำเนินการตามเจตนารมณัของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 40 และพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลั้ความถึและกำกับวิทยุกระจายเสัียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคณนามค พ.ศ. 2543 มาตรา 26 ภายใต้การสนับสนุนของเครือขายวิทยุชฌนภาคประชานระดับภาค และมูลนิธิอาสาสมัครเพือสังคณ

1. กลุ่มตัวอย่างและพื้นที่ศึกษา สณณัวิทยุชฌนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 158 สณณั ใน 6 ภาค⁴ ได้แก่ ภาคเหนือ 35 สณณั ภาคใต้ 21 สณณั ภาคอีสาน 53 สณณั ภาคตะวันตก 16 สณณั ภาคตะวันออก 21 สณณั และภาคกลางและกรุงเทพ 12 สณณั จะเห็นว้า จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละภาคมีไม่เท่ากัน ตามเงื่อนไขการทำงานของเครือขายในระดับพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลต่อการวิเคราะห์ภาพรวมอยู่บ้าง อย่างไรก็ตาม เมือวิเคราะห์ในรายภาค จะได้ผลการศึกษามีประโยชน์และสามารถนำไปกำหนดยุทธศาสตรัการทำงานในระดับภาค ซึ่งเป็นเป้าหมายการศึกษาค้างนี้ด้วยเช่นกัน

⁴ การแบ่งพื้นที่เป็น 6 ภาคในการศึกษานี้ ไม่ได้แบ่งตามลักษณะภูมิภาคแบบทางการ แต่แบ่งเป็นภาคตามการทำงานของเครือขายภาคประชานเป็นหลัก นอกจากนั้น สณณัวิทยุชฌนที่เครือขายวิทยุชฌนภาคประชานคัดเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างนี้ ไม่ได้หมายความว่า เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานตามหลักการที่ว่า “วิทยุชฌนเป็นของชฌน โดยชฌน เพือชฌน และไม่แสวงหาผลกำไรทางธุรกิจ” ทั้งหมด แต่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เครือขายชฌน ต้องการศึกษา หรือเคยเข้าไปหนุนเสริมในบางด้าน เช่น การเตรียมความพร้อมชฌน การฝึกอบรมเพือออกอากาศ การสนับสนุนช่วยเหลือในด้านต่างๆ การให้ข้อมูล และการสรุปบทเรียน เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังได้แบ่งประเภทวิทยุชุมชนตามรูปแบบการดำเนินงานออกเป็น 2 รูปแบบ คือ วิทยุชุมชนเชิงกายภาพ จำนวน 109 สถานี และวิทยุชุมชนเชิงประเด็น จำนวน 49 สถานี โดย วิทยุชุมชนเชิงกายภาพ หมายถึง สถานีวิทยุชุมชนที่มีรูปแบบ และเป้าหมายการผลิตรายการ เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนที่หลากหลายที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เชิงกายภาพร่วมกัน และมีความสัมพันธ์กันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง อาจจะเป็นทางด้านเครือญาติ ศาสนา หรือการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ฯลฯ และ วิทยุชุมชนเชิงประเด็น หมายถึง สถานีวิทยุชุมชนที่จัดตั้งและผลิตรายการเพื่อนำเสนอประเด็นใดประเด็นหนึ่ง หรือให้ “น้ำหนัก” เป็นพิเศษแก่ประเด็นใดประเด็นหนึ่งเป็นสำคัญ เช่น เผยแพร่ศาสนา รณรงค์ด้านยาเสพติด รณรงค์ด้านสิ่งแวดล้อม หรือส่งเสริมสิทธิเด็กและสิทธิมนุษยชน เป็นต้น (ตาราง 1.1)

ตาราง 1.1 การกระจายตัวของสถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่าง

พื้นที่ศึกษา	รูปแบบสถานีวิทยุชุมชน		จำนวนรวม
	เชิงกายภาพ	เชิงประเด็น	
ภาคเหนือ	18	17	35
ภาคใต้	16	5	21
ภาคอีสาน	40	13	53
ภาคตะวันออก	14	7	21
ภาคตะวันตก	12	4	16
ภาคกลางและกรุงเทพฯ	9	3	12
รวม	109	49	158

2. **วิธีการศึกษาและเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล** เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการทำงานภายใต้ความร่วมมือของหลายฝ่าย การประชุม “เครือข่ายวิทยุชุมชนที่รับผิดชอบโครงการ” จึงเป็น “พื้นที่” ในการตัดสินใจและดำเนินงานร่วมกัน หลังจากการประชุมเครือข่ายวิทยุชุมชนที่รับผิดชอบโครงการครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 เพื่อหารือ กำหนดประเด็นในการศึกษา จัดทำเครื่องมือในการเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูล (แบบสอบถาม) และวางแผนการทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่ายวิทยุชุมชนระดับภาคมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอส.) มูลนิธิไฮน์ริค เบิลล์ และนักวิจัยแล้วยังได้มีการแบ่งงานกันทำด้วย โดยเครือข่ายวิทยุชุมชนระดับภาคและมอส. ทำหน้าที่เลือกกลุ่มตัวอย่าง รวบรวมรายชื่อและที่อยู่ของกลุ่มตัวอย่าง วางแผนการเก็บข้อมูล และเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถาม

ในขณะที่นักวิจัย เป็นผู้จัดทำร่างแบบสอบถาม โดยรวบรวมจากประเด็นที่ได้จากที่ประชุม และคำถามที่เกิดขึ้นจากการทบทวนเอกสาร และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จากข้อจำกัดเรื่องเวลา ทำให้ไม่สามารถทดสอบร่างแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างได้ จึงใช้วิธีการทดสอบและทำความเข้าใจกับผู้แทนเครือข่ายที่จะเป็นผู้เก็บข้อมูลโดยตรง และปรับปรุงแบบสอบถามอีกครั้ง โดยมีคำถามในลักษณะแบบปลายปิดมีตัวเลือกและปลายเปิดให้ระบุเนื้อหา ก่อนส่งให้เครือข่ายระดับภาคใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

การประชุมเครือข่ายวิทยุชุมชนที่รับผิดชอบโครงการครั้งที่ 3 มีขึ้นเพื่อสอบถามความก้าวหน้า ตลอดจนอุปสรรคในการเก็บข้อมูล ข้อสังเกตต่างๆ ที่พบ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนและวิเคราะห์สถานการณ์การดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชนแต่ละแห่ง แต่ละภาค สำหรับเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ในขณะที่ การประชุมครั้งที่ 4 เป็นการร่วมกันพิจารณาข้อมูลที่วิเคราะห์มาแล้ว จากนั้นก็ร่วมกันเสนอแนะร่างรายงานการศึกษา และแสวงหาแนวทางร่วมกันในการดำเนินงาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 3 วิธีการหลักๆ ได้แก่

1. การสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม ผู้แทนเครือข่ายวิทยุชุมชนระดับภาคเป็นผู้เก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูลด้วยแบบสอบถาม อย่างไรก็ตาม ด้วยเงื่อนไขของเวลาและภาระการทำงานของผู้แทนเอง ทำให้ในหลายพื้นที่ผู้แทนมิได้เก็บข้อมูลด้วยตัวเอง แต่ให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้สัมภาษณ์ หรือส่งแบบสอบถามไปให้ทางสถานีตอบด้วยตัวเอง เป็นเหตุให้แบบสอบถามที่รวบรวมมาได้จำนวน 169 ชุด (สถานี) มีเพียง 158 ชุด (สถานี) เท่านั้น ที่มีข้อมูลสมบูรณ์และเชื่อถือได้

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) นอกจากนักวิจัยจะสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชนที่เป็นตัวแทนบางสถานีแล้ว ยังได้สัมภาษณ์นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ นักพัฒนา และชาวบ้านที่เป็นผู้ฟังรายการของวิทยุชุมชนด้วย

3. การสังเกตการณ์ คณะวิจัยได้สังเกตรายละเอียดต่างๆ ในการดำเนินงานวิทยุชุมชน ไม่ว่าจะเป็นวิธีการบริหารจัดการ สภาพและอุปกรณ์ในห้องส่ง และวิธีการใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ ของผู้จัดรายการ ฯลฯ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยโปรแกรม SPSS เป็นหลัก นอกจากนี้ยังได้ใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ และการประชุมร่วมกับเครือข่ายที่รับผิดชอบโครงการด้วย โดยมีความตระหนักอยู่เสมอว่า วิทยุชุมชนมีฐานะเป็นปรากฏการณ์หนึ่ง และ วิทยุชุมชนเป็นปรากฏการณ์ที่มีความซับซ้อนของความจริงที่ซ้อนทับกัน

อยู่ภายใต้กรอบปรัชญาของวิทยุชุมชนที่ว่า วิทยุชุมชนเป็นของชุมชน
ดำเนินการโดยชุมชน เพื่อประโยชน์ของชุมชน ไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ
และไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐ ทุนและนักการเมือง

การวิเคราะห์ข้อมูลนี้ นักวิจัยจะใช้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิง
คุณภาพมาวิเคราะห์ภายใต้กรอบปรัชญาดังกล่าว นอกจากนี้ ยังได้ให้เครือ
ข่ายผู้รับผิดชอบโครงการ ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติการวิทยุชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง
เป็นผู้ร่วมวิเคราะห์ข้อมูลด้วย

4. ผู้รับผิดชอบโครงการ

- เครือข่ายสื่อภาคประชาชนภาคเหนือ
- สมาพันธ์วิทยุชุมชนคนอีสาน
- เครือข่ายวิทยุชุมชนภาคตะวันตก
- สมาพันธ์วิทยุชุมชนภาคตะวันออก
- เครือข่ายวิทยุชุมชนภาคใต้
- มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอศ.)
- มูลนิธิไฮน์ริค เบิลล์

ระยะเวลาศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ใช้เวลาศึกษา 7 เดือน ตั้งแต่เดือนมิถุนายน -
ธันวาคม พ.ศ. 2550

ประโยชน์ที่จะได้รับการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ คาดหวังว่า เมื่อสรุปผลการศึกษาแล้ว จะได้

1. ฐานข้อมูลวิทยุชุมชนภาคประชาชน
2. กำเนิด พัฒนาการ และปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงาน

ของวิทย์ชุมชน

3. ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของวิทย์ชุมชน

นอกจากนี้ จากผลการศึกษาครั้งนี้ ทำให้สามารถเข้าใจสถานภาพปัจจุบันของวิทย์ชุมชน ซึ่งมีความลื่นไหลตลอดทศวรรษที่ผ่านมา และส่งผลให้เครือข่ายผู้รับผิดชอบโครงการสามารถกำหนดทิศทางและวางยุทธศาสตร์การทำงานทั้งในระดับนโยบาย และในระดับปฏิบัติการต่อไปอีกด้วย

นิยามศัพท์

วิทย์ชุมชน หมายถึง สถานีวิทย์ชุมชนที่นอกจากชุมชนจะเป็นเจ้าของและบริหารจัดการแล้ว ยังเป็นบริการที่ไม่หวังผลกำไรด้วย “ชุมชน” ในที่นี้หมายถึงกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นเมืองหรือชนบท กลุ่มคนเหล่านี้ยังอยู่ในระบบเศรษฐกิจและสังคมเดียวกัน โดยการค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้า และช่วยเหลือกันและกัน ส่วนในการนำเสนอเนื้อหาสาระและบันเทิงนั้น อาจแบ่งออกเป็น วิทย์ชุมชนเชิงกายภาพที่ผู้จัดนำเสนอเนื้อหาสาระที่หลากหลาย และวิทย์ชุมชนเชิงประเด็นที่ผู้จัดและ/หรือผู้ฟังที่มี “ความคิด” ตรงกันสามารถสื่อสารภายในกลุ่มได้

วิทย์กระแสหลัก หมายถึง สถานีวิทยุกระจายเสียงที่หน่วยงานราชการต่างๆ ครอบครองกรรมสิทธิ์อยู่ รวมถึงสถานีวิทยุที่ภาคเอกชนประมูลรับช่วงกรรมสิทธิ์มาดำเนินการ วิทย์กระแสหลักนี้เป็นสถานีที่หวังผลกำไร กลุ่มทุนขนาดใหญ่มักจะเป็นกลุ่มที่ได้รับสัมปทาน/ประมูลสถานีวิทยุกระแสหลัก

วิทย์ท้องถิ่น หมายถึง สถานีวิทยุที่คนท้องถิ่นเป็นเจ้าของและบริหารจัดการ สถานีวิทยุแบบนี้เป็นธุรกิจขนาดเล็ก ที่ยอมรับให้มีโฆษณา

เพื่อหารายได้มาดำเนินงาน วิทยุท้องถิ่นเกิดขึ้นเมื่อรัฐอนุญาตให้วิทยุชุมชนมีโฆษณาเพื่อหารายได้มาดำเนินการได้ อันเป็นช่องทางให้กลุ่มทุนท้องถิ่น/จังหวัดสามารถก่อตั้งสถานีวิทยุเชิงพาณิชย์ขนาดเล็กขึ้นมาได้

แนวคิดวิทยุชุมชน และการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ประเทศสหรัฐอเมริกาและกลุ่มประเทศลาตินอเมริกาได้ริเริ่มบุกเบิกวิทยุชุมชนมากกว่า 50 ปีแล้ว ต่อมาวิทยุชุมชนได้ขยายตัวออกไปทั่วโลก เนื่องจากประเทศต่างๆ มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น คือมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น มีมาตรการผ่อนคลายการควบคุมสื่อ รวมทั้งอนุญาตให้เอกชนและกลุ่มต่างๆ เป็นเจ้าของวิทยุกระจายเสียงได้ สำหรับประเทศไทย วิทยุกระจายเสียงได้พัฒนาจากการเป็น “สื่อของรัฐ / สื่อสาธารณะ / สื่อระดับชาติ” ในทศวรรษ 2470 มาเป็น “สื่อธุรกิจ / สื่อเชิงพาณิชย์” ในทศวรรษ 2490 จนในทศวรรษ 2540 นี้เอง จึงได้เริ่มก้าวเข้าสู่การเป็น “สื่อชุมชน / สื่อท้องถิ่น” (กาญจนา แก้วเทพ, 2546: 8; คอลิน เฟรเซอร์ และไซเนีย เรสเตรโฟ เอสตราดา, 2001: 1-14)

สำหรับประเทศไทยในอดีต วิทยุกระจายเสียงทุกแห่งในประเทศไทยเป็นของหน่วยงานภาครัฐ โดยมีหน่วยงานภาครัฐกว่า 20 หน่วยงานเกี่ยวข้องกับวิทยุกระจายเสียง สามารถแบ่งวิทยุกระจายเสียงออกเป็น 3

among them included having no one to turn to when faced with problems (8.4%). Other problems (12.6%) included difficulty in keeping abreast of new information, inconsistent coordination at the regional level, and a lack of participation from local government agencies.

3.8 The future of community radio: The community radio stations surveyed generally expressed a need for various kinds of support from organizations, and they made policy demands to the government as follows:

1. Support from networks or organizations working to promote community radio Among the community radio stations surveyed, 21.2% cited personnel development budgets as their most important need, which is in line with their need for capacity building among their personnel. Following that, 20.1% wanted to have experts to provide training on various issues related to community radio. Considered by region, stations in the Northeast and East cited personnel development as their most urgent need, which is similar to the countrywide situation. But those in the North, West and South seemed to prefer to have experts to provide training on various issues related to community radio.

2. Operation with a lack of sound legal foundation: Although they lacked legal foundation status, 49.6% of community radio stations deemed that they still had to continue operating their broadcasting. 41.6% of them proposed cooperation with networks to demand the

ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. **วิทยุสาธารณะ** เป็นวิทยุที่รัฐเป็นเจ้าของ และมุ่งที่จะกระจายเสียงให้กว้างขวางที่สุดเท่าที่จะทำได้ วิทยุสาธารณะจะนำเสนอข่าวสารความรู้ และความบันเทิงแก่ประชาชนทั่วไป วิทยุสาธารณะในประเทศไทย ได้แก่ วิทยุของกรมประชาสัมพันธ์ (กปส.) และองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.) เป็นต้น

2. **วิทยุธุรกิจ** จัดรายการเพื่อแสวงหากำไรจากการโฆษณา และมุ่งกระจายเสียงให้กว้างขวางเพื่อขยายตลาดของสินค้าที่โฆษณา ส่วนใหญ่เป็นวิทยุของเอกชนที่ขอเช่าสถานีหรือเช่าเวลาจากหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลอยู่

3. **วิทยุชุมชน** เป็นวิทยุที่ชุมชนเป็นเจ้าของและบริหารจัดการ และเป็นบริการที่ไม่หวังผลกำไร โดย “ชุมชน” ในที่นี้หมายถึงกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นเมืองหรือชนบท นอกจากนี้ยังอยู่ในระบบเศรษฐกิจและสังคมเดียวกัน โดยการค้าขาย แลกเปลี่ยนสินค้า และช่วยเหลือกันและกัน วิทยุชุมชนนับเป็นประเด็นใหม่ในสังคมไทย และอยู่ภายใต้การต่อสู้ทางการเมืองด้านการปฏิรูปสื่อ ดังนั้น จึงทำให้มีการถกเถียงเกี่ยวกับแนวคิดวิทยุชุมชนอยู่เสมอ

แนวคิดวิทยุชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับ “วิทยุชุมชน” มีอยู่หลายแง่มุมด้วยกัน แต่เมื่อพิจารณาเป้าหมายของวิทยุชุมชนที่มุ่งตอบสนองในสิ่งที่วิทยุกระแสหลักไม่สามารถตอบสนองให้ได้ มีอยู่ 4 แ่งมุมด้วยกัน คือ

1. **วิทยุชุมชนเป็นสื่อทางเลือก (Alternative Media)** ในแง่มุมนี้ วิทยุชุมชนเป็นวิทยุที่ประชาชนเป็นเจ้าของ ไม่ใช่บริษัทขนาดใหญ่ ส่วน

การดำเนินงานนั้นก็ไม่หวังผลกำไร และไม่ขายผู้รับสารให้กับบริษัทเพื่อเป็นรายได้ นอกจากนี้ ยังเป็นอิสระจากรัฐและองค์กรทางสังคมอื่นๆ และไม่สนใจการทำงานแบบมืออาชีพ แต่พึ่งพาอาสาสมัคร ส่วนการผลิตรายการนั้น ผู้รับสารทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสาร โดยนำเสนอเนื้อหาจากเกณฑ์การเลือกที่แตกต่างจากสื่อกระแสหลัก เช่น เรื่องต้องห้ามหรือไม่ได้เสนอในสื่อกระแสหลัก เรื่องชีวิตประจำวัน หรือเรื่องของคนสามัญ เป็นต้น

2. วิทยุชุมชนเป็นสื่อชุมชน (Community Media) วิทยุชุมชนถูกมองว่าเป็นการออกแบบขึ้นมาเพื่อกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนทุกกลุ่มที่อยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นอยู่ในระดับสังคมเศรษฐกิจใด องค์กรใด หรือคนกลุ่มน้อย/กลุ่มวัฒนธรรมย่อยใด นอกจากนี้ วิทยุชุมชนเป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) และมีทิศทางการไหลของข่าวสารทั้งจากบนลงล่าง (Top-down) จากล่างขึ้นบน (Bottom-up) และในระนาบเดียวกัน (Horizon) โดยการดำเนินงานมีเป้าหมายที่หลากหลายตามระดับของผู้เกี่ยวข้อง การเป็นสื่อชุมชนคือการมุ่งตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยทำหน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสาร สร้างความรู้สึกร่วมในชุมชน เป็นเวทีแลกเปลี่ยนข่าวสาร/ความคิด และเป็นช่องทางในการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ คนในชุมชนสามารถเข้าถึงได้ ไม่ว่าจะเป็นผู้วางแผนการใช้สื่อ ผู้ใช้ ผู้ผลิต ผู้แสดง ฯลฯ

3. วิทยุชุมชนเป็นสื่อภาคประชาชน (Civic Media) เป็นมุมมองในแง่ที่ว่าวิทยุชุมชนไม่เป็นทั้งของภาครัฐและเอกชน ไม่มุ่งกำไรสูงสุด และมีพันธกิจเพื่อสนองประโยชน์ของสาธารณะ นอกจากนี้รายการยังมีเนื้อหาที่หลากหลายกว่าสื่อภาครัฐและเอกชน กล่าวคือ สื่อภาคประชาชนนอกจากจะมุ่งเน้นที่ข่าวและสาระมากกว่าบันเทิงแล้ว ยังมุ่งหวังการมีส่วนร่วม

ของประชาชนในชุมชนอีกด้วย ทั้งในเรื่องของการเป็นเจ้าของ การกำหนด ทิศทางของเนื้อหา การผลิต การแสดงความคิดเห็น การสนับสนุนด้าน การเงิน การรวบรวมกำลังคนและทรัพยากร และการประเมินผล (พิรงรอง รามสูต รัตนันท์, 2547: 3 - 13)

4. วิทยุชุมชนเป็นสื่อสาธารณะ(Public Service Broadcasting)

ความเป็นสาธารณะทำให้วิทยุชุมชนต้องยึดถือประโยชน์ของประชาชน ทุกคน โดยมีอิสระจากอิทธิพลของรัฐและกลุ่มทุน และมีความหลากหลาย และความแตกต่างจากสื่อเชิงพาณิชย์ ส่วนเนื้อหาที่นำเสนอต้องเป็นกลาง สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของประชาชนทุกกลุ่ม รวมถึง การให้ความสำคัญกับคุณภาพมากกว่าปริมาณ และรายได้หลักควรมาจาก ประชาชนในรูปแบบของ “ค่าธรรมเนียม” เป็นหลัก (วิรัตน์ พงษ์สุทธีรักษ์ และวีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร, 2546: viii)

องค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้ริเริ่มสนับสนุนวิทยุชุมชนใน พ.ศ. 2523 และได้กำหนดลักษณะสำคัญของวิทยุชุมชนไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. ต้องให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย (Accessibility) ไม่ว่าจะเป็น การเข้าถึงในแง่ผู้ฟัง ผู้ร่วมผลิตรายการ ผู้ให้ข้อเสนอแนะ และผู้บริหาร จัดการ ฯลฯ

2. ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในรูปแบบต่างๆ (Participation) หรือมีโอกาสเข้าร่วมได้ในทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มคิด ไปจนถึงการผลิต และการบริหารจัดการ

3. ต้องให้ประชาชนบริหารจัดการด้วยตนเอง (Self-Management) โดยประชาชนมีอำนาจตัดสินใจตั้งแต่เริ่มคิด วางแผน กำหนด

นโยบายบริหาร และลงมือผลิตสื่อด้วยตนเอง (จุฬพล รอดคำดี, 2542: 39-40; กาญจนา แก้วเทพ, 2546: 10)

ดังนั้นวิทยุชุมชนมีลักษณะแตกต่างจากวิทยุสาธารณะและวิทยุธุรกิจในแง่ที่ว่า 1) วิทยุชุมชนเป็นสื่อที่จัดตั้งและดำเนินการโดยชุมชน และกระจายเสียงครอบคลุมเฉพาะพื้นที่ นอกจากนี้เนื้อหาสาระต้องสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของคนทุกกลุ่มในชุมชน หรือตอบสนองต่อวิถีชีวิตและความต้องการที่แตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน และ 2) วิทยุชุมชนเป็น “พื้นที่สาธารณะ” (Public Sphere) อันหนึ่งที่เปิดกว้างให้ประชาชนเข้าถึงได้อย่างเสมอหน้ากัน โดยเป็นเวทีสำหรับการรับรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนแสดงความคิดเห็น และอภิปรายโต้แย้งกันเพื่อสร้างความเห็นร่วมในเรื่องต่างๆ ที่เป็นประเด็นสาธารณะของสังคม (ลิตินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์ และวีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร, 2546: viii และ พิงรอร งามสุต ธาระนันท์, 2547: 15)

ในประเทศไทย แนวคิดวิทยุชุมชนในเชิงหลักการที่เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง คือ “วิทยุชุมชนเป็นของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน” กล่าวคือ ประชาชนต้องเข้ามาดำเนินงานวิทยุชุมชน (โดยชุมชน) รวมทั้งเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ (ของชุมชน) และเนื้อหารายการของวิทยุชุมชนเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของชุมชน (เพื่อชุมชน) (เพ็งอ้าง, หน้า 10)

สำหรับแนวคิดวิทยุชุมชนในเชิงเทคนิคนั้น วิทยุชุมชนเป็นการกระจายเสียงด้วยกำลังส่งต่ำ และครอบคลุมในพื้นที่จำกัด ในประเทศไทยได้มีการเจรจาต่อรองระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนใน พ.ศ. 2547 และได้ข้อสรุปว่า วิทยุชุมชนมีกำลังส่งไม่เกิน 30 วัตต์ เสาอากาศสูงไม่เกิน 30 เมตร และรัศมีกระจายเสียงไม่เกิน 15 กิโลเมตร

จากการเคลื่อนไหวและการเจรจาต่อรองเพื่อกำหนดนโยบาย

สื่อสารมวลชน ระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน ในช่วงทศวรรษ 2540 สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติได้ให้คำนิยามวิทยุชุมชนไว้ว่า “วิทยุชุมชน หมายถึง เทคโนโลยีที่เปิดช่องทางการสื่อสาร เพื่อชีวิตของคนในชุมชน และมาจากการจัดทำ นำเสนอโดยคนในชุมชน ซึ่งเป็นสถานีวิทยุขนาดเล็กๆ ที่มีเครื่องส่งกระจายเสียงขนาด 20 - 30 วัตต์ รัศมีกระจายเสียง 10 - 15 กิโลเมตร ดังนั้นวิทยุชุมชนจึงเป็นเรื่องของชุมชนคิด ชุมชนทำ ชุมชนนำเสนอ และชุมชนตรวจสอบจัดการเป็นหลัก หรือเป็นการนำเทคโนโลยีที่รัฐเคยผูกขาดมาสร้างช่องทางการสื่อสารอย่างเป็นรูปธรรมให้แก่ ชุมชนได้สื่อสารเรื่องที่ดี มีสาระบนรากฐานทางวัฒนธรรมที่แท้จริงของตนเอง เพื่อสิ่งที่ดีของชุมชน ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 40” (อ้างใน ปันณพร ไพบูลย์วัฒนกิจ, 2549: 22-23)

นอกจากนี้ ในเวทีระดมสมองเครือข่ายวิทยุชุมชน 5 ภาคของ ประเทศไทยใน พ.ศ. 2548 เครือข่ายแต่ละภาคได้ให้คำนิยามวิทยุชุมชน ในทางกฎหมาย พอสรุปรวมความได้ว่า “วิทยุชุมชนเป็นหนึ่งในสื่อภาค ประชาชน ซึ่งเป็นของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน ทั้งนี้ต้องมีเป้าหมายและดำเนินการเพื่อประโยชน์ของชุมชนหรือสาธารณะ โดยไม่แสวงหาผลกำไรทางธุรกิจและผลประโยชน์ทางการเมือง (ตามคำจำกัดความ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติ องค์การจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุ โทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543) นอกจากนี้ วิทยุชุมชน สามารถรับการสนับสนุนหรือบริจาคจากภาคประชาชนหรือองค์กรต่างๆ หรือภาครัฐได้ แต่ต้องมีความเป็นอิสระ ปราศจากการครอบงำจากภาครัฐ และภาคธุรกิจ” (คณะกรรมการการณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ, 2549: 39-44)

สำหรับชาวบ้านที่คัดค้านการสร้างเขื่อนปากมูลเห็นว่า “เราต้อง การใช้ (วิทยุชุมชน) เพื่อให้ชาวอุบลเข้าใจชะตากรรมที่ชาวบ้านต้องเจอ

และเป็นพันธมิตรกับเรา... อยากมีรายการวิทยุและรายการโทรทัศน์ที่ได้
สนองตอบปัญหาและความต้องการ อยากมีสื่อที่ได้ถ่ายทอดประเพณี
และดนตรีในท้องถิ่น ไม่อยากเห็นลูกหลานดูถูกวัฒนธรรมที่เป็น
รากเหง้าของเราเอง ” (www.thaicr.org/node/89)

กล่าวโดยสรุป วิทยุชุมชนเป็นสื่อที่คนทุกกลุ่มในชุมชนสามารถ
เข้าถึงได้ และใช้เป็นเครื่องมือเพื่อตอบสนองความต้องการของตนตาม
สถานะที่ตนเองเผชิญอยู่ มีหลักการเชิงเทคนิคด้วยภาพปรากฏของการ
ใช้เครื่องส่งกำลังวัตต์ต่ำและพื้นที่กระจายเสียงไม่กว้างนัก พร้อมๆ กับ
มีหลักการเชิงปรัชญาว่า ชุมชนต้องเป็นเจ้าของ ร่วมกันดำเนินการ เพื่อ
ประโยชน์แก่ชุมชน โดยไม่แสวงหาผลกำไรเชิงพาณิชย์ และไม่ถูกแทรกแซง
จากทุนและการเมือง

การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชน

การเกิด “วิทยุชุมชน” ในประเทศไทยในทศวรรษ 2540 มีความ
หลากหลาย แต่ละ “สถานีวิทยุชุมชน” เริ่มต้นด้วยกระบวนการเตรียมความ
พร้อมชุมชนที่ไม่เหมือนกัน และเมื่อดำเนินการไประยะหนึ่ง แต่ละสถานี
ก็ผ่านบทเรียนและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ แนวทางการใช้
ประโยชน์จากวิทยุชุมชนของคนกลุ่มต่างๆ ในชุมชนก็มีความหลากหลาย
ส่วนการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมนั้น ก็มีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอด
เวลา เพราะเปลี่ยนแปลงไปตามสถานะผันผวนทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ
และสังคมของชุมชนนั้นๆ และในสังคมที่กว้างกว่า

ปัทมพร ไพบูลย์วัฒนกิจ (2549) ศึกษาการเตรียมความพร้อม
วิทยุชุมชนของภาคประชาชน กรณีเครือข่ายองค์กรวิทยุชุมชนเชียงใหม่
และสรุปว่าปัจจัยที่สนับสนุนการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนมี 3 ด้าน

คือ

1. ปัจจัยด้านการเมือง กฎหมายรัฐธรรมนูญมาตรา 40 ได้ให้สิทธิคุ้มครองแก่ประชาชนในการเข้าถึงสื่อ ดังนั้น ประชาชนสามารถทดลองจัดตั้งวิทยุชุมชนในชุมชนของตนเองได้ และมีช่องทางในการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงที่ภาครัฐเป็นเจ้าของในการจัดรายการวิทยุชุมชน

2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เครื่องส่งและอุปกรณ์ในการกระจายเสียงของวิทยุชุมชนมีราคาถูกลง ทำให้ประชาชนสามารถจัดซื้อได้ นอกจากนี้ ยังมีแหล่งทุนให้การสนับสนุนการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนภาคประชาชนอีกด้วย

3. ปัจจัยด้านสังคม แกนนำชุมชนและประชาชนตื่นตัวในสิทธิการสื่อสาร และเล็งเห็นความจำเป็นของการมีวิทยุชุมชน เมื่อก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนแล้ว สมาชิกในชุมชนก็ให้ความสำคัญและยอมรับ นอกจากนี้ยังเกิดความร่วมมือระหว่างนักวิชาการและภาคประชาชนในการผลักดันการปฏิรูปสื่อและเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวิทยุชุมชนเพิ่มขึ้นด้วย

บัณฑิตพร ไพบูลย์วัฒนกิจ ยังได้สรุปปัญหาอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนว่าเกิดจากปัจจัยต่างๆ ดังนี้ คือ

1. ปัจจัยด้านการเมือง การแทรกแซงของกลุ่มผลประโยชน์ทำให้กระบวนการสรรหาคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) มีความล่าช้า นอกจากนี้ กฎเกณฑ์ในการจัดตั้งวิทยุชุมชนไม่มีความแน่นอน ทำให้วิทยุชุมชนยังไม่ได้รับการยอมรับให้เป็นสถานที่ถูกต้องตามกฎหมาย ส่วนนโยบายรัฐในการแก้ไขปัญหาวิทยุชุมชนก็ไม่ชัดเจนและไม่เข้าใจแนวคิด/ปรัชญาวิทยุชุมชนที่แท้จริง อีกทั้งนักการเมืองท้องถิ่นก็เข้ามาแสวงหาประโยชน์จากสถานีวิทยุชุมชน และประชาชนที่จัดรายการวิทยุชุมชนภายใต้สถานีของรัฐขาดอิสระในการจัด

รายการ

2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การเปิดช่องให้วิเทศชนสามารถมีโฆษณาได้ ทำให้กลุ่มนักการเมืองและนายทุนท้องถิ่นจัดตั้ง “วิเทศชน” เพื่อแสวงหากำไรเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ยังขาดแคลนงบประมาณและอุปกรณ์ต่างๆ ในการเตรียมความพร้อมวิเทศชนภาคประชาชน

3. ปัจจัยด้านสังคม อาสาสมัครมีภารกิจส่วนตัวจึงมักเกิดปัญหาขาดแคลนคนทำงาน นอกจากนี้ ชาวบ้านที่ดำเนินงานวิเทศชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดตั้งและดำเนินการวิเทศชน ตลอดจนปัญหาทางเทคนิค จึงทำให้ผลิตรายการได้ไม่ค่อยมีคุณภาพ ยิ่งไปกว่านั้น คนส่วนใหญ่ยังคุ้นเคยกับการเป็นผู้รับข้อมูลมากกว่าผู้ส่งข้อมูล และสาธารณชนยังมองว่าวิเทศชนเป็นแหล่งแสวงหากำไรในทางธุรกิจและผลประโยชน์ทางการเมืองมากกว่าจะเป็นช่องทางแสดงสิทธิการสื่อสารของประชาชน

สุระชัย ชุมภา (2548) ศึกษาบทบาทและสถานภาพวิเทศชนไทยกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเลือกสถานีวิเทศชนที่เป็นสมาชิกสหพันธ์วิเทศชนแห่งชาติ เป็นตัวอย่างศึกษา 21 สถานี งานศึกษาชิ้นนี้สรุปความได้ว่า วิเทศชนโดยทั่วไปยังไม่สามารถสถาปนารูปแบบและสถานภาพในการเป็นสื่อชุมชนและสร้าง “พื้นที่สาธารณะใหม่” ในสังคมไทยได้ เนื่องจากยังขาดการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในชุมชน อันเป็นผลพวงมาจากการครอบงำของรัฐผ่านกลไกทางการเมืองการปกครองและกลไกทางอุดมการณ์ เช่น การตอกย้ำว่าวิเทศชนเป็นสื่อที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย และการออกกฎหมายที่ตอกย้ำหลักการของวิเทศกระจายเสียงทั่วไปหรือสื่อกระแสหลักที่รัฐได้ยึดครองและครอบงำมาเป็นเวลานานแล้ว เป็นต้น

เมื่อพิจารณาประเด็นการมีส่วนร่วม งานของสฤชัยสรุปว่า การประชุมวางแผนดำเนินการวิทยุชุมชนมีเฉพาะช่วงแรกของการก่อตั้ง พอเวลาผ่านไปบทบาทเหล่านี้กลายเป็นความรับผิดชอบของกลุ่มผู้ประสานงาน หรือผู้จัดการสถานีเท่านั้น นอกจากนี้ การใช้รูปแบบอาสาสมัครมีข้อจำกัด ไม่สามารถแบ่งสายงานหรือโครงสร้างองค์กรอย่างเป็นระบบ คงได้แต่เพียงเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในฐานะผู้จัดรายการเท่านั้น

สำหรับเนื้อหารายการที่วิทยุชุมชนนำเสนอส่วนใหญ่ก็เป็นการให้ความรู้ ข่าวประชาสัมพันธ์ และรายการเพลง นอกจากนี้สถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่ไม่เพียงแต่หลีกเลี่ยงการนำเสนอปัญหาภายในท้องถิ่น หรือการตั้งประเด็นที่เป็นปัญหาเฉพาะท้องถิ่นที่จะนำไปสู่ข้อถกเถียงร่วมกันของคนในชุมชนเท่านั้น หากยังประกาศอย่างชัดเจนว่าจะละเว้นนำเสนอการเมืองท้องถิ่น เพื่อลดความขัดแย้งและปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น แม้ว่าทิศทางดังกล่าวถือเป็นพันธกิจสำคัญของวิทยุชุมชนก็ตาม ดังนั้นการนำเสนอข่าวสารชุมชนจึงวนเวียนอยู่แค่ข่าวกิจกรรมของคนในชุมชน เช่น งานอุปสมบท งานมงคลสมรส งานวันเกิด งานมาปณิก ฯลฯ การหลงลืมหน้าที่และพันธกิจของการเป็นสื่อชุมชนและสื่อทางเลือก ทำให้วิทยุชุมชนเป็นเพียงแค่หนทางของการได้มาซึ่งสิทธิและการเป็นเจ้าของสื่อเท่านั้น ไม่ได้ช่วยปฏิรูปสื่อหรือยกระดับการบูรณาการแก่ชุมชนหรือสังคมเลย

Bhattachara Aramsri (2005) ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิทยุชุมชน เปรียบเทียบสถานีวิทยุชุมชน 4 แห่งในจังหวัดเชียงใหม่ และได้สรุปงานศึกษาไว้ว่า

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานีวิทยุชุมชนในเขตเมืองมีต่ำมาก เนื่องจากมีปัญหาในการกำหนดกลุ่มคนและขอบเขตชุมชน และผู้ฟังที่ตัดสินใจเข้าร่วมก็ถูกจำกัดอยู่แค่เป็นผู้จัดรายการเท่านั้น นอกจากนี้

นี้ กลุ่มผู้ฟังยังไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานี่และมองว่าสถานี่วิทยุชุมชนเป็นเพียงโรงเรียนฝึกหัดการเป็นผู้จัดรายการ ส่วนในเขตชนบทประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นเพียงผู้ฟังและให้ข้อมูล และมีเพียง 2 - 3 คนที่เข้าไปเป็นอาสาสมัครเพื่อจัดรายการ ส่วนในระดับการจัดการและตัดสินใจเป็นเรื่องของกลุ่มผู้นำ ในแง่ของการเงิน สถานี่วิทยุชุมชนในเขตชนบทได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชนมากกว่าสถานี่วิทยุชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง

2. การแทรกแซงของภาครัฐกิจและภาครัฐ เกิดขึ้นเมื่อกรมประชาสัมพันธ์ออกกฎระเบียบข้อหนึ่งที่ว่าสถานี่วิทยุชุมชนสามารถมีโฆษณาได้ 6 นาทีใน 1 ชั่วโมง เพื่อแก้ปัญหาเรื่องรายได้ในการดำเนินงาน ซึ่งได้รับการคัดค้านจากกลุ่มประชาสังคมและนักวิชาการหัวก้าวหน้าด้านสื่อสารมวลชน เนื่องจากมองเห็นว่าเป็นการทำลาย “จิตวิญญาณ” ของวิทยุชุมชน

ทั้งนี้เพราะการอนุญาตให้มีโฆษณาได้นี้ ทำให้ภาคธุรกิจหันมาลงทุนจัดตั้ง “สถานี่วิทยุชุมชน” เป็นจำนวนมาก และทำให้ประชาชนไม่สามารถแบ่งแยกได้อย่างชัดเจนว่าสถานี่วิทยุชุมชนที่ตนฟังอยู่นั้นเป็น “ของแท้” หรือ “ของเทียม” นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐยังใช้กฎหมายที่ล้าสมัยมาใช้กับวิทยุชุมชน และต้องการปิดวิทยุชุมชนที่ไม่ทำตามกฎระเบียบดังกล่าวด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ยังเห็นว่าวิทยุชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้ ถ้ายังไม่มี กสช. และแผนแม่บทในการกำกับคลื่นความถี่

ศิริพล ลัจจพันธ์ (2545) สรุปผลการศึกษา “กระบวนการสร้างความพร้อมของชุมชนในการก่อตั้งสถานี่วิทยุชุมชน: ศึกษากรณีวิทยุชุมชนอำเภอดอนเนียง จังหวัดสงขลา” พบว่า ในกระบวนการเตรียมความพร้อมชุมชน เพื่อก่อตั้งสถานี่วิทยุชุมชนนั้น ต้องให้ความสำคัญกับกลุ่มแกนนำ

ชุมชน สภาพชุมชน และเป้าหมายต่อวิถุชุมชน ดังนี้

1. แกนนำชุมชน เป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการสร้างความพร้อมของชุมชน ดังนั้น แกนนำชุมชนต้องมีความน่าเชื่อถือและตั้งใจดำเนินการวิถุชุมชนอย่างจริงจัง นอกจากนี้ ต้องให้ความสำคัญกับการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจกับคนในชุมชนให้ครอบคลุมทั่วพื้นที่ ออกอากาศกระจายเสียงด้วย จึงจะได้รับความร่วมมือและมีคนอาสาเข้าร่วมรับผิดชอบบริหารจัดการ อย่างไรก็ตาม มีความจำเป็นต้องฝึกอบรมแกนนำชุมชนในเรื่องการบริหารจัดการ การผลิต และการจัดรายการด้วย

2. สภาพชุมชน ชุมชนต้องมีรากฐานที่ดีในกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย และมีแนวคิดในการพึ่งตนเองในการดำเนินการต่างๆ ร่วมกัน นอกจากนี้ วิถุชุมชนและภูมิปัญญาเป็นเงื่อนไขที่ดีต่อกระบวนการเรียนรู้วิถุชุมชน และความสัมพันธ์เป็นเครือข่ายกับชุมชนอื่นๆ เป็นเงื่อนไขอันหนึ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาได้มากขึ้น

3. เป้าหมายต่อวิถุชุมชน ชุมชนต้องเชื่อว่า เมื่อมีวิถุชุมชน จะทำให้คนในชุมชนสามารถเข้าถึงสื่อ (Access) มีส่วนร่วม (Participation) และสามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง (Self-management) นอกจากนี้ หลักการและแนวคิดวิถุชุมชนจะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ที่ชุมชนสามารถเรียนรู้และเข้าใจได้ง่าย

กำเนิดและพัฒนาการ ของวิทยุชุมชนในประเทศไทย

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งแรกของประเทศไทยก่อตั้งขึ้นเมื่อทศวรรษ 2470 ต่อมาเมื่อเทคโนโลยีพัฒนาขึ้น จึงมีการดำเนินการในลักษณะของวิทยุส่วนกลาง และพยายามกระจายเสียงให้ครอบคลุมพื้นที่ให้กว้างขวางออกไป แต่ก็ยังมีปัญหาเรื่องรัศมีการกระจายเสียงและการรับฟังอยู่ จึงได้มีการตั้งสถานีวิทยุในท้องถิ่นขึ้นมา เช่น “วิทยุประจำถิ่น” (วปถ.) และ “สถานีวิทยุปชส.” เป็นต้น วิทยุท้องถิ่นนี้ มีกำลังส่งคลื่นครอบคลุมเฉพาะภูมิภาคหรือเฉพาะพื้นที่ไม่กี่จังหวัด แต่ทุกสถานีเป็นของหน่วยงานราชการและดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่รัฐ

ต่อมาในทศวรรษ 2490 ประเทศไทยได้อนุญาตให้เอกชนสามารถจัดตั้งสถานีวิทยุเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจเป็นครั้งแรก โดยบริษัทธุรกิจบันเทิงหรือบริษัทโฆษณาจะเข้ามาขอซื้อเวลาจากสถานีของรัฐ แล้วขายเวลาต่อในลักษณะของ “คนกลาง” (โบรกเกอร์) ตามระยะเวลาที่กำหนดเอาไว้ หรือดำเนินการตั้งแต่ลงทุนปลูกสร้างอาคาร จัดหาเครื่องส่ง ขายเวลา หา

โฆษณา และจัดทำรายการ (กาญจนา แก้วเทพ, 2546: 4-5) กระนั้น คลื่นความถี่ยังคงเป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐ

จนถึง พ.ศ. 2547 ประเทศไทยมีสถานวิทยุกว่า 500 สถานี และมีหน่วยงานราชการ 20 หน่วยงานเป็นเจ้าของ ประกอบด้วย 1) สำนักพระราชวัง 2 สถานี 2) กรมประชาสัมพันธ์ 147 สถานี 3) อ.ส.ม.ท. 62 สถานี 4) สำนักปลัดกระทรวงกลาโหม 3 สถานี 5) กองบัญชาการทหารสูงสุด 14 สถานี 6) กองทัพบก 127 สถานี 7) กองทัพเรือ 21 สถานี 8) กองทัพอากาศ 36 สถานี 9) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 44 สถานี 10) กระทรวงต่างประเทศ 1 สถานี 11) กระทรวงเกษตรฯ 1 สถานี 12) กระทรวงศึกษาธิการ 3 สถานี 13) ทบวงมหาวิทยาลัย 12 สถานี 14) กรมไปรษณีย์โทรเลข 12 สถานี 15) กรมอุตุนิยมวิทยา 6 สถานี 16) กรมประมง 4 สถานี 17) กรมเจ้าท่า 1 สถานี 18) กรุงเทพมหานคร 1 สถานี 19) รัฐสภา 16 สถานี และ 20) สถานีวิทยุเคลื่อนที่เฉพาะกิจ อีก 11 สถานี (ผู้จัดการรายสัปดาห์ 2 เม.ย. 47, www.212cafe.com)

โดยหลักการแล้ว วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐกับประชาชน และมีลักษณะของการสื่อสารสองทาง แต่จากประวัติศาสตร์การดำเนินการวิทยุกระจายเสียงของประเทศไทยที่ผ่านมา รัฐบาลไทยมักใช้วิทยุกระจายเสียงที่เป็นวิทยุของรัฐและวิทยุสาธารณะ เป็นเครื่องมือในการต่อสู้แย่งชิงอำนาจทางการเมือง โดยใช้โฆษณาชวนเชื่อหรือใช้เป็นฐานเสียงทางการเมือง ทำให้วิทยุภาครัฐยังมีลักษณะของการสื่อสารแนวดิ่ง และเป็นการสื่อสารจากหน่วยงานราชการลงไปหาประชาชน ประชาชนจึงเป็นเพียงผู้รับสาร และไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดรายการ ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ทางการเมืองในช่วงตุลาคม พ.ศ. 2516 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และพฤษภาคม พ.ศ. 2535 รัฐบาลได้ใช้สื่อวิทยุและโทรทัศน์นำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อ

รัฐบาล และสร้างภาพว่าประชาชนผู้ชุมนุมเป็นผู้กระทำผิด ด้วยการให้ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน และบิดเบือนความจริง เพื่อสร้างความชอบธรรมในการใช้ความรุนแรงในการปราบปราม

ส่วนวิทยุธุรกิจเน้นเชิงพาณิชย์มากกว่าประโยชน์ของประชาชน และกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มธุรกิจบันเทิงเพียงไม่กี่ราย วิทยุธุรกิจนอกจากจะไม่มีความสมดุลของเนื้อหารายการข่าว รายการบันเทิง และรายการสาระแล้วยังไม่มีความหลากหลายของรายการด้วย นอกจากนี้ ระบบทุนนิยมไร้พรหมแดนเช่นทุกวันนี้ยังได้ทยอยปิด “เวทีสาธารณะ” และ “พื้นที่สาธารณะ” ให้หดแคบลงเรื่อยๆ ในสื่อประเภทต่างๆ

ดังนั้น ในช่วง พ.ศ. 2535 - 2538 ซึ่งเกิด “กระแสปฏิรูปการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย” ในหลายๆ เรื่อง รวมทั้งประเด็น “สื่อ” ด้วย ทำให้องค์กรภาครัฐ นักวิชาการ และองค์กรภาคประชาชนใช้โอกาสนี้ศึกษาและจัดทำข้อเสนอ การปฏิรูประบบวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ที่เน้นสิทธิด้านข้อมูลและสิทธิด้านการสื่อสาร เพื่อเสนอต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 (ปณณพร ไพบูลย์วัฒนกิจ, 2549: 1 - 18) และสามารถผลักดันให้บรรจุลงในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 39, 40 และ 41 ได้ จึงสามารถกล่าวได้ว่าเป็นการปฏิรูปสื่อครั้งแรกในประเทศไทย

ช่วงที่ 1 กระบวนการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญมาตรา 40 และการก่อตั้งวิทยุชุมชน (พ.ศ. 2540 - 2545)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 40 ได้กำหนดให้คลื่นความถี่เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ แทนที่จะเป็นทรัพยากรของรัฐตามที่เคยระบุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้านั้น ดังนั้นรัฐบาลนอกจากจะต้องออกกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ

อย่างน้อย 2 ฉบับ เพื่อรองรับแนวคิดดังกล่าว คือพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม และพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์แล้ว ยังต้องสรรหาและแต่งตั้งองค์กรอิสระอีก 2 องค์กร ให้ทำหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติทั้ง 2 ฉบับดังกล่าว

ในระหว่างกระบวนการร่างกฎหมายลูกนี้เอง รัฐบาลได้มีนโยบาย มอบหมายให้กรมประชาสัมพันธ์และองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.) จัดทำโครงการทดลองวิทยุชุมชนตั้งแต่ พ.ศ. 2541 ขณะเดียวกัน องค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการหัวก้าวหน้าด้านสื่อสารมวลชน ก็เร่งรณรงค์ให้ประชาชนรับทราบถึงสิทธิในการสื่อสาร และฝึกอบรมเพื่อจัดตั้งวิทยุชุมชนคู่ขนานไปด้วย

กระบวนการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญมาตรา 40

กระบวนการตรากฎหมาย “พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543” นับตั้งแต่ยกร่าง ผ่านการพิจารณาในรัฐสภา และประกาศใช้ ต้องใช้เวลาทั้งสิ้นรวม 2 ปี โดยระหว่างกระบวนการตรากฎหมาย หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนได้โต้แย้งกันในรายละเอียด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการมี 1 หรือ 2 องค์กรมากำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม และการกำหนดให้ภาคประชาชนได้รับการจัดสรรคลื่นความถี่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 มีเนื้อหาโดยสังเขป¹ ดังนี้

เดือนมีนาคม พ.ศ. 2541 รัฐบาลผสมภายใต้พรรคประชาธิปัตย์ ได้จัดตั้งคณะอนุกรรมการพิจารณา ร่างกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กร

¹ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ในภาคผนวก ค. “ลำดับเหตุการณ์วิทยุชุมชน”

จัดสรรคลื่นความถี่ ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 40 จำนวน 23 คน ประกอบด้วยตัวแทนจากส่วนราชการ ผู้แทนสื่อมวลชน และนักวิชาการ โดยมี คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน ในการดำเนินการระหว่างเดือนมีนาคมถึงมิถุนายน คณะอนุกรรมการฯ ได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นเรื่องอนาคตวิทยุโทรทัศน์ในภูมิภาคต่างๆ 5 แห่ง พร้อมๆ กับที่องค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน ได้จัดเวทีระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับ พ.ร.บ.องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ โดยหลักการอันเป็นข้อเสนอของคณะอนุกรรมการฯ คือ การมีองค์กรอิสระ 2 องค์กร เพื่อกำกับกิจการวิทยุและโทรทัศน์องค์กรหนึ่ง และกำกับกิจการ โทรคมนาคมอีกองค์กรหนึ่ง ในที่สุด คณะรัฐมนตรีรับหลักการ และมอบหมายให้คณะกรรมการกฤษฎีกาเป็นผู้ร่างพ.ร.บ.ต่อไป

เดือนธันวาคม พ.ศ. 2541 คณะกรรมการกฤษฎีกายกร่างกฎหมาย ไม่เพียงเปลี่ยนหลักการที่เสนอโดยคณะอนุกรรมการฯ ทั้งหมดเท่านั้น ยังเปลี่ยนชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติองค์กรบริหารคลื่นความถี่และกำกับ กิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.” ด้วย ทำให้นักวิชาการและสื่อมวลชนต่างวิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่ชอบ มาพากลดังกล่าวยิ่งไปกว่านั้น ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2542 คณะรัฐมนตรี รับหลักการ “ร่าง พ.ร.บ. องค์กรบริหารคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุ กระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.” ที่คณะกรรมการกฤษฎีกายกร่าง และให้กระทรวงคมนาคมเสนอ โดยให้มีองค์กร อิสระองค์กรเดียวกำกับกิจการวิทยุ โทรทัศน์ และโทรคมนาคม

ขณะที่องค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการสื่อสารมวลชน ซึ่ง ยังคงยืนยันในหลักการสำคัญที่แตกต่างกัน คือให้มีองค์กรอิสระ 2 องค์กร เพื่อกำกับกิจการวิทยุและโทรทัศน์และกำกับกิจการโทรคมนาคม ได้เตรียม ร่างพระราชบัญญัติคู่ขนานกับร่างของรัฐบาล ที่เสนอสู่สภาโดยพรรคประ-

ชาติปัทย์ การเคลื่อนไหวขององค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการสื่อสาร
 มวลชนครั้งนี้ ได้ทำให้เรื่องการปฏิรูปสื่อเป็นที่รับรู้และจับตาของสังคม

เดือนเมษายน พ.ศ. 2542 สภาผู้แทนราษฎรรับหลักการ “ร่างพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ...” ทั้งร่างที่รัฐบาล และร่างที่พรรคประชาธิปัตย์เสนอ พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการวิชาการวิสามัญจำนวน 35 คน เพื่อแปรญัตติใน 30 วัน โดยองค์กรพัฒนาเอกชน และนักวิชาการมีตัวแทนในคณะกรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ จำนวน 4 คน ได้แก่ ดร.วิษณุ วรรณุญ, ดร.จิรพร วิทยศักดิ์พันธุ์, รศ.จุมพล รอดคำดี, และนพ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ

ในช่วง 6 เดือนของกระบวนการทางนิติบัญญัติในสภาผู้แทนราษฎร สาระสำคัญที่ถกเถียงกัน คือการจัดตั้งองค์กรอิสระกำกับกิจการ หรือ 2 องค์กร และการกำหนดให้ภาคประชาชนได้รับการจัดสรรคลื่นความถี่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ในที่สุด ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2542 สภาผู้แทนราษฎรให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ที่กำหนดให้มีองค์กรอิสระ 2 องค์กร ได้แก่ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) และคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) และส่งให้วุฒิสภาพิจารณา

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะมีความพยายามเสนอรายละเอียดคุณสมบัติของคณะกรรมการทั้ง 2 องค์กร กล่าวคือ กรรมการต้องมีความรู้ความชำนาญหรือประสบการณ์ในด้านเศรษฐกิจ นอกเหนือจากด้านสื่อสารมวลชน ไตรศมนาคม ความมั่นคง กฎหมายมหาชน และกิจการท้องถิ่นแล้ว และต้องปลอดจากผลประโยชน์ทับซ้อน โดยให้เลิกประกอบอาชีพหรือวิชาชีพที่เกี่ยวข้องก่อนและหลังเข้ารับตำแหน่งเป็นเวลา 2 ปีอีกด้วย แต่ข้อเสนอดังกล่าวนี้ ก็แพ้มติตกไปในชั้นกรรมาธิการวุฒิสภา

ต่อมาในวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2543 รัฐสภามีมติให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ และ วันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 ประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา

โครงการทดลองวิทยุชุมชนของภาครัฐ

พร้อมๆ กับกระบวนการด้านกฎหมาย ในปี พ.ศ. 2541 กรมประชาสัมพันธ์ได้ริเริ่ม 2 โครงการนำร่อง เพื่อดำเนินแผนปฏิบัติการตามนโยบาย คือ 1) โครงการนำร่องวิทยุชุมชนในจังหวัดทดลอง 19 จังหวัด โดยให้แต่ละจังหวัดมีรูปแบบและวิธีการดำเนินงานที่แตกต่างกันไปตามสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่น และ 2) โครงการอบรมอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (คน อปม.) ซึ่งหวังให้อาสาสมัครดังกล่าวเข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้วิทยุกระจายเสียงในรูปแบบของวิทยุชุมชน และเป็นส่วนหนึ่งในโครงการนำร่อง 19 จังหวัดนั้นด้วย (กาญจนา แก้วเทพ, 2546: 7)

หลังจากดำเนินโครงการไประยะหนึ่ง วีรพงษ์ พลนิกรกิจ และคณะ (2545) ได้ทำการวิจัยวิทยุชุมชนที่เป็นโครงการนำร่องของกรมประชาสัมพันธ์ในจังหวัดนครราชสีมาและบุรีรัมย์ พบว่าวิทยุชุมชนมีสถานภาพใน “ระดับรายการโดยชุมชน” คือเจ้าของสถานีแบ่งช่วงเวลารายการใดรายการหนึ่ง ให้ตัวแทนของประชาชนมาจัดเนื้อหาและวิธีการนำเสนอด้วยตนเอง โดยทางสถานีจะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา นอกจากนี้ ก็พบว่า คณะกรรมการดำเนินงานวิทยุชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการชี้ขาดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของวิทยุชุมชน เนื่องจากเป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนการดำเนินงานทั้งหมด จึงอาจสรุปได้ว่า ในการดำเนินโครง

การนำร่องวิทยุชุมชนในจังหวัดทดลองนี้ เนื้อหารายการตอบสนองต่อชุมชน และการบริหารจัดการและความเป็นเจ้าของสถานีนั้น ชุมชนยังไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมแต่อย่างใด

นอกจากนี้ จุดอ่อนของโครงการนำร่องวิทยุชุมชน คือการขาดแคลนทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรงบประมาณ และวิทยุชุมชนยังเล่นบทบาทหนักไปทางด้านการส่งข่าวสารแนวดิ่งจากบนลงล่าง โดยมีสัดส่วนรายการประเภทนี้ถึงเกือบครึ่งหนึ่ง คือร้อยละ 42 และมีเพียงร้อยละ 3 เท่านั้นที่เป็นการสื่อสารแนวนอนระหว่างประชาชน ซึ่งเท่ากับว่าวิทยุชุมชนยังไม่ได้เล่นบทบาทที่แตกต่างไปจากวิทยุสาธารณะ (อ้างในกาญจนา แก้วเทพ, 2546: 17 - 64)

การก่อตั้งวิทยุชุมชน

ปลาย พ.ศ. 2541 - 2544 มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม (Civic-Net Foundation) คณะทำงานติดตามมาตรา 40² มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอส.) และตัวแทนภาคประชาชนจากจังหวัดต่างๆ ได้ร่วมประชุม และสัมมนาระดมความคิด เพื่อสร้างความตื่นตัวและการมีส่วนร่วมในกระบวนการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญมาตรา 40 อย่างต่อเนื่อง เวทีประชุมและสัมมนาระดมความคิดนี้ นอกจากจะทำหน้าที่ขยายเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันแล้ว ยังพัฒนาความพร้อมของภาคประชาชนต่อสถานการณ์ความเคลื่อนไหวต่างๆ อีกด้วย นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมในเวทีสัมมนาอย่างต่อเนื่อง ได้ก่อให้เกิด “เครือข่ายวิทยุชุมชน” ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย (มธุรส ศิริสถิตย์กุล, 2548: 6 - 7 และพิรกรร

² คณะทำงานติดตามมาตรา 40 ได้ปรับเปลี่ยนมาเป็น “คณะกรรมการณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ” ใน พ.ศ. 2544

รามสูต รัตนันท์, 2547: 40)

เครือข่ายวิद्यุชุมชนเหล่านี้ นอกจากจะได้รับความรู้ หลักการ และการดำเนินการวิद्यุชุมชนจากเวทีเรียนรู้ร่วมกันที่เกิดขึ้นแล้ว ยังได้รับการสนับสนุนเพื่อทดลองปฏิบัติการวิद्यุชุมชนจริงอีกด้วย โดยในช่วงแรกของการก่อตั้งวิद्यุชุมชน งบประมาณในการซื้อเครื่องส่งวิทยุและอุปกรณ์ ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF)³ และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ซึ่งมีบทบาทส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในเวลาต่อมา ก็ได้สนับสนุนการฝึกอบรมและสรุปบทเรียนของเครือข่ายวิद्यุชุมชนระดับภูมิภาคทุกระยะเวลา 6 เดือน โดยมีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน และคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อเป็นวิทยากรดำเนินการฝึกอบรมเตรียมความพร้อมให้ชาวบ้านในแต่ละชุมชนมีความรู้เรื่องสิทธิในการใช้สื่อ ตามที่ได้ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 นอกจากนี้ ยังมีการอบรมเทคนิคการพูด การจัดรายการ และหลักการทั่วไปของวิद्यุชุมชนที่ต้องไม่แสวงหากำไร ไม่มีการโฆษณาทั้งทางตรงและอ้อม และเน้นสาระเป็นหลักกับบันเทิงเป็นรอง ฯลฯ ด้วย (มธุรส ศิริสถิตย์กุล, 2548: 9 - 10)

การสนับสนุนขององค์กรดังกล่าวข้างต้นทำให้เกิด “จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชน” กว่า 140 แห่งทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ที่มีความพร้อมและทักษะในการดำเนินงานตามหลักการของวิद्यุชุมชน (ตาราง 3.1) และต่อมาได้รวมตัวกันเป็น “สหพันธ์วิद्यุชุมชนแห่งชาติ” ในวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2545

³ กองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF) เริ่มให้การสนับสนุนวิद्यุชุมชนตั้งแต่ พ.ศ. 2541 โดยอยู่ภายใต้โครงการด้านการพัฒนาเสริมสร้างความสามารถของกลุ่มและเครือข่าย (www.econ.tu.ac.th)

ตาราง 3.1 จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนในประเทศไทย

ภาค	จำนวน (แห่ง)
1. กรุงเทพฯ และปริมณฑล	3
2. ภาคกลาง	13
3. ภาคตะวันตก	14
4. ภาคตะวันออก	14
5. ภาคเหนือ	46
6. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	39
7. ภาคใต้	15
รวม	144

ที่มา: มรยาท พงษ์ไพบูลย์. (2546), วิทย์ชุมชน: การดำเนินงาน และบทบาทเชิงคุณค่า, กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.), หน้า 1.

เป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อมี จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชน ขึ้นทั่วประเทศนี้ หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้เล็งเห็นช่องทางในการทำงานของตนผ่านทางจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สถาบันพระปกเกล้า สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (LDI) และเครือข่ายวิทย์ชุมชนทั้งในระดับภาคและประเทศ หน่วยงานเหล่านี้ได้สนับสนุนวิทย์ชุมชนในแง่ของงบประมาณกิจกรรม และการผลิตสื่อที่มีเนื้อหาการรณรงค์ประเด็นที่ตนเองทำงานเป็นระยะๆ จนปัจจุบัน โดยมิได้ช่วยเหลือหรือสนับสนุนการบริหารจัดการและการดำเนินการตามหลัก

การของวิทยุชุมชนโดยตรง

ช่วงที่ 2 การบังคับใช้กฎหมายของรัฐและการเกิดเครือข่ายวิทยุชุมชน (พ.ศ. 2545 - 2548)

ถึงแม้จะมีพ.ร.บ. คลื่นความถี่ พ.ศ. 2543 แล้ว แต่ยังคงมีกระบวนการสรรหาคณะกรรมาธิการการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) ซึ่งใช้เวลา และท้ายที่สุดก็ไม่สามารถสรรหาได้สำเร็จ ทำให้การดำเนินการวิทยุชุมชนในระหว่างนี้ ไม่มีกลไกทางกฎหมายคุ้มครอง และกฎหมายที่มีอยู่ก่อน คือ พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 ที่ให้อำนาจกรมประชาสัมพันธ์ดำเนินการ ก็ไม่สามารถบังคับใช้อย่างเต็มที่ เนื่องจากขัดกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 แม้รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อกำหนดมาตรการ / กลไกรองรับและ

คุ้มครองกระบวนการเรียนรู้ของ “จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน” แต่ก็มีหน่วยงานราชการใช้ภาวะไร้กลไกกฎหมายนี้ สั่งปิดและอายัดเครื่องส่งของวิทยุชุมชนเป็นระยะๆ ส่งผลให้วิทยุชุมชนต่างๆ ได้รวมตัวกันในลักษณะ “เครือข่าย” เพื่อเคลื่อนไหวเรียกร้องให้รัฐบาลผ่อนผันการดำเนินงานวิทยุชุมชน

การบังคับใช้กฎหมายของรัฐ

ในระหว่างกระบวนการสรรหาทศ.นั้น รัฐบาลได้อนุญาตให้มี “จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน” ขึ้น โดยตั้งคณะทำงานเพื่อกำหนดมาตรการ/ กลไกรองรับ และคุ้มครองกระบวนการเรียนรู้วิทยุชุมชนจนกว่าจะได้ทศ. ในขณะที่กรมประชาสัมพันธ์ได้ทำโครงการ “วิทยุชุมชน” ซึ่งอนุญาตให้วิทยุชุมชนมีโฆษณาได้ และให้ไปขึ้นทะเบียนพร้อมชำระค่าธรรมเนียมในปลาย พ.ศ. 2547 นั้น ทำให้ “สถานีวิทยุชุมชน” เกิดขึ้นหลายพันสถานี โดยไม่ผ่านกระบวนการเตรียมความพร้อมด้านวิทยุชุมชน ซึ่งในภาวะผ่อนผันนี้ น่าจะเป็นช่วงของการเรียนรู้และเก็บเกี่ยวประสบการณ์ ก่อนดำเนินการจริง ทว่า หน่วยงานรัฐบาลกลับใช้อำนาจมิชอบและเลือกปฏิบัติ สั่งปิดสถานีวิทยุชุมชนหลายสิบสถานีในข้อหาออกอากาศโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือกำลังส่งไปรบกวนวิทยุการบิน วิทยุกระแสหลัก และวิทยุโทรทัศน์ ดังตัวอย่างโดยสรุป (สามารถอ่านรายละเอียดสถานการณ์ได้ในภาคผนวก ค. “ลำดับเหตุการณ์วิทยุชุมชน”) ต่อไปนี้

วันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545 อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์มีหนังสือถึงวิทยุชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดสิงห์บุรี ให้ระงับการส่งกระจายเสียง ด้วยเหตุว่าเป็นการดำเนินงานที่ไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ส่งผลให้องค์กรพัฒนาเอกชน เครือข่ายวิทยุชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชน ยื่นหนังสือเรียกร้องให้กรมประชาสัมพันธ์ยกเลิกคำสั่ง

ดังกล่าว

ต่อมา คณะอนุกรรมการศึกษาและตรวจสอบปัญหาการแทรกแซงการทำงานของสื่อมวลชน และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ซึ่งดำเนินการตรวจสอบคำสั่งเกี่ยวกับการระงับการส่งกระจายเสียง และได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว 3 ประการ คือ 1) ให้คณะรัฐมนตรีมีมติอนุญาตให้ชุมชนทั่วประเทศที่อยู่ในกระบวนการเรียนรู้ ได้ทดลองออกอากาศสถานีวิทยุชุมชนเพื่อการเรียนรู้ 2) ให้กระทรวงมหาดไทยมีหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทั่วประเทศ ให้ผ่อนปรนเรื่องการดำเนินการออกอากาศสถานีวิทยุชุมชนสำหรับชุมชนที่อยู่ในกระบวนการเรียนรู้ และ 3) ให้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาวิทยุชุมชน และร่วมกันหาทางออกให้กับปัญหาการดำเนินการวิทยุชุมชนของประชาชน ด้วยการกำหนดมาตรการ/กลไกรองรับและคุ้มครองกระบวนการเรียนรู้อย่างครบวงจร จนกว่าจะมีกฤษฎีกา

การประชุมคณะรัฐมนตรีในวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2545 ได้พิจารณาเรื่องดังกล่าว และมีมติ ...ให้สำนักปลัดนายกรัฐมนตรีดำเนินการให้มีมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราว เพื่อควบคุมดูแลการใช้คลื่นความถี่ของวิทยุชุมชน... สำนักนายกรัฐมนตรี จึงมีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมดูแลการใช้คลื่นความถี่ของวิทยุชุมชน อันประกอบด้วยผู้แทนจากสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน กรมประชาสัมพันธ์ กรมไปรษณีย์โทรเลข กองทัพบก กองทัพอากาศ กองทัพเรือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงคมนาคม (ภายหลังเปลี่ยนเป็นผู้แทนจากกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) และสภาความมั่นคงแห่งชาติ รวมทั้งผู้แทนจากผู้ประกอบการวิทยุโทรทัศน์ สมาคมนักวิชาชีพสื่อ ผู้แทนนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชน และผู้แทนจากสหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติด้วย

ในขณะที่คณะทำงานฯ กำลังกำหนดมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวอยู่นั้น กลับมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างไม่เป็นธรรมและเลือกปฏิบัติ กล่าวคือผู้แทนกรมไปรษณีย์โทรเลข ได้นำหมายศาลไปค้นและยึดเครื่องส่งวิทยุที่จุดปฏิบัติการเรียนรู้อิทธิพลชุมชนจังหวัดอ่างทอง เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2545 และในวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 นายเสถียร จันทิมา ผู้ประสานงานจุดปฏิบัติการเรียนรู้อิทธิพลชุมชนจังหวัดอ่างทอง ได้รับหมายเรียกจากสถานีตำรวจภูธรอำเภอไชโย ให้ไปรายงานตัวในข้อหาเป็นเจ้าของวิทยุไว้ในครอบครองโดยผิดกฎหมาย ซึ่งมีการดำเนินคดีจนถึงปัจจุบัน⁴

ที่สุดเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2546 คณะรัฐมนตรีได้ผ่านความเห็นชอบร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวจุดปฏิบัติการเรียนรู้อิทธิพลชุมชนตามที่สำนักนายกรัฐมนตรีเสนอ และมีมติให้

1. สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เร่งรัดดำเนินการแต่งตั้ง กสช.และกทช.ให้เสร็จเรียบร้อยโดยเร็ว

2. กรมประชาสัมพันธ์ ส่วนราชการ และหน่วยงานของรัฐที่อยู่ในฝ่ายบริหาร และมีสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัด พิจารณาจัดสรรเวลาให้ชุมชนได้ใช้ออกอากาศ เพื่อทดแทนการที่ประชาชนหรือชุมชนต้องตั้งสถานีวิทยุขึ้นเอง

3. กรมประชาสัมพันธ์รับร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวฯ และข้อสังเกตของสำนักนายกรัฐมนตรีไปพิจารณา โดยให้รับความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และเชิญผู้แทนกรมไปรษณีย์โทรเลขไปร่วมพิจารณาด้วย

⁴ ล่าสุดศาลอุทธรณ์จังหวัดอ่างทองนัดฟังคำพิพากษาคดีวิทยุชุมชนอ่างทอง ณ ศาลจังหวัดอ่างทอง ในวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ผลปรากฏว่า ศาลอุทธรณ์ไม่รับคำร้องอุทธรณ์

ต่อมา คณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ (กกช.) ได้พิจารณากรอบการเข้าร่วมโครงการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน และมีมติรับสมัครวิทยุชุมชนเข้าร่วมโครงการฯ ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2547 โดยให้กรมประชาสัมพันธ์เปิดรับสมัครวิทยุชุมชนเข้าร่วมโครงการฯ ที่สำนักประชาสัมพันธ์ทั่วประเทศ ภายใต้เงื่อนไขว่าสถานีวิทยุชุมชนสามารถโฆษณาได้ไม่เกินชั่วโมงละ 6 นาที โดยสถานีวิทยุชุมชนที่เข้าร่วมโครงการต้องชำระค่าธรรมเนียมร่วมโครงการปีละ 1,000 บาท และต้องชำระเงินค่าประกัน 5,000 บาท

จากปฏิบัติการของกรมประชาสัมพันธ์ในการรับจดทะเบียนสถานีวิทยุชุมชนทั่วประเทศนี้ ทำให้สถาบันพัฒนาสื่อภาคประชาชน และคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ ไม่เห็นด้วยและแถลงข่าวเรียกร้องให้กรมประชาสัมพันธ์ หยุด รับจดทะเบียนวิทยุชุมชน และ หยุด การอนุญาตให้มีโฆษณาในวิทยุชุมชน เพราะเห็นว่าเป็นการขัดขวางกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน และขัดกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ ยังเรียกร้องให้รัฐบาลยุติการแทรกแซง และบิดเบือนกระบวนการเรียนรู้และเตรียมความพร้อมภาคประชาชน เพื่อใช้สิทธิในสื่อวิทยุกระจายเสียงอีกด้วย

ไม่เพียงสถาบันพัฒนาสื่อภาคประชาชน และคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อเท่านั้น ที่ไม่เห็นด้วยกับมาตรการจัดระเบียบวิทยุชุมชนด้วยการจดทะเบียนสถานีวิทยุชุมชน และการอนุญาตให้วิทยุชุมชนสามารถโฆษณาได้ชั่วโมงละไม่เกิน 6 นาทีของกรมประชาสัมพันธ์ แต่คณะกรรมการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ วุฒิสภา สถาบันพระปกเกล้า สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (LDI) และมูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม (Civic-Net Foundation) ก็ไม่เห็นด้วยเช่นเดียวกัน และได้ร่วมกันจัดประชุมปรึกษา

หาหรือ จนมีผลสรุปร่วมกัน คือ ปฏิเสธ การขึ้นทะเบียนกับกรมประชาสัมพันธ์ และการอนุญาตให้วิทยุชุมชนสามารถโฆษณาได้ชั่วโมงละไม่เกิน 6 นาที โดยเรียกร้องให้กรมประชาสัมพันธ์ยกเลิกมาตรการนี้ทันที พร้อมทั้งยืนยันอย่างชัดเจนว่า วิทยุชุมชนที่ปฏิบัติตามเจตนารมณ์เดิมนั้น สามารถดำเนินการได้โดยไม่จำเป็นต้องมีโฆษณา (www.ldnet.org)

จากการเรียกร้องของภาคประชาชนอย่างต่อเนื่องในระหว่าง พ.ศ. 2547 - 2548 ทำให้ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2548 คณะกรรมาธิการการสื่อสารและโทรคมนาคมของรัฐสภา ได้เสนอทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับวิทยุชุมชนไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. ให้กรมประชาสัมพันธ์และกทช. ร่วมกันตรวจสอบ และดำเนินการกับสถานีวิทยุชุมชนที่ติดตั้งอุปกรณ์โดยไม่ได้มาตรฐาน ไม่อยู่ในหลักการ 30 - 30 - 15 และห้ามไม่ให้วิทยุชุมชนติดตั้งสถานีทวนสัญญาณพร้อมอุปกรณ์ฟ่วงอย่างต่อเนื่องอื่นๆ

2. ให้กรมประชาสัมพันธ์ทบทวนหรือยกเลิกการอนุญาตให้สถานีวิทยุชุมชนโฆษณาได้ 6 นาทีภายใน 1 ชั่วโมง เพราะถือเป็นการประกอบการเชิงธุรกิจซึ่งขัดต่อหลักการของวิทยุชุมชน

3. ให้กรมประชาสัมพันธ์ตรวจสอบและอนุญาตให้ดำเนินการกิจการวิทยุชุมชนได้เฉพาะผู้ประกอบการที่เป็นบุคคลในชุมชน และเพื่อประโยชน์ของชุมชนอย่างแท้จริง

4. ให้กรมประชาสัมพันธ์ตรวจสอบคลื่นความถี่วิทยุชุมชนที่รบกวนวิทยุการบินอย่างเคร่งครัด เพื่อความปลอดภัยในกิจการการบิน ซึ่งคณะกรรมการฯ จะตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร เพื่อให้ดำเนินการในเรื่องนี้อย่างจริงจัง

ต่อมา คณะรัฐมนตรีก็มีมติเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาวิทยุชุมชนอีกครั้งหนึ่ง ในวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2548 โดยให้รัฐมนตรี

ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ ร่วมกับกรมประชาสัมพันธ์ประสานงาน และสั่งการให้มีการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาวิเทศนศึกษา โดย

1. ยืนยันหลักการสนับสนุนให้ชุมชนมีกลไกในการสื่อสารภายในชุมชน ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และเป็นการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจนการสร้างโอกาสให้กับประชาชน

2. ยืนยันแนวทางการดำเนินการวิเทศนศึกษาภายใต้โครงการจัดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิเทศนศึกษาตามกรอบกติกา 30 - 30 - 15

3. ยืนยันการอนุญาตให้มีโฆษณาได้ไม่เกินชั่วโมงละ 6 นาที เพื่อเป็นการหารายได้สนับสนุนการดำเนินงานของวิเทศนศึกษา วิเทศนศึกษาสามารถเผยแพร่ภาพลักษณ์ของสินค้าในท้องถิ่นหรือชุมชน แต่ต้องไม่ขายโฆษณาเพื่อแสวงหากำไรเชิงพาณิชย์

4. ให้บังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังต่อเนื่อง โดยเฉพาะกับคลื่นวิทยุที่รบกวนวิทยุการบิน วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์

5. ให้มีการติดตามตรวจสอบเนื้อหาการจัดรายการ โดยเฉพาะที่อาจกระทบต่อความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และพิจารณามาตรการที่ผู้จัดรายการวิทยุต้องได้รับรองเป็นผู้ประกาศตามระเบียบกรมประชาสัมพันธ์

6. สนับสนุนให้มีการสัมมนาระดมความคิดเห็นเรื่องวิเทศนศึกษา โดยให้มีการจัดสัมมนาระดับประเทศ 1 ครั้ง สัมมนาระดับนานาชาติ 1 ครั้ง เพื่อสรุปบทเรียนและจัดร่างกรอบแนวทางการดำเนินการวิเทศนศึกษา รวมทั้งการเตรียมความพร้อมของภาคประชาชนในการจัดทำวางแผนแม่บทวิเทศนศึกษาภาคประชาชน

7. ติดตามการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและศึกษาแนวทาง

การแก้ไขปัญหาในอนาคต โดยเฉพาะการออกอากาศทางอินเทอร์เน็ต

อย่างไรก็ตาม ในระหว่างที่มีการดำเนินการเชิงนโยบายเกี่ยวกับวิทยุชุมชนโดยคณะกรรมการชุดต่างๆ นี้ วิทยุชุมชนหลายแห่ง ถูกจับถูกอายัดเครื่องส่ง และถูกสั่งปิดสถานี ด้วยข้อหาต่างๆ แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นครอบครองเครื่องส่งวิทยุโดยผิดกฎหมาย หรือส่งกระจายเสียงรบกวนวิทยุการบิน วิทยุกระแสหลัก และวิทยุโทรทัศน์ คณะกรรมาธิการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ วุฒิสภา ได้เชิญผู้ได้รับผลกระทบจากการสั่งปิดวิทยุชุมชนเข้าชี้แจง ทั้งนี้ ผู้ประกอบการวิทยุส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับมาตรการสั่งปิดวิทยุชุมชนทั่วประเทศ โดยเฉพาะการใช้ข้ออ้างว่า การกระจายเสียงวิทยุชุมชนสร้างปัญหารบกวนวิทยุการบิน เนื่องจากไม่มั่นใจในวิธีการตรวจสอบว่าได้มาตรฐานเพียงพอ และมีการเลือกปฏิบัติหรือไม่ นอกจากนี้ ยังเห็นว่าสถานีวิทยุชุมชนจำนวนไม่น้อยเกิดขึ้นด้วยแรงจูงใจจากระเบียบของกรมประชาสัมพันธ์เมื่อปลายปี พ.ศ. 2547 ซึ่งประเด็นต่างๆ เหล่านี้ ควรต้องมีการตรวจสอบและหาผู้รับผิดชอบมาเยียวยาให้กับประชาชนผู้เสียหาย

จากการรวบรวมข้อมูลกรณีหน่วยงานรัฐดำเนินการสั่งปิดวิทยุชุมชนที่ผ่านมา คณะอนุกรรมการปฏิรูปสื่อ คณะกรรมาธิการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ของวุฒิสภา สรุปว่า เป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบโดยลำพังของฝ่ายรัฐ ที่ไม่ปฏิบัติตามเจตนารมณ์การปฏิรูปสื่อของรัฐธรรมนูญ ขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และควรจัดให้มีเวทีไต่สวนสาธารณะกรณีวิทยุชุมชน เพื่อเปิดช่องทางด้านการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม และเพื่อเสนอเป็นแนวทางการดำเนินการต่อรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีและรัฐบาลต่อไป

การเกิดเครือข่ายวิทยุชุมชน

เครือข่ายวิทยุชุมชนเริ่มก่อตัวมาตั้งแต่ พ.ศ. 2541 - 2542 แต่ก็เป็น การรวมตัวกันในลักษณะหลวมๆ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมกัน ผลักดันนโยบาย เมื่อรัฐบาลมีนโยบายว่าวิทยุชุมชนสามารถโฆษณาได้ ชั่วโมงละ 6 นาที ทำให้เกิด “เครือข่ายวิทยุชุมชน” ขึ้นอย่างหลากหลาย การออกมาเคลื่อนไหวเชิงนโยบายของเครือข่ายวิทยุชุมชนเหล่านี้ นับ เป็นการประกาศให้สาธารณะรับทราบถึง “อัตลักษณ์” และแนวทางการ ดำเนินงานของวิทยุชุมชนเครือข่ายนั้นๆ ยกตัวอย่างเช่น

1. สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ (สวชช.) เป็นรวมตัวกันอย่างเป็นทางการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนจำนวนกว่า 140 สถานีในวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2545 (เครือข่ายวิทยุชุมชน 8 อนุภูมิภาคทั่วประเทศ) เพื่อติดตามนโยบายการจัดระเบียบวิทยุชุมชนของรัฐบาล โดยสวชช. มีแนวทางดำเนินงานวิทยุชุมชนที่ไม่มีโฆษณา นอกจากนี้ ในช่วงแรกๆ ของการก่อตั้ง สมาชิกสวชช. ได้จัดประชุมร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนบทเรียน และช่วยเหลือกันและกันภายในเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ แต่เมื่อมีการอนุญาตให้วิทยุชุมชนมีโฆษณาได้ ทำให้สมาชิกสวชช. บางแห่งเริ่ม รับโฆษณา เพื่อนำรายได้ไปใช้ดำเนินงานวิทยุชุมชนของตน

2. เครือข่ายผู้ประกอบการวิชาชีพวิทยุท้องถิ่นไทย (วทท.) เป็นผู้ ประกอบการวิทยุอิสระในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากระเบียบกรมประชาสัมพันธ์ ที่อนุญาตให้วิทยุชุมชนมีโฆษณาได้ วทท. ออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องใน เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2548 โดยขอโอกาสให้กลุ่มวิทยุท้องถิ่นสามารถ ดำเนินการภายใต้กรอบกำลังส่งไม่เกิน 500 วัตต์ เสาสูงไม่เกิน 60 เมตร รัศมีกระจายเสียงภายในจังหวัด นอกจากนี้ วิทยุท้องถิ่นมีโฆษณาธุรกิจ และบริการของท้องถิ่นร้อยละ 70 และพร้อมจะเสียภาษีให้รัฐและหักรายได้ส่วนหนึ่งสนับสนุนวิทยุชุมชน (www.komchadluek.com/news)

/2006/02-16) ในช่วงแรก กลุ่มนี้ไม่มีความเข้าใจคำว่า “วิทยุชุมชน” การที่สมาชิกเครือข่ายไปขึ้นทะเบียนกับกรมประชาสัมพันธ์ เพราะเห็นประกาศและเข้าใจว่าชุมชนสามารถก่อตั้งวิทยุชุมชนและมีโฆษณาได้ แต่เมื่อเจอกับกลุ่มวิทยุชุมชนภาคประชาชนในเวทีต่างๆ ในช่วง พ.ศ. 2549 ประกอบกับสมาคมวิชาชีพสื่อได้เข้าไปให้ข้อมูล ทำให้กลุ่มนี้มีความเข้าใจและแยกตัวออกมาจากกลุ่มวิทยุชุมชนอย่างชัดเจน เป็น “เครือข่ายผู้ประกอบการวิชาชีพวิทยุท้องถิ่นไทย” (วทท.) ดำเนินการโดยเสียภาษีเหมือนธุรกิจทั่วไป ปัจจุบันได้จดทะเบียนเป็น “สมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพวิทยุท้องถิ่นไทย” (สวทท.)

3. สมาคมวิทยุชุมชนคนรักถิ่น อ้างว่ามีสมาชิกทั่วประเทศราว 400 สถานี และได้จัดประชุมหารือในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2548 เพื่อยื่นข้อเสนอขอผ่อนผันต่อรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนย่อย คือ 1) เป็นวิทยุชุมชนแบบมีโฆษณา กำลังส่งไม่เกิน 100 วัตต์ เสาสูงไม่เกิน 60 เมตร และ 2) เป็นกลุ่มวิทยุภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจ กำลังส่งไม่เกิน 500 วัตต์ เสาสูงไม่เกิน 60 เมตร

นอกจากนี้ ทางสมาคมยังได้เรียกร้องให้รัฐบาลเปิดเวทีหารือเพื่อกำหนดมาตรการให้ทดลองการออกอากาศเช่นเดียวกับกรณีของวิทยุชุมชนท้องถิ่นไทย และสมาคมมีข้อเสนอว่าจะไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมือง นอกจากนี้ยังถ่ายทอดรายการนายกทักษิณฯพบประชาชนและยอมรับกรอบการควบคุมของกรมประชาสัมพันธ์ รวมทั้งช่วยประชาสัมพันธ์นโยบายของรัฐบาล ทั้งนี้เพื่อขอให้วิทยุชุมชนที่เป็นสมาชิกของสมาคมฯ สามารถอยู่รอดได้ อย่างน้อยจนกว่าจะมี กสช.

4. สภาวิทยุประชาชน เกิดขึ้นในช่วงปลาย พ.ศ. 2548 เป็นกลุ่มที่มาจากวิทยุชุมชนคนรักถิ่น และขึ้นทะเบียนกับกรมประชาสัมพันธ์ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2548 สภาวิทยุประชาชนได้คัดค้านการแก้ไข

มาตรา 80 พ.ร.บ.องค์การจัดสรรคลื่นความถี่ฯ เพราะเห็นว่าการแก้ไขนี้
 ส่อให้เห็นเจตนาที่แอบแฝงซ่อนเร้น และต้องการล็อกคลื่นให้แก่กลุ่มผลประโยชน์
 ซึ่งขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและพ.ร.บ.องค์การจัด
 สรรคลื่นความถี่ฯ จึงขอเรียกร้องให้ยุติแนวคิดนี้ พร้อมทั้งขอให้ตรวจสอบ
 ความบกพร่องในกระบวนการสรรหาทศฯ. เพื่อหาผู้รับผิดชอบ และเร่ง
 หาทางออกในการสรรหาทศฯ. ด้วยความบริสุทธิ์โปร่งใส ไม่เข้าไปแทรก
 แซง

นอกจากนี้ ยังมี “เครือข่ายวิทยุชุมชน” ทั้งในระดับจังหวัด
 ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ มากมายหลายแห่ง เครือข่ายเหล่านี้
 จะรวมตัวกันเป็นครั้งเป็นคราวตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ เพื่อร่วมกัน
 เคลื่อนไหวเรียกร้องในประเด็นที่ตนสนใจ และต้องการผลักดันในระดับ
 นโยบาย เช่น เครือข่ายปฏิรูปสื่อภาคประชาชน เครือข่ายสื่อภาคประชาชน
 ภาคเหนือ สมาพันธ์วิทยุชุมชนคนอีสาน เครือข่ายวิทยุชุมชนภาคตะวันออก
 เครือข่ายวิทยุชุมชนภาคตะวันตก เครือข่ายวิทยุชุมชนจาวล้านนา เครือ
 ข่ายวิทยุชุมชนภาคใต้ เครือข่ายสื่อวิทยุชุมชนภาคกลาง เครือข่ายสื่อภาค
 ประชาชนภาคอีสาน เครือข่ายวิทยุชุมชนเสียงกรรมกร องค์การสื่อภาค
 ประชาชนเพื่อการพัฒนาชุมชนไทยภาคตะวันออก เครือข่ายวิทยุชุมชน
 ภาคเหนือ 17 จังหวัด เป็นต้น

การทำงานช่วยเหลือกันเองภายในเครือข่าย เช่น เครือข่ายระดับ
 ภูมิภาค ที่เป็นสมาชิกสหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ นับเป็นปัจจัยที่เกื้อ
 หนุนให้การดำเนินการวิทยุชุมชนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง หลังจากที่แกนนำ
 เครือข่ายระดับจังหวัด / ภาคได้รับการฝึกอบรมวิทยุชุมชน พวกเขา / เธอ
 หลายคนก็มีความสามารถในการเป็นผู้ฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อม
 ชุมชน ในการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนในพื้นที่ของตนเองได้ เช่น สมาพันธ์
 วิทยุชุมชนภาคตะวันออก และเครือข่ายวิทยุชุมชนภาคใต้ เป็นต้น นอกจากนี้

นี้ หลังจากการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชน แกนนำชาวบ้านและแกนนำเครือข่ายก็มีการติดต่อกันอยู่อย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ก็เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาด้านการบริหารจัดการ การจัดรายการ และปัญหาทางเทคนิค ฯลฯ แต่เนื่องจากปัญหาด้านงบประมาณที่มีไม่ต่อเนื่อง แกนนำต้องชวนหาหาเงินเอง ทำให้บางครั้งความเข้มข้นของการติดต่อระหว่างกันจึงลดลงไป

ช่วงที่ 3 ความหลากหลายของวิทยุชุมชนและภาวะกฎหมายเป็น “อัมพาต” (พ.ศ. 2547 - 2550)

การบังคับใช้กฎหมายของรัฐบาลที่ไม่เข้มแข็ง ไม่มีหลักการที่แน่นอนและเลือกปฏิบัติ รวมทั้งแรงกดดันจากความขัดแย้งทางการเมือง ตั้งแต่ พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา ประกอบกับกระบวนการสรรหา กก.ช.ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย สิ่งเหล่านี้ ส่งผลให้การพัฒนายุทธศาสตร์วิทยุชุมชนมีความสับสนและแนวคิดวิทยุชุมชนถูกบิดเบือน แม้ว่าการใช้คลื่นวิทยุใหม่ในทางกฎหมาย (เก่า) ไม่สามารถทำได้ แต่รัฐบาลก็ยอมยกเว้นให้มีจุดปฏิบัติการเรียนรู้อุทธศาสตร์วิทยุชุมชนต่อไปได้โดยไม่ต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ และผู้ที่เปิดใหม่ต้องผ่านการเรียนรู้และทำตามหลักเกณฑ์ที่รัฐบาลกำหนดไว้ แต่หน่วยงานของรัฐก็ไม่สามารถตอบสนองนโยบายได้อย่างเต็มที่ และปล่อยให้เกิดสถานีวิทยุชุมชนมากกว่า 3,000 แห่งทั่วประเทศ สถานการณ์วิทยุชุมชนตึงเครียดมากขึ้นเมื่อเกิดรัฐประหารในเดือนกันยายน พ.ศ. 2549 คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (คปค.) เข้าควบคุมวิทยุชุมชนเสมือนเป็นวิทยุของรัฐ และต่อมาก็สั่งปิดสถานีวิทยุชุมชนด้วยเหตุผลเดิมๆ คือ การไม่มีใบอนุญาต ครอบงำวิทยุการบิน วิทยุกระแสหลัก และวิทยุโทรทัศน์ นอกจากนี้ รัฐบาลก็ยังไม่มีนโยบายที่เป็นรูปธรรมเกี่ยวกับวิทยุชุมชนเช่นเดิม

ความหลากหลายของวิทยุชุมชน

การอนุญาตให้วิทยุชุมชนสามารถมีโฆษณาได้ชั่วโมงละไม่เกิน 6 นาทีใน พ.ศ. 2547 ส่งผลให้เกิดสถานีวิทยุชุมชนขึ้นอีกหลายพันสถานีดังกล่าวแล้ว สถานีใหม่เหล่านี้ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นเองเมื่อคิดว่าตนเองพร้อม โดยไม่สนใจที่จะเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ และฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐก็ไม่สามารถเตรียมความพร้อมแก่สถานีใหม่เหล่านี้ได้ทุกแห่ง ยิ่งไปกว่านั้นสถานี “วิทยุชุมชน” เหล่านี้ ยังกำหนดคลื่นความถี่ตามอำเภอใจ โดยใช้คลื่นความถี่ในช่วง .25 บ้าง หรือ .75 บ้าง แทรกอยู่ระหว่างคลื่นความถี่ปกติที่มีช่วงระหว่างคลื่นเป็น .0 และ .5 นอกจากนี้ สถานีใหม่เหล่านี้ก็ไม่ปฏิบัติตามเกณฑ์ทางเทคนิคที่กำหนดให้มีกำลังส่งไม่เกิน 30 วัตต์ เสาอากาศสูงไม่เกิน 30 เมตร และรัศมีการกระจายเสียงไม่เกิน 15 กิโลเมตรด้วย ปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้นก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย พอสรุปได้ดังนี้

1. การเกิดคลื่นแทรก เกิดขึ้นกับทั้งสถานีวิทยุกระแสหลัก วิทยุโทรทัศน์ และสถานีวิทยุชุมชนทั่วประเทศ ทำให้คุณภาพการรับฟังไม่ชัดเจน บางจังหวัดสามารถหาช่องทางเจรจาในเรื่องคลื่นทับ/คลื่นแทรกกันได้ แต่บางจังหวัดก็หาช่องทางเจรจาไม่พบ

2. การรบกวนวิทยุการบิน นับเป็นข้ออ้างที่รัฐบาลใช้เป็นคำสั่งปิดสถานีวิทยุชุมชนหลายแห่งที่ตั้งอยู่ใกล้สนามบิน โดยกรมประชาสัมพันธ์และกทช. ได้อ้างตัวเลขการร้องเรียนการรบกวนคลื่นวิทยุการบินและคลื่นวิทยุและโทรทัศน์หลักกว่าในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2549 มีสถานีวิทยุชุมชนทั่วประเทศ 2,565 สถานี ถูกร้องเรียนว่ามีคลื่นรบกวนวิทยุการบิน 308 กรณี รบกวนวิทยุกระจายเสียง 110 กรณี และรบกวนสถานีโทรทัศน์หลัก 294 กรณี (www.radio.thaihealth.net/modules.php?)

3. การถูกหลอกลวง มีผู้ฉวยโอกาสไปชักชวนให้ชุมชนหลาย

แห่งจัดตั้งวิทยุชุมชนของตนเองขึ้น โดยอ้างว่าสามารถทำได้ และถ้าไม่ทำต่อไปเมื่อมีกสช.แล้วก็จะทำไม่ได้อีกต่อไป ผู้หลอกลวงก็ถือโอกาสชักชวนให้ซื้อเครื่องส่ง เสาอากาศ และห้องส่งที่ไม่มีคุณภาพ สัญญาณมีการรบกวน และไม่เป็นไปตามข้อกำหนด

4. การเกิดวิทยุชุมชนแบบแฝง วิทยุชุมชนในช่วงแรกเป็นวิทยุชุมชนที่ทำงานโดยชุมชนอย่างแท้จริง คือ ทำงานแบบอาสาสมัคร แต่ต่อมาได้มีการแอบแฝงทำธุรกิจโดยใช้ชื่อสถานีว่า “วิทยุชุมชน” เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเมื่อกรมประชาสัมพันธ์อนุญาตให้วิทยุชุมชนมีโฆษณาได้ชั่วโมงไม่เกิน 6 นาที

5. การร้องเรียนเรื่องการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม การเกิดขึ้นของวิทยุชุมชนที่แอบแฝง ได้ส่งผลให้ผู้ประกอบการวิทยุที่ถูกต้องตามกฎหมายร้องเรียนว่า การจัดทำวิทยุที่ถูกกฎหมายของตนนั้นต้องจ่ายค่าธรรมเนียมสัมปทานและเสียภาษี แต่ไม่ได้รับความคุ้มครองจากรัฐ นอกจากนี้ยังต้องถูกตัด “ราคาค่าโฆษณา” จากวิทยุชุมชนที่ไม่มีต้นทุนสัมปทาน ไม่มีค่าลิขสิทธิ์ และไม่เสียภาษี นอกจากนี้ยังถูกรบกวนโดยคลื่นของวิทยุชุมชนด้วย

6. คุณภาพรายการ เมื่อวิทยุชุมชนมีจำนวนมากขึ้น ก็เกิดการแทรกคลื่นกันเอง เกิดการแย่งชิงโฆษณาและผู้ฟัง รวมทั้งตั้งผู้จัดรายการวิทยุชุมชนไปจัดยังสถานีของตนเอง ทำยที่สุด วิทยุชุมชนก็มีการทะเลาะกันเองออกอากาศ (พนา ทองมีอาคม, www.pioneer.netserf.chula.ac.th)

อย่างไรก็ตาม การเกิด “วิทยุชุมชน” มากมายหลายพันแห่งนี้สามารถจัดกลุ่มสถานีวิทยุที่อ้างตนเองว่าเป็น “วิทยุชุมชน” ได้ 4 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่หนึ่ง กลุ่มวิทยุชุมชนที่ไม่มีโฆษณา ส่วนใหญ่เป็นสมาชิก

ของสหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ และเป็นกลุ่มที่เกิดจากการสนับสนุน กระบวนการเรียนรู้จากสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม สถาบันพัฒนาองค์กร ชุมชน และนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน ฯลฯ กลุ่มนี้ยังรักษา “ความเป็นวิทยุชุมชน” อยู่ กล่าวคือเป็นของชุมชน เพื่อชุมชน และโดยชุมชน นอกจากนี้ ยังใช้วิทยุชุมชนเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และเป็นเพียงจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน เพื่อรอให้กสช. เกิดมาเท่านั้น กลุ่มนี้มีจำนวนไม่มากนัก ประมาณ 100 กว่าแห่ง และบางสถานีก็เริ่มรับโฆษณาแล้ว

กลุ่มที่สอง กลุ่มวิทยุชุมชนที่มีโฆษณา เป็นกลุ่มผู้ประกอบการ วิทยุรายย่อยที่ไม่สามารถสู้กับทุนขนาดใหญ่ในการขอสัมปทานจากรัฐได้ กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ต้องการให้มีโฆษณาชั่วโมงละ 6 นาที และเรียกร้องให้ สถานีวิทยุมีกำลังส่งมากกว่า 30 วัตต์ เสาอากาศสูงกว่า 30 เมตร และ รัศมีกระจายเสียงมากกว่า 15 กิโลเมตร และพร้อมทำตามกฎระเบียบที่ รัฐออกมาทุกประการ ทั้งนี้ สมาชิกของสมาคมวิทยุชุมชนคนรักถิ่น และ สภาวิทยุประชาชน จัดอยู่ในกลุ่มที่สองนี้

กลุ่มที่สาม กลุ่มวิทยุชุมชนสายธรรมะ ได้แก่ วิทยุชุมชนเครือข่าย อโศกและเครือข่ายวิทยุชุมชนเพื่อพระพุทธศาสนา กลุ่มนี้ นับเป็นกลุ่มวิทยุ ชุมชนที่ช่วยเยียวยาสภาพสังคม และพัฒนาพระให้มีทักษะในการสื่อสาร ตลอดจนเพิ่มศักยภาพพระนักเผยแผ่ให้มีความสามารถในการสื่อสารเพิ่ม ขึ้นด้วย นับเป็นกำลังสำคัญให้กับพระพุทธศาสนา

กลุ่มที่สี่ กลุ่มที่ยังไม่มีสังกัด เป็นกลุ่มที่สนับสนุนโดยการ เมืองและบริษัทค่ายเพลง กลุ่มนี้เพียงต้องการจับจองคลื่นความถี่เอาไว้ ก่อน และจัดรายการที่ตอบสนองต่อตนเอง เพราะการลงทุนสร้างสถานีวิทยุ ขนาดเล็กนั้น ต่ำกว่าการขอสัมปทานจากรัฐมาก

การเกิดขึ้นของ “วิทยุชุมชน” จำนวนมาก นอกจากจะทำให้วิทยุ

ชุมชนเดิมต้องสูญเสียอัตลักษณ์ที่ร่วมกันสร้างขึ้นมา คือเป็นวิเทศของชุมชน เพื่อชุมชน และโดยชุมชนแล้ว ยังทำให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจ “วิเทศชุมชน” ผิดไปจากหลักการเดิมด้วย นอกจากนี้ การดำเนินการวิเทศชุมชนในตัวมันเอง ก็มีข้อจำกัดหลายประการด้วยกัน กล่าวคือ หลักการของการเป็นสื่อที่ไม่แสวงหากำไร ทำให้วิเทศชุมชนดำเนินการได้อย่างยากลำบาก ภายใต้ระบบทุนนิยมปัจจุบัน ส่วนการมีส่วนร่วมและจิตวิญญาณอาสาสมัครนั้น นับเป็นโจทย์ที่ท้าทายต่อความยั่งยืนของวิเทศชุมชน ซึ่งสามารถดูได้จากความร่วมมือร่วมใจของอาสาสมัครสมาชิกในชุมชน และความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมของคนในชุมชน นอกจากนี้ ความเป็นอิสระของวิเทศชุมชนสามารถดูได้จากแหล่งที่มาของเงินสนับสนุนว่ามาจากแหล่งใด หลากหลายกลุ่มหรือไม่ (www.thaicr.org/node/89)

นอกจากนี้ วิเทศชุมชนในประเทศไทยนอกจากจะต้องต่อสู้กับแนวคิดเก่าๆ ของหน่วยงานภาครัฐแล้ว ยังต้องต่อสู้กับตนเองอีกด้วย กล่าวคือ คนทำงานวิเทศชุมชนเห็นว่าวิเทศชุมชนเป็นเครื่องมือเพื่อสะท้อนและ/หรือแสดงสิทธิอำนาจในการกำหนดเนื้อหา รวมทั้งวิธีการสื่อสารเพื่อประโยชน์และความต้องการของชุมชนที่ร่วมกันเป็นเจ้าของ หรือเห็นว่าวิเทศชุมชนเป็นเพียงกลไกในการทำให้มีกลุ่ม / องค์กรชุมชนมาผลิตรายการ และได้ออกอากาศเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้น คนทำงานวิเทศชุมชนจะทำให้เครือข่ายที่ร่วมเรียนรู้เรื่องวิเทศชุมชนเพื่อเตรียมความพร้อมชุมชน ในการใช้สิทธิในการสื่อสารผ่านคลื่นเพื่อประโยชน์สาธารณะ กลายเป็นเพียงเครือข่ายที่ดำเนินการด้านการตลาด หรือแสวงหาการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือโครงการต่างๆ เพื่อให้วิเทศชุมชนเป็นหน่วยผลิตรายการที่มีเนื้อหาเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แก่หน่วยงานที่สนับสนุนเท่านั้น ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้น วิเทศชุมชนก็จะกลายเป็นเครื่องมือของการเกิดสื่อประเภทใหม่ ไม่ใช่สื่อที่เป็นเครื่องมือของชุมชน และวิเทศชุมชนก็จะกลายเป็นเพียง

กลุ่มคนประเภทหนึ่ง และเป็นการดำเนินการวิทยุกระจายเสียงอีกประเภทหนึ่งเท่านั้น (เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์, www.nidambe11.net)

อย่างไรก็ตาม ถ้าต้องการให้วิทยุชุมชนมีตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมที่ยังคงอัตลักษณ์ของการไม่แสวงหาผลกำไร และเป็นบริการสาธารณะและชุมชนแล้ว เครือข่ายวิทยุชุมชนได้เสนอว่าวิทยุชุมชนควรมีลักษณะดังนี้⁵

1. นิยามวิทยุชุมชนในทางกฎหมาย วิทยุชุมชนเป็นหนึ่งในสื่อภาคประชาชน ซึ่งเป็นของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน ทั้งนี้ต้องมีเป้าหมายและการดำเนินการเพื่อประโยชน์ชุมชนหรือสาธารณะ โดยไม่แสวงหาผลกำไรในทางธุรกิจ

2. ลักษณะผู้ประกอบการ มีการรวมตัวกันในลักษณะ ทั้งชุมชนในทางกายภาพ และชุมชนที่มีปัญหาหรือความสนใจร่วมกัน เพื่อใช้วิทยุชุมชนเป็นสื่อในการแก้ไขปัญหา พัฒนาชุมชนและสังคม ทั้งนี้ มีการรวมตัวกันโดยจัดทะเบียนเป็นกลุ่มนิติบุคคล อย่างเช่น ชมรม สมาคม และมูลนิธิ

3. กระบวนการรวมกลุ่มเป็นนิติบุคคล กลุ่มวิทยุชุมชนที่รวมตัวกันแต่ยังไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล สามารถมาขึ้นทะเบียนเพื่อรับรองสถานะโดยหน่วยงานของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) เพื่อสามารถใช้สิทธิในการขอใบอนุญาตการประกอบกิจการคลื่นความถี่

4. ระยะเวลาการประกอบกิจการวิทยุชุมชน ประมาณ 3 - 5 ปี ทั้งนี้มีการประเมินร่วมกันระหว่างองค์กรอิสระ ภาคประชาสังคม และตัว

⁵เป็นประเด็นที่กำหนดไว้ใน “วาระการระดมสมอง เรื่อง แม่บทการให้ใบอนุญาตการประกอบกิจการวิทยุชุมชน”, คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ, 2549: 39

แทนชุมชน นอกจากนี้กระบวนการต่อไปอนุญาตให้เป็นไปตามกติกากลางที่เปิดเผย โปร่งใส และภาคประชาชนมีส่วนร่วม

5. สิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร หน่วยงานภาครัฐ/กสช.ไม่มีสิทธิควบคุมหรือแทรกแซงเนื้อหาสาระที่นำเสนอผ่านวิทยุชุมชน ทั้งนี้กระบวนการกลั่นกรองเนื้อหา ให้ถือเป็นดุลยพินิจของคณะกรรมการบริหารวิทยุชุมชนและองค์กรตรวจสอบกันเองของภาคประชาสังคม

6. กระบวนการตรวจสอบกันเองของภาคประชาสังคม หน่วยงานภาคประชาชนหรือชุมชนมีการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย กำกับดูแลกันเองโดยกสช.ต้องอำนวยความสะดวกในการแต่งตั้งกลไกภาคประชาชนที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อกำกับดูแลตรวจสอบกันเอง อันเป็นหลักประกันว่าวิทยุชุมชนจะมีอิสรภาพในการสื่อสารโดยไม่ถูกแทรกแซงจากอำนาจรัฐและกลุ่มทุน แต่เน้นการกำกับดูแลและรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคมระหว่างภาคประชาชน

ภาวะกฎหมายเป็น “อัมพาต”

ในช่วงปลายพ.ศ. 2548 ศาลปกครองกลางมีคำพิพากษาให้เพิกถอนรายชื่อผู้สมัครกสช. ตั้งแต่รอบ 14 คน และกรรมการสรรหารอบที่ 2 โดยให้ถือเสมือนว่าไม่เคยได้เสนอต่อวุฒิสภาเพื่อคัดเลือกมาก่อน จากคำพิพากษาดังกล่าวข้างต้น ทำให้เกิดภาวะกฎหมายเป็น “อัมพาต” กล่าวคือ หลังจากทีรอกกสช.มาอย่างยาวนาน ก็ยังคงไม่มีองค์กรกสช.มาทำหน้าที่ตามกฎหมาย นอกจากนี้ กรมประชาสัมพันธ์ก็ไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างเต็มที่เนื่องจากเป็นกฎหมายเก่าที่ขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 นั่นก็หมายความว่า ทั้งกฎหมายเก่าและกฎหมายใหม่มีผลบังคับใช้ได้ไม่เต็มที่ กอปรกับรัฐบาลมีแนวทางการแก้ไขปัญหาวิทยุชุมชนที่มีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ ดังราย

ละเอียดต่อไปนี้

เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 คณะรัฐมนตรี (ครม.) ได้พิจารณาอนุมัติการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ (กกช.) เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับการดำเนินการของวิทยุชุมชน และจะมีการทบทวนมติครม.เกี่ยวกับมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน โดยเฉพาะกรณีที่อนุญาตให้มีโฆษณาได้ไม่เกิน 6 นาที/ชั่วโมง เพราะทำให้วิทยุชุมชนกลายเป็นวิทยุเชิงพาณิชย์

ต่อมาประธานคณะกรรมการสื่อสารและโทรคมนาคม สภาผู้แทนราษฎร แลงลงภายหลังการประชุมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาวิทยุกระจายเสียงของภาครัฐ เอกชน และวิทยุชุมชน ในระหว่างที่ยังไม่มีคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) โดยที่ประชุมได้เชิญตัวแทนจากกรมประชาสัมพันธ์ เลขานุการรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สภาวิทยุประชาชนและสภาการวิทยุและโทรทัศน์แห่งชาติ มาร่วมประชุมด้วย และกรมประชาสัมพันธ์ได้เสนอมาตรการแก้ไข ดังนี้

1. ให้วิทยุชุมชนทั้ง 3,000 แห่ง ยุติการเผยแพร่ และเปิดโอกาสให้ลงทะเบียนใหม่ภายใน 30 วัน โดยกรมประชาสัมพันธ์จะนำคลื่นวิทยุที่มีอยู่ 1,556 คลื่น มาจัดสรรให้วิทยุชุมชน โดยจะยึดตามเนื้อหาที่สร้างสรรค์

2. ให้วิทยุชุมชนงดการโฆษณา

3. ให้นำคลื่นวิทยุหลัก เช่น ทหารและตำรวจ มาจัดสรรให้กับภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และแก้ไขมาตรา 80 ของ พ.ร.บ. องค์การจัดสรรคลื่นความถี่ในการกำกับดูแลวิทยุฯ โดยให้กรมประชาสัมพันธ์เข้ามาดูแลจนกว่าจะมีกสช.

4. จัดเวทีสาธารณะเพื่อระดมความเห็น โดยเฉพาะกรณีการห้ามโฆษณาใน 6 นาที โดยต้องฟังเสียงจากประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง

5. ให้เจ้าหน้าที่ชะลอการจับกุมวิเทศชนที่ทำให้ผิดกฎหมายไปก่อน 90 วัน จนกว่าจะมีการพิจารณาพิพากษา (www.thaibja.org)

ในช่วงเดียวกันนี้เอง คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) ได้รับการร้องเรียนว่าวิเทศชนก่อให้เกิดคลื่นแทรก อย่างเช่น บริษัท วิเทศการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ร้องเรียนว่ามีคลื่นวิทยุกระจายเสียงเข้ารบกวนข่ายสื่อสารที่ใช้ควบคุมการจราจรทางอากาศในจังหวัดสระแก้ว ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อความปลอดภัยทางการบินได้ และขอให้ระงับการส่งกระจายเสียงของสถานีวิทยุ 4 แห่งภายใน 30 วัน และสำนักงานคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ มีหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแจ้งไปยังสถานีวิทยุชุมชน 7 สถานี ให้ระงับการส่งกระจายเสียง เพราะรบกวนวิทยุการบิน โดยอ้างว่าได้รับการร้องเรียนจากบริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย ดังนั้นในเวลาต่อมาหน่วยงานในระดับพื้นที่ได้เชื่อมโยงคำสั่งของกปส.และกทช. ก่อนหน้านี้ เข้ากับคำพิพากษาคดีวิเทศชนอ่างทอง และมีการสั่งระงับและแจ้งว่าการออกอากาศวิเทศชนเป็นการดำเนินการที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายหลายร้อยสถานีทั่วประเทศ (www.bangkokbiznews.com)

นอกจากนี้ ในช่วง พ.ศ. 2548 - 2549 การต่อสู้ระหว่างเครือข่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยกับรัฐบาลทักษิณทวิความเข้มข้นขึ้นทุกขณะ สื่อสารมวลชนถูกคุกคามอย่างหนัก วิเทศชนก็เช่นเดียวกัน ถูกรัฐบาลข่มขู่คุกคามสารพัดวิธี ทั้งส่งจดหมายที่มีลายเซ็นของผู้มีอำนาจบางคน และโทรศัพท์ข่มขู่ให้เลิกจัดรายการ ดังนั้นในวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2549 คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.) เครือข่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย และเครือข่ายวิเทศชน แถลง

ข่าวเรื่อง “จรรยาบรรณและจุดยืนสื่อสารมวลชนต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง” และระบุว่า มีสถานีวิทยุชุมชนประมาณ 1,000 สถานีทั่วประเทศได้ถูกสั่งปิด หากรัฐบาลยังไม่หยุดการกระทำดังกล่าว และไม่ยอมสั่งเปิดสถานีวิทยุทั้งหมดที่ถูกสั่งปิดไป สมาชิกเครือข่ายวิทยุชุมชนทั่วประเทศจะรวมตัวออกมาเคลื่อนไหวประท้วงรัฐบาลร่วมกับกลุ่มเครือข่ายพันธมิตรฯ ในวันที่ 14 มีนาคมนี้ นอกจากนี้ แถลงการณ์ดังกล่าวยังเรียกร้องต่อรัฐบาลและพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ให้ดำเนินการดังนี้ 1) ต้องยุติการใช้สื่อของรัฐเพื่อโฆษณาชวนเชื่อตามแนวคิดของผู้นำรัฐบาล 2) ต้องยุติการใช้สื่อของรัฐบาลหาเสียงให้กับพรรคไทยรักไทย และ 3) ต้องยุติการใช้สื่อของรัฐบิดเบือนข้อมูลข่าวสารและสร้างช่องว่างแห่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในสังคม (www.tv4kids.org)

ต่อมาวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ทำการรัฐประหาร และ “ฉีกทิ้ง” รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และในวันรุ่งขึ้นคปค.มีคำสั่งระงับการออกอากาศวิทยุชุมชนภาคเหนือทั้งหมดและภาคอีสานบางส่วน โดยอ้างเหตุว่าวิทยุชุมชนเกิดขึ้นจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ดังนั้น เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ถูกยกเลิกไปแล้ว วิทยุชุมชนก็ต้องถูกยกเลิกไปโดยปริยาย อย่างไรก็ตาม คปค.ได้อนุญาตให้ออกอากาศได้ใหม่ในวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2549 โดยต้องปฏิบัติตามข้อตกลง 16 ข้ออย่างเคร่งครัด เช่น การให้สถานีวิทยุชุมชนถ่ายทอดสัญญาณเสียงคำสั่ง และแถลงการณ์ของ คปค. ทุกครั้งที่มีการประกาศ วิทยุชุมชนต้องไม่วิพากษ์วิจารณ์ อ่านข่าว และเสนอข่าวการเมืองที่ก่อให้เกิดความแตกแยกในทุกระดับ รวมทั้งการงดเปิดสายหน้าไมค์ และการให้ปรับกำลังส่งออกอากาศ เสาอากาศ ให้อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อมิให้กระทบรบกวน

คลื่น สัญญาณวิทยุ โทรทัศน์ และระบบสัญญาณอื่นๆ ของทางราชการ เป็นต้น (www.pitlokradio.com/data/pitlokradio)

นอกจากข้อตกลงดังกล่าวแล้ว รัฐบาลภายใต้ คปค. ยังได้กำหนดเงื่อนไขอีกมากมายให้วิทยุชุมชนปฏิบัติ ทั้งนี้ เพื่อให้วิทยุชุมชนเป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการเผยแพร่ข่าวสารของคปค. และคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ โดยให้สถานีวิทยุชุมชนเน้นผลิตรายการและดำเนินรายการที่มุ่งเน้นส่งเสริมความมั่นคงแห่งชาติ รวมทั้งสร้างความสมานฉันท์ และส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข นอกจากนี้ ยังขอความร่วมมือจากวิทยุชุมชนทุกแห่งให้ถ่ายทอดข่าว และรายการจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และไม่กระทำการที่ขัดต่อคำประกาศคปค. ฉบับที่ 10 ทั้งนี้ เพื่อฟื้นฟูความสามัคคีของคนในชาติ และนำความสงบสุขกลับคืนสู่ประเทศ

ระหว่างเดือนมกราคม - พฤษภาคม พ.ศ.2550 รัฐบาลได้ขอความร่วมมือไปยังสถานีวิทยุชุมชนทุกแห่ง ให้เสนอข่าวอย่างมีคุณภาพ และเหมาะสม เพื่อฟื้นฟูความสามัคคีของคนในชาติ และนำความสงบสุขกลับคืนสู่ประเทศ ขณะเดียวกัน หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องยังคงเข้าไปติดตาม ตรวจสอบ และสั่งปิดสถานีวิทยุชุมชนด้วยข้ออ้างเดิมๆ คือการส่งกระจายเสียงรบกวนวิทยุการบิน หรือประกอบกรโดยไม่มีใบอนุญาต ส่งผลให้เครือข่ายภาคประชาชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้ออกมาเรียกร้องให้ระงับการจับกุมดำเนินคดีตาม พ.ร.บ.วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498

ต่อมาในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2550 ระหว่างกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ข้อถกเถียงว่าควรมี 1 หรือ 2 องค์กรในการจัดสรรคลื่นความถี่ให้กับวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม ก็เกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ทำให้ตัวแทนเครือข่ายสนับสนุนการปฏิรูปสื่อไทย ซึ่ง

ประกอบด้วยภาควิชาการ ภาควิชาชีพ องค์กรเอกชน และภาคประชาชน จำนวน 26 องค์กร ได้เดินทางเข้าพบ น.ต.ประสงค์ สุ่นสิริ ประธานคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ และนายบรรณิทธิ์ เศรษฐบุตร ประธานสภา ร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) ที่รัฐสภา เพื่อคัดค้านการยุบรวม กสช.และ กทช. พร้อมกับขอให้บทลงโทษมาตรา 47 ในร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และยืนยันเจตนารมณ์ของประชาชนในการปฏิรูปสื่อตาม มาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

ถึงกระนั้นก็ดี ในร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ฉบับลงประชามติ มาตรา 47 ยังได้ระบุว่าให้มีองค์กรของรัฐที่อิสระ องค์กรหนึ่งทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุ กระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม (กทช.) ซึ่งอาจจะ ให้สำนักงานคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) และคณะ กรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) รวม เป็นหน่วยงานเดียวกัน

เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ผ่านการลง ประชามติรับรองในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2550 และมาตรา 47 ระบุว่าให้มี องค์กรของรัฐที่อิสระองค์กรหนึ่งทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ และกำกับการ ประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม (กทช.) นอกจากนี้ ในบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้มีการร่าง พ.ร.บ.องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ ฉบับใหม่ เพื่อประกาศใช้แทน พ.ร.บ.องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ พ.ศ. 2543 ภายใน 180 วัน นับจากวันที่รัฐบาลใหม่ได้แถลงนโยบายเรียบร้อยแล้ว และจะต้องจัดตั้งองค์กรอิสระภายใน 180 วัน นับจากวันที่ พ.ร.บ. องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ ฉบับใหม่มีผลบังคับใช้ ซึ่งถ้าเป็นไปตาม กำหนดการที่ตั้งไว้ ประเทศไทยจะมี พ.ร.บ.องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ ฉบับ

ใหม่ภายในเดือนกันยายน พ.ศ. 2551 และจะมืองค์กรอิสระภายในเดือน
มีนาคม พ.ศ. 2552 (www.moneychannel.co.th/Menu)

แต่ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2550 คณะรัฐมนตรีรับหลักการ
ร่างพ.ร.บ.ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ที่เสนอโดย
รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และส่งให้สำนักงานคณะกรรมการ
กฤษฎีกาตรวจพิจารณา ต่อจากนั้นก็ส่งให้สนช.พิจารณาต่อไป สำระสำคัญของ
ของร่างพ.ร.บ.นี้คือการยกเลิกพ.ร.บ.วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์
2498, 2502, 2521, 2530 นอกจากนี้ ในร่างพ.ร.บ.ฉบับนี้ยังมีการแต่ง
ตั้งคณะกรรมการชั่วคราวมากำกับดูแลกิจการวิทยุกระจายเสียงชุมชน
และการประกอบกิจการที่ไม่ใช่คลื่นความถี่ (กวช.) ที่ประกอบด้วยตัวแทน
ที่ล้วนมาจากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี อธิบดี
กรมประชาสัมพันธ์ ผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการ
คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ และผู้ทรงคุณวุฒิอีก 5 คน

วันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ที่ประชุมสนช.ได้ลงมติรับหลัก
การร่าง พ.ร.บ. ฉบับที่รัฐบาลเสนอในวันที่ 1 ด้วยคะแนนเอกฉันท์ 44
เสียง และลงมติรับร่างที่สมาชิกสนช.เสนอด้วยคะแนนเอกฉันท์ 46 เสียง
จากนั้นก็ตั้งกรรมาธิการวิสามัญ 27 คน ให้แปรญัตติเป็นเวลา 7 วัน โดยให้
ยี่ดร่างรัฐบาลเป็นหลักในการพิจารณา ภายหลังการลงมติรับหลักการ
ร่างพ.ร.บ.นี้ คณะกรรมการณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.) เครือข่ายสื่อ
ภาคประชาชน และเครือข่ายวิทยุชุมชนทั่วประเทศ ได้เข้ายื่นหนังสือต่อ
ประธานสนช. เพื่อขอให้สนช.ยุติการพิจารณาร่างพ.ร.บ.ดังกล่าว โดยให้
เหตุผลว่ามีหลายมาตราที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพและการปฏิรูปสื่อ ดังนั้น
ควรเปิดกว้างให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจาต่อรอง
ตลอดจนตรวจสอบถ่วงดุลอย่างเปิดเผยและโปร่งใส

ต่อมาวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2550 สนช.ก็พิจารณาพ.ร.บ.

ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ วาระ 2 และ 3 และสามารถผ่านกฎหมายฉบับนี้ในช่วงเกือบจะสิ้นสัปดาห์ของสสช. ท้ายที่สุดในวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ทำให้คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) ต้องทำหน้าที่ชั่วคราวในการกำกับดูแลวิทยุชุมชนและกิจการที่ไม่ใช้คลื่นความถี่อย่างเป็นทางการตามที่ระบุไว้ในบทเฉพาะกาลมาตรา 78 ของพ.ร.บ.ดังกล่าว และเร่งให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ตามมาตรา 79 โดยคณะกรรมการฯ จะมีทั้งหมด 22 คน

โดยหลักการแล้ว สถานีวิทยุชุมชนทั้งหมด ต้องหยุดดำเนินการและขออนุญาตดำเนินการใหม่ แต่รัฐบาลได้อนุญาตให้ดำเนินรายการต่อไปก่อนได้ ทั้งนี้ กทช.ต้องตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง เพื่อทำหน้าที่ในการลงทะเลเบียนให้เสร็จภายใน 1 ปี และต้องออกกฎระเบียบต่างๆ ให้สอดคล้องกับกฎหมายฉบับอื่นๆ รวมทั้งการกำหนดเรื่องเสาอากาศ กำลังส่ง และรัศมีออกอากาศ เพื่อให้การดำเนินการวิทยุชุมชนสอดคล้องกับอุดมการณ์และหลักการเบื้องต้นอย่างแท้จริง

บทสรุป

การปฏิรูประบบวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ที่เน้นสิทธิด้านการสื่อสารตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 40 นับเป็นจุดกำเนิดของวิทยุชุมชนในประเทศไทยและมีพัฒนาการในช่วงทศวรรษ 2540 ดังนี้

ช่วงที่ 1 กระบวนการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 และการก่อตั้งวิทยุชุมชน (พ.ศ. 2540 - 2545) กระบวนการบัญญัติ พ.ร.บ.องค์การจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุ

โทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 ใช้เวลาร่วม 2 ปี ต่อจากนั้นก็มีการสรรหาสช.เพื่อมาทำหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพร.บ.ฉบับนี้ ในช่วงเดียวกันนี้เอง กรมประชาสัมพันธ์ได้มีโครงการนำร่องวิทยุชุมชนในจังหวัดทดลอง 19 จังหวัด และโครงการอบรมอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน ส่วนองค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการสื่อสารมวลชนหัวก้าวหน้า ได้ออกไปเผยแพร่สิทธิด้านการสื่อสารตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ และฝึกอบรมและสร้างกระบวนการเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อการบริหารจัดการวิทยุชุมชน

ช่วงที่ 2 การเกิดเครือข่ายวิทยุชุมชนและการบังคับใช้กฎหมายของรัฐ (พ.ศ. 2545 - 2548)

กระบวนการสรรหาสช.ไม่แล้วเสร็จตามกำหนดเวลา และถูกศาลพิพากษาว่ากระบวนการสรรหาที่ผ่านมาเป็นโมฆะ ต้องเริ่มกระบวนการสรรหาครั้งที่ 2 ใหม่ ในช่วงนี้ รัฐบาลได้แต่งตั้งหน่วยงาน/คณะกรรมการขึ้นมารับผิดชอบวิทยุชุมชน ส่วนวิทยุชุมชนได้รวมตัวกันเป็นเครือข่ายระดับจังหวัดและระดับภาค และได้รวมตัวกันในนามของ “สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ” ใน พ.ศ. 2545 ต่อมาเกิดเครือข่ายผู้ประกอบการวิชาชีพวิทยุท้องถิ่นไทย สมาคมวิทยุชุมชนคนรักถิ่น และสภาวิทยุประชาชน เครือข่ายเหล่านี้ออกมาเรียกร้องในประเด็นต่างๆ ที่บางครั้งสอดคล้องกัน และบางครั้งได้แย้งกัน เช่น กำลังส่งของเครื่อง การมี/ไม่มีโฆษณา การจัดสรรคลื่นวิทยุ และปัญหาคลื่นทับ/คลื่นแทรกของวิทยุกระแสหลัก วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุการบิน เป็นต้น

ช่วงที่ 3 ความหลากหลายของวิทยุชุมชนและภาวะกฎหมายเป็น “อัมพาต” (พ.ศ. 2547 - 2550)

จนกระทั่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ถูกฉีกทิ้ง ประเทศไทยก็ยังไม่สามารถแต่งตั้งกสช.ได้ ทำให้เกิดภาวะกฎหมายเป็น “อัมพาต” กล่าวคือ แม้ว่าวิเทศชนจะมีกฎหมายรองรับ แต่ไม่มีองค์กรอิสระมาทำหน้าที่ตามกฎหมาย นอกจากนี้ หน่วยงาน/องค์กรที่รัฐบาลแต่งตั้งให้เข้ามารับผิดชอบหลายหน่วยงาน/องค์กร ก็ไม่สามารถดำเนินงานบรรลุเป้าหมายและแก้ไขปัญหาได้ เพราะเป็นการแต่งตั้งขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและไม่มีกฎหมายรองรับ และการตรวจจับโดยใช้กฎหมายเก่าก็เกิดขึ้นมาท่ามกลางการเลือกปฏิบัติ ส่วนการอนุญาตให้วิเทศชนมีโฆษณาได้ไม่เกิน 6 นาทีต่อชั่วโมง ทำให้เกิดวิเทศชนขึ้นมาหลายพันสถานี ซึ่งสามารถแบ่งแยกออกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มวิเทศชนที่มีโฆษณา 2) กลุ่มวิเทศชนที่ไม่มีโฆษณา 3) กลุ่มวิเทศสาธารณะ และ 4) กลุ่มที่สังกัดไม่ชัดเจน

สถานภาพวิทยุชุมชน

ภาคประชาชน

บทนี้ เป็นการสรุปผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานวิทยุชุมชนภาคประชาชน ว่าการดำเนินงานของวิทยุชุมชนในปัจจุบันมีสถานภาพอย่างไร โดยแบ่งหัวข้อย่อยตามหลักการของเครือข่ายวิทยุชุมชนภาคประชาชนในแง่ที่ว่าวิทยุชุมชนเป็นของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน นอกจากนี้ วิทยุชุมชนเป็นการดำเนินงานที่ไม่แสวงหากำไรทางธุรกิจและผลประโยชน์ทางการเมือง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ลักษณะทั่วไปของวิทยุชุมชน

หลักการของวิทยุชุมชนได้ระบุว่า สถานที่ตั้งของสถานีวิทยุชุมชน ควรตั้งใน “พื้นที่สาธารณะ” ที่สมาชิกเข้าออกสะดวก นอกจากนี้ กำลังส่งกระจายเสียงมีกำลังต่ำประมาณ 20 - 30 วัตต์ รัศมีการกระจายเสียงประมาณ 10 - 15 กิโลเมตร และช่วงเวลาออกอากาศขึ้นอยู่กับความต้องการของชุมชน ไม่จำเป็นต้องออกอากาศตลอดวัน อย่างไรก็ตาม จาก

การปฏิบัติการจริงของวิทยุชุมชนในประเทศไทย พบรายละเอียดดังนี้

สถานที่ตั้ง สถานีวิทยุชุมชนตั้งอยู่ในพื้นที่ที่หลากหลาย และสถานีวิทยุชุมชนบางแห่งก็มีการเปลี่ยนสถานที่ตั้งอยู่หลายครั้ง ตามเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลงไปของแต่ละชุมชน จากการศึกษาสถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างพบว่าสถานีวิทยุชุมชนตั้งอยู่ในพื้นที่สาธารณะมากที่สุด มีจำนวน 83 สถานี หรือร้อยละ 52.5 คือตั้งอยู่ในวัด/มัสยิด โบสถ์ร้อยละ 23.4 ศาลาเอนกประสงค์ร้อยละ 2.5 และที่สาธารณะอื่นๆ ร้อยละ 26.6 รองลงมา คือ ที่ทำการส่วนราชการ มีจำนวน 40 สถานี หรือร้อยละ 25.3 ได้แก่ ตั้งอยู่ใน อบต. ร้อยละ 6.3 เทศบาลร้อยละ 1.3 โรงพยาบาลร้อยละ 5.7 โรงเรียนร้อยละ 4.4 และที่ทำการราชการอื่นๆ ร้อยละ 7.6 (ดูตาราง 4.1)

นอกจากนี้ ผู้มีส่วนได้เสียที่สนับสนุนสถานที่ตั้งสถานีวิทยุชุมชน ส่วนมากยังให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายประจำด้วย เช่น ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ เป็นต้น ถ้าตั้งสถานีที่บ้านผู้นำชุมชน ทั้งผู้นำทางการและผู้นำธรรมชาติ ผู้นำชุมชนคนนั้น มักเป็นแกนหลักในการสนับสนุนการดำเนินงานวิทยุชุมชน และช่วยเหลือเครื่องส่งและอุปกรณ์ต่างๆ ด้วย ทำให้เกิดข้อขัดแย้งในการดำเนินการวิทยุชุมชน นั่นคือชาวบ้านในชุมชนที่ไม่ชอบ “หน้า” หรือมีความขัดแย้งกับผู้นำคนดังกล่าว มักไม่เข้ามามีส่วนร่วมในสถานีวิทยุชุมชน ทั้งนี้แต่ละชุมชน มักมีกลุ่มการเมืองท้องถิ่นที่บางครั้งร่วมมือกัน และบางครั้งก็ขัดแย้งกันตามสภาพการณ์

สำหรับสถานีวิทยุชุมชนที่ตั้งอยู่ในสถานที่ของที่ทำการส่วนราชการ เช่น อบต. เทศบาล สถานีอนามัย และโรงพยาบาล เป็นต้น ก็ได้รับการสนับสนุนจากส่วนราชการนั้นๆ เช่นเดียวกัน การออกค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ และการซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องส่งและอุปกรณ์ ล้วนเป็นความรับผิดชอบของหน่วยราชการนั้น

ซึ่งการเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงานราชการเช่นนี้ มักจะกีดกันชาวบ้านบางคนหรือบางกลุ่ม ที่ไม่สะดวกใจติดต่อกับราชการเช่นกัน

ตาราง 4.1 สถานที่ตั้งสถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่าง

สถานที่	จำนวนสถานี	ร้อยละ
ที่สาธารณะในชุมชนอื่นๆ	42	26.6
วัด/มัสยิด/โบสถ์	37	23.4
บ้านผู้นำ	12	7.6
ที่ทำการราชการอื่นๆ	12	7.6
องค์การบริหารส่วนตำบล	10	6.3
ที่ส่วนบุคคล	11	7.0
อนามัย/โรงพยาบาล	9	5.7
สำนักงานองค์กรพัฒนาเอกชน	9	5.7
โรงเรียน	7	4.4
ศาลาเอนกประสงค์	4	2.5
สหภาพแรงงาน	3	1.9
เทศบาล	2	1.3
รวม	158	100.0

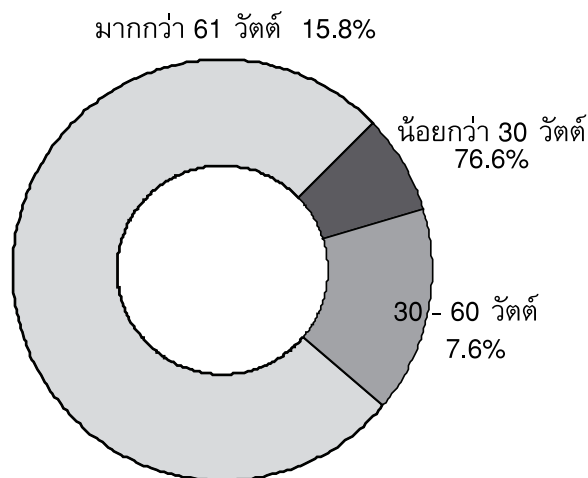
กำลังส่งและพื้นที่กระจายเสียง

วิทยุชุมชนส่วนใหญ่ ใช้เครื่องส่งที่มีกำลังส่งตามระเบียบที่กำหนดไว้ คือไม่เกิน 30 วัตต์ โดยสถานีวิทยุชุมชนที่ใช้เครื่องส่งที่มีกำลังส่งน้อยกว่า 30 วัตต์ มีจำนวน 121 สถานี หรือ ร้อยละ 76.6 ส่วนสถานีวิทยุชุมชนที่มีกำลังส่งระหว่าง 31 - 60 วัตต์ มีจำนวน 12 สถานี หรือ ร้อยละ 7.6 และสถานีวิทยุชุมชนที่มีกำลังส่งมากกว่า 61 วัตต์ มีจำนวน

25 สถานี หรือร้อยละ 15.8 (ดูแผนภูมิ 4.1)

การที่ต้องใช้กำลังส่งมากกว่า 30 วัตต์นั้น เป็นเพราะว่าสถานีวิทยุชุมชนบางแห่งตั้งอยู่ในเขตภูเขา จึงต้องใช้กำลังส่งมากกว่า 30 วัตต์ และสถานีวิทยุชุมชนบางแห่งมีคลื่นวิทยุอื่นมาทับหรือแทรกเข้ามาจนพื้นที่กระจายเสียงหดแคบลง จึงได้เพิ่มกำลังวัตต์สู้กับสถานีวิทยุที่มีกำลังวัตต์สูงกว่า

แผนภูมิ 4.1 กำลังส่งของเครื่องส่งของวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่าง

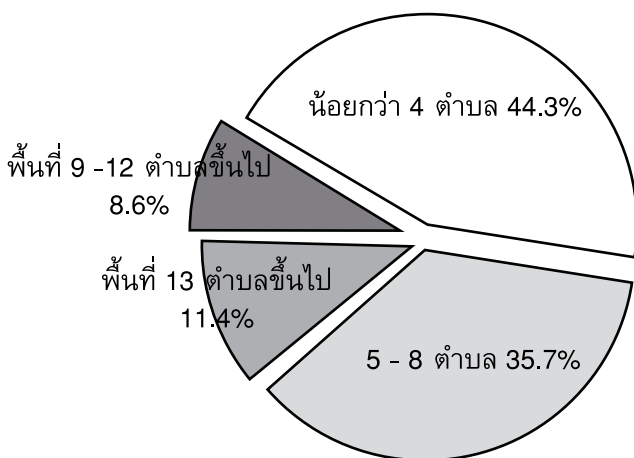

พื้นที่กระจายเสียงของสถานีวิทยุชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีพื้นที่กระจายเสียงอย่างน้อยครอบคลุมพื้นที่ระดับตำบล บางสถานีก็ครอบคลุมพื้นที่ทั้งอำเภอหรือระหว่างอำเภอ/จังหวัด นอกจากนี้ พื้นที่กระจายเสียงยังขึ้นกับเงื่อนไขหลายด้าน อย่างเช่นกำลังส่งของเครื่องส่ง เสาอากาศ ภูมิประเทศ และสัญญาณคลื่นข้างเคียง ฯลฯ อย่างไรก็ตามพื้นที่กระจายเสียงไม่ได้หมายถึงพื้นที่เป้าหมายในการออกอากาศ และการตั้งชื่อสถานีวิทยุ

ชุมชนจะมีนัยบ่งบอกว่าสถานีดังกล่าว เป็นสถานีวิทยุชุมชนที่มีเป้าหมายเป็นผู้ฟังกลุ่มใด คือในระดับตำบล ใช้ชื่อตำบลเป็นชื่อสถานี เช่น สถานีวิทยุชุมชนควนกาหลง หรือในระดับอำเภอก็ใช้ชื่ออำเภอเป็นชื่อสถานี เช่น สถานีวิทยุชุมชนคนหางตง หรือ สถานีวิทยุชุมชนคนดอนจาน เป็นต้น

ถ้าพิจารณาจากหลักการที่กำหนดรัศมีการกระจายเสียงอยู่ในช่วง 10 - 15 กิโลเมตรแล้ว การกระจายเสียงของวิทยุชุมชนไม่น่าจะครอบคลุมพื้นที่มากกว่า 4 - 8 ตำบล และจากกลุ่มตัวอย่างพบว่ามีสถานีวิทยุชุมชนที่มีพื้นที่กระจายเสียงน้อยกว่า 4 ตำบล มีจำนวน 62 สถานี หรือร้อยละ 44.3 สถานีวิทยุชุมชนที่มีพื้นที่กระจายเสียง 5 - 8 ตำบล มีจำนวน 50 สถานี หรือร้อยละ 35.7 สถานีวิทยุชุมชนที่มีพื้นที่กระจายเสียง 9 - 12 ตำบล มีจำนวน 12 สถานี หรือร้อยละ 8.6 และสถานีวิทยุชุมชนที่มีพื้นที่กระจายเสียงมากกว่า 13 ตำบล มีจำนวน 16 สถานี หรือร้อยละ 11.4 (ดูแผนภูมิ 4.2)

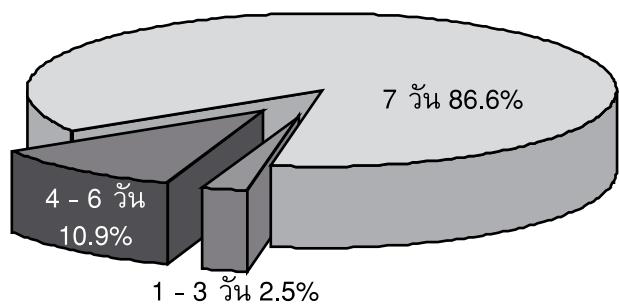
แผนภูมิ 4.2 พื้นที่กระจายเสียงของวิทยุชุมชน

หมายเหตุ: สถานีวิทยุชุมชน 18 สถานีไม่สามารถระบุได้ เนื่องจากตั้งอยู่ในเขตเมือง หรือพื้นที่กระจายเสียงหดรัดแคบ

วันและเวลากระจายเสียง ตามหลักการของวิทยุชุมชนแล้ว สถานีวิทยุชุมชนไม่จำเป็นต้องออกอากาศทุกวันหรือตลอดวัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการหรือความจำเป็นของแต่ละชุมชน แต่สถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีวันและเวลากระจายเสียงไม่ต่างกับวิทยุกระแสหลัก กล่าวคือ สถานีวิทยุชุมชนที่กระจายเสียงทุกวันมีจำนวน 135 สถานี หรือร้อยละ 86.6 และจำนวนวันกระจายเสียงต่อสัปดาห์รองลงมาคือ กระจายเสียง 4 - 6 วันต่อสัปดาห์ มีจำนวน 17 สถานี หรือร้อยละ 10.9 ส่วนสถานีวิทยุชุมชนที่กระจายเสียง 1 - 3 วันต่อสัปดาห์ มี 4 สถานี หรือร้อยละ 2.5 (ดูแผนภูมิ 4.3)

แผนภูมิ 4.3 จำนวนวันต่อสัปดาห์ที่สถานีวิทยุชุมชนออกกระจายเสียง

หมายเหตุ: สถานีวิทยุชุมชน 1 แห่งไม่สามารถระบุจำนวนวันออกกระจายเสียงได้ เพราะอยู่ในช่วงย้ายสถานี และกำลังทดลองกระจายเสียงและปรับผังรายการอยู่

สำหรับจำนวนชั่วโมงกระจายเสียงในแต่ละวันนั้น สถานีวิทยุชุมชนที่ออกกระจายเสียงมากกว่า 9 ชั่วโมงต่อวัน มีจำนวน 109 สถานี หรือร้อยละ 69.0 รองลงมาออกอากาศ 5 – 8 ชั่วโมงต่อวัน มีจำนวน 33 สถานี หรือร้อยละ 20.9 และออกอากาศน้อยกว่า 4 ชั่วโมงต่อวัน มีจำนวน 16 สถานี หรือร้อยละ 10.1 (ดูตาราง 4.2)

ตาราง 4.2 จำนวนชั่วโมงต่อวันที่สถานีวิทยุชุมชนออกกระจายเสียง

จำนวนชั่วโมงต่อวัน	จำนวนสถานี	ร้อยละ
น้อยกว่า 4 ชั่วโมง	16	10.1
5 - 8 ชั่วโมง	33	20.9
มากกว่า 9 ชั่วโมง	109	69.0
รวม	158	100.0

การที่สถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่ออกอากาศทุกวันและวันละมากกว่า 9 ชั่วโมงนั้น เป็นเพราะว่าผู้ดำเนินการต้องการสื่อสารให้ผู้ฟังรับทราบข่าวสารของตน “มีตัวตน” และเปิดดำเนินการอยู่ ซึ่งผู้ฟังสามารถสัมผัสได้ทางคลื่น แม้ว่าเปิดแต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่มีผู้จัดรายการก็ตาม ในขณะที่ สถานีวิทยุชุมชนเชิงประเด็นบางแห่ง ซึ่งมีเป้าหมายการออกอากาศวิทยุชุมชนที่ชัดเจน ว่าเป็นไปเพื่อการทำความเข้าใจประเด็นปัญหาในชุมชนกับผู้ฟัง จึงจัดรายการออกอากาศเพียงวันละ 3-5 ชั่วโมงเท่านั้น โดยช่วงเวลาที่เหลือในแต่ละวัน ให้ผู้ฟังหมุนหน้าบัดไปฟังคลื่นอื่น หรือยอมให้คลื่นอื่นเข้ามาแทรกเมื่อปิดการกระจายเสียง

วิทยุชุมชนเป็นของชุมชน

การที่วิทยุชุมชนเป็นของชุมชนนั้น หมายถึงการเป็นเจ้าของร่วม

กันของคนในชุมชน ซึ่งอาจดูได้จากการเข้าร่วมดำเนินการ การเป็นผู้จัดรายการ และการเป็นผู้ฟัง ฯลฯ อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้ ได้สำรวจในแง่มุมมองของความหลากหลายในองค์ประกอบของคณะกรรมการวิถุชุมชน วิธีการระดมทุน และแหล่งเงินที่นำมาสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินวิถุชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

องค์ประกอบของคณะกรรมการ เป็นการพิจารณาว่าคณะกรรมการวิถุชุมชนมาจากคนกลุ่มใดในชุมชนบ้าง และมีความหลากหลายมากน้อยเพียงใด จากกลุ่มตัวอย่างพบว่า ตัวแทนกลุ่ม/องค์กรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการมากที่สุด มีถึงร้อยละ 17.6 รองลงมาอันดับที่ 2 คือ ข้าราชการระดับท้องถิ่น มีร้อยละ 15.0 และรองลงมาอันดับ 3 คือชาวบ้านที่ไม่มีตำแหน่งเป็นทางการใดๆ ในชุมชน มีร้อยละ 14.7 ส่วนกลุ่มคนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการน้อยที่สุดคือ คนจากภายนอกชุมชน/ตัวแทนจากองค์กรภายนอกชุมชน มีเพียงร้อยละ 7.6 เมื่อพิจารณาแยกตามภาคแล้ว ภาคตะวันตกมีชาวบ้านที่ไม่มีตำแหน่งใดๆ ในชุมชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการมากที่สุด ร้อยละ 1.7 (ดูตาราง 4.3)

ตาราง 4.3 องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชน
เรียงจากมากไปน้อยเปรียบเทียบตามภาค

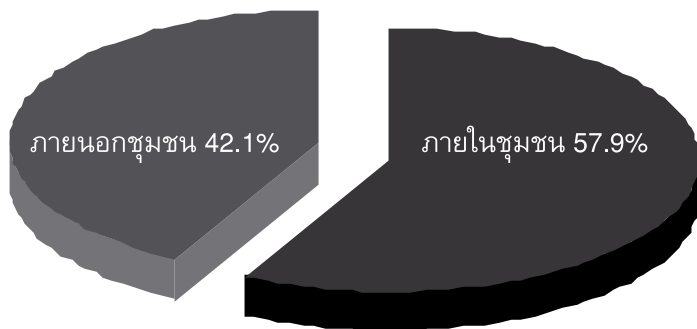
ภาค	เหนือ	ใต้	อีสาน	ตะวันออก	ตะวันตก	กลาง & กทม.	รวม (%)
องค์ประกอบคณะกรรมการ							
ตัวแทนกลุ่ม, องค์กรชาวบ้าน	31 (4.1)	16 (2.1)	44 (5.8)	20 (2.6)	12 (1.6)	11 (1.4)	134 (17.6)
ข้าราชการ, ระดับท้องถิ่น	31 (4.1)	10 (1.3)	40 (5.2)	19 (2.5)	6 (0.8)	8 (1.0)	114 (15.0)
ชาวบ้านที่ไม่มีตำแหน่งในชุมชน	24 (3.1)	16 (2.1)	34 (4.5)	16 (2.1)	13 (1.7)	9 (1.2)	112 (14.7)
ผู้นำอย่างเป็นทางการ	23 (3.0)	7 (0.9)	38 (5.0)	17 (2.2)	11 (1.4)	7 (0.9)	103 (13.5)
ผู้นำไม่เป็นทางการ, ปราชญ์ชุมชน	14 (1.8)	14 (1.8)	41 (5.4)	17 (2.2)	8 (1.0)	8 (1.0)	102 (13.4)
นักเรียน / นักศึกษา	16 (2.1)	9 (1.2)	23 (3.0)	14 (1.8)	6 (0.8)	5 (0.7)	73 (9.6)
พระสงฆ์	16 (2.1)	4 (0.5)	22 (2.9)	11 (1.4)	8 (1.1)	5 (0.7)	66 (8.7)
ตัวแทนองค์กรภายนอกชุมชน	8 (1.0)	9 (1.2)	20 (2.6)	11 (1.4)	6 (0.8)	4 (0.5)	58 (7.6)
รวม (%)	163 (21.4)	85 (11.2)	262 (34.4)	125 (16.4)	70 (9.2)	57 (7.5)	762 (100)

การระดมทุน นับเป็นวิธีการสร้างความรู้สึก “ความเป็นเจ้าของสถานีวิทยุ” แบบหนึ่ง จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างพบว่าวิทยุชุมชนมักจัดทอดผ้าป่า เลี้ยงน้ำชา จัดโต๊ะจีน ฯลฯ อันเป็นการระดมทุนภายในในตอนเริ่มแรกก่อตั้งสถานีวิทยุ ซึ่งจะต้องซื้อเครื่องส่งและอุปกรณ์ประกอบการกระจายเสียง ต่อจากนั้นก็ใช้วิธีการระดมทุนโดยการเชิญชวนให้คนในชุมชนเป็นเจ้าของภาพสนับสนุนค่าน้ำ/ค่าไฟฟ้า/ค่าโทรศัพท์มากที่สุด มี

ถึงร้อยละ 18.7 รองลงมาคือ การขอการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ร้อยละ 14.2 ส่วนวิธีการระดมทุนที่ใช้น้อยที่สุด คือ การขายของ เช่น ผลิตภัณฑ์ชุมชน จตุคามรามเทพ เสื้อ เป็นต้น มีเพียงร้อยละ 3.4 และการระดมทุนลักษณะอื่นๆ ได้แก่ การระดมภายในคณะกรรมการ การขอสนับสนุนจากร้านค้าและองค์กรในชุมชน และการขอรับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น

เมื่อแยกพิจารณาตามภาคแล้ว พบว่าภาคใต้ ภาคอีสาน ภาคตะวันตก และกรุงเทพฯและภาคกลางมีลักษณะคล้ายกับภาพรวมของทั้งประเทศ ในขณะที่ภาคเหนือและภาคตะวันออก ใช้วิธีการขอการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกมากที่สุด อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการระดมทุนระหว่างภายในและภายนอกชุมชน โดยภาพรวมแล้ว วิสาหกิจชุมชนระดมทุนภายในชุมชนถึงร้อยละ 57.9 ด้วยการทอดผ้าป่า โตะเงิน จัดมวย ขายของ เชิญชวนคนในชุมชนบริจาคค่าไฟฟ้าและกองทุน (ดูแผนภูมิ 4.4 และตาราง 4.4)

แผนภูมิ 4.4 การระดมทุนภายในและภายนอกชุมชน

ตาราง 4.4 การระดมทุนจำแนกตามภาคและเรียงลำดับจากมากไปน้อย

ภาค	เหนือ	ใต้	อีสาน	ตะวันออก	ตะวันตก	กลาง+กทม.	รวม(%)
การระดมทุน							
เชิญชวนชาวบ้านบริจาค	9 (2.1)	12 (2.7)	38 (8.7)	7 (1.6)	9 (2.1)	7 (1.6)	82 (18.7)
ขอสนับสนุนจากองค์กรภายนอก	16 (3.7)	4 (0.9)	14 (3.2)	15 (3.4)	9 (2.1)	4 (0.9)	62 (14.2)
ชาวบ้านบริจาคเข้ากองทุนเอง	16 (3.7)	4 (0.9)	19 (4.3)	7 (1.6)	5 (1.1)	6 (1.4)	57 (13.0)
ขอการสนับสนุนจากราชการ	13 (3.0)	9 (2.1)	18 (4.1)	9 (2.1)	4 (0.9)	4 (0.9)	57 (13.0)
ทอดผ้าป่า	13 (3.0)	5 (1.1)	21 (4.8)	4 (0.9)	3 (0.7)	4 (0.9)	50 (11.4)
ตั้งตู้บริจาคในชุมชน	6 (1.4)	6 (1.4)	8 (1.8)	5 (1.1)	0 (0.0)	1 (0.2)	26 (5.9)
จัดโต๊ะจีน งานบอกลมวย	6 (1.4)	2 (0.5)	7 (1.6)	7 (1.6)	2 (0.5)	0 (0.0)	24 (5.5)
ขายของ	1 (0.2)	2 (0.5)	7 (1.6)	2 (0.5)	2 (0.5)	1 (0.2)	15 (3.4)
อื่นๆ	16 (3.7)	7 (1.6)	18 (4.1)	9 (2.1)	8 (1.8)	7 (1.6)	65 (14.8)
รวม (%)	96 (21.9)	51 (11.6)	150 (34.2)	65 (14.8)	42 (9.6)	34 (7.8)	438 (100.0)

แหล่งเงินที่นำมาซื้อเครื่องส่งและอุปกรณ์ การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่จะใช้เงินประมาณ 200,000 - 300,000 บาท โดยเครื่องส่งจะใช้เงินประมาณ 30,001 - 50,000 บาท เสาอากาศจะใช้เงินประมาณ 10,000 - 30,000 บาท และห้องส่งและอุปกรณ์จะใช้เงินประมาณ 30,000 - 60,000 บาท อย่างไรก็ตาม เครื่องส่งและอุปกรณ์ประกอบการกระจายเสียงของสถานีวิทยุชุมชน ต้องมีการซ่อมแซมและบำรุงรักษา

อยู่สม่ำเสมอ และอุปกรณ์บางอย่างก็มีราคาแพง ต้องระดมทุนหลากหลายรูปแบบเพื่อให้มีเงินพอซื้ออุปกรณ์นั้นๆ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องเล่นซีดี เป็นต้น แต่บางครั้งวิทยุชุมชนต้องขอการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ ในการซื้อและซ่อมแซมเครื่องส่งและอุปกรณ์ประกอบการกระจายเสียง ไม่ว่าจะเป็นองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรการบริหารส่วนตำบล หรือโรงพยาบาล ฯลฯ

การระดมเงินในชุมชน เพื่อซื้อเครื่องส่งและอุปกรณ์ จะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของมากกว่าที่ใช้จ่ายเงินคนอื่นซื้อ เมื่อพิจารณาจากเครื่องส่งแล้ว พบว่ากลุ่มตัวอย่างใช้จ่ายเงินจากการระดมทุนกันเองเพียงร้อยละ 32.4 และใช้เงินจากกองทุนเพื่อสังคม (SIF) หรือ พอช. ถึงร้อยละ 35.8 ส่วนเงินจากแหล่งอื่นๆ เช่น อบต. องค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น ร้อยละ 29.8 สำหรับเสอากาศจะใช้แหล่งเงินอื่นๆ คือ อบต. เงินส่วนตัวของหัวหน้าสถานี และองค์กรพัฒนาเอง เป็นอันดับแรก มีร้อยละ 39.0 และแหล่งเงินรองลงมาคือเงินที่ระดมกันเอง มีร้อยละ 37.7 ส่วนห้องส่งและอุปกรณ์ในห้องส่งนั้น แหล่งเงินอันดับแรกคือเงินที่ระดมทุนกันเอง มีร้อยละ 45.0 และแหล่งเงินรองลงมาคือ อบต. และองค์กรพัฒนาเอกชน มีร้อยละ 37.6 อย่างไรก็ตาม สถานีวิทยุชุมชนจำนวนหนึ่งไม่สามารถระบุที่มาของแหล่งเงินได้ และสถานีวิทยุชุมชนหลายสถานีก็มีเงินมาจากหลายแห่งด้วยกัน โดยเฉพาะการซื้ออุปกรณ์ห้องส่ง (ดูตาราง 4.5)

ตาราง 4.5 แหล่งเงินที่นำมาซื้อเครื่องส่งและอุปกรณ์

แหล่งเงินหลัก	เครื่องส่งและอุปกรณ์ (จำนวนสถานี %)		
	เครื่องส่ง	เสาอากาศ	ห้องส่งและอุปกรณ์
SIF หรือ พอช.	54 (35.8)	32 (20.8)	23 (15.4)
ระดมทุนกันเอง	49 (32.4)	58 (37.7)	67 (45.0)
กู้เงิน	3 (2.0)	4 (2.5)	3 (2.0)
อื่นๆ	45 (29.8)	60 (39.0)	56 (37.6)
รวม	151 (100.0)	154 (100.0)	149 (100.0)

วิทยุชุมชนโดยชุมชน

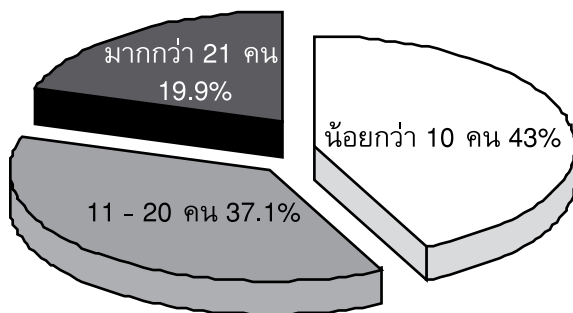
วิทยุชุมชนโดยชุมชน หมายความว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้ พิจารณาในแง่มุมมองของจำนวนคณะกรรมการและผู้จัดรายการ การประชุม และการปรับผังรายการ และการเชิญคนท้องถิ่นมาพูดในรายการ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จำนวนคณะกรรมการและผู้จัดรายการ จำนวนคณะกรรมการและผู้จัดรายการนับเป็นตัวชี้วัดอันหนึ่งว่าวิทยุชุมชนบริหารจัดการและดำเนินงานโดยชุมชนมากน้อยแค่ไหน แต่กรรมการและผู้จัดรายการอาจเป็นคนๆ เดียวกัน นอกจากนี้ จำนวนคณะกรรมการที่ปรากฏในเอกสารกับจำนวนคณะกรรมการที่ดำเนินงานจริงๆ แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาสถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่าง พบว่า สถานีวิทยุชุมชนมีคณะกรรมการที่ทำงานอย่างจริงจังและกระตือรือร้นเฉลี่ยสถานีละ 7 คน โดยสถานีวิทยุชุมชนที่มีคณะกรรมการน้อยกว่า 10 คน มีจำนวน 65 สถานีหรือร้อยละ 43.0 ส่วนสถานีวิทยุชุมชนที่มีคณะ

กรรมการระหว่าง 11 - 20 คน มีจำนวน 56 สถานีหรือร้อยละ 37.1 และ สถานีวิทยุชุมชนที่มีคณะกรรมการมากกว่า 21 คน มีจำนวน 30 สถานีหรือร้อยละ 19.9 (ดูแผนภูมิ 4.5)

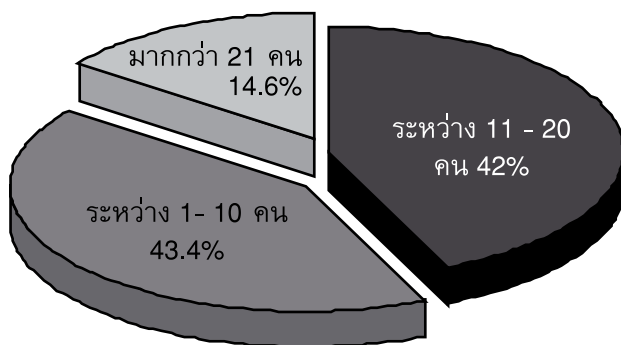
แผนภูมิ 4.5 จำนวนคณะกรรมการที่กระตือรือร้นของสถานีวิทยุชุมชน

หมายเหตุ: สถานีวิทยุชุมชน 7 สถานีไม่ได้ระบุจำนวน

สำหรับจำนวนผู้จัดรายการนั้น พบว่าสถานีวิทยุชุมชนมีผู้จัดรายการเฉลี่ยสถานีละ 14 คน เป็นผู้ชาย 9 คน ผู้หญิง 5 คน นอกจากนี้ สถานีวิทยุชุมชนจำนวน 68 สถานีหรือร้อยละ 43.4 มีผู้จัดรายการ 1 - 10 คน และสถานีวิทยุชุมชนที่มีผู้จัดรายการ 11 - 20 คน มีจำนวน 66 สถานีหรือร้อยละ 42.0 ส่วนสถานีวิทยุชุมชนที่มีผู้จัดรายการมากกว่า 21 คน มีจำนวน 23 สถานีหรือร้อยละ 14.6 (ดูแผนภูมิ 4.6)

แผนภูมิ 4.6 จำนวนผู้จัดรายการต่อหนึ่งสถานี

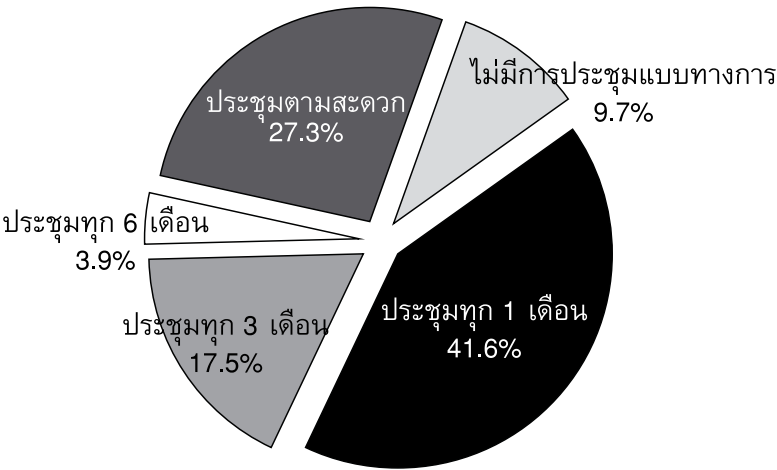
หมายเหตุ: ไม่ระบุจำนวนผู้จัดรายการ 1 สถานี

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากงานวิทยุชุมชนเป็นงานอาสาสมัคร ทำให้ผู้จัดรายการเข้า-ออกอยู่ตลอดเวลา จึงส่งผลให้จำนวนผู้จัดรายการมีจำนวนไม่แน่นอน นอกจากนี้ เมื่อมีสถานีวิทยุชุมชนที่มีโฆษณาเพิ่มจำนวนมากขึ้น จึงมีการดึงตัวผู้จัดรายการจากสถานีวิทยุชุมชนที่ดำเนินการอยู่แล้วไปจัดรายการที่สถานีใหม่ โดยการให้ค่าจ้างแก่ผู้จัดรายการ ยิ่งไปกว่านั้น ผู้จัดรายการที่เป็นอาสาสมัครมักเลือกไปทำภาระอื่นที่จำเป็นมากกว่าการมาจัดรายการอีกด้วย ปรากฏการณ์ลักษณะนี้ ทำให้สถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่าง ต้องมีการปรับผังรายการอยู่เสมอ

การประชุมและการปรับผังรายการ ชุมชนที่มีฐานงานพัฒนา และใช้วิทยุชุมชนเป็นเครื่องมืออันหนึ่งของการส่งเสริมงานพัฒนา มักจะมีการประชุมกันบ่อยๆ และวาระวิทยุชุมชนจะเป็นวาระหนึ่งของการประชุม ส่วนชุมชนที่ไม่มีฐานของงานพัฒนาและมีการประชุมเกี่ยวกับวิทยุชุมชนแต่เพียงอย่างเดียว มักจะไม่ค่อยจัดประชุมกันมากนัก จาก

กลุ่มตัวอย่าง พบว่าคณะกรรมการสถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่มีการประชุมปรึกษาหารืออย่างเป็นทางการทุกเดือน กล่าวคือ มีถึง 64 สถานี หรือร้อยละ 41.6 และวิธีการที่ใช้รองลงมา คือการประชุมตามสะดวก มี 42 สถานี หรือร้อยละ 27.3 อย่างไรก็ตาม เมื่อมีเรื่องต้องตัดสินใจอย่างเร่งด่วน คณะกรรมการจะใช้วิธีการเรียกประชุมวิสามัญ (ดูแผนภูมิ 4.7)

แผนภูมิ 4.7 การประชุมของคณะกรรมการวิทยุชุมชน

สำหรับการมีส่วนร่วมในการกำหนด-ปรับเนื้อหา/ประเด็นของรายการของผู้ฟังนั้น สถานีวิทยุชุมชนเปิดโอกาสให้ผู้ฟังเข้ามามีส่วนร่วม โดยการรับฟังคำแนะนำของกลุ่มผู้ฟังที่โทรเข้ามาในรายการ มีมากถึงร้อยละ 29.9

ตาราง 4.6 การมีส่วนร่วมในการปรับผังรายการ

วิธีการ	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
โทรศัพท์เสนอแนะในรายการ	128	29.9
บอกผ่านตัวแทนของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน	83	19.4
สถานีออกไปพูดคุยกับผู้ฟัง	63	14.8
เขียนจดหมายแนะนำ	51	11.9
ผู้ฟังเข้าร่วมประชุมกับกรรมการ	49	11.4
สถานีทำแบบสอบถาม	33	7.7
อื่นๆ	15	3.5
ไม่มีส่วนในการปรับผังรายการ	6	1.4
รวม	428	100.0

ส่วนวิธีการรองลงมา คือ การบอกผ่านตัวแทนของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน และให้ตัวแทนกลุ่มนำไปบอกคณะกรรมการวิทยุชุมชนอีกทีหนึ่ง มีร้อยละ 19.4 และมีเพียงร้อยละ 7.7 เท่านั้น ที่สถานีวิทยุชุมชนทำแบบสอบถามสัมภาษณ์กลุ่มผู้ฟัง (ดูตาราง 4.6)

เมื่อพิจารณาถึงวิธีการปรับผังรายการล่าสุดของสถานีวิทยุชุมชนแล้ว ปรากฏว่าสถานีวิทยุชุมชนใช้วิธีการประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการกับผู้จัดรายการมากที่สุด มีร้อยละ 71.7 ส่วนวิธีการรองลงมา คือ ผู้จัดรายการปรับกันเอง มีร้อยละ 7.2 การที่ต้องใช้วิธีการปรับผังรายการดังกล่าวข้างต้น เป็นเพราะว่ามีการเข้า-ออกของผู้จัดรายการอยู่เสมอ จึงใช้วิธีการปรับกันภายในมากกว่า นอกจากนี้ผู้จัดรายการมักได้รับคำแนะนำจากผู้ฟังทางโทรศัพท์ และออกไปพบปะกับผู้ฟังและรับฟังความคิดเห็นอยู่เสมอๆ เพราะอาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน ดังนั้นผู้จัดรายการจะรับรู้ความต้องการของผู้ฟังโดยตรง ส่วนวิธีการอื่นๆ ได้แก่ ผู้ฟังไปที่สถานี

และบอกโดยตรงกับกรรมการ/ผู้จัดรายการ และการพูดคุยในเวทีชุมชนอื่น เป็นต้น (ดูตาราง 4.7)

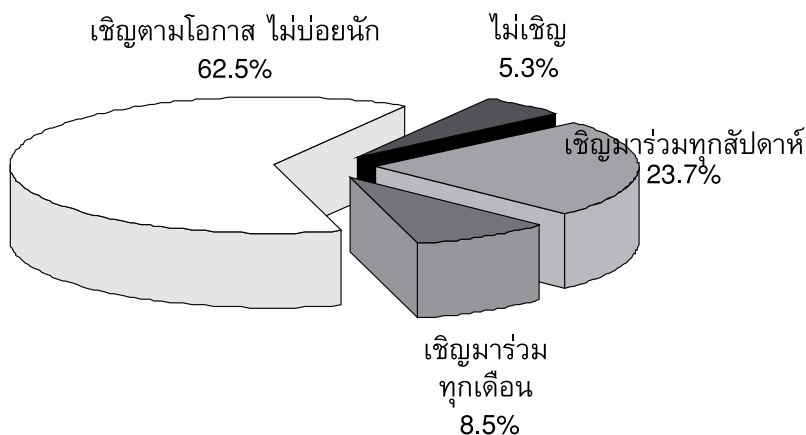
ตาราง 4.7 วิธีการปรับผังรายการครั้งล่าสุดของวิทยุชุมชน

วิธีการ	จำนวนสถานี	ร้อยละ
ประชุมร่วมระหว่างคณะกรรมการกับผู้จัดรายการ	109	71.7
ผู้จัดรายการปรับกันเอง	11	7.2
คณะกรรมการปรับกันเอง	9	6.0
ผู้ฟังรายการให้คำแนะนำ (โทรศัพท์/จดหมาย)	6	3.9
ประชุมร่วมกันระหว่างผู้จัดรายการกับผู้ฟัง	3	2.0
อื่นๆ	14	9.2
รวม	152	100.0

หมายเหตุ: สถานีวิทยุชุมชน 6 สถานีไม่ตอบคำถามนี้ เนื่องจากบางสถานี เพิ่งตั้งใหม่และบางสถานียังไม่มีมีการปรับผังรายการ

การเชิญคนท้องถิ่นมาร่วมรายการ นับเป็นวิธีการการสร้างการมีส่วนร่วมอันหนึ่ง จากกลุ่มตัวอย่างพบว่าสถานีวิทยุชุมชนเชิญคนท้องถิ่นมาร่วมตามโอกาสไม่บ่อยมากนักมีจำนวน 95 สถานี หรือร้อยละ 62.5

แผนภูมิ 4.8 การเชิญคนท้องถิ่นมาร่วมรายการของสถานีวิทยุชุมชน

หมายเหตุ: สถานีวิทยุชุมชน 6 สถานี ไม่ตอบคำถามข้อนี้

สถานีวิทยุชุมชนที่เชิญคนท้องถิ่นมาร่วมเป็นประจำทุกสัปดาห์ มีจำนวน 36 สถานีหรือร้อยละ 23.7 สถานีวิทยุชุมชนที่เชิญคนท้องถิ่นมาร่วมเป็นประจำทุกเดือนมีจำนวน 13 สถานีหรือร้อยละ 8.5 และสถานีวิทยุชุมชนที่ไม่เชิญคนท้องถิ่นมาร่วมเลยมีจำนวน 8 สถานีหรือร้อยละ 5.3 (ดูแผนภูมิ 4.8)

วิทยุชุมชนเพื่อชุมชน

วิทยุชุมชนเพื่อชุมชนมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของชุมชน การศึกษาครั้งนี้พิจารณาประเภทรายการของวิทยุชุมชน เนื้อหาที่วิทยุชุมชนเชิญคนท้องถิ่นมาพูดในรายการ และประโยชน์ของวิทยุชุมชนต่อชุมชน ตามความคิดของผู้ดำเนินงานวิทยุชุมชน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประเภทรายการ สถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่าง มักนิยมจัดรายการเพลงและรายการข่าวสารภายในท้องถิ่นมากที่สุด ทั้ง 2 รายการมีค่าร้อยละเท่ากัน คือ 13.5 ส่วนรายการรองลงมาอันดับสาม คือ รายการภูมิปัญญาท้องถิ่น มีร้อยละ 12.4 และรายการลักษณะอื่นๆ ได้แก่ รายการการศึกษา รายการท่องเที่ยวภายในจังหวัด และรายการสาระน่ารู้/เรื่องทั่วไป เป็นต้น เมื่อพิจารณาตามภาคแล้ว ภาคตะวันตก ภาคกลาง และภาคใต้นิยมจัดรายการข่าวสารภายในท้องถิ่นมากที่สุด ส่วนภาคอีสานนิยมจัดรายการภูมิปัญญาท้องถิ่นมากที่สุด (ดูตาราง 4.8)

จุดเด่นของรายการเพลงของสถานีวิทยุชุมชน คือ สถานีวิทยุชุมชนมักจัดเพลงที่ไม่นิยมจัดในวิทยุกระแสหลักและตามคำขอของผู้ฟัง ส่วนรายการข่าวสารภายในท้องถิ่นนั้นก็มึเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับคนในชุมชนที่หาฟังจากวิทยุกระแสหลักได้ยาก นอกจากนี้ รายการส่วนใหญ่มุ่งตอบสนองการสื่อสารกันภายในมากกว่า กล่าวคือวิทยุชุมชนเป็นสื่อชุมชนมากกว่าเป็นสื่อภาคประชาชนที่มุ่งเนื้อหาสาระมากกว่าบันเทิง

ตาราง 4.8 ประเภทรายการแยกตามภาคและเรียงลำดับจากมากไปน้อย

ประเภทรายการ	ภาค	เหนือ	ใต้	อีสาน	ตะวันออก	ตะวันตก	กลาง+กทม.	รวม (%)
รายการเพลง		32 (3.2)	19 (1.9)	40 (4.0)	17 (1.7)	15 (1.5)	11 (1.1)	134 (13.5)
รายการข่าวภายในท้องถิ่น		32 (3.2)	21 (2.1)	37 (3.7)	16 (1.6)	16 (1.6)	12 (1.2)	134 (13.5)
รายการภูมิปัญญาท้องถิ่น		26 (2.6)	15 (1.5)	45 (4.6)	16 (1.6)	11 (1.1)	10 (1.0)	123 (12.4)
รายการสุขภาพอนามัย		27 (2.7)	19 (1.9)	35 (3.5)	13 (1.3)	14 (1.4)	11 (1.1)	119 (12.0)
รายการเยาวชน		29 (2.9)	16 (1.6)	34 (3.5)	13 (1.3)	13 (1.3)	10 (1.0)	115 (11.6)
รายการเกษตร		21 (2.1)	15 (1.5)	36 (3.6)	13 (1.3)	13 (1.3)	9 (0.9)	107 (10.8)
รายการการเมือง-ปกครอง		18 (1.8)	12 (1.2)	21 (2.1)	8 (0.8)	13 (1.3)	11 (1.1)	83 (8.4)
รายการแม่บ้าน		13 (1.3)	12 (1.2)	16 (1.6)	9 (0.9)	7 (0.7)	8 (0.8)	65 (6.6)
รายการธรรมะ		17 (1.7)	3 (0.3)	6 (0.6)	2 (0.2)	4 (0.4)	3 (0.3)	35 (3.5)
รายการสิ่งแวดล้อม		8 (0.8)	0 (0.0)	5 (0.5)	4 (0.4)	2 (0.2)	2 (0.2)	21 (2.2)
รายการกฎหมาย		3 (0.3)	2 (0.2)	2 (0.2)	3 (0.3)	1 (0.1)	1 (0.1)	12 (1.3)
อื่นๆ		15 (1.5)	4 (0.4)	7 (0.7)	5 (0.5)	8 (0.8)	2 (0.2)	41 (4.2)
รวม (%)		214 (24.4)	138 (14.0)	284 (28.7)	119 (12.0)	117 (11.8)	90 (9.1)	989 (100.0)

นอกจากนี้ สถานีวิทยุชุมชนจำนวน 48 สถานีหรือร้อยละ 15.2 ไม่มีรายการเกี่ยวกับผู้หญิงโดยเฉพาะ สำหรับสถานีวิทยุชุมชนจำนวน 110 สถานีหรือร้อยละ 84.8 ที่มีรายการเกี่ยวกับผู้หญิงโดยเฉพาะนั้น รายการที่นิยมจัดกันมากที่สุด คือ รายการเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอนามัย มีร้อยละ 32.1 รายการรองลงมา คือ รายการเลี้ยงดูลูก-ดูแลครอบครัว มีร้อยละ 19.7 ส่วนรายการลักษณะอื่นๆ ได้แก่ รายการเกี่ยวกับอาชีพของกลุ่มแม่บ้าน และรายการบทบาทผู้หญิงกับการเมืองท้องถิ่น เป็นต้น (ดูตาราง 4.9)

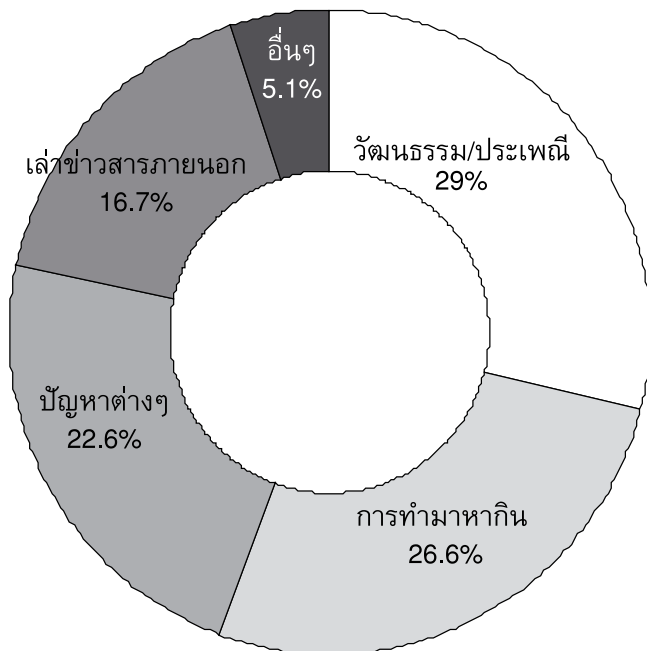
ตาราง 4.9 รายการเกี่ยวกับผู้หญิงเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย

ประเภทรายการ	จำนวนคำตอบ	รวม(%)
การดูแลสุขภาพอนามัย	86	32.1
การเลี้ยงลูก-ดูแลครอบครัว	53	19.8
การทำกับข้าว	44	16.4
กฎหมายเกี่ยวกับผู้หญิง	36	13.4
แฟชั่น/ความสวยความงาม	32	11.9
อื่นๆ	17	6.4
รวม	268	100.0

เนื้อหาที่คนท้องถิ่นถูกเชิญมาพูดในรายการ สถานีวิทยุชุมชนที่เชิญคนท้องถิ่นมาร่วมรายการ ส่วนใหญ่มักให้มาเล่าเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรม/ประเพณีท้องถิ่น มีร้อยละ 29.0 และเนื้อหารองลงมาคือการให้ความรู้ด้านการทำมาหากิน มีร้อยละ 26.6 ส่วนเนื้อหาในลักษณะอื่นๆ ได้แก่ หน่วยงานท้องถิ่นมาเล่าการทำงานของหน่วยงาน การศึกษา และความรู้รอบตัว ฯลฯ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าสถานีวิทยุชุมชนมุ่งตอบสนองความ

ต้องการของคนท้องถิ่นมากกว่าจะส่งถ่ายข้อมูลข่าวสารจากภายนอก
ทั้งนี้ก็เนื่องจากข่าวสารจากภายนอกสามารถรับรู้ได้จากสื่อประเภทอื่น
(ดูแผนภูมิ 4.9)

แผนภูมิ 4.9 เนื้อหาที่คนท้องถิ่นมาพูดในรายการ

ประโยชน์ที่คนในชุมชนได้รับ จากการดำเนินงานของวิทยุชุมชน
ที่ผ่านมา คณะกรรมการวิทยุชุมชนเห็นว่าวิทยุชุมชนเป็นประโยชน์ต่อคน
ในชุมชนในหลายแง่มุมด้วยกัน อันดับแรก คือ คนในชุมชนได้รับความ
รู้และความบันเทิงจากวิทยุชุมชน มีร้อยละ 20.3 อันดับที่สอง คือ ข่าว
สารภายในชุมชน เช่น คนหาย ของหาย เป็นต้น มีร้อยละ 19.4 อันดับที่

ที่สาม คือ คนในชุมชนรู้จักและเข้าใจความสำคัญและบทบาทของวิทยุชุมชนมากขึ้น มีร้อยละ 16.7 (ดูตาราง 4.10)

ตาราง 4.10 ประโยชน์ของวิทยุชุมชนที่มีต่อคนในชุมชน

ประโยชน์	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
ได้รับความรู้และความบันเทิง	152	20.3
ข่าวสารภายในชุมชน (เป็นที่พึ่งยามเดือดร้อน ช่วยเตือนภัย)	145	19.4
รู้จักและเข้าใจความสำคัญ และบทบาทของวิทยุชุมชน	124	16.7
เกิดความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน	110	14.7
เข้าใจเหตุผลในการเรียกร้องสิทธิ ของเครือข่ายวิทยุชุมชน	98	13.1
ช่วยคลายเครียด /ลดปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชน	85	11.4
เสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมการพัฒนาชุมชน	20	2.7
อื่นๆ	13	1.7
รวม	742	100.0

วิทยุชุมชนไม่แสวงหากำไรทางธุรกิจ

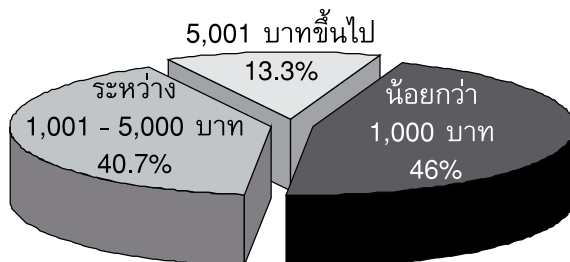
แนวคิดวิทยุชุมชนที่ว่า วิทยุชุมชนเป็นกิจกรรมที่ไม่แสวงหากำไรทางธุรกิจ เสนอว่าการดำเนินงานวิทยุชุมชนเป็นงานอาสาสมัคร และเป็นกิจกรรมที่ไม่รับเงินโฆษณา เพราะเห็นว่าจะถูกครอบงำจากทุน อย่างไรก็ตาม สถานีวิทยุชุมชนจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายเพื่อการดำเนินการ ดังนั้น สถานีวิทยุชุมชนหลายแห่งจึงต้องรับเงินจากภาคธุรกิจภายในชุมชน โดยแลกกับการช่วยประชาสัมพันธ์ว่าธุรกิจใดสนับสนุนการดำเนินการ ใน

กรณีการประชาสัมพันธ์นี้ สถานีวิทยุชุมชนจะเป็นฝ่ายกำหนดเอง แต่ถ้า
 รับเงินโฆษณา ฝ่ายธุรกิจที่ให้เงินจะเป็นผู้กำหนดเงื่อนไข ในการศึกษา
 ครั้งนี้ ศึกษาค่าใช้จ่ายประจำเดือน เหตุผลของการมีหรือไม่มีโฆษณา
 และทางออกของวิทยุชุมชนเมื่อไม่มีโฆษณา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ค่าใช้จ่ายประจำเดือน การดำเนินงานวิทยุชุมชนต้องมีค่าใช้จ่าย
 ประจำเดือน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ และค่าซ่อมแซม
 บำรุงรักษาเครื่องส่งและอุปกรณ์ จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างพบว่าสถานี
 วิทยุชุมชนมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 2,807 บาท อย่างไรก็ตาม สถานี
 วิทยุชุมชนร้อยละ 46 มีค่าใช้จ่ายน้อยกว่า 1,000 บาท ส่วนสถานีวิทยุ
 ชุมชนที่มีค่าใช้จ่าย 1,001 - 5,000 บาท มี 61 สถานีหรือร้อยละ 40.7 และ
 สถานีวิทยุชุมชนที่มีค่าใช้จ่ายมากกว่าเดือนละ 5,000 บาท มี 20 สถานี
 หรือร้อยละ 13.3

แต่ถ้าสถานีวิทยุชุมชนที่มีการจ้างเจ้าหน้าที่ประจำ ซึ่งมีอยู่ถึง
 29 สถานี ส่วนใหญ่จะจ้างให้คุมเครื่องส่งและคอมพิวเตอร์ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย
 เดือนละ 5,100 บาท โดยสถานีวิทยุชุมชนที่ใช้เงินจ้างเจ้าหน้าที่เดือนละ
 ประมาณ 3,000 - 4,999 บาท มีร้อยละ 37.9 นอกจากนี้ สถานีวิทยุชุมชน
 ที่มีหน่วยงานอื่นจ่ายค่าจ้างเจ้าหน้าที่ให้มีร้อยละ 31.0 ซึ่งเจ้าหน้าที่เหล่านี้
 จะทำหน้าที่อื่นนอกเหนือจากงานวิทยุชุมชนด้วย และไม่สามารถระบุค่าจ้าง
 ได้ว่าเป็นจำนวนเท่าไร (ดูแผนภูมิ 4.10 และตาราง 4.11)

แผนภูมิ 4.10 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของวิทยุชุมชน

หมายเหตุ: วิทยุชุมชน 8 สถานีไม่สามารถระบุค่าใช้จ่ายประจำเดือนได้

ตาราง 4.11 ค่าจ้างเจ้าหน้าที่ของวิทยุชุมชน

ค่าใช้จ่าย	จำนวนสถานี	ร้อยละ
หน่วยงานอื่นนอกให้	9	31.0
1,000 - 2,999 บาท	3	10.3
3,000 - 4,999 บาท	11	37.9
มากกว่า 5,000 บาท	6	20.8
รวม	29	100.0

การมีหรือไม่มีโฆษณา สถานีวิทยุชุมชนหลายแห่งเมื่อดำเนินงานมาได้ช่วงหนึ่ง การระดมทุนเริ่มมีปัญหา เนื่องจากเหตุผลหลายอย่าง เช่น ไม่อยากระดมทุนจากคนในชุมชนเพราะว่าคนในชุมชนมีฐานะยากจน ไม่อยากถูกกล่าวหาว่าเรียกรับเงิน และคนในชุมชนยังไม่ให้การสนับสนุนวิทยุชุมชนเพราะเพิ่งตั้งสถานี เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้วิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างต้องหันไปหาเงินจากการโฆษณาเพื่อนำไปใช้ดำเนินงานถึง 32 สถานี ปัจจุบันสถานีวิทยุชุมชน 22 สถานียังมีโฆษณาอยู่ และสถานีวิทยุชุมชน 10 สถานีได้หยุดโฆษณาแล้ว

เหตุผลที่สถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างยังคงมีโฆษณาอยู่นั้น

เหตุผลอันดับแรก คือ ต้องนำเงินไปใช้จ่ายภายในสถานี เช่น ค่าน้ำ - ไฟฟ้า มีร้อยละ 46.8 เหตุผลรองลงมาคือ ไม่มีรายได้และไม่รู้จะหาวิธีการระดมทุนแบบไหน มีร้อยละ 20.0 ส่วนเหตุผลที่สถานีวิทยุชุมชนที่เคยมีโฆษณาและปัจจุบันหยุดโฆษณาแล้ว เหตุผลอันดับแรก คือ ขัดต่อปรัชญา/แนวคิดวิทยุชุมชน มีร้อยละ 29.7 และเหตุผลรองลงมา คือ ทำตามข้อตกลงของเครือข่ายวิทยุชุมชนที่ห้ามมีโฆษณา มีร้อยละ 18.5 (ดูตาราง 4.12 และ 4.13)

ตาราง 4.12 เหตุผลที่วิทยุชุมชนมีโฆษณา

เหตุผล	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
ต้องนำเงินไปใช้จ่ายภายในสถานี เช่น ค่าน้ำ-ไฟฟ้า	21	46.8
ไม่มีรายได้ ไม่รู้จะหาวิธีการระดมทุนแบบไหน	9	20.0
ช่วยประชาสัมพันธ์ สนับสนุนสินค้าของชุมชน	6	13.3
ต้องนำเงินไปจ่ายให้ผู้จัดรายการ	5	11.1
ภาครัฐไม่จับ ยังให้มีโฆษณาได้	2	4.4
อื่นๆ	2	4.4
รวม	45	100.0

ตาราง 4.13 เหตุผลที่วิทยุชุมชนที่เคยมีโฆษณาและปัจจุบันหยุดโฆษณา

เหตุผล	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
ขัดต่อปรัชญาแนวคิดวิทยุชุมชน	8	29.7
ทำตามข้อตกลงของเครือข่ายที่ห้ามมีโฆษณา	5	18.5
เสียศักดิ์ศรี ต้องไปคอยขอเงิน	4	14.8
ขาดความเป็นอิสระในการทำงาน	3	11.1
ร้านค้า/ผู้สนับสนุนหยุดให้เงินโฆษณา	1	3.7
อื่นๆ	6	22.2
รวม	27	100.0

เมื่อถามถึงทางออกของวิสาหกิจชุมชน เมื่อไม่มีโฆษณาแล้ว กลุ่มตัวอย่างตอบว่าจะเขียนโครงการไปยังแหล่งทุนภายนอกชุมชนมากที่สุด มีร้อยละ 21.4 ส่วนแนวทางออกรองลงมา คือ การขอบริจาคเงินจากคนในชุมชนมากขึ้น มีร้อยละ 21.0 ส่วนแนวทางอื่นๆ มีร้อยละ 23.3 เช่น คณะกรรมการออกเงินเอง การขอรับสนับสนุนจาก อบต. หรือองค์กรในชุมชน เป็นต้น (ดูตาราง 4.14)

ตาราง 4.14 แนวทางการระดมทุนหากไม่มีโฆษณา

แนวทาง	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
เขียนโครงการไปยังแหล่งทุนภายนอกชุมชน	55	21.4
ขอเงินบริจาคจากคนในชุมชนมากขึ้น	54	21.0
เรียกร้องให้รัฐสนับสนุนและจัดสรรงบประมาณให้	37	14.4
ของบประมาณสัมพันธภาพจากหน่วยราชการ	24	9.3
รับประชาสัมพันธ์สินค้า/ร้านค้าในชุมชน	23	8.9
ประหยัดค่าใช้จ่าย ลดเวลาออกอากาศ	22	8.6
เปิดเพลงตามคำขอเพื่อหวังเงินบริจาค	2	0.8
อื่นๆ	40	15.6
รวม	257	100.0

วิสาหกิจชุมชนกับการแทรกแซงของรัฐ ทุน และกลุ่มการเมือง

การไม่ถูกแทรกแซง/ครอบงำจากรัฐ ทุน และกลุ่มการเมือง นับเป็นหลักการอันหนึ่งของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน แต่เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเป็นพื้นที่สาธารณะ/พื้นที่การเมือง ทำให้เวลาที่มีการต่อสู้ของกลุ่มการเมืองเพื่อแย่งชิงอำนาจรัฐ กลุ่มการเมืองมักใช้วิสาหกิจชุมชนเป็นเครื่องมือในการตอบสนองความต้องการ/ผลประโยชน์ของตนเองอยู่เสมอ ดังนั้นวิสาหกิจชุมชนจึงมักถูกแทรกแซง/ครอบงำอยู่เป็นระยะๆ ตามสถานการณ์ทาง

เศรษฐกิจการเมืองของประเทศ และการแทรกแซง/ครอบงำส่วนใหญ่จะไม่กระทำโดยตรงหรือมีลักษณะบังคับขู่เข็ญ แต่เป็นการขอความร่วมมือและ/หรือสร้างเงื่อนไขให้กระทำตามโดยไม่รู้สึกรู้สีกว่ากำลังถูกแทรกแซงหรือครอบงำ

ลักษณะการแทรกแซงสามารถแยกแยะได้ดังนี้ คือ การสั่งปิดสถานีดาว การสั่งปิดสถานีชั่วคราว การสั่งระงับรายการบางรายการ การอนุญาตหรือชักชวนให้มีโฆษณา การสั่งห้ามมิให้ข้าราชการเข้ามามีส่วนร่วมหรือให้ความร่วมมือ การเข้ามাজัดรายการเพื่อหวังผลทางการเมืองหรือธุรกิจ และการส่งเจ้าหน้าที่รัฐไปตรวจสอบสถานี (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ค. และ ง.) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาสรุปได้ดังนี้

การแทรกแซงของรัฐ สถานีวิทยุชุมชนจำนวน 81 สถานีหรือร้อยละ 45.5 ตอบว่าตนเองไม่ได้ถูกรัฐแทรกแซงเลย แต่เนื่องจากประสบการณ์ที่ผ่านมา ทำให้วิทยุชุมชนมี “การเซนเซอร์ตัวเอง” ก่อน เพื่อป้องกันไม่ให้รัฐเข้ามาแทรกแซงอย่างอดีตที่ผ่านมา ส่วนสถานีวิทยุชุมชนอีก 97 สถานีหรือร้อยละ 54.5 ระบุว่าถูกแทรกแซง และลักษณะการแทรกแซงของรัฐที่พบมากที่สุดคือการสั่งปิดสถานี มีร้อยละ 40.2 ลักษณะรองลงมาคือ การที่เจ้าหน้าที่ของราชการมาตรวจสอบในสถานี มีร้อยละ 39.2 ส่วนการแทรกแซงลักษณะอื่นๆ ร้อยละ 20.6 คือ การส่งจดหมายมาเตือน ทหารหรือตำรวจมาตรวจเยี่ยม สถานี และการให้ไปรายงานตัวที่กองทัพบก (ดูตาราง 4.15)

ตาราง 4.15 ลักษณะการแทรกแซงของรัฐ

ลักษณะการแทรกแซง	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
สั่งปิดสถานี่	39	40.2
ส่งเจ้าหน้าที่มาตรวจสอบ	38	39.2
อื่นๆ	20	20.6
รวม	97	100.0

การแทรกแซงของกลุ่มการเมือง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 131 สถานี่ หรือร้อยละ 75.3 เห็นว่าไม่มีการแทรกแซงจากกลุ่มการเมือง เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มการเมืองและวิทยุชุมชนเป็นความสัมพันธ์ที่เอื้อประโยชน์ต่อกันมากกว่า และไม่ใช้การแทรกแซงในลักษณะขู่เข็ญ กลุ่มการเมือง โดยเฉพาะกลุ่มการเมืองท้องถิ่น มักจะให้การสนับสนุนวิทยุชุมชน โดยเฉพาะการจัดสรรงบประมาณและจัดซื้ออุปกรณ์ให้ ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์และหวังผลทางการเมืองในระยะยาว สำหรับสถานี่วิทยุชุมชน 43 สถานี่หรือร้อยละ 24.7 ระบุว่าลักษณะการแทรกแซงของกลุ่มการเมืองที่มีมากที่สุด คือ การพยายามชักชวนวิทยุชุมชนให้มีโฆษณา มีร้อยละ 27.9 ส่วนการเรียกไปคุยหรือโทรศัพท์ข่มขู่มีเพียง 1 ราย หรือร้อยละ 2.3 เท่านั้น (ดูตาราง 4.16)

ตาราง 4.16 ลักษณะการแทรกแซงของกลุ่มการเมือง

ลักษณะการแทรกแซง	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
พยายามชักชวนให้มีโฆษณา	12	27.9
เสนอตัวเข้ามาจัดรายการวิทยุเอง	11	25.6
ส่งตัวแทนมาจัดรายการวิทยุ	8	18.6
ให้เงิน/อุปกรณ์สนับสนุนอย่างมีเงื่อนไข	7	16.3
เรียกไปคุย หรือโทรศัพท์ข่มขู่	1	2.3
อื่นๆ	4	9.3
รวม	43	100.0

การแทรกแซงของภาคธุรกิจ สถานีวิทยุชุมชนจำนวน 78 สถานีหรือร้อยละ 49.4 เห็นว่าตนเองไม่ได้ถูกแทรกแซงจากภาคธุรกิจเลย และเห็นว่าภาคธุรกิจในชุมชนหรือท้องถิ่นเป็นฝ่ายสนับสนุนเงินหรือบริจาคสิ่งของให้มาใช้ดำเนินงานวิทยุชุมชนมากกว่า วิทยุชุมชนก็จะกล่าวขอบคุณในรายการ หรือเขียนชื่อผู้บริจาคในกระดานบอร์ดหรือสิ่งของที่บริจาค ส่วนสถานีวิทยุชุมชนอีก 80 สถานีหรือร้อยละ 50.6 ระบุว่าลักษณะการแทรกแซงของภาคธุรกิจที่พบมากที่สุด คือ การพยายามชักจูงให้วิทยุชุมชนมีโฆษณาและให้รับสปอนเซอร์ มีมากถึงร้อยละ 31.5 และลักษณะการแทรกแซงรองลงมา คือ การพยายามโน้มน้าวหรือจูงใจให้คนในชุมชน กรรมการ และผู้จัดการเห็นว่าวิทยุชุมชนต้องมีโฆษณามีร้อยละ 22.5 ซึ่งการชักจูงหรือโน้มน้าวให้วิทยุชุมชนมีโฆษณานี้ นับเป็นการทำลายแนวคิด หรือ “จิตวิญญาณ” ของวิทยุชุมชน (ดูตาราง 4.17)

ตาราง 4.17 ลักษณะการแทรกแซงของภาครัฐกิจ

ลักษณะการแทรกแซง	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
พยายามชักจูงให้มีโฆษณา รับสปอนเซอร์	59	31.5
โน้มน้าวหรือจูงใจให้มองว่าวิฤตชุมชนต้องมีโฆษณา	42	22.5
ชักชวนซื้อตัวผู้จัดรายการไปจัดยังสถานีของตนเอง	35	18.7
โทรศัพท์เข้ามาขอเพลงและบอกว่ามาจากร้านค้าไหน	29	15.5
สนับสนุนรางวัลด้วยสินค้าของตนเอง	12	6.5
ลักษณะอื่นๆ	10	5.3
รวม	187	100.0

ปัญหาและแนวทาง การดำเนินงานวิทย์ชุมชน

จากการดำเนินงานของวิทย์ชุมชนนับตั้งแต่ พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา วิทย์ชุมชนประสบกับปัญหาหลายด้าน และต้องการการสนับสนุนหลายแง่มุมทั้งทางนโยบายและการดำเนินงาน พอสรุปเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

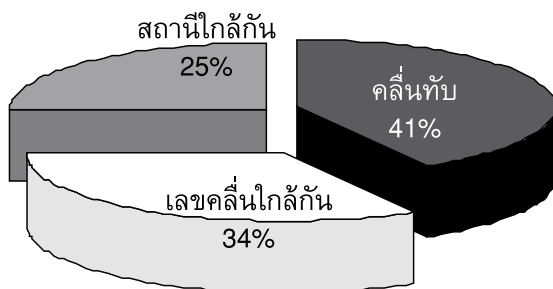
ปัญหาการดำเนินงานวิทย์ชุมชน

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ศึกษาปัญหาการดำเนินงานในประเด็นปัญหา คลื่นทับ/คลื่นแทรก ปัญหาบุคลากร ปัญหางบประมาณ ปัญหาอุปกรณ์ในห้องส่ง และปัญหาการสร้างเครือข่าย/การสร้าง ความเข้มแข็งภายในชุมชน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ปัญหาคลื่นทับ/คลื่นแทรก วิทย์ชุมชนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 32 สถานีหรือร้อยละ 20.2 ไม่มีปัญหาคลื่นทับ/คลื่นแทรก ส่วนอีก 126 สถานีหรือร้อยละ 79.8 ประสบกับปัญหาคลื่นทับ/คลื่นแทรกในหลายลักษณะ

โดยเฉพาะสถานที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองใหญ่ โดยสถานีวิทยุชุมชนร้อยละ 41.6 มีปัญหาการใช้คลื่นความถี่ทับกัน และสถานีวิทยุชุมชนร้อยละ 33.5 มีปัญหาเลขคลื่นความถี่ใกล้กันจนทำให้เกิดการแทรกหรือเบียดกัน ส่วนปัญหาพื้นที่ตั้งสถานีใกล้กันจนทำให้เกิดการแทรกหรือเบียดกันมีร้อยละ 24.9 จากปัญหาดังกล่าวมีวิทยุชุมชนร้อยละ 38.3 สามารถแก้ไขปัญหาคคลื่นทับ/คลื่นแทรก ส่วนวิทยุชุมชนอีกร้อยละ 61.7 ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาคคลื่นทับ/คลื่นแทรกได้ นอกจากนี้ สถานีวิทยุชุมชน 32 สถานีหรือร้อยละ 20.2 ไม่มีปัญหาคคลื่นทับ/คลื่นแทรก (ดูแผนภูมิ 5.1)

แผนภูมิ 5.1 ปัญหาคคลื่นทับ/คลื่นแทรกของสถานีวิทยุชุมชน

หมายเหตุ: บางสถานีมีปัญหาคคลื่นหลายรูปแบบ

ปัญหาบุคลากร เนื่องจากงานวิทยุชุมชนเป็นงานอาสาสมัคร ทำให้มีคนเข้า-ออกตลอดเวลา คนเข้ามาใหม่บางคนขาดความรู้ในการใช้เครื่องมือต่างๆ ในการกระจายเสียง และบางคนก็ไม่ทราบแนวคิดวิทยุชุมชนจากการวิเคราะห์ผล พบว่าวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 27 สถานี หรือร้อยละ 17.1 ไม่มีปัญหาบุคลากร ส่วนวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างอีก 131 สถานีหรือร้อยละ 82.7 มีปัญหาบุคลากร ที่พบมากที่สุดคือ บุคลากรขาดความรู้

ทางเทคนิคการใช้เครื่องส่ง การใช้ซีดี การใช้คอมพิวเตอร์ ฯลฯ มีถึงร้อยละ 20.9 ปัญหารองลงมาก็คือ ผู้จัดรายการขาดทักษะการจัดรายการที่มีประสิทธิภาพ/หลากหลาย/น่าสนใจ มีร้อยละ 17.6

เมื่อพิจารณาตามภาคแล้ว ปรากฏว่าภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง ภาคอีสาน พบปัญหาบุคลากรขาดความรู้ทางเทคนิคเหมือนกับภาพรวมของทั้งประเทศ ในขณะที่ภาคตะวันออกพบปัญหาการขาดแคลนอาสาสมัครมากที่สุด และภาคตะวันตกพบปัญหาผู้จัดรายการขาดทักษะมากที่สุด (ดูตาราง 5.1)

ตาราง 5.1 ปัญหาบุคลากรแยกตามภาคและเรียงลำดับจากมากไปน้อย

ภาค	เหนือ	ใต้	อีสาน	ตะวันออก	ตะวันตก	กลาง + กทม.	รวม (%)
ปัญหาบุคลากร							
ขาดความรู้ทางเทคนิค	20 (4.4)	13 (2.9)	33 (7.3)	11 (2.4)	8 (1.8)	9 (2.0)	94 (20.9)
ขาดทักษะการจัดรายการ	18 (4.0)	9 (2.0)	22 (4.9)	9 (2.0)	14 (3.1)	7 (1.6)	79 (17.6)
ขาดช่างเทคนิค	10 (2.2)	12 (2.7)	29 (6.4)	8 (1.8)	6 (1.3)	4 (0.9)	69 (15.3)
ขาดแคลนอาสาสมัคร	13 (2.9)	12 (2.7)	21 (4.7)	14 (3.1)	6 (1.3)	3 (0.7)	69 (15.3)
ขาดความรู้/กฎหมาย/นโยบาย	14 (3.1)	9 (2.0)	15 (3.3)	6 (1.3)	8 (1.8)	5 (1.1)	57 (12.7)
ไม่เข้าใจแนวคิดวิทยุชุมชน	7 (1.6)	6 (1.3)	11 (2.4)	8 (1.8)	6 (1.3)	0 (0.0)	38 (8.4)
ขาดทักษะการหาข้อมูล	4 (0.9)	6 (1.3)	14 (3.1)	2 (0.4)	5 (1.1)	4 (0.9)	35 (7.8)
อื่นๆ	7 (1.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	1 (0.2)	1 (0.2)	0 (0.0)	9 (2.0)
รวม (%)	93 (20.7)	67 (14.9)	145 (32.2)	59 (13.1)	54 (12.0)	32 (7.1)	450 (100.0)

ปัญหางบประมาณ วิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 48 สถานี หรือร้อยละ 30.0 ไม่มีปัญหางบประมาณ และวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 110 สถานีหรือร้อยละ 70.0 พบว่าปัญหาขาดแคลนงบประมาณเพื่อพัฒนาบุคลากรและซ่อมแซมเครื่องมือมีมากที่สุดถึงร้อยละ 69.3 และปัญหานี้ทำให้หลายสถานีต้องหยุดดำเนินการเพราะเครื่องส่งเสียและไม่มีงบประมาณซ่อมแซม ส่วนปัญหาไม่รู้วิธีการระดมทุนแบบใหม่มีร้อยละ 26.0 และปัญหาลักษณะอื่นๆ ร้อยละ 3.4 ได้แก่ ปัญหาไม่มีทุนสำรองและปัญหาขาดงบประมาณมาใช้จ่ายประจำเดือน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามรายการแล้ว พบว่าภาคตะวันตกไม่มีปัญหางบประมาณมากที่สุด การที่สถานีวิทยุชุมชนเหล่านี้ไม่มีปัญหางบประมาณเนื่องจากมีความสามารถในการระดมทุน หรือมีหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ให้การสนับสนุนทั้งค่าใช้จ่ายประจำเดือนและการบำรุงรักษาเครื่องส่งและอุปกรณ์ต่างๆ (ดูตาราง 5.2)

ตาราง 5.2 ปัญหางบประมาณ
แยกตามภาคและเรียงลำดับจากมากไปน้อย

ภาค	เหนือ	ใต้	อีสาน	ตะวันออก	ตะวันตก	กลาง+กทม.	รวม (%)
ขาดงบประมาณพัฒนาบุคลากรซ่อมเครื่อง	22 (14.7)	17 (11.3)	35 (23.3)	18 (12.0)	6 (4.0)	6 (4.0)	104 (69.3)
ไม่รู้วิธีการระดมทุนแบบใหม่	8 (5.3)	2 (1.3)	17 (11.3)	8 (5.3)	0 (0.0)	4 (2.7)	39 (26.0)
เบิกจ่ายไม่โปร่งใสและผูกขาด	1 (0.7)	1 (0.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	2 (1.3)
อื่นๆ	1 (0.7)	0 (0.0)	3 (2.0)	1 (0.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	5 (3.4)
รวม (%)	32 (21.3)	20 (13.3)	55 (36.7)	27 (18.0)	6 (4.0)	10 (6.7)	150 (100.0)

ปัญหาอุปกรณ์ในห้องส่ง การใช้และการบำรุงรักษาอุปกรณ์ในห้องส่งที่ไม่เหมาะสม บางครั้งก็ส่งผลให้วิทยุชุมชนต้องหยุดดำเนินงานชั่วคราว เช่น กระแสไฟฟ้าที่ไม่สม่ำเสมอ ห้องส่งไม่มีเครื่องปรับอากาศ และสถานีไม่มีสายล่อฟ้า เป็นต้น จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างพบว่าวิทยุชุมชนจำนวน 44 สถานีหรือร้อยละ 27.8 ไม่มีปัญหาอุปกรณ์ในห้องส่ง ส่วนวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างอีก 114 สถานีหรือร้อยละ 72.2 พบว่าปัญหาการขาดอุปกรณ์ถ่ายทอดสดเป็นปัญหาที่สถานีวิทยุระบุมามากที่สุด มีร้อยละ 33.9 ซึ่งเนื่องมาจากการถ่ายทอดสดจะสามารถระดมทุน และสร้างการมีส่วนร่วมให้กับคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี ส่วนปัญหารองลงมา คือ อุปกรณ์ในห้องส่งมีไม่เพียงพอ มีร้อยละ 29.3 และปัญหาลักษณะอื่นๆ ร้อยละ 12.8 ได้แก่ ปัญหาอุปกรณ์เสื่อมสภาพ และปัญหาอุปกรณ์ไม่ได้คุณภาพ/มาตรฐาน เป็นต้น เมื่อพิจารณาตามรายภาคแล้ว ภาคเหนือไม่มีปัญหาอุปกรณ์ในห้องส่งมากที่สุด ส่วนภาคตะวันตกมีปัญหาอุปกรณ์ในห้องส่งมีไม่พอมากที่สุด (ดูตาราง 5.3)

ตาราง 5.3 ปัญหาอุปกรณ์ในห้องส่งแยกตามภาค และเรียงลำดับจากมากไปน้อย

ภาค ปัญหาอุปกรณ์ในห้องส่ง	เหนือ	ใต้	อีสาน	ตะวันออก	ตะวันตก	กลาง +กทม.	รวม (%)
ขาดอุปกรณ์ถ่ายทอดสด	12 (5.0)	15 (6.2)	28 (11.6)	14 (5.8)	6 (2.5)	7 (2.9)	82 (33.9)
อุปกรณ์ในห้องส่งไม่พอ	8 (3.3)	10 (4.1)	25 (10.3)	14 (5.8)	8 (3.3)	6 (2.5)	71 (29.3)
อุปกรณ์เสียบ่อย	12 (5.0)	10 (4.1)	18 (7.4)	11 (4.5)	7 (2.9)	0 (0.0)	58 (24.0)
อื่นๆ	6 (2.5)	2 (0.8)	8 (3.3)	5 (2.1)	2 (0.8)	8 (3.8)	31 (12.8)
รวม (%)	38 (15.7)	37 (15.3)	79 (32.6)	44 (18.2)	23 (9.5)	21 (8.7)	242 (100.0)

ปัญหาการสร้างเครือข่าย/การสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชน
กระบวนการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดตั้งสถานีวิทย์ชุมชนส่วนใหญ่ดำเนินการในชุมชนที่มีฐานของงานพัฒนาและใช้วิทย์ชุมชนเป็นเครื่องมืออันหนึ่งในการส่งเสริมงานพัฒนา จากการวิเคราะห์ผลพบว่าวิทย์ชุมชนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 121 สถานีหรือร้อยละ 76.5 ไม่มีปัญหาการสร้างเครือข่าย/การสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชน ส่วนวิทย์ชุมชนกลุ่มตัวอย่างอีกจำนวน 37 สถานีหรือร้อยละ 23.5 พบว่ามีปัญหาแล้วไม่รู้จะไปปรึกษาใครเป็นปัญหาที่ถูกระบุไว้มากที่สุด มีร้อยละ 30.4 ส่วนปัญหาอื่นๆที่มีร้อยละ 45.7 ได้แก่ เครือข่ายขาดข้อมูลข่าวสารทำให้ไม่เท่าทันสถานการณ์ การติดต่อประสานงานในระดับภาคไม่ต่อเนื่อง การสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและความเข้มแข็งของคณะกรรมการ เป็นต้น (ดูตาราง 5.4)

ตาราง 5.4 ปัญหาการสร้างเครือข่ายแยกตามภาค

ภาค ปัญหาการสร้างเครือข่าย	เหนือ	ใต้	อีสาน	ตะวันออก	ตะวันตก	กลาง +กทม.	รวม (%)
ไม่รู้จะไปปรึกษาใคร	5 (10.9)	1 (2.2)	3 (6.5)	2 (4.3)	1 (2.2)	2 (4.3)	14 (30.4)
ไม่รู้จะไปสังกัด กับเครือข่ายใด	5 (10.9)	0 (0.0)	4 (8.7)	1 (2.2)	0 (0.0)	1 (2.2)	11 (23.9)
อื่นๆ	5 (10.9)	0 (0.0)	8 (17.5)	3 (6.5)	3 (6.5)	2 (4.3)	21 (45.7)
รวม (%)	15 (32.6)	1 (2.2)	15 (32.6)	6 (13.0)	4 (8.7)	5 (10.9)	46 (100.0)

แนวทางการดำเนินงานวิทย์ชุมชน

การสนับสนุนจากเครือข่ายหรือองค์กรที่ทำงานส่งเสริมวิทย์ชุมชน จากการที่วิทย์ชุมชนเป็นงานอาสาสมัคร มักมีคนเข้า-ออกตลอดเวลา

จึงส่งผลให้สถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างต้องการงบประมาณพัฒนาบุคลากรของสถานีมากที่สุด มีถึงร้อยละ 21.2 ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาบุคลากรที่ต้องการพัฒนาศักยภาพของคณาจารย์ ความต้องการรองลงมาร้อยละ 20.1 คือต้องการวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาช่วยฝึกอบรมวิทยุชุมชนในด้านต่างๆ ส่วนความต้องการเทพหรือซีดีข่าวสารข้อมูล และคู่มือวิทยุชุมชนมีร้อยละ 19.2 และ 18.3 ตามลำดับ

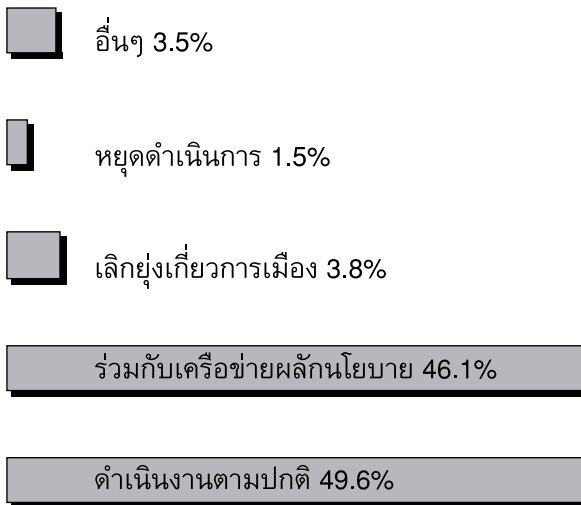
เมื่อพิจารณาตามรายการแล้ว ภาคอีสานและภาคตะวันออกมีความต้องการงบประมาณมาพัฒนาบุคลากรของสถานีมากที่สุด ซึ่งเป็นการต้องการที่เหมือนกับภาพรวมทั้งประเทศ ส่วนภาคเหนือ ภาคตะวันตก และภาคใต้ ต้องการวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาช่วยฝึกอบรมวิทยุชุมชนด้านต่างๆ มากที่สุด เช่น ทักษะการจัดรายการ ความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ การระดมทุน และการสร้างการมีส่วนร่วม เป็นต้น (ดูตาราง 5.5)

ตาราง 5.5 ความต้องการการสนับสนุนของวิทยุชุมชนแยกตามภาค

ภาค การสนับสนุน	เหนือ	ใต้	อีสาน	ตะวันออก	ตะวันตก	กลาง +กทม.	รวม (%)
งบประมาณ พัฒนาบุคลากร	24 (3.9)	18 (2.9)	45 (7.2)	21 (3.4)	14 (2.2)	10 (1.6)	132 (21.2)
วิทยากรฝึกอบรม ด้านต่างๆ	26 (4.2)	19 (3.0)	38 (6.1)	16 (2.6)	16 (2.6)	10 (1.6)	125 (20.1)
เทพ/ซีดีข้อมูล ด้านต่างๆ	23 (3.7)	13 (2.1)	38 (6.1)	20 (3.2)	14 (2.2)	12 (1.9)	120 (19.2)
เอกสาร /คู่มือวิทยุชุมชน	21 (3.4)	14 (2.2)	35 (5.6)	19 (3.0)	14 (2.2)	11 (1.8)	114 (18.3)
เวทีแลกเปลี่ยน ระดับจังหวัด/ภาค	10 (1.6)	15 (2.4)	43 (6.9)	20 (3.2)	14 (2.2)	12 (1.9)	114 (18.3)
อื่นๆ	9 (1.4)	0 (0.0)	4 (0.6)	3 (0.5)	0 (0.0)	2 (0.3)	18 (2.9)
รวม (%)	113 (18.1)	79 (12.7)	203 (32.6)	99 (15.9)	72 (11.6)	57 (9.1)	623(100.0)

การดำเนินงานในภาวะความไม่แน่นอนของกฎหมาย ในสถานการณ์ที่ยังไม่ได้มีการจดทะเบียนให้ถูกต้องและสถานภาพทางกฎหมายที่ยังไม่แน่นอนของวิद्यุชุมชนในปัจจุบัน สถานีวิทยุชุมชนร้อยละ 49.6 เห็นว่าวิद्यุชุมชนควรดำเนินงานตามปกติ รองลงมาคือการร่วมมือกับเครือข่ายเรียกร้องให้มีกฎหมายรับรองสถานภาพ มีร้อยละ 41.6 ส่วนสถานีวิทยุชุมชนที่เห็นว่าควรเลิกยุ่งเกี่ยวกับการเมืองและหยุดดำเนินงานมีร้อยละ 3.8 และ 1.5 ตามลำดับ (ดูแผนภูมิ 5.2)

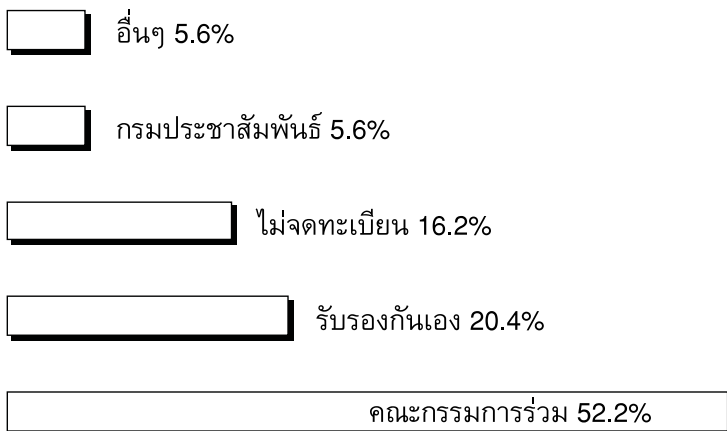
แผนภูมิ 5.2 แนวทางดำเนินงานภายใต้ความไม่แน่นอนของกฎหมาย

การจดทะเบียน การไม่มีกฎหมายรับรองวิทยุชุมชนในปัจจุบัน สถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่าง 74 สถานี หรือร้อยละ 52.2 เห็นว่าควรจดทะเบียนกับคณะกรรมการร่วมระหว่างราชการ วิทยุชุมชน และภาคประชาสังคม แนวทางอันดับรองลงมาร้อยละ 20.4 เห็นว่าควรมีการรับรองกันเองภายในเครือข่าย ส่วนสถานีวิทยุชุมชนที่เห็นว่าไม่ควรจดทะเบียน

กับหน่วยงานใดมีร้อยละ 16.2 และแนวทางลักษณะอื่นๆ ได้แก่ จดทะเบียน
กับคณะกรรมการสื่อภาคประชาชน และจดทะเบียนกับองค์กรที่เข้ามาทำ
งานพัฒนาชุมชน เป็นต้น (ดูแผนภูมิ 5.3)

แผนภูมิ 5.3 แนวทางการจดทะเบียนของวิสาหกิจชุมชน

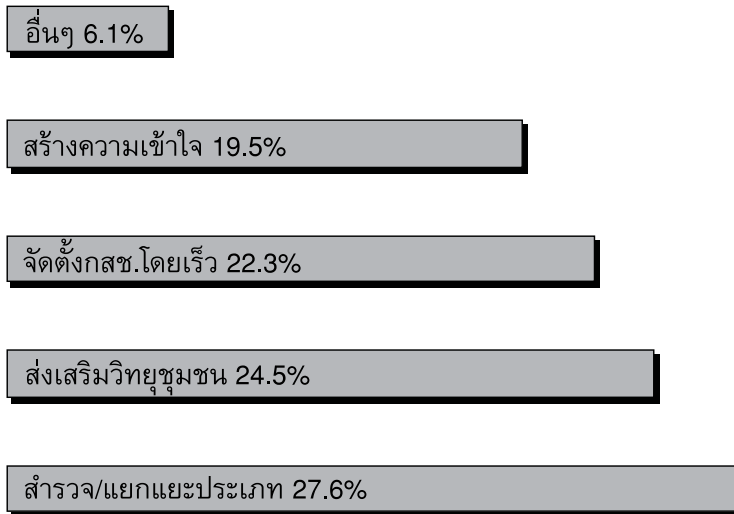

หมายเหตุ: สถานีวิทยุชุมชน 16 สถานี ไม่ตอบคำถามนี้

ข้อเสนอแนะต่อนโยบายวิทยุชุมชน สถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างต้องการให้รัฐบาลสำรวจสถานภาพและแยกประเภทวิทยุชุมชนออกจากวิทยุธุรกิจให้ชัดเจนมากที่สุด มีร้อยละ 27.6 และความต้องการรองลงมา คือ ต้องการให้รัฐส่งเสริม/สนับสนุนให้วิทยุชุมชนสามารถดำเนินการภายใต้ปรัชญา “ของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน” มีร้อยละ 24.5 ส่วนความต้องการให้รัฐบาลจัดตั้งองค์กรเพื่อจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียงโดยเร็ว มีร้อยละ 22.3 และความต้องการให้รัฐบาลสร้างความเข้าใจแนวคิด/หลักการวิทยุชุมชนที่แท้จริงให้กับสังคม มีร้อยละ

ละ 19.5 ส่วนความต้องการอื่นๆ ได้แก่ การแบ่งคลื่นบนหน้าปิดให้ชัดเจน การจัดตั้งกองทุนวิทยุชุมชน และการเพิ่มกำลังส่งให้เหมาะสมกับพื้นที่ เป็นต้น (ดูแผนภูมิ 5.4)

แผนภูมิ 5.4 ความต้องการของวิทยุชุมชน

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

วิทยุชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ ส่วนใหญ่ดำเนินงานตามหลักการที่ว่าวิทยุชุมชนเป็นของชุมชน เพื่อชุมชน และโดยชุมชน กล่าวคือ ในแง่มุมมอง “ของชุมชน” ถ้าดูจากองค์ประกอบของคณะกรรมการวิทยุชุมชน แล้ว พบว่ามีคนหลากหลายกลุ่มภายในชุมชนเข้ามาร่วมเป็นกรรมการ ส่วนทุนที่ใช้ดำเนินการนั้นก็เป็นการระดมทุนจากภายในชุมชนมากกว่าร้อยละ 50 นอกจากนี้ ในแง่มุมมองของ “โดยชุมชน” ถ้าดูจากจำนวนของคณะกรรมการและผู้จัดรายการแล้ว มีมากพอสมควร โดยกรรมการมีเฉลี่ยสถานีละ 7 คน ผู้จัดรายการเฉลี่ยสถานีละ 14 คน เป็นผู้ชาย 9 คน ผู้หญิง 5 คน ส่วนการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ผู้ฟังจะใช้วิธีโทรศัพท์เข้าไปพูดคุยด้วย หรือในเวลาพบกันในชุมชน กลุ่มผู้ฟังก็จะมีทำให้คำแนะนำกับกรรมการ หรือผู้จัดรายการ ส่วนในแง่มุมมองของ “เพื่อชุมชน” แม้ว่ารายการและวันเวลาออกอากาศจะไม่แตกต่างกับวิทยุกระแสหลัก แต่จุดเด่นก็คือการใช้ภาษาท้องถิ่นที่ผู้ฟังคุ้นเคย และเนื้อหาของรายการตอบสนองความต้องการ

ของชุมชน อย่างเช่นรายการเพลงก็เปิดเพลงตามความต้องการของผู้ฟัง ไม่ใช่รายการโปรโมตเพลง และข่าวสารท้องถิ่นก็มีเนื้อหาที่เป็นการสื่อสารข่าวสารต่างๆ ภายในชุมชนที่หาฟังไม่ได้จากวิทยุกระแสหลัก

นอกจากนี้ หลักการวิทยุชุมชนที่ว่าเป็นการดำเนินงานที่ไม่แสวงหากำไรทางธุรกิจและไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐและทุนนั้น วิทยุชุมชนต้องมีค่าใช้จ่ายประจำเดือนประมาณ 2,800 บาท และส่วนใหญ่สามารถระดมทุนจากภายในชุมชนมาสนับสนุนค่าใช้จ่ายเหล่านี้ได้ แต่ก็มีปัญหาด้านทุนสำรองที่จะต้องใช้จ่ายเมื่อเครื่องส่งเสียและต้องซ่อมแซมหรือซื้อเครื่องใหม่ อย่างไรก็ตาม วิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 13.9 ได้หันไปรับเงินจากโฆษณาเพื่อนำเงินมาใช้ดำเนินงาน เนื่องจากไม่สามารถระดมทุนภายในชุมชนได้ ส่วนการถูกแทรกแซงหรือครอบงำจากรัฐ ทุน และกลุ่มการเมืองนั้น เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นระยะๆ เนื่องจากวิทยุชุมชนเป็นพื้นที่สาธารณะ/พื้นที่การเมืองที่คนทุกกลุ่มอยากเข้ามามีส่วนร่วม การเข้ามาแทรกแซงหรือครอบงำ จึงเกิดขึ้นตลอดเวลาและมีความหลากหลาย แต่คนทำงานวิทยุชุมชนกว่าร้อยละ 30 ก็ไม่คิดว่าตนเองถูกแทรกแซง แต่มีความรู้สึกว่าเป็นความสัมพันธ์แบบเอื้อประโยชน์กันมากกว่า และมีการป้องกันไม่ให้ถูกแทรกแซงก่อน ด้วยการเซนเซอร์ตัวเอง

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ แบ่งประเด็นอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปออกเป็น 6 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การดำเนินงานวิทยุชุมชนภายใต้ระบบทุนนิยมไร้พรหมแดน ข้อถกเถียงว่าวิทยุชุมชนควรจะมีโฆษณาหรือไม่ แตกออกเป็นสองขั้วใหญ่ๆ คือ ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าเพื่อให้มีรายได้มาดำเนินงาน อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าเป็น

การทำลาย “จิตวิญญาณวิทยุชุมชน” ส่วนฝ่ายที่อยู่กลางๆ ก็จะได้รับเงินหรือสิ่งของที่บริจาคโดยคนในชุมชนและช่วยประชาสัมพันธ์ออกอากาศให้ อย่างไรก็ตาม คำว่า “โฆษณา” และ “ประชาสัมพันธ์” มีเส้นแบ่งที่บางมาก โฆษณาเป็นเรื่องของการบอกเล่าสรรพคุณและโน้มน้าวให้ไปซื้อสินค้า และเมื่อรับเงินโฆษณามาแล้ว ผู้ประกอบการก็นำมาแบ่งกัน นับเป็นการประกอบธุรกิจอย่างหนึ่ง ส่วนการประชาสัมพันธ์นั้น เป็นเรื่องของการบอกขอบคุณแก่ผู้ให้เงินหรือสิ่งของเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของวิทยุชุมชน นอกจากนี้ การโฆษณา ผู้ให้เงินโฆษณาเป็นฝ่ายกำหนดเงื่อนไข ส่วนการประชาสัมพันธ์ ผู้รับเงินเป็นฝ่ายกำหนดเงื่อนไข

การระดมทุนภายในชุมชนเพื่อดำเนินการวิทยุชุมชนมีร้อยละ 57.9 และใช้หลายวิธีการ ได้แก่ การทอดผ้าป่า การจัดเลี้ยงน้ำชา การจัดเลี้ยงโต๊ะจีน และการตั้งตู้บริจาคไว้ที่สถานี เป็นต้น การระดมทุนภายในแบบนี้ นับเป็นแนวทางหนึ่งของการสร้างความรู้สึกของ “ความเป็นเจ้าของ” ให้กับคนในชุมชน แต่ถ้าสถานีวิทยุชุมชนแห่งใด รับเงินโฆษณา คนในชุมชนก็จะหยุดสนับสนุนด้านการเงินเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงานวิทยุชุมชน เพราะเห็นว่าสถานีวิทยุชุมชนนั้นๆ สามารถดำเนินงานได้เอง และความรู้สึกของ “ความเป็นเจ้าของ” ของคนในชุมชนก็จะจางหายไป

ส่วนประเด็นการนำเงินกองทุนที่เก็บมาจากค่าธรรมเนียมในการประกอบการสื่อสารมวลชน มาใช้สนับสนุนการดำเนินงานของวิทยุชุมชนนั้น คำถามก็มีอยู่ว่าจะสนับสนุนสถานีในแง่มุมใดบ้าง และด้วยเงินจำนวนเท่าไร การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เช่น ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าบริหารจัดการ เป็นต้น จะทำให้ “ความเป็นเจ้าของ” ของคนในชุมชนหายไปหรือไม่ หรือว่าเงินกองทุนฯ ควรจะนำไปใช้เสริมสร้างศักยภาพของคนทำงานวิทยุชุมชนมากกว่า ส่วนค่าใช้จ่ายประจำเดือน ซึ่งเฉลี่ยประมาณเดือนละ 2,800 บาทนั้น ชุมชนควรจะเป็นฝ่ายรับผิดชอบ

ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างความรู้สึก “ความเป็นเจ้าของ” ให้กับคนในชุมชนหรือไม่ นอกจากนี้ คนชนบทและคนชายขอบสามารถเปิด “พื้นที่” โดยใช้วิทยุชุมชนเป็น “สื่อชุมชน” หรือ “สื่อทางเลือก” มากกว่าจะเป็น “สื่อภาคประชาชน” หรือ “สื่อสาธารณะ” กล่าวคือ วิทยุชุมชนสามารถสร้างความเป็นกันเองและสื่อสารข่าวสารภายในชุมชนได้ดี และส่วนใหญ่ยังทำงานในระบบอาสาสมัคร และนำเสนอเนื้อหาโดยใช้หลักเกณฑ์ที่แตกต่างจากสื่อกระแสหลัก ส่วนการมุ่งเนื้อหาสาระมากกว่าบันเทิงหรือการมีส่วนร่วมเติมรูปแบบ หรือการวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาสาธารณะและร่วมกันแสวงหาทางออก ยังเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก มีวิทยุชุมชน 3 - 4 สถานีเท่านั้น ที่สามารถทำถึงขั้นนี้ได้

2. การมีส่วนร่วมของชุมชน งานวิจัยวิทยุชุมชนหลายชิ้นระบุว่า แม้ว่าในช่วงแรกของการก่อตั้งวิทยุชุมชนจะมีคนสนใจมาเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก แต่ต่อมาเมื่อคนในชุมชนเริ่มทยอยหยุด “เล่นของเล่นชิ้นใหม่” ชิ้นนี้แล้ว คนในชุมชนส่วนใหญ่มีก็มีส่วนร่วมในฐานะ “ผู้ฟัง” และ “ผู้จัดรายการ” เท่านั้น ส่วนการบริหารจัดการเป็นเรื่องของกลุ่มแกนนำ (สุรัชย์ ช่อผกา, 2548; Bhattachara Aramsri, 2005)

ประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชน มีเงื่อนไขที่ไม่ควรมองข้าม คือถ้าพื้นที่ใดมีฐานของงานพัฒนาและมีแกนนำที่ทำงานเพื่อสังคมมาก หรือเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาสาธารณะที่คนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจะมีอยู่สูง ส่วนพื้นที่ที่ไม่มีฐานงานพัฒนาและแกนนำที่ทำงานเพื่อสังคมมีไม่มากนัก หรือไม่ใช้พื้นที่ที่มีปัญหาสาธารณะ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจะมีต่ำมาก

อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการวิทยุชุมชนประกอบด้วยคนที่หลากหลายภายในชุมชน โดยเฉลี่ยแล้วมีคณะกรรมการที่กระตือรือร้นสถานี

ละ 1 - 7 คน และมีผู้จัดรายการเฉลี่ยสถานีละ 14 คน นอกจากนี้ แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมนี้ สถานีวิทยุชุมชนหลายสถานีได้มีประกาศเพื่อตอกย้ำอยู่เสมอว่าสถานีวิทยุแห่งนี้ เป็นของชุมชน และเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมอยู่เสมอๆ ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การบริจาคเงินและ/หรือสิ่งของ การรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามา และคณะกรรมการ/ผู้จัดรายการรับออกไปพบปะพูดคุยกับผู้ฟัง เป็นต้น ส่วนการเชิญคนท้องถิ่นมาพูดในรายการมีไม่บ่อยนัก มีร้อยละ 62.6 และไม่เชิญคนท้องถิ่นมาร่วมในรายการเลย มีร้อยละ 5.3 เท่านั้น

วิธีการดึงคนในชุมชนมาร่วมจัดรายการ เพื่อก่อให้เกิดความคุ้นเคยกับการใช้เครื่องส่งและทักษะในการพูด ในลักษณะที่คนวิทยุชุมชนภาคใต้เรียกว่า “**หัดในแอก**” (On the job training) นับเป็นวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมที่ดีวิธีหนึ่ง นอกจากนี้ ในแต่ละรายการนั้น การใช้ทีมจัดรายการจะดีกว่ามีผู้จัดรายการคนเดียว เพราะเมื่อคนใดคนหนึ่งไม่สามารถมาจัดรายการ หรือถูกดึงตัวไปจัดรายการที่สถานีวิทยุแห่งอื่น คนที่เหลือก็ยังจะสามารถจัดรายการนั้นๆ ต่อไปได้โดยไม่ชะงักงัน

3. การสนับสนุนกันและกันของเครือข่ายวิทยุชุมชน จากการทำงานที่ผ่านมาเกือบ 10 ปี ของแกนนำวิทยุชุมชนทั่วประเทศ แกนนำหลายภาคได้พัฒนาตนเองขึ้นมา ทำให้บางคนสามารถเป็นวิทยากรกระบวนการเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับชุมชนที่ต้องการก่อตั้งวิทยุชุมชน บางคนก็มีความรู้ด้านเทคนิคและสามารถปรับแก้เครื่องส่งได้ บางคนก็สามารถในการจัดรายการที่ดึงดูดใจ ดังนั้น การรวมกลุ่มที่มีความชำนาญการด้านต่างๆ เกี่ยวกับวิทยุชุมชนน่าจะเป็นแนวทางการสนับสนุนวิทยุชุมชนของเครือข่ายระดับภาค ทั้งนี้เพื่อช่วยเหลือวิทยุชุมชนที่เกิดขึ้นแล้ว และกำลังจะก่อตั้งขึ้นใหม่ และเครือข่ายวิทยุชุมชนควรจะเข้าไปช่วยแก้

ไขปัญหาที่วิทยุชุมชนประสบอยู่ในปัจจุบันมากที่สุด คือ การขาดความรู้ด้านเทคนิค การควบคุมและซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องส่ง ซึ่งมีถึงร้อยละ 19.6 และปัญหา รองลงมา คือ การขาดทักษะในการจัดรายการวิทยุที่มีประสิทธิภาพ/น่าสนใจและหลากหลาย มีร้อยละ 16.5

นอกจากนี้ แนวทางการสอนหรือฝึกอบรมการดำเนินงานวิทยุชุมชน โดยนักวิชาการสื่อสารมวลชนที่สอนในมหาวิทยาลัยต่างๆ ถูกตั้งข้อสังเกตจากวิทยุชุมชนบางแห่งว่าอาจจะไม่สอดคล้องกับแนวทางของการดำเนินงานวิทยุชุมชนของท้องถิ่นไทย ที่เน้นความเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น/ชุมชน ไม่ใช่ “ความเป็นมืออาชีพ” ดังนั้น แกนนำเครือข่ายในแต่ละภาคควรจะประยุกต์ใช้แนวคิดที่ได้เรียนรู้มาใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละภาค ซึ่งจะทำให้เกิดแนวทางในการเตรียมความพร้อมชุมชนที่หลากหลายรูปแบบมากขึ้น

4. การสนับสนุนเชิงนโยบายของรัฐ ความล่าช้าของการออกกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 ประกอบกับกระบวนการสรรหา กสช. ที่ต้องทำถึง 2 รอบและก็ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทำให้รัฐบาลต้องออกกฎระเบียบ และตั้งองค์กร/หน่วยงานขึ้นมารับผิดชอบหลายครั้งหลายหน่วยงานด้วยกัน แต่ในระหว่างแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาวิทยุชุมชนร่วมกันระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน หน่วยงานภาครัฐก็มีคำสั่งปิดสถานีวิทยุชุมชนหลายสิบแห่ง ด้วยข้อหาไม่มีใบอนุญาตและคลื่นรบกวนวิทยุการบิน วิทยุกระแสหลัก และวิทยุโทรทัศน์ ต่อมาเมื่อรัฐอนุญาตให้วิทยุชุมชนสามารถมีโฆษณาได้ชั่วโมงละ 6 นาที รัฐก็ไม่สามารถควบคุมและดูแล “วิทยุชุมชน” ที่เกิดขึ้นมาอย่างมากมายได้ และวิทยุชุมชนที่เกิดขึ้นมาใหม่นี้ ก็มีแนวทางดำเนินงานที่หลากหลาย บางส่วนก็ดำเนินงานที่ไม่เป็นไปตามหลักการ “ของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน”

นอกจากนี้ หลังรัฐประหารของ คปค. ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2549 คปค. ก็ได้เข้าไปควบคุมสื่อทุกประเภท รวมถึงวิทยุชุมชนด้วย เนื่องจากการต่อสู้อย่าง “กลุ่มอำนาจใหม่” กับ “กลุ่มอำนาจเก่า” ยังคงคุกรุ่นอยู่ตลอดเวลา 1 ปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ คปค. ยังเข้าควบคุมและตั้งข้อกำหนดให้วิทยุชุมชนต้องปฏิบัติตามเสมือน “วิทยุของรัฐ” ด้วย ดังนั้น วิทยุชุมชนส่วนใหญ่ได้หยุดรายการที่มีการวิพากษ์วิจารณ์การเมือง ทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น และหันมาเน้นรายการที่เป็นการสื่อสารภายในชุมชนแทน เช่น รายการสุขภาพอนามัย รายการเกษตร รายการภูมิปัญญาท้องถิ่น และรายการเพลง เป็นต้น

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้เสนอให้รัฐจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างราชการ วิทยุชุมชน และภาคประชาสังคมในช่วงที่ยังไม่มี กสช. หรือ กสทช. เพื่อทำหน้าที่แทน กสช. หรือ กสทช. ไปก่อน นอกจากนี้ รัฐควรสำรวจสภาพและแยกประเภทวิทยุชุมชนออกจากวิทยุธุรกิจให้ชัดเจน และส่งเสริม/สนับสนุนให้วิทยุชุมชนสามารถดำเนินการภายใต้ปรัชญาของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน

5. ปัญหาคลื่นทับ/คลื่นแทรก/คลื่นรบกวน หลังจากที่รัฐบาลอนุญาตให้วิทยุชุมชนสามารถมีโฆษณาได้ชั่วโมงละไม่เกิน 6 นาที เพื่อนำรายได้มาใช้ดำเนินงานใน พ.ศ. 2547 ทำให้มีสถานีวิทยุชุมชนเกิดใหม่หลายพันสถานี และส่งผลให้เกิด “สงครามคลื่นความถี่” ขึ้นมา เนื่องจากคลื่นที่มีใช้อยู่มีจำนวนจำกัด ปัญหาเรื่องคลื่นทับ/คลื่นแทรก/คลื่นรบกวนมักจะเกิดขึ้นในพื้นที่ตัวเมืองขนาดใหญ่ เช่น กรุงเทพฯ เชียงใหม่ ขอนแก่น สงขลา เป็นต้น เนื่องจากมีการตั้งสถานีวิทยุกันมาก ทำให้ต้องใช้เลขคลื่นที่ใกล้เคียงกันโดยห่างกันเพียง 0.25 นอกจากนี้ เวลาคลื่นวิทยุชุมชนไปรบกวนคลื่นวิทยุการบิน หรือคลื่นวิทยุหรือโทรทัศน์กระแสหลัก หน่วย

งานรัฐที่เกี่ยวข้องมักจะมีหนังสือแจ้งไปให้สถานีวิทยุชุมชนนั้นๆ ปิดสถานี และไม่อนุญาตให้ออกกระจายเสียงอีกต่อไป

จากวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่างพบว่า มีวิทยุชุมชนร้อยละ 20.2 ไม่มีปัญหาคลื่นทับ/คลื่นแทรก แต่สถานีวิทยุชุมชนที่มีปัญหาคลื่นทับมี ร้อยละ 41.6 ปัญหาเลขคลื่นใกล้เคียงกันมีร้อยละ 33.5 และปัญหาสถานีตั้งอยู่ ใกล้กันมีร้อยละ 24.9 จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น มีวิทยุชุมชนที่สามารถ แก้ไขปัญหาได้เพียงร้อยละ 23.3 ส่วนอีกร้อยละ 76.7 ยังไม่สามารถแก้ไข ปัญหาได้

การแก้ไขปัญหาคลื่นทับ/คลื่นแทรกมีหลายจังหวัดที่สามารถแก้ไขได้ อย่างเช่น จังหวัดเชียงราย สถานีวิทยุชุมชนได้รวมตัวกันเป็นชมรม เมื่อเกิดปัญหาคลื่นทับ/คลื่นแทรก ก็จะมีการพูดคุยกันเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน ส่วนจังหวัดพะเยาและน่าน เกณฑ์เครือข่ายวิทยุชุมชนได้ร่วมมือกับประชาสัมพันธ์จังหวัด จัดประชุมหาแนวทางแก้ไขปัญหาคลื่นทับ/คลื่นแทรก สำหรับจังหวัดสงขลาเป็นการดำเนินงานในระดับปัจเจก เมื่อมีคลื่นทับ/คลื่นแทรก จะดำเนินการ 2 ลักษณะ คือ 1) แจ้งให้คลื่นวิทยุใหม่ที่มาทับหรือแทรกคลื่นของตนเองรับทราบ พร้อมทั้งบอกให้ทราบว่ามีคลื่นช่วงใดที่ยังว่างอยู่ หรือ 2) ย้ายคลื่นของตนเองออกไปยังคลื่นอื่นที่ไม่มีปัญหาคลื่นทับ/คลื่นแทรก ซึ่งในกรณีนี้ ขึ้นอยู่กับว่าเครื่องส่งของตนเองสามารถปรับย้ายคลื่นได้มากน้อยเพียงใด

นอกจากนี้ แนวทางการแก้ไขปัญหาคลื่นทับ/คลื่นแทรก ควรจะมี “การจัดระเบียบคลื่น” โดยการแบ่งตามเลขหน้าบัตรคลื่นวิทยุ อย่างเช่น คลื่น 88 - 91 เป็นของวิทยุชุมชน คลื่น 92 - 100 เป็นของวิทยุธุรกิจ และคลื่น 101 - 108 เป็นของวิทยุสาธารณะ และในพื้นที่ใกล้เคียงกันให้ใช้คลื่นแบบสลับฟันปลาห่างกัน 0.5 เช่น พื้นที่ ก. ใช้คลื่น 88.0 และพื้นที่ ข. ใช้คลื่น 88.5 เป็นต้น ส่วนการที่คลื่นวิทยุชุมชนไปรบกวนคลื่นวิทยุการ

บินหรือคลื่นวิทยุหรือโทรทัศน์กระแสหลักนั้น หน่วยงานรัฐควรมีหนังสือแจ้งไปยังสถานีวิทยุชุมชนนั้นๆ ว่าสถานีวิทยุชุมชนนั้นๆ ออกอากาศแล้วไปรบกวนคลื่นวิทยุการบิน หรือคลื่นวิทยุ หรือคลื่นโทรทัศน์อย่างไร และถ้าจะไม่ให้รบกวนควรจะต้องคลื่นไปที่เลขไหน เสาอากาศควรหันไปทิศทางไหน และให้ตั้งสถานีวิทยุชุมชนห่างจากสนามบินเท่าไร

6. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารของภาคประชาชนและสื่อมวลชน นอกเหนือจากหลักการในมาตรา 45, 46 และ 47 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 แล้ว ในช่วงรัฐประหาร สนช. ยังได้จัดทำและปรับปรุงแก้ไขกฎหมายสื่อขึ้นบังคับใช้ ซึ่งนับเป็นครั้งแรกของสังคมไทย ที่มีการแก้ไขกฎหมายสื่อพร้อมกันทีเดียวหลายฉบับ หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นการจัดทำ “ชุดกฎหมายสื่อ” ขึ้นใหม่ ซึ่งสาระปรากฏทั้งในด้านที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเนื้อหาสื่อ และการจัดการโครงสร้างสื่อที่เกี่ยวข้องกับกรรมสิทธิ์และความเป็นเจ้าของ

กฎหมายที่เข้าสู่วาระการพิจารณาของ สนช. มีทั้งสิ้น 7 ฉบับ บังคับใช้แล้ว 4 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติจัดแจ้งการพิมพ์ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 ส่วนที่อยู่ระหว่างรอประกาศในราชกิจจานุเบกษา หรือประกาศใช้อย่างเป็นทางการจำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. ... ส่วนอีก 3 ฉบับ ยังไม่ผ่านการพิจารณาของ สนช. แต่ที่มีการจัดทำฉบับร่างขึ้นแล้วคือ ร่างพระราชบัญญัติปราบปรามวัตถุอันตราย พ.ศ. ... ส่วนที่ปรากฏในวาระของ สนช. คือร่างพระราชบัญญัติกองทุนส่งเสริมภาพยนตร์ พ.ศ. ... ซึ่งยังไม่รวมถึงการ

เตรียมการเพื่อแก้ไขพระราชบัญญัติองค์การจัดสรรคลื่นความถี่ และกำกับ
กิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543
เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่มีการแก้ไขในบางส่วน กฎหมายแต่ละ
ฉบับมีสาระโดยสังเขปดังนี้

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

พ.ศ. 2550 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2550
มีผลบังคับใช้ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 เดิมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อ
อิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อใหม่นี้ ครอบคลุมเฉพาะการป้องกันและปราบปราม
โดยยังไม่มีร่างกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมาใช้บังคับ
ร่วมกัน กฎหมายให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างมากในการตรวจสอบข้อ
มูล ทั้งโดยผ่านศาลและอำนาจโดยตรงของเจ้าหน้าที่ อาทิ กำหนดว่าผู้
ให้บริการอินเทอร์เน็ต (Internet Service Providers-ISP) ต้องเก็บข้อมูล
เพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐตรวจสอบการใช้อินเทอร์เน็ตของบุคคลย้อนหลัง 90
วัน เจ้าหน้าที่รัฐสามารถเข้า ค้น ยึด อาศัย สื่อคอมพิวเตอร์ได้ไม่ต่างจาก
อดีตที่มีกฎหมายให้มีการยึดแท่นพิมพ์ หรือจับกุมเครื่องส่งกระจายเสียง
สื่อวิทยุและโทรทัศน์ได้ ความผิดทางอาญากรรมเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์
เป็นคนละเรื่องกับเสรีภาพการนำเสนอข้อมูลและแสดงความคิดเห็นผ่าน
สื่ออินเทอร์เน็ต เพราะการพูด การเขียน การแสดงความคิดเห็น ไม่ใช่
อาญากรรม การอ้างเรื่องการควบคุมเว็บไซต์ลามกอนาจารพร้อมเว็บไซต์
ทางการเมือง เป็นการควบคุม ปิดกั้น ความคิดเห็นของประชาชนทั้งพื้นที่
ส่วนตัวและสาธารณะมากกว่า

พระราชบัญญัติจัดการแฟ้มพิมพ์ พ.ศ. 2550 ประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2550 มีผลบังคับใช้วันที่ 19

ธันวาคม พ.ศ. 2550 โดยเนื้อหาสาระมีความก้าวหน้ามากกว่า พ.ร.บ. การพิมพ์ 2484 ที่เดิมเคยให้อำนาจตำรวจในการสั่งเก็บ และห้ามเผยแพร่หนังสือที่เข้าข่ายขัดต่อความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา รวมถึงการสั่งปิดโรงพิมพ์ จุดสำคัญคือการยกเลิกเนื้อหาที่ไม่จำเป็นออก คงไว้แต่การเปิดและปิดสื่อ ตัวบรรณาธิการและเจ้าของ คุณสมบัติเปิดกว้างมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามในระยีก่อนการประกาศใช้กฎหมาย ตำรวจยังมีการสั่งยึดและห้ามเผยแพร่หนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยและสถาบันกษัตริย์

พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2551 มีผลบังคับใช้วันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2551 สาระสำคัญคือการกำหนดให้มืองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย โดยได้รับงบประมาณจากรัฐผ่านการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตหรือภาษีเหล้าและบุหรี่ ในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี หรือปีละไม่เกิน 2,000 ล้านบาท ด้านโครงสร้างให้มีคณะกรรมการนโยบายมาจากการสรรหาจำนวน 9 คน อีกทั้งยังเปิดช่องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเป็น “สมาชิกและผู้ฟังรายการ” แต่กำหนดให้เป็นเพียงผู้เสนอความคิดเห็นและคำแนะนำต่อการผลิตรายการ ทั้งนี้ในบทเฉพาะกาลได้ระบุให้ได้รับกรรมสิทธิ์ในกิจการและคลื่นความถี่ ที่เดิมสำนักนายกรัฐมนตรีได้มาโดยการยึดสัมปทานคืนจากผู้ถือหุ้่นสถานีโทรทัศน์ไอทีวี

พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 สนช. ผ่านการพิจารณาอาระ 2 และ 3 เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2550 และประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 4

มีนาคม พ.ศ. 2551 สารสำคัญคือการยกเลิก พ.ร.บ. วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ ปี 2498, 2502, 2521 และ 2530 แต่โดยภาพรวมรัฐยังคงกรรมสิทธิ์ความเป็นเจ้าของสื่อในหน่วยงานรัฐ ที่สำคัญคือ พร้อมขยายอำนาจที่จะสื่อสารในฐานะกระบอกเสียงของรัฐ ผ่านโครงสร้างสื่อ บริการสาธารณะในระดับพื้นที่ เช่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และคุ้มครองเอกชนที่ได้รับสัมปทานจากรัฐให้สามารถดำเนินการต่อเนื่องได้ ส่วนวิทยุชุมชนไม่ได้รับความคุ้มครองโดยตรง หากมีการประกาศใช้กฎหมายนี้ วิทยุชุมชนจะมีความผิดตามกฎหมายทันที จึงต้องเข้าสู่กระบวนการให้ใบอนุญาตชั่วคราวภายใต้การดำเนินการของกทช. และคณะอนุกรรมการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์

ด้านการควบคุมปิดกั้นด้านเนื้อหา กฎหมายนี้ให้อำนาจรัฐในการสั่งเซนเซอร์ หรือสั่งถอดรายการได้ด้วยวาจา หากเห็นว่ารายการวิทยุและโทรทัศน์นั้นๆ เข้าข่ายรายการที่มีเนื้อหาสาระ ซึ่งก่อให้เกิดการล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งคำนิยามยังขาดความชัดเจนเปิดช่องให้เกิดการตีความของรัฐ อันนำไปสู่การเลือกปฏิบัติ และการละเมิดสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนและประชาชนได้

ด้านบทลงโทษทางอาญาสูงกว่า พ.ร.บ. วิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 จากเดิมจำคุก 2 ปี ปรับ 100,000 บาท กฎหมายฉบับใหม่เพิ่มโทษอาญา ในมาตรา 80 ว่าผู้ใดออกอากาศโดยไม่ได้รับใบอนุญาตต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 5,000,000 บาท ดังนั้น สถานีวิทยุที่ยังไม่มีใบอนุญาต คือกลุ่มวิทยุชุมชนและกลุ่มวิทยุท้องถิ่นที่เกิดขึ้นหลังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ปัญหาเฉพาะหน้าคือ ทันทีที่กฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้ วิทยุขนาดเล็กทั้งหมดจะถูกกฎหมายทำให้

เดือนทันที และรัฐใช้เป็นเงื่อนไขในการดำเนินคดีได้ อาจเปิดช่องให้เกิดการเลือกปฏิบัติ และจะก่อให้เกิดบรรยากาศความกลัวต่ออำนาจรัฐมากขึ้น ช่วงเปลี่ยนผ่านที่จะบังคับใช้กฎหมายนี้จึงมีความสำคัญไม่น้อย

ร่างพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. ... สนข. ผ่านการพิจารณา วาระ 2 และ 3 เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2550 และอยู่ระหว่างรอประกาศราชกิจจานุเบกษา สาระสำคัญคือให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์โดยกรรมการมาจากหน่วยงานรัฐ อาทิ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงกลาโหม กรมศิลปากร และยังคงให้รัฐมีอำนาจในการตรวจพิจารณา อนุญาต และสามารถสั่งห้ามฉายและเผยแพร่ได้เช่นเดิม แม้จะระบุให้มีการจัดระดับเนื้อหาสำหรับกลุ่มผู้ชมหรือการจัด “เรตติ้ง” ซึ่งเป็นสิ่งใหม่ที่น่าจะสอดคล้องกับสภาพสังคม แต่ท้ายสุดยังคงให้มีการเซ็นเซอร์โดยรัฐได้ และเนื้อหาที่กฎหมายระบุให้ต้องพิจารณาคือเรื่องที่ขัดต่อศีลธรรมและความมั่นคงเช่นเดิม

หากประมวลเนื้อหาของกฎหมายทุกฉบับที่ผ่านการพิจารณาของสนข. สาระสำคัญที่เชื่อมโยงกัน คือเรื่องการควบคุมและจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร การแสดงความคิดเห็น และการแสดงออกของประชาชนผ่านสื่อของประชาชนและสื่อมวลชนไม่น้อยเลยทีเดียว รวมทั้งการขยายอำนาจเข้าไปควบคุมสื่อใหม่เช่นอินเทอร์เน็ต ที่นับวันจะมีอิทธิพลต่อคนในสังคมเป็นอย่างมาก อีกทั้งหากพิจารณาด้านการควบคุมเนื้อหาเฉพาะ ยังคงเน้นไปที่ความมั่นคง ศีลธรรม สถาบันกษัตริย์ ซึ่งมีช่องว่างและก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติในการใช้อำนาจทางกฎหมายเป็นเครื่องมือในการควบคุมประชาชน และกลุ่มคนที่มีความคิดเห็นต่างจากผู้ยึดกุมอำนาจรัฐในแต่ละขณะ

การจัดการโครงสร้างสื่อที่เดิมมีพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ กำกับกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กำหนดให้เป็นหน้าที่ขององค์กรอิสระ คือ กทช. และ กสช. ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มีการปรับแก้ และระบุให้มีการยุบรวมองค์กรอิสระดังกล่าวให้มีหนึ่งองค์กร ดังนั้นการแก้ไขพระราชบัญญัติฉบับนี้จึงจะต้องเกิดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ แต่อย่างไรก็ตาม การที่ สนช. ออกกฎหมายเปิดช่องให้เกิดการจัดสรรคลื่นความถี่ในขณะนี้ ทั้งการได้กรรมสิทธิ์ในคลื่นความถี่ขององค์กรกระจายเสียง และแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย การให้ใบอนุญาตชั่วคราวแก่วิทยุขนาดเล็ก ที่มีทั้งวิทยุชุมชนและวิทยุท้องถิ่น ที่หารายได้ที่กำลังจะเกิดขึ้น จะถือเป็นจุดเปลี่ยนที่อาจนำไปสู่ความสับสนต่อทิศทางการปฏิรูปสื่ออีกครั้ง

หากทิศทางในการผลักดันแก้ไขเพื่อให้ประชาชนได้รับสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร ในอันที่จะแสดงออกซึ่งความคิดเห็น ความเชื่อ การดำรงอยู่ร่วมกันด้วยความแตกต่างอย่างมีศักดิ์ศรี ได้โดยอิสระ มิได้ถูกผลักดันอย่างเป็นขั้นตอนอย่างมีหลักการ แต่อาศัยเพียงอำนาจและช่วงเวลานอกเหนือวิถีประชาธิปไตยผลักดันให้เกิดขึ้น อาจเห็นภาพความสำเร็จได้อย่างฉาบฉวยได้บ้างแต่ก็ไม่มีหลักประกันในระยะยาว ทิศทางการปฏิรูปสื่อจะคงอหรีอเหี้ยมดเป็นเส้นตรงมุ่งไปสู่สิทธิเสรีภาพของประชาชนคงขึ้นอยู่กับหลายฝ่ายที่เห็นแตกต่างกัน (สุเทพ วิไลเลิศ, 2551)

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดประชุมร่วมกันของหน่วยงาน/องค์กรที่สนับสนุนวิทยุชุมชน ปัจจุบันมีหน่วยงาน/องค์กรหลายแห่ง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

ที่สนับสนุนและเสริมสร้างศักยภาพของวิद्यุชุมชน เช่น คณะกรรมการ
รณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.) สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ
(สปรส.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
(สวรส.) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สถาบันพัฒนาสื่อภาคประชาชน
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม
(มอส.) เป็นต้น หน่วยงาน/องค์กรเหล่านี้ บางครั้งก็ร่วมกันทำงาน บางครั้ง
ก็ออกไปทำเอง ทำให้สถานีวิद्यุชุมชนบางสถานียังมีหลายหน่วยงาน/องค์กร
เข้าไปสนับสนุน และสถานีวิद्यุชุมชนบางสถานียังไม่มีหน่วยงาน/องค์กร
ใดไปช่วยเหลือเลย

การสรุปบทเรียนและการกำหนดทิศทางการทำงานร่วมกันของ
หน่วยงาน/องค์กรที่สนับสนุนวิद्यุชุมชน นอกจากจะทำให้พื้นที่การทำงานและ
การจัดฝึกอบรมไม่ซ้ำซ้อนกันแล้ว ยังจะทำให้พื้นที่ทำงานขยายกว้างขึ้น
ไปอีกด้วย นอกจากนี้ ควรจะดำเนินงานที่ตอบสนองความต้องการของวิद्यุ
ชุมชน คือ การพัฒนาบุคลากรของวิद्यุชุมชนในด้านเทคนิคการควบคุม
และซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องส่ง และการผลิตรายการที่มีคุณภาพ/หลากหลาย/
น่าสนใจ

2. การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ในช่วงก่อตั้งสถานี
วิद्यุชุมชนส่วนใหญ่จะมีกระบวนการจัดเตรียมความพร้อมชุมชน โดยมีคน
ภายนอกชุมชนที่มีความรู้ความชำนาญด้านสื่อสารมวลชนมาช่วยเป็น
“พี่เลี้ยง” แต่เมื่อมีการจัดตั้งสถานีและออกอากาศแล้ว ส่วนใหญ่คนในชุม
ชนก็จะจัดการบริหารวิद्यุชุมชนกันเอง และธรรมชาติของ “งานอาสาสมัคร”
ของวิद्यุชุมชน ทำให้มีคนเข้า-ออกอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น จึงทำให้สถานี
วิद्यุชุมชนบางสถานี ไม่สามารถดำเนินงานตามหลักการ/ปรัชญาของวิद्यุ

ชุมชนได้อีกต่อไป และบางสถานียคณะกรรมการก็แตกแยกทางความคิด โดยเฉพาะประเด็นการมีหรือไม่มีโฆษณา นอกจากนี้ ถ้าแกนนำวิทยุชุมชนไม่มีความสามารถในการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การบริหารจัดการก็จะอยู่ในมือของกลุ่มแกนนำเท่านั้น

การจัดประชุมเพื่อสรุปบทเรียนร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้บริหารกับกลุ่มผู้ฟังของแต่ละสถานี และการจัดประชุมระหว่างกลุ่มผู้บริหารแต่ละสถานี นับเป็นแนวทางหนึ่งที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และการเรียนรู้ร่วมกันว่าวิทยุชุมชนจะเป็นของชุมชน เพื่อชุมชน และโดยชุมชนได้อย่างไร นอกจากนี้ การสรุปบทเรียนระหว่างสถานี ควรแยกสรุปเป็นประเด็นๆ ไป เช่น การสร้างการมีส่วนร่วม การผลิตรายการที่มีคุณภาพ การระดมทุน เป็นต้น โดยเลือกสถานีที่มีความเด่นชัดในประเด็นหนึ่งๆ มาสรุปบทเรียนร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อสร้างองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริงขึ้นมาชุดหนึ่ง จากนั้นก็นำชุดองค์ความรู้นั้นๆ ไปเผยแพร่ให้กับสถานีวิทยุชุมชนที่มีความอ่อนด้อยในประเด็นนั้นๆ

3. การสนับสนุนกันและกันของเครือข่ายวิทยุชุมชน การทำงานที่ผ่านมาของเครือข่ายวิทยุชุมชน ทั้งในระดับภาคและระดับประเทศ ส่วนใหญ่จะเป็นการร่วมกันสนับสนุนแนวทางดำเนินงานวิทยุชุมชนตามหลักการ “ของชุมชน เพื่อชุมชน และโดยชุมชน” และคัดค้านนโยบายของรัฐบาลที่ขัดกับหลักการ/ปรัชญาของวิทยุชุมชน

จากการทำงานที่ผ่านมา แกนนำและผู้ปฏิบัติการในเครือข่ายระดับภาคและระดับประเทศ มีองค์ความรู้ชุดหนึ่ง ที่สามารถนำมาถ่ายทอดและสนับสนุนกันและกันได้ ไม่ว่าจะเป็นชุดความรู้ทางด้านเทคนิคและการบำรุงรักษาเครื่องส่ง ความรู้ด้านการจัดรายการที่มีคุณภาพ ความรู้ด้านการสร้างการมีส่วนร่วม ฯลฯ การจัดประชุมร่วมกันของผู้มีองค์ความรู้ชุด

ต่างๆ เพื่อจัดทำเป็นเอกสารเผยแพร่และร่วมกันออกไปสนับสนุนสถาบัน วิทยุชุมชนที่ขาดความรู้ในประเด็นต่างๆ นับเป็นแนวทางหนึ่งของการสนับสนุนกันและกันของวิทยุชุมชน กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือการสร้างเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้

นอกจากนี้ เครือข่ายระดับภาคและระดับประเทศ ควรจะสนับสนุน การดำเนินงานของแต่ละสถานีวิทยุชุมชนด้วย อย่างเช่น การติดตามข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ของวิทยุชุมชน “ลูกข่าย” อยู่เสมอ เพื่อติดตามดูว่าสถานีนั้นๆ กำลังประสบปัญหาด้านใดบ้าง ทั้งนี้ก็เพื่อให้การสนับสนุนด้านเทคนิค หรือ ฝึกอบรมบุคลากรด้านการจัดรายการและบริหารจัดการ หรือช่วยแสวงหา ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่สามารถช่วยเหลือประเด็นปัญหาต่างๆ ได้อย่าง ทันท่วงที ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นการสร้างเครือข่ายทรัพยากรบุคคล

4. การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างราชการ วิทยุชุมชน และ ภาคประชาสังคม เพื่อกำกับและดูแลการดำเนินการวิทยุชุมชนเป็นการ ชั่วคราว ในขณะที่ยังไม่มียกย่องของรัฐที่เป็นอิสระเพื่อทำหน้าที่จัดสรร คลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ เนื่องจากขณะนี้มีการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงขนาดเล็กเกิดขึ้น เป็นจำนวนมาก ทั้งประเภทที่แสวงหารายได้ในเชิงพาณิชย์ และที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะและไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการแข่งขันและแย่งชิงการใช้ทรัพยากรคลื่นความถี่ในระดับ ท้องถิ่นตามมา

จากการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะพบว่าผู้ประกอบการวิทยุกระจายเสียงชุมชน มีความต้องการให้จัดตั้งคณะกรรมการกำกับ ดูแล การประกอบ กิจการวิทยุชุมชนขึ้นเป็นการชั่วคราว เพื่อให้การประกอบกิจการวิทยุชุมชน ในลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ของภาคประชาชน สามารถดำเนินการ

ต่อไปได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 ในมาตรา 26 ที่กำหนดว่า ต้องจัดให้ภาคประชาชนได้ใช้คลื่นความถี่ไม่น้อยกว่าร้อยละสิบ และต้องสนับสนุนให้ภาคประชาชนมีโอกาสใช้คลื่นความถี่ในสัดส่วนตามที่กำหนด

การจัดตั้งคณะกรรมการกำกับ ดูแล การประกอบกิจการวิทยุชุมชนชั่วคราวดังกล่าว ให้มีการจัดตั้งในลักษณะพหุภาคี กล่าวคือ มีตัวแทนจากภาคราชการ ตัวแทนผู้ประกอบการวิทยุชุมชน และตัวแทนภาคประชาสังคม ร่วมกันจัดตั้งขึ้นเป็นคณะกรรมการ โดยจัดแบ่งออกเป็นสามระดับ คือ ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด โดยให้คณะกรรมการในระดับประเทศ มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย และแผนแม่บทในการใช้คลื่นความถี่ และกำหนดแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการดำเนินการวิทยุชุมชนในแต่ละพื้นที่ เช่น การออกใบอนุญาต การลงทะเบียน เป็นต้น ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการในระดับจังหวัดและระดับภาคเป็นผู้รวบรวมข้อมูลนำเสนอ และมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายร่วมกับคณะกรรมการระดับประเทศด้วย นอกจากนี้ คณะกรรมการระดับภูมิภาคทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างคณะกรรมการระดับประเทศกับระดับจังหวัด ส่วนคณะกรรมการระดับจังหวัดจะทำหน้าที่เป็นนายทะเบียน ตรวจสอบเพื่อออกใบอนุญาต ตลอดจนร่วมกับคณะกรรมการระดับภูมิภาค แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริง ทั้งในระดับจังหวัดและระหว่างจังหวัดด้วย เช่น การเกิดคลื่นทับ/คลื่นแทรกข้ามจังหวัด เป็นต้น และเมื่อมีองค์กรอิสระที่มีหน้าที่กำกับดูแลกิจการกระจายเสียงเกิดขึ้น ให้คณะกรรมการในระดับจังหวัด และระดับภาคดำเนินการต่อไป โดยมีวาระและ

อำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้

ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะข้างต้นเกิดขึ้นจากกระบวนการศึกษาในช่วงเวลาที่ยังไม่มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการประกอบกิจการวิทยุขนาดเล็ก ซึ่งในภายหลังสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ได้ตราพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ขึ้นบังคับใช้ โดยกำหนดในบทเฉพาะกาลให้คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) และคณะอนุกรรมการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์เป็นผู้ดำเนินการให้ผู้ประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงชุมชนรับใบอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชนเป็นการชั่วคราว ซึ่งเป็นกลไกในระดับประเทศขึ้น

คณะผู้ศึกษาฯ จึงมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อให้การกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุชุมชนและการจัดสรรคลื่นความถี่ สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงควรกำหนดให้มีคณะกรรมการทั้งในระดับภูมิภาคและระดับจังหวัดเพิ่มเติม ในลักษณะคณะกรรมการร่วม เพื่อให้การจัดสรรคลื่นความถี่และการออกใบอนุญาตชั่วคราวมีความโปร่งใสเป็นธรรม และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรง

5. ประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นสิ่งที่องค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการควรให้ความสำคัญ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการต่อสู้ประเด็นสื่อภาคประชาชน จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่าประเด็นที่น่าสนใจต่อการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีหลากหลาย ยกตัวอย่างเช่นประเด็นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งสามารถออกแบบงานวิจัยให้มีลักษณะของการศึกษากระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการระดมทุน

ภายใน การเข้าร่วมบริหารจัดการและ/หรือการจัดรายการวิทยุชุมชน ของคนในชุมชน รวมถึงการติดตามความก้าวหน้าและการประเมินผล ด้วยตนเองในการจัดรายการวิทยุชุมชน หรือประเด็นการจัดทำคู่มือการบริหารจัดการวิทยุชุมชน สามารถถอดบทเรียนจากการปฏิบัติการจริง ของสถานีวิทยุชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งจะทำให้ได้คู่มือที่สามารถ นำไปประยุกต์ใช้กับสถานีวิทยุชุมชนที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ นอกจาก จะเป็นการเสริมศักยภาพให้กับชุมชนแล้ว ยังเป็นการรวบรวมชุดความรู้ สำหรับขับเคลื่อนเชิงนโยบายภาคประชาชนอีกด้วย

นอกจากนี้ การวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีความสำคัญต่อการสร้าง องค์ความรู้ให้กับวิทยุชุมชน สามารถทำให้สาธารณชนเข้าใจแนวคิดและ ปฏิบัติการของวิทยุชุมชนได้มากขึ้นนั้น มีประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็น ด้วยกัน เช่น ช่องว่างทางดิจิทัลและสารสนเทศระหว่างเมืองกับชนบทหรือ ระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายในวิทยุชุมชน แนวทางการใช้วิทยุชุมชนเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาสังคม ผู้หญิงกับวิทยุชุมชน บทบาทหญิง-ชายในการ บริหารจัดการและจัดรายการวิทยุชุมชน รวมไปถึงประเด็นเกี่ยวกับความรู้ ทางเทคนิคและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กาญจนา แก้วเทพ. (2546), **คู่มือวิทยุชุมชน**, คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เอกสารอัดสำเนา).
- คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ. (2549), **สรุปการทำงานโครงการวิจัยวิทยุชุมชน: ข้อเสนอการพัฒนากฎและกติกากการออกไปอนุญาตของวิทยุชุมชน**, กรุงเทพฯ: ยูเนสโก.
- คอร์นิน เฟรเซอร์ และไซเนีย เรสเตอร์โฟ. (2001), **คู่มือวิทยุชุมชน**, แปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษเรื่อง Community Radio Handbook โดย รศ. ดร.จุมพล รอดคำดี, กรุงเทพฯ: ยูเนสโก.
- เครือข่ายสื่อภาคประชาชนภาคเหนือ. (2548), **ทำเนียบวิทยุชุมชนภาคเหนือตอนบน**, เชียงใหม่: สำนักงานปฏิบัติงานพัฒนาองค์กรชุมชนสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- _____. (2550), **บันทึกการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ “การบริหารจัดการวิทยุชุมชนแบบมีส่วนร่วม, 5 - 7 เมษายน 2550 บ้านธารแก้ว จังหวัดเชียงใหม่** (เอกสารอัดสำเนา).
- จิรพร วิทย์ศักดิ์พันธุ์ และนาฏยา ตนานนท์. (2550), **คู่มือวิทยุชุมชน**, เชียงใหม่: คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อภาคเหนือ
- จุมพล รอดคำดี. (2542), **วิทยุกระจายเสียงชุมชน (Community Radio) ของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน**, กรุงเทพฯ: คณะ

- นิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (จุลสาร).
- ปัทมพร ไพบุลย์วัฒนกิจ. (2549), การเตรียมความพร้อมวิทย์ชุมชน
ของภาคประชาชน กรณีเครือข่ายองค์กรวิทย์ชุมชนเชียงใหม่,
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัย
แม่โจ้.
- พิรธรอง รามสูตร รัตนันท์. (2547), สื่อภาคประชาชน, โครงการ “การปฏิรูป
ระบบสื่อ: การกำกับดูแลเนื้อหาโดยรัฐ การกำกับดูแลตนเอง
และสื่อภาคประชาชน”, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ
วิจัย.
- มธุรส ศิริสถิตย์กุล. (2548), วิทย์ชุมชน: การเมืองภาคประชาชนกับการ
แย่งชิงพื้นที่สื่อสารสาธารณะ, นนทบุรี: สำนักวิจัยสังคมและ
สุขภาพ.
- มรรยาท พงษ์ไพบุลย์. (2546), วิทย์ชุมชน: การดำเนินงานและบทบาท
เชิงคุณค่า, เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “วิทย์
ประชาชน จากชุมชนสู่สังคมประเทศ”, 18 - 20 กันยายน
2456, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
(สสส.).
- ลิตินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์ และวีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร. (2546), สื่อสาธารณะ,
โครงการ “การปฏิรูประบบสื่อ: การพัฒนาบุคลากรและสื่อ
สาธารณะ” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ศิริพล ลัจจพันธ์. (2545), กระบวนการสร้างความพร้อมของชุมชนใน
การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชน: ศึกษากรณีวิทยุชุมชนอำเภอ
ควนเนียง จังหวัดสงขลา, สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์.

- สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. (2544), **โครงการสัมมนาและส่งเสริมบทบาทของเครือข่ายวิทย์ชุมชนเพื่อการปฏิรูประบบสุขภาพ**, กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (เอกสารอัดสำเนา).
- สมาพันธ์วิทย์ชุมชนคนอีสาน โครงการสื่อสารคณะเพื่อชุมชนอยู่ดีมีสุข และสังคมเข้มแข็ง มุลนิธิพัฒนาสีแยกอินโดจีน และสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. (2548), **กรณีศึกษาจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนคนอีสาน**, กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สุระชัย ชูผกา. (2548), **บทบาทและสถานภาพวิทย์ชุมชนไทยกับการมีส่วนร่วมของประชาชน**, ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2548), **ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อัมรินทร์.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2544), **ระบบวิทย์และโทรทัศน์ไทย: โครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองและผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ**, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2545), **สื่อมวลชนในยุคปฏิรูป**, กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คืบไฟ
- เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์. (2547), **วิทย์ชุมชน: เกิดและอยู่อย่างไรให้มีคุณค่าอย่างยั่งยืน**, เอกสารประกอบการสัมมนา “วิทย์ชุมชนเพื่อสิทธิเสรีภาพ การมีส่วนร่วม และประชาธิปไตย”, 14 ธันวาคม 2547.,

ภาษาอังกฤษ

Bhatchara Aramsri. (2005), **Community radio in Thailand: will the external influences endanger its emerging spirit?**, Master Thesis in Global Journalism, Department of Humanities, Orebro University.

Salzman, Philip Carl. (1999), **The Anthropology of Real Life**, USA: Waveland Press.

เว็บไซต์ (Website)

www.komchadluek.net/news/2004/12-07/ent--6906.html (access on Aug. 2007)

www.ntc.or.th (access on Aug. 2007)

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, วาทกรรมและวงศาวิทยาการปฏิรูปสื่อ, www.midnightuniv.org/midnight2545/document95284.html (access on Aug. 2007)

www.db.onec.go.th/cabinet/index1.php?id=613 (access on Aug. 2007)

www.komchadluek.net/news/2005/03-28/p1--8556.html (access on Aug. 2007)

www.212cafe.com/freewebboard/view.php (access on Aug. 2007) สุชาดา จักรพิสูทธิ์, ปัญหาสื่อสารมวลชนในสังคมไทย: ทำไมต้อง... สื่อทางเลือก, www.midnightuniv.org/midnight2545/newpage17.html (access on Aug. 2007)

www.pitlokradio.com/data/pitlokradio/home.php (access on Aug. 2007)

www.thaicr.org/node/90 (access on Aug. 2007)

www.thaibja.org (access on Aug. 2007)

www.thaisnews.com/prdnews/com_radio/ (July 2007)

www.thaingo.org/story3/news_radiocommun.htm (July 2007)

www.prdnorth.in.th/community_radio (access on July 2007)

พนา ทองมีอาคม, สถานการณ์วิทยุชุมชนในปัจจุบัน, www.pioneer.netserv.chula.ac.th (access o July 2007)

สุนิดา ศิวปฐมชัย, วิทยุชุมชน ของประชาชน เพื่อประชาชน โดยประชาชน (จริงหรือ?), www.tc.mahidol.ac.th (access on July)

www.nesac.go.th/kms/SFE_board/view.php?topic=61 (Aug. 2007)

www.100watts.com/forum/forum_posts.asp?TID=9858&PN=1 (Aug. 2007)

www.nidambe11.net/ekonomiz/2005q2/article2005april26p10.htm (Aug. 2007)

www.mediamonitor.in.th/index.php (Aug. 2007)

www.ldinet.org/autopage/show_page.php?t=4&s_id=63&d_id=62 (Aug. 2007)

www.ldinet.org/autopage/show_page.php?t=4&s_id=27&d_id=27 (Aug. 2007)

www.codi.or.th/index.php?option=com_content&task=view&id=123&Itemid=41 (Aug. 2007)

www.healthsquare.org/news.php?id=557995 (Aug. 2007)

www.midnightuniv.org/forum/index.php/topic,1731.0/prev_next,prev.

[html#new](#) (Aug. 2007)
www.thaicr.org/node/89 (Aug. 2007)
www.radio.thaihealth.net/modules.php?name=News&file=print&sid=22 (Sep. 2007)
www.news.sanook.com/politic/politic_22103.php (Sep. 2007)
www.newspnn.com/detail.php?dataid=4025&code=n3_24082006_01&mode=th (Sep. 2007)
www.rta.mi.th/DB/eak/Webboard/aspboard_Question.asp?GID=1487 (Sep. 2007)
www.prachatai.com/05web/th/home/page2 (Sep. 2007)
www.phrathai.net/news/detail.php?catid=8&groupid=1&ID=4564
 (Sep. 2007)
www.udonthani.com/udnews/05203.html (Sep. 2007)
www.esanvoice.net/esanvoice/know/show_module.php?Category
 (Sep. 2007)
www.radio-chumchon.com/Unknows.htm (Sep. 2007)

ภาคผนวก ก

รายชื่อสถานีวิทยุชุมชนกลุ่มตัวอย่าง¹

1. ภาคเหนือ

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานี (คลื่นความถี่ FM)	ที่อยู่	รูปแบบ
1	เชียงใหม่	วิทยุชุมชนคนรักแม่แจ่ม (101.00)	โรงเรียนแม่แจ่ม ต.ช่างเคิ่ง อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่	ประเด็นการศึกษา
2	เชียงใหม่	วิทยุชุมชนคนหางดง (91.00)	วัดเตชะดำรงค์ ม.6 ต.ขุนคอง อ.หางดง จ.เชียงใหม่	
3	เชียงใหม่	วิทยุชุมชนคนเหนือเขื่อน (90.75)	ประปาหมู่บ้านดงดำ ม.5 ต.ฮอด อ.ฮอด จ.เชียงใหม่	ประเด็นวัฒนธรรม ประเด็นภัยธรรมชาติ
4	เชียงใหม่	วิทยุชุมชนอำเภอเวียงแหง (89.00)	วัดกองลม ม.2 ต.เวียงแหง อ.เวียงแหง จ.เชียงใหม่	ประเด็นสิ่งแวดล้อม (ลิกไนท์)
5	เชียงใหม่	วิทยุชุมชนนด่เสียงธรรม (106.25)	วัดบุปผาราม ม.12 ต.แม่แจ่ม อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่	

¹ กลุ่มตัวอย่างวิทยุชุมชนที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ ไม่ใช่วิทยุชุมชนที่ดำเนินการตามหลักการ “ของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน” ทั้งหมด แต่เป็นการคัดเลือกเพื่อศึกษาให้เห็นถึงการดำเนินการที่เกิดขึ้นจริงของสถานีวิทยุที่กล่าวอ้างว่าเป็น “วิทยุชุมชน”

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานี (คลื่นความถี่ FM)	ที่อยู่	รูปแบบ
6	เชียงใหม่	วิทยุชุมชนสุม่น้ำปิง (105.25)	ศูนย์ประสานงานเครือข่ายป่า- ชุมชน ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ (นายสนั่น ช่างปรุง 086 - 238 - 4778)	ประเด็นดิน น้ำ ป่า (ทรัพยากร)
7	เชียงใหม่	วิทยุชุมชนรวมคนรักต่าง (95.50)	ม.5 ต.เวียง อ.ฝาง จ.เชียงใหม่	
8	เชียงราย	วิทยุชุมชนคลื่นเสียงเด็ก (90.00)	ศูนย์ลูกหญิง ดูป่อน. 19 อ.แม่สาย จ.เชียงราย 57130	ประเด็นสิทธิเด็ก การค้ามนุษย์ และชนเผ่า
9	แม่ฮ่องสอน	วิทยุชุมชนคนแม่ลา (95.00)	โรงพยาบาลแม่ลำน้อย ต.แม่ลำน้อย อ.แม่ลำน้อย จ.แม่ฮ่องสอน	ประเด็นสุขภาพ
10	แม่ฮ่องสอน	วิทยุชุมชนเมืองแม่ฮ่องสอน (90.00)	วัดพระธาตุตอดยกองมู ต.ปางหมู อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน	ประเด็นเครือข่ายชุมชนเมือง
11	แม่ฮ่องสอน	วิทยุชุมชนคนขุนยวม (98.25)	802 ม.1 ต.ขุนยวม อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน	ประเด็นเครือข่ายเสริมสร้าง ความเข้มแข็งชุมชน

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานี (คลื่นความถี่ FM)	ที่อยู่	รูปแบบ
12	แม่ฮ่องสอน	วิทยุชุมชนคนเมืองปาย (89.70)	วัดหลวง ต.เวียงใต้ อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน	ประเด็นทรัพยากร สิ่งแวดล้อม เกษตร
13	แม่ฮ่องสอน	วิทยุชุมชนคนแม่สะเรียง (105.00)	สำนักงานกองทุนหมู่บ้าน น- เวียง ม.2 ต.แม่สะเรียง อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน	ประเด็นความเข้มแข็ง ขององค์กรชุมชน (คสช.)
14	น่าน	วิทยุชุมชนคนน่านน้อย (91.50)	โรงพยาบาลน่านน้อย ม.6 ต.ศรีสะเกษ อ.น่าน จ.น่าน	
15	พะเยา	วิทยุชุมชนคนรักถิ่น (89.75)	ศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน ม.5 ต.บ้านป็น อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา	ประเด็นเครือข่ายองค์กรชาว บ้าน
16	ลำปาง	วิทยุชุมชนแจ้ห่ม (89.50)	อาคารห้องสมุดประชาชน ม.1 ต.แจ้ห่ม อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง	
17	ลำพูน	วิทยุชุมชนคนบ้านโฮ้ง (89.50)	สำนักปฏิบัติธรรมสโรธาราม ต.บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน	

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานี (คลื่นความถี่ FM)	ที่อยู่	รูปแบบ
18	ลำพูน	วิทยุชุมชนดอยหลังถ้ำ (100.25)	สำนักสงฆ์ดอยหลังถ้ำ ม.6 ต.ศรีเตี้ย อ.บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน	ประเด็นปฏิรูปที่ดิน
19	ลำพูน	วิทยุชุมชนเวียงหนองล่อง (91.00)	ที่ทำการกลุ่มเกษตรนาไร่ ตำบลวังผาง ม.6 ต.วังผาง กิ่ง อ.เวียงหนองล่อง จ.ลำพูน	
20	ลำพูน	วิทยุชุมชนคนเมืองหลวงปู่ (90.25)	อาคารเอนกประสงค์ ม.6 ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน	
21	อุดรธานี	วิทยุชุมชนท่าเสา (104.50)	วัดดอยท่าเสา ต.ท่าเสา อ.เมือง จ.อุดรธานี	ประเด็นท้องถิ่น สตรี และเกษตร
22	พิษณุโลก	วิทยุชุมชนตำบลหนองกู่ (106.75)	114/4 อบต.หนองกู่ อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก	
23	พิษณุโลก	วิทยุชุมชนคนพิษณุโลก	602/14-17 ต.ในเมือง อ.เมือง จ.พิษณุโลก	

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานที่ (คลื่นความถี่ FM)	ที่อยู่	รูปแบบ
24	พิษณุโลก	วิทยุชุมชนคนของแผ่นดิน (89.25)	289/2 ม.3 ต.บึงพระ อ.เมือง จ.พิษณุโลก	
25	กำแพงเพชร	วิทยุชุมชนอำเภอไทรงาม (89.75)	151 ม.1 ต.มหาชัย อ.ไทรงาม จ.กำแพงเพชร	
26	เพชรบูรณ์	วิทยุชุมชนบึงสามพัน (97.25)	3/1 ม.2 ต.บึงสามพัน อ.บึงสามพัน จ.เพชรบูรณ์	
27	เพชรบูรณ์	วิทยุชุมชนอำเภอวิเชียรบุรี (89.75)	วัดพุเตยประสิทธิ์ ม.4 ต.พุเตย อ.วิเชียรบุรี จ.เพชรบูรณ์	ประเด็นสื่อกับประชาธิปไตย
28	เพชรบูรณ์	วิทยุชุมชนคนหนองไผ่ (94.0)	มูลนิธิหนองไผ่สงคราม 55 ม.1 ต.หนองไผ่ อ.หนองไผ่ จ.เพชรบูรณ์	ประเด็นสื่อกับสุขภาพ
29	เพชรบูรณ์	วิทยุชุมชน สXS (93.50)	วัดโนนสวรรค์ ม.4 ต.นาป่า อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์	

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานที่ (คลื่นความถี่ FM)	ที่อยู่	รูปแบบ
30	เพชรบูรณ์	วิทยุชุมชนตำบลบ้านตัว (107.25)	อบต. ต.บ้านตัว อ.หล่มสัก จ.เพชรบูรณ์	
31	สุโขทัย	วิทยุชุมชนเด็ก เยาวชน และครอบครัว (105.25)	74/10 ม.8 ต.คลองตาล อ.ศรีสำโรง จ.สุโขทัย	ประเด็นเด็ก เยาวชน และครอบครัว
32	สุโขทัย	วิทยุชุมชนอำเภอบ้านด่านลานหอย (103.75)	โรงเรียนเบสิกคอมพิวเตอร์ ม. 4 ต.ลานหอย อ.บ้านด่านลานหอย จ.สุโขทัย	
33	สุโขทัย	วิทยุชุมชนทุ่งเสลี่ยม (89.25)	249/1 ม.4 ต.ทุ่งเสลี่ยม อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย	
34	พิจิตร	วิทยุชุมชนวังทรายพูน (89.75)	สถานีอนามัยบ้านหนองยาง ต.วังทรายพูน อ.วังทรายพูน จ.พิจิตร	
35	พิจิตร	วิทยุชุมชนคนสามง่าม (105.25)	สถานีอนามัยเนินปอ ต.เนินปอ อ.สามง่าม จ.พิจิตร	

2. ภาคใต้

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานี (คลื่นความถี่ FM)	ที่อยู่	รูปแบบ
1	กระบี่	วิทยุชุมชนลิ้นยู่น-โคกหาร (100.75)	โรงเรียนบ้านควนกลาง ต.ลิ้นยู่น อ.เขาพนม จ.กระบี่	
2	กระบี่	วิทยุชุมชนตำบลคลองประสงค์ (93.00)	ที่ทำการกลุ่มการเงินขนาดเล็ก 43/1 ม.1 ต.คลองประสงค์ อ.เมือง จ.กระบี่	
3	นครศรีธรรมราช	วิทยุชุมชนลานสกา (107.85)	ม.1 ต.เขาแก้ว อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช	
4	นครศรีธรรมราช	วิทยุชุมชนคนคนละไม้ (105.50)	หน้าโรงเรียนหนองนทรี ต.วังอ่าง อ.ชะอวด จ.นครศรีธรรมราช	ประเด็นสร้างอ่างเก็บน้ำ (สิ่งแวดล้อม)
5	ปัตตานี	วิทยุชุมชนจุฬาเมืองปัตตานี (97.75)	โรงเรียนเทศบาล 1 ต.จะบังติกอ อ.เมือง จ.ปัตตานี	
6	ปัตตานี	วิทยุชุมชนตำบลพรายขาว (92.50)	กองทุนหมู่บ้าน ม.3 ต.พรายขาว อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี	

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานี (คลื่นความถี่ FM)	ที่อยู่	รูปแบบ
7	พังงา	วิทยุชุมชนคนนาเดย (106.50)	ศาลาเออนกประสงค์ ม.1 ต.นาเดย อ.ท้ายเหมือง จ.พังงา	
8	พังงา	วิทยุชุมชนคนน้ำเค็ม (101.25)	ศูนย์ประสานงานชุมชน ม.2 ต.น้ำเค็ม อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา	
9	พังงา	วิทยุชุมชนบ้านทับตะวัน (104.75)	ศูนย์วัฒนธรรมมอแกน ม.7 ต.บางม่วง อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา	
10	พัทลุง	วิทยุชุมชนสวนป่าห้วยพุด (105.25)	304 ม.7 ต.โคกลัก อ.บางแก้ว จ.พัทลุง	
11	พัทลุง	วิทยุชุมชนคนรักขามบางแก้ว (90.00)	เทศบาลตำบลท่ามะเดื่อ ต.ท่ามะเดื่อ อ.บางแก้ว จ.พัทลุง	
12	ยะลา	วิทยุชุมชนฟ้าใส จ.ยะลา (100.75)	ศูนย์ฟ้าใส 188/1 ถ.เทศบาล ต.สะเตงนอก อ.เมือง จ.ยะลา	ประเด็นสิทธิเด็ก
13	ยะลา	วิทยุชุมชนอาลาวิยะ (105.25)	โรงเรียนอาลาวิยะ ม.3 อ.เมือง จ.ยะลา	ประเด็นเผยแพร่ศาสนาอิสลาม

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานี (คลื่นความถี่ FM)	ที่อยู่	รูปแบบ
14	ยะลา	วิทยุชุมชนคนยาลอ (105.25)	มัสยิดกลางยะลา อ.ลิโรรอ อ.เมือง จ.ยะลา	
15	สงขลา	วิทยุชุมชนคนนบีนิง (98.25)	อบต. บางเหรียง ม.8 ต.บางเหรียง อ.ควนเนียง จ.สงขลา	
16	สงขลา	วิทยุเสียงกรรมกร (102.75)	สหภาพแรงงานการไฟฟ้า 4/1 ถ.ไฟฟ้า อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา	ประเด็นสิทธิแรงงาน
17	สงขลา	วิทยุพระพุทธศาสนาเพื่อชุมชน (101.00)	ที่พักสงฆ์เกาะบก ม.2 ต.ควนรู อ.รัตภูมิ จ.สงขลา	ประเด็นเผยแผ่พุทธศาสนา
18	สตูล	วิทยุชุมชนคนละงู (100.75)	อบต. ต.ละงู อ.ละงู จ.สตูล	
19	สตูล	วิทยุชุมชนสุขภาพละงู (107.50)	โรงพยาบาลละงู ต.กำแพง อ.ละงู จ.สตูล	ประเด็นสุขภาพ
20	สตูล	วิทยุชุมชนคนนกนกลอง (105.90)	อบต. ควนนกนกลอง อ.ควนนกนกลอง จ.สตูล	

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานี (คลื่นความถี่ FM)	ที่อยู่	รูปแบบ
21	สุราษฎร์ธานี	วิทยุชุมชนเดตรดิตยูเนียน (105.75)	115 ม.3 ต.ท่าสะท้อน อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี	

3. ภาคอีสาน

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานี (คลื่นความถี่ FM)	ที่อยู่	รูปแบบ
1	กาฬสินธุ์	วิทยุชุมชนภูมิปัญญา หมอพินบ้าน (94.50)	ศูนย์การเรียนรู้ การแพทย์พื้นบ้านไทย ต.เหล่ากลาง อ.ฆ้องชัย จ.กาฬสินธุ์	ประเด็นภูมิปัญญา หมอพินบ้าน
2	กาฬสินธุ์	วิทยุชุมชนคนดอนจาน (100.20)	92 ม.2 ต.นาจำปา อ.ดอนจาน จ.กาฬสินธุ์	
3	กาฬสินธุ์	วิทยุชุมชนคนไทโส (99.75)	วัดน้อยสันติ ม.6 ต.กุสุมาลย์ อ.กุสุมาลย์ จ.กาฬสินธุ์	
4	กาฬสินธุ์	วิทยุชุมชนคนภูผินารายณ์ (104.00)	125/1 ม.5 ต.กุดข้าว อ.ภูผินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์	
5	ขอนแก่น	วิทยุชุมชนเมืองนครขอนแก่น (102.00)	อาคาร 200 ปี ริมฝั่งแก่นนคร ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น	

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานที่ (คลื่นความถี่ FM)	ที่อยู่	รูปแบบ
6	ชัยภูมิ	วิทยุชุมชนคนบ้านแท่น (100.00)	ศูนย์การเรียนรู้เกษตรศรครวงจร ม.15 ต.บ้านแท่น อ.บ้านแท่น จ.ชัยภูมิ	
7	ชัยภูมิ	วิทยุชุมชนต้นน้ำชี (101.25)	สนง.การประถมศึกษาอำเภอ (หลังเก่า) ม.9 ต.หนองบัวแดง อ.หนองบัวแดง จ.ชัยภูมิ	
8	นครพนม	วิทยุชุมชนชาวธาตุพนม (105.25)	ศาลาอีสานเขียว ม. 7 ต.อุมเม้า อ.ธาตุพนม จ.นครพนม	ประเด็นสิทธิเครือข่ายผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย
9	นครราชสีมา	วิทยุชุมชนภูมิปัญญาคนพิมาย (101.75)	วัดเดิม ม.1 ต.ในเมือง อ.พิมาย จ.นครราชสีมา	
10	นครราชสีมา	วิทยุเสียงกรรมกร (92.00)	สหภาพรถไฟ ทร.รถไฟ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครราชสีมา	ประเด็นสิทธิแรงงาน

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานี (คลื่นความถี่ FM)	ที่อยู่	รูปแบบ
11	บุรีรัมย์	วิทยุชุมชนคนสีก (88.50)	ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ตำบลร่อนทอง 24 ม.10 ต.ร่อนทอง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์	
12	บุรีรัมย์	วิทยุชุมชนวัดป่าตะครองใต้ (สูงเนินเรดิโอ) (94.50)	วัดป่าตะครองใต้ ม.3 ต.สูงเนิน อ.กระสัง จ.บุรีรัมย์	
13	มหาสารคาม	วิทยุชุมชนคนแพย์ดัม (99.25)	สำนักงานเครือข่ายกองทุนตำบล เมืองเสือ (อาคารร้านค้าชุมชน) ม.5 ต.เมืองเสือ อ.พยัคฆภูมิพิสัย จ.มหาสารคาม	
14	มหาสารคาม	วิทยุชุมชนคนแค้นดำ (97.75)	17 ม.4 ต.วังแสง อ.แกลง จ.มหาสารคาม (วัด)	
15	มหาสารคาม	วิทยุชุมชนคนพัฒนา (103.75)	วัด ม.12 ต.ราษฎร์พัฒนา อ.พยัคฆภูมิพิสัย จ.มหาสารคาม	

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานที่ (คลื่นความถี่ FM)	ที่อยู่	รูปแบบ
16	มหาสารคาม	วิทยุชุมชนคนนาทอง (89.10)	ที่ทำการกลุ่มเกษตรกรทำนา นาทอง 10/9 ม.7 ต.นาทอง อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม	
17	มหาสารคาม	วิทยุชุมชนคนลำโรง (98.25)	โรงเรียนบ้านลำโรง ม.12 ต.ลำโรง อ.นาเชือก จ.มหาสารคาม	
18	มุกดาหาร	วิทยุชุมชนตำบลบ้านเป้า (102.00)	สถานีอนามัย ม.3 ต.บ้านเป้า อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร	
19	มุกดาหาร	วิทยุชุมชนเครือข่ายตำบล คนมุกดา (105.50)	154 ม.3 ต.ผึ่งแดด อ.เมือง จ.มุกดาหาร	
20	ร้อยเอ็ด	วิทยุชุมชนเคี่ยมแก้ว (90.40)	185 ม.11 ต.หนองแก้ว อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด	
21	ร้อยเอ็ด	วิทยุชุมชนน้ำอ้อม (103.00)	ตลาดนัดชุมชน ม.7 ต.น้ำอ้อม อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด	

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานี (คลื่นความถี่ FM)	ที่อยู่	รูปแบบ
22	ร้อยเอ็ด	วิทยุชุมชนคนเมืองเกษ (97.75)	111 ม.5 ต.เหล่าหลวง อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด	
23	เลย	วิทยุชุมชนสำหรับคนใกล้วัด (89.25)	วัดศรีสุทธาวาส ต.กุดป่าก่อ อ.เมือง จ.เลย	ประเด็นศาสนาและวัฒนธรรม
24	เลย	วิทยุชุมชนคนด่านซ้าย (104.50)	วัดโพธิ์ชัย ม.3 ต.ด่านซ้าย อ.ด่านซ้าย จ.เลย	
25	เลย	วิทยุชุมชนคนภูกระดึง (91.25)	สนง. ศึกษาธิการ (หลังเก่า) ม.1 ต.ภูกระดึง อ.ภูกระดึง จ.เลย	
26	เลย	วิทยุเด็กและเยาวชนจังหวัดเลย (108.00)	ศูนย์ประสานงานประชาสังคม ต.กุดป่าก่อ อ.เมือง จ.เลย	ประเด็นเด็ก เยาวชน และครอบครัว
27	เลย	วิทยุชุมชนคนภูหลวง (96.50)	วัดดอยสวรรค์ ม.6 ต.หนองตัน อ.ภูหลวง จ.เลย	
28	เลย	วิทยุชุมชนคนวังสะพุง (88.00)	อาคารเอนกประสงค์ ม.12 ต.วังสะพุง อ.เมือง จ.เลย	

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานที่ (คลื่นความถี่ FM)	ที่อยู่	รูปแบบ
29	เลย	วิทยุชุมชนคนผาขาว (91.75)	สวนสุขภาพห้วยร่อนหิน ม.13 ต.โนนเปลแดง อ.ผาขาว จ.เลย	
30	เลย	วิทยุชุมชนคนเขียนกลม (90.25)	ศูนย์เรียนรู้ชุมชน ม.4 ต.เขียนกลม อ.ปากชม จ.เลย	
31	เลย	วิทยุชุมชนคนภูเรือ (96.75)	วัดศรีภูเรือ ม.1 ต.หนองบัว อ.ภูเรือ จ.เลย	
32	เลย	วิทยุชุมชนคนเอราวัณ (107.00)	ชุมชนเล็ไธยโศก ต.ผาอินแปลง อ.เอราวัณ จ.เลย	ประเด็นกิจกรรมไร้อารพษ
33	เลย	วิทยุชุมชนคนรักษ์ป่า (96.00)	วัด 135 ม.10 ต.ห้วยส้ม อ.ภูกระดึง จ.เลย	ประเด็นเครือข่ายป่าชุมชน
34	เลย	วิทยุชุมชนคนเขียนคาน (106.25)	อาคารประถมศึกษาอำเภอกอ (หลังเก่า) ต.เขียนคาน อ.เขียนคาน จ.เลย	

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานี (คลื่นความถี่ FM)	ที่อยู่	รูปแบบ
35	ศรีสะเกษ	วิทยุชุมชนเพื่อพระพุทธศาสนา วัดเทียบศิลปาราม (103.75)	ที่ทำการสงฆ์เทียบศิลปาราม ม.18 ต.บักดอง อ.ขุนหาญ จ.ศรีสะเกษ	ประเด็นเผยแผ่พุทธศาสนา
36	ศรีสะเกษ	วิทยุชุมชนคนเมืองกันทรลักษณ์ (106.25)	85 ม.5 ต.น้ำอ้อม อ.กันทรลักษณ์ จ.ศรีสะเกษ	
37	ศรีสะเกษ	วิทยุชุมชนบ้านไช (102.50)	คุ้มบ้านโนนป่าดัว ม.3 ต.กระแซง อ.กันทรลักษณ์ จ.ศรีสะเกษ	
38	ศรีสะเกษ	ส.ว.ท.พระพุทธศาสนา อ.กันทรลักษณ์ (104.5)	วัดป่าสวนสงฆ์-ดำรงพุทธธรรม ม.11 ต.หนองหญ้าลาด อ.กันทรลักษณ์ จ.ศรีสะเกษ	ประเด็นเผยแผ่พุทธศาสนา
39	ศรีสะเกษ	วิทยุชุมชนคนเกษตรกร (106.75)	142 ม.11 ต.น้ำอ้อม อ.กันทรลักษณ์ จ.ศรีสะเกษ	

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานี (คลื่นความถี่ FM)	ที่อยู่	รูปแบบ
40	สกลนคร	วิทยุชุมชนคนภูพาน (95.75)	ศูนย์อินแปง 149/7 ม.8 ต.กุดปาก อ.กุดบาก จ.สกลนคร (นายเสริม อุดมนา 087-2221843)	ประเด็นเกษตรผสมผสาน
42	หนองคาย	วิทยุชุมชนคนภูวัว (98.25)	171 ม.5 ต.โคกกว้าง อ.บึงค้อ จ.หนองคาย	
43	หนองคาย	วิทยุชุมชนบึงค้อ (100.75)	ตลาดชุมชนบึงค้อ ม.2 ต.บึงค้อ อ.บึงค้อ จ.หนองคาย	
44	หนองคาย	วิทยุชุมชนคนไพร่ตึก (97.50)	ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ม.1 ต.ไพร่ตึก อ.ไพร่ตึก จ.หนองคาย	
45	หนองบัวลำภู	วิทยุชุมชนหนองภัยศูนย์ (104.25)	ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี บ้านหนองภัยศูนย์ ต.หนองภัยศูนย์ อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานที่ (คลื่นความถี่ FM)	ที่อยู่	รูปแบบ
46	หนองบัวลำภู	วิทยุชุมชนเพื่อการเกษตร ดอนนาดี (103.50)	ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ม.7 ต.บ้านขาม อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู	
47	อุดรธานี	วิทยุชุมชนคนรักถิ่น (100.75)	วัดอรุณธรรมรังสี ม.3 ต.ห้วยสามพาด อ.ประจักษ์ศิลปาคม	ประเด็นสิ่งแวดล้อม (โปแตช)
48	อุดรธานี	วิทยุชุมชนคนภูไท (106.25)	วัดป่าโพธิ์พระเจ้า ม.5 ต.นาเยือง อ.ศรีธาตุ จ.อุดรธานี	ประเด็นเศรษฐกิจพอเพียง
49	อุดรธานี	วิทยุชุมชนสัมพันธ์ (96.75)	มูลนิธิคริสตจักร ม.1 ต.หนองแวง อ.น้ำโสม จ.อุดรธานี	
50	อุดรธานี	วิทยุชุมชนบ้านดง-ทุ่งฝน (99.25)	สนง. การประถมศึกษาอำเภอ บ้านดุง (หลังเก่า) ม.11 ต.ศรีสุทโธ อ.บ้านดุง จ.อุดรธานี	

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานที่ (คลื่นความถี่ FM)	ที่อยู่	รูปแบบ
51	อำนาจเจริญ	วิทยุชุมชนแสงอาทิตย์ (99.00)	สถานีอนามัย (เดิม) 16 ม.7 ต.เปือย อ.สีอำนาจ จ.อำนาจเจริญ	

4. ภาคตะวันออก

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานี (คลื่นความถี่ FM)	ที่อยู่	รูปแบบ
1	จันทบุรี	วิทยุชุมชนแนวความคิดชฎภูมิ (89.75)	สงน.การประถมศึกษา (ร้าง) ม.5 ต.พลวง อ.เค็ดชฎภูมิ จ.จันทบุรี	
2	จันทบุรี	วิทยุชุมชนทับไทร (102.25)	15/7 ม.6 ต.ทับไทร อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี	
3	จันทบุรี	วิทยุชุมชนสอยดาว (106.50)	วัดปะตงวนาราม ม.5 ต.ทรายขาว อ.สอยดาว จ.จันทบุรี	
4	จันทบุรี	วิทยุชุมชนเพื่อสุขภาพ จ.จันทบุรี (95.75)	วิทยาลัยพยาบาล อ.เมือง จ.จันทบุรี	ประเด็นสุขภาพ
5	จันทบุรี	วิทยุชุมชนบางสระแก้ว (102.25)	ศูนย์ศิลป์เสือ ม.2 ต.บางสระแก้ว อ.แหลมสิงห์ จ.จันทบุรี	
6	ฉะเชิงเทรา	วิทยุชุมชนแปลงยาว (105.75)	วัดเนินไร่ ม.8 ต.แปลงยาว อ.แปลงยาว จ.ฉะเชิงเทรา	ประเด็นพุทธศาสนา

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานี (คลื่นความถี่ FM)	ที่อยู่	รูปแบบ
7	ฉะเชิงเทรา	วิทยุชุมชนตำบลบ้านช่อง (103.75)	อบต. ตำบลบ้านช่อง อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา	
8	ชลบุรี	วิทยุชุมชนเกาะจันทร์ (90.35)	ม.6 ต.เกาะจันทร์ อ.เกาะจันทร์ จ.ชลบุรี	
9	ชลบุรี	วิทยุชุมชนหนองรี (103.75)	45 ม.5 ต.หนองรี อ.เมือง จ.ชลบุรี	ประเด็นสุขภาพและเกษตร
10	ชลบุรี	วิทยุชุมชนตำบลตะเคียนเตี้ย (102.25)	4 ม.2 ต.ตะเคียนเตี้ย อ.บางละมุง จ.ชลบุรี	
11	ตราด	วิทยุชุมชนตำบลไม้รูด (105.75)	1/4 ม.3 ต.ไม้รูด อ.คลองใหญ่ จ.ตราด	ประเด็นสิ่งแวดล้อม
12	ตราด	วิทยุชุมชนห้วยน้ำขาว (104.25)	สอ.ห้วยน้ำขาว ม.4 ต.ห้วยน้ำขาว อ.เมือง จ.ตราด	
13	ปราจีนบุรี	วิทยุชุมชนเดนมศรีมหาโพธิ์ (97.75)	อบต.หนองโพรง ม.5 ต.หนองโพรง อ.ศรีมหาโพธิ์ จ.ปราจีนบุรี	

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานที่ (คลื่นความถี่ FM)	ที่อยู่	รูปแบบ
14	ปราจีนบุรี	วิทยุชุมชนตำบลหนองก่ (103.75)	อบต.หนองก่ 666 ม.10 ต.หนองก่ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี	
15	ปราจีนบุรี	วิทยุชุมชนนาดี	215 ม.6 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี	ประเด็นอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ
16	ระยอง	วิทยุชุมชนเพื่อมวลชน ตำบลละหาร (89.25)	ประปาหมู่บ้าน 164/3 ม.1 ต.ละหาร อ.ปลวกแดง จ.ระยอง	ประเด็นการพัฒนาท้องถิ่น
17	ระยอง	วิทยุชุมชนบ้านจ่ารุง (103.75)	ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ม.7 ต.เนินฝ้าย อ.แกลง จ.ระยอง	
18	สระแก้ว	วิทยุชุมชนตำบลคลองน้ำใส (104.75)	วัดป่าอรัญวาส ม.11 ต.คลองน้ำใส อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว	
19	สระแก้ว	วิทยุชุมชนคนชายแดน (94.00)	22 ม.12 ต.หนองม่วง กิ่ง อ.โคกสูง จ.สระแก้ว	
20	นครนายก	วิทยุชุมชนคนบางอ้อ (99.25)	วัดเลขธรรมกิตติ 14 ต.บางอ้อ อ.บ้านนา จ.นครนายก	ประเด็นสิ่งแวดล้อม

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานที่ (คลื่นความถี่ FM)	ที่อยู่	รูปแบบ
21	นครนายก	วิทยุชุมชนบ้านนา (98.25)	108 ม.2 ต.บ้านนา อ.บ้านนา จ.นครนายก	

5. ภาคตะวันตก

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานี (คลื่นความถี่)	ที่อยู่	รูปแบบ
1	กาญจนบุรี	วิทยุชุมชนน้ำตกไทรโยคน้อย (98.75)	93 ม.3 ต.ท่าเสา อ.ไทรโยค จ.กาญจนบุรี	
2	กาญจนบุรี	วิทยุชุมชนคนหนองปรี่ดู่ (93.25)	ศาลาเอนกประสงค์ ม.3 ต.หนองปรี่ดู่ อ.เลาขวัญ จ.กาญจนบุรี	
3	กาญจนบุรี	วิทยุชุมชนคนไทรโยค (88.00)	321/1 ม.3 ต.ท่าเสา อ.ไทรโยค จ.กาญจนบุรี	
4	กาญจนบุรี	วิทยุชุมชน 100.75 กลุ่มปฏิรูปสื่อ (100.75)	ร้านไพร่อร์ท ม.2 ต.ท่ามะขาม อ.เมือง จ.กาญจนบุรี	
5	สุพรรณบุรี	วิทยุชุมชนคนหนองหญ้าไซ (107.75)	ที่ทำการประปาหมู่บ้าน ม.2 ต.หนองหญ้าไซ อ.หนองหญ้าไซ จ.สุพรรณบุรี	
6	สมุทรสาคร	วิทยุชุมชนคนสาคร (90.25)	97 ม.4 ต.ท่าทราย อ.เมือง จ.สมุทรสาคร	

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานที่ (คลื่นความถี่)	ที่อยู่	รูปแบบ
7	สมุทรสาคร	วิทยุชุมชนวัดหลักสี่ (101.25)	17 ม.2 ต.ยกกระบัตร อ.บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร	
8	สมุทรสาคร	วิทยุชุมชนดอนบ้านแพ้ว (93.25)	โรงพยาบาลบ้านแพ้ว ม.1 ต.บ้านแพ้ว อ.บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร	
9	สมุทรสาคร	วิทยุชุมชนปฐมสาคร (106.25)	99 ม.5 ต.เกษตรพัฒนา อ.บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร	
10	นครปฐม	วิทยุชุมชน วัดสิรินธรเทพรัตนาราม (103.75)	วัด 26 ม.7 ต.ง้อมใหญ่ อ.สามพราน จ.นครปฐม	
11	นครปฐม	วิทยุชุมชนเพื่อนชุมชน ปฐมอโศก (107.90)	โรงเรียนสัมมาสิกขา 66 ม.5 ต.พระประโทน อ.เมือง จ.นครปฐม	ประเด็นพุทธศาสนา
12	ราชบุรี	วิทยุชุมชนวัดไทรบิลลังค์ (103.75)	วัด 8 ม.3 ต.ดู่พะยอม อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี	

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานี (คลื่นความถี่)	ที่อยู่	รูปแบบ
13	ราชบุรี	วิทยุชุมชนตำบลดอนแร่ (104.50)	อบต.ดอนแร่ 57 ม.1 ต.ดอนแร่ อ.เมือง จ.ราชบุรี	
14	เพชรบุรี	วิทยุชุมชนเพื่อนชาวนา (105.25)	191/3 ม.9 ต.ท่าคอย อ.ท่ายาว จ.เพชรบุรี	ประเด็นเกษตรกร
15	ประจวบคีรีขันธ์	วิทยุชุมชนทองมงคล (104.75)	ศูนย์ท่องเที่ยวบ้านห้วยเกียบ ม.4 ต.ทองมงคล อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์	
16	ประจวบคีรีขันธ์	วิทยุชุมชนบ่อนอก (103.75)	วัดสี่แยกบ่อนอก ม.10 ต.บ่อนอก อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์	ประเด็นสิ่งแวดล้อม

6. ภาคกลางและกรุงเทพฯ

ลำดับที่ (ชุดที่)	จังหวัด	ชื่อสถานี (คลื่นความถี่)	ที่อยู่ (ผู้ให้ข้อมูล)	รูปแบบ
1	กรุงเทพฯ	วิทยุชุมชนเสียงนี้เพื่อเอดส์ (101.25)	มูลนิธิเข้าถึงเอดส์ 48/282 ถ.รามคำแหง 104 แขวงสะพานสูง กทม.	ประเด็นสุขภาพ และเอดส์
2	กรุงเทพฯ	วิทยุชุมชนคลองเตย (107.5)	34 ลีด 6 ถ.อาจณรงค์ แขวงคลองเตย กทม.	
3	กรุงเทพฯ	วิทยุชุมชนเสียงกรรมกร	ที่ทำการสหภาพรถไฟ ลาดยาว แขวงจตุจักร กทม.	ประเด็นแรงงาน
4	อุทัยธานี	วิทยุชุมชนบ้านไร่ (104.25)	ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านไร่ ม.6 ต.บ้านไร่ อ.บ้านไร่ จ.อุทัยธานี	
5	อุทัยธานี	วิทยุชุมชนลานสัก (105.95)	โรงพยาบาลลานสัก ต.ลานสัก อ.ลานสัก จ.อุทัยธานี	ประเด็นสุขภาพ
6	อ่างทอง	วิทยุชุมชน “อ่างทอง” (92.25)	30 ม.6 ต.เทวราช อ.ไชโย จ.อ่างทอง	

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อสถานที่ (คลื่นความถี่)	ที่อยู่	รูปแบบ
7	อยุธยา	วิทยุชุมชนวัฒนธรรม คลองชนมเงิน (108)	วัดมอริชัย ต.สามตุ่ม อ.เสนา จ.อยุธยา	
8	ปทุมธานี	วิทยุชุมชนคนเมืองปทุม (107.75)	สง.เคเรือข่ายชุมชน 32/6 ม.7 ต.คลองสาม อ.คลองสาม จ.ปทุมธานี	
9	นครสวรรค์	วิทยุชุมชนไพศาล (107.25)	วัดไพศาล อ.ไพศาล จ.นครสวรรค์	
10	นครสวรรค์	วิทยุชุมชนปากน้ำโพ (89.75)	สวนสาธารณะน้ำเทศบาล ถ.มาตุลี อ.เมือง จ.นครสวรรค์	
11	นครสวรรค์	วิทยุชุมชนแม่งัด (102.75)	อบต.เขานกัณ อ.แม่งัด จ.นครสวรรค์	
12	นครสวรรค์	วิทยุชุมชนเขาทอง (94.25)	วัดเขาทอง ม.4 ต.เขาทอง อ.พยุหะคีรี จ.นครสวรรค์	

ภาคผนวก ข

มาตราที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปสื่อใน
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

มาตรา 39 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกัน หรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชน

การสั่งปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ เพื่อลิดรอนสิทธิและเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้

การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการณสงคราม หรือการรบ แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งได้ตราขึ้นตามความในวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน ต้องเป็นบุคคล
สัญชาติไทย ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การให้เงิน หรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์หรือสื่อ
มวลชนอื่นของเอกชน รัฐจะกระทำได้

มาตรา 40 คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุ
โทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์
สาธารณะ

ให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ ทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตาม
วรรคหนึ่ง และกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์
และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติ

การดำเนินการตามวรรคสอง ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของ
ประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม
ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งการแข่งขันโดยเสรี
อย่างเป็นธรรม

มาตรา 41 พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการ
หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ย่อมมีเสรีภาพในการ
เสนอข่าว และแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่
ตกอยู่ภายใต้อาณัติของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ
หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณและการประกอบวิชา
ชีพ

ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงาน
ของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจในกิจการวิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ ย่อมมี
เสรีภาพเช่นเดียวกับพนักงานหรือลูกจ้างเอกชนตามวรรคหนึ่ง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

มาตรา 45 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

การสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่น เพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้

การห้ามหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นทั้งหมดหรือบางส่วน หรือการแทรกแซงด้วยวิธีการใดๆ เพื่อลิดรอนสิทธิเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวรรคสอง

การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจ ก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่น จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือการรบ แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย

การให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้

มาตรา 46 พนักงานหรือลูกจ้างเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ต้องอยู่ภายใต้อาณัติของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ และมีสิทธิจัดตั้งองค์กรเพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพ และความเป็นธรรม รวมทั้งมีกลไกควบคุมกันเองขององค์กรวิชาชีพ

ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจในกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น ย่อมมีเสรีภาพเช่นเดียวกับพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชน ตามวรรคหนึ่ง

การกระทำใดๆ ไม่ว่าในทางตรงหรือทางอ้อมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเจ้าของกิจการ อันเป็นการขัดขวางหรือแทรกแซงการเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะของบุคคลตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้ถือว่าเป็นการจงใจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบและไม่มีผลใช้บังคับ เว้นแต่เป็นการกระทำเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายหรือจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ

มาตรา 47 คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ให้มืองค์กรของรัฐที่เป็นองค์กรอิสระองค์กรหนึ่ง ทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่ง และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ ตามกฎหมายบัญญัติ การดำเนินการตามวรรคสองต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของ

ประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ ประโยชน์สาธารณะอื่นและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม รวมทั้งต้องจัดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อมวลชนสาธารณะ

การประกอบกิจการตามวรรคสอง ต้องมีมาตรการเพื่อป้องกันมิให้มีการควมรวม การครองสิทธิข้ามสื่อ หรือการครอบงำ ระหว่างสื่อมวลชนด้วยกันเองหรือโดยบุคคลอื่นใด ซึ่งจะมีผลเป็นการขัดขวางเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือปิดกั้นการได้รับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายของประชาชน

มาตรา 48 ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือโทรคมนาคมมิได้ ไม่ว่าในนามของตนเองหรือให้ผู้อื่นเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นแทน หรือจะดำเนินการโดยวิธีการอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมที่สามารถบริหารกิจการดังกล่าวได้ในทำนองเดียวกับการเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการดังกล่าว

ภาคผนวก ก

ลำดับสถานการณ์วิทยุชุมชน¹

ตุลาคม 2540

- ประกาศใช้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และในมาตรา 40 ต้องจัดทำกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญอย่างน้อย 2 ฉบับ คือ

1) ร่างพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม

2) ร่างพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ

11 กุมภาพันธ์ 2541

- คณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แต่งตั้งคณะกรรมการวางแผนและพัฒนาสื่อสารมวลชนและสารสนเทศ เพื่อการพัฒนาคนและสังคมจำนวน 28 คน

27 มีนาคม 2541

- รัฐบาล (พรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำ) จัดตั้งคณะกรรมการพิจารณากรอบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 40 จำนวน 23 คน ประกอบด้วยตัวแทนจากส่วนราชการ ผู้แทนสื่อมวลชน และนักวิชาการ โดยมีคุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน เพื่อยกร่างหลักการพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ ข้อเสนอของคณะ

อนุกรรมการฯ มีสาระสำคัญ คือ ให้มีองค์กรอิสระ 2 องค์กร กำกับกิจการ
วิทยุและโทรทัศน์องค์กรหนึ่ง และกำกับกิจการโทรคมนาคมอีกองค์กร
หนึ่ง

หมายเหตุ คณะอนุกรรมการฯ พิจารณาเสนอหลักการโดยไม่มี
ส่วนราชการที่เป็นเจ้าของเรื่องยกวางมานำเสนอต่อที่ประชุม

มีนาคม - มิถุนายน 2541

- คณะอนุกรรมการฯ จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นเรื่องอนาคต
วิทยุโทรทัศน์ ตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ตามภูมิภาคต่างๆ 5 แห่ง
- องค์กรพัฒนาเอกชนจัดเวทีระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับพ.ร.บ.
องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่

ธันวาคม 2541

- คณะกรรมการกฤษฎีกายกร่างกฎหมาย โดยเปลี่ยนหลักการ
ที่เสนอโดยคณะอนุกรรมการฯ ทั้งหมด และเปลี่ยนชื่อเป็น ร่างพระราช
บัญญัติองค์กรบริหารคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุ
โทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.....

หมายเหตุ ร่างของคณะกรรมการกฤษฎีกาปิดเบื่อนมติที่ประชุม
คณะอนุกรรมการฯ นักวิชาการและสื่อมวลชนวิพากษ์วิจารณ์ความไม่ชอบ
มาพากลดังกล่าว

9 มีนาคม 2542

- คณะรัฐมนตรีรับหลักการร่าง พ.ร.บ.องค์กรบริหารคลื่นความถี่

และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ..... ที่กระทรวงคมนาคมเสนอ โดยให้มีองค์กรอิสระองค์กรเดียวกำกับ กิจการวิทยุ โทรทัศน์ และโทรคมนาคม

5 เมษายน 2542

- องค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการสื่อสารมวลชนเสนอร่าง พระราชบัญญัติคู่ขนานกับร่างของรัฐบาล โดยมีหลักการสำคัญ คือ ให้มีองค์กรอิสระ 2 องค์กร องค์กรหนึ่งกำกับกิจการวิทยุ โทรทัศน์ และอีกองค์กรหนึ่งกำกับกิจการโทรคมนาคม แต่รัฐบาลไม่รับร่างขององค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการสื่อสารมวลชน และขอให้พรรคประชาธิปัตย์ เป็นผู้นำร่างดังกล่าวเสนอต่อสภา เป็นร่างพระราชบัญญัติคู่ขนานกับร่างของรัฐบาล

หมายเหตุ เครือข่ายนักวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชนยื่น หนังสือต่อรัฐบาลขอให้ชะลอการนำร่างของรัฐบาลเข้าสู่สภา, การเคลื่อนไหวขององค์กรพัฒนาเอกชนได้ทำให้เรื่องการปฏิรูปสื่อเริ่มเป็นที่รับรู้และจับตาของสังคม

5 เมษายน 2542

- สภาผู้แทนราษฎรรับหลักการร่างพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.... ตามที่รัฐบาลเสนอ รวมทั้งร่างที่พรรคประชาธิปัตย์เสนอ และตั้งคณะกรรมการวิสามัญจำนวน 35 คน เพื่อแปรญัตติใน 30 วัน

- องค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการมีตัวแทนในกรรมาธิการ

พิจารณาร่างพระราชบัญญัติองค์การจัดสรรคลื่นความถี่ จำนวน 4 คน ได้แก่ ดร.วิษณุ วรรณุญ, ดร.จิรพร วิทยศักดิ์พันธุ์, รศ.จุมพล รอดคำดี, และน.พ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ

เมษายน - ตุลาคม 2542

- กระบวนการนิติบัญญัติ “พ.ร.บ. องค์การจัดสรรคลื่น” ในสภาผู้แทนราษฎร

- คณะกรรมาธิการวิสามัญ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และให้ดำเนินการแล้วเสร็จภายใน 3 เดือน ควบคู่ไปกับการพิจารณาแปรญัตติในกรรมาธิการ

- สื่อมวลชนและองค์กรพัฒนาเอกชนขอเข้าฟังการพิจารณาของคณะกรรมาธิการวิสามัญ เพื่อติดตามและตรวจสอบการพิจารณาร่างกฎหมายในชั้นกรรมาธิการ สำคัญ คือ การโต้แย้งเรื่องการจัดตั้งองค์กรอิสระกำกับกิจการ 1 หรือ 2 องค์กร และการกำหนดให้ภาคประชาชนได้รับการจัดสรรคลื่นความถี่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20

- กองทัพจัดเวทีแสดงความคิดเห็นคัดค้านร่าง พ.ร.บ.

8 ตุลาคม 2542

- สภาผู้แทนราษฎรให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติองค์การจัดสรรคลื่นความถี่ที่กำหนดให้มีองค์กรอิสระ 2 องค์กร ได้แก่ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) และคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) และส่งให้วุฒิสภาพิจารณาต่อไป

15 ตุลาคม 2542 - 7 มกราคม 2543

-ร่างพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนฯ ผ่านเข้าสู่การพิจารณาของวุฒิสภา และกรรมาธิการวุฒิสภาได้แปรญัตติเพิ่มเติม ให้คณะกรรมการกสช. และ กทช. ต้องมีความรู้ความชำนาญหรือประสบการณ์ในด้านเศรษฐกิจ นอกเหนือจากด้านสื่อสารมวลชน โทรคมนาคม เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ความมั่นคง กฎหมายมหาชน และกิจการท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีการแปรญัตติให้ผู้ที่จะเป็นกรรมการกสช.และกทช. ต้องปลอดจากผลประโยชน์ทับซ้อน โดยกำหนดให้เลิกประกอบอาชีพหรือวิชาชีพที่เกี่ยวข้องก่อนและหลังเข้ารับตำแหน่งเป็นเวลา 2 ปี แต่ข้อเสนอนี้แพ้มติตกไปในชั้นกรรมาธิการวุฒิสภา

16 มกราคม 43

- รัฐสภามีมติให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่

หมายเหตุ เป็นครั้งแรกที่กฎหมายรับรองสิทธิของภาคประชาชนในการใช้คลื่นความถี่สำหรับกิจการด้านวิทยุและโทรทัศน์

7 มีนาคม 2543

- พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 ประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา (กระบวนการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ใช้เวลารวมทั้งสิ้นเกือบ 2 ปี นับตั้งแต่ยกร่างใน 27 มี.ค. 41 จนผ่านรัฐสภาและมีการประกาศใช้)

25 มกราคม - 28 กันยายน. 43

- สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการสรรหากสช. ส่วนราชการส่งผู้แทนจำนวน 5 คนเป็นกรรมการสรรหา ตามที่กฎหมายกำหนด และสำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีได้จัดให้กลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรเอกชน คัดเลือกกันเองให้เหลือกลุ่มละ 4 คน

8 มิถุนายน 2543

- ผู้แทนนักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ จำนวน 32 คน ประชุมคัดเลือกกันเองเหลือ 4 คน

หมายเหตุ สำนักงานปลัดฯมอบหมายให้ทบวงมหาวิทยาลัยดำเนินการแทน

27 มีนาคม - 15 มิถุนายน 2543

- กลุ่มสมาคมวิชาชีพและองค์กรเอกชนมีการประชุมเพื่อวางหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกกันเอง 4 ครั้งก่อนจะมีข้อยุติ โดยมีคณะกรรมการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นผู้จัดการประชุม แต่ในการประชุมกันเองของกลุ่มสมาคมวิชาชีพ ผู้แทนกลุ่มธุรกิจมีบทบาทครอบงำที่ประชุม

10 สิงหาคม 2543

- การคัดเลือกกันเองในกลุ่มสมาคมวิชาชีพ 49 สมาคม มีการบล็อกโหวต ทำให้ตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์เดิมและกลุ่มสมาคมผู้ประกอบการเข้าไปเป็นตัวแทนทั้ง 4 คน สมาคมนักข่าวและสมาคมวิชาชีพ

11 สมาคม ได้ยื่นคัดค้านการที่เจ้าของสัมปทานและผู้รับสัมปทานได้รับเลือกเป็นกรรมการสรรหา และขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตีความคำว่า *สมาคมวิชาชีพ* เพื่อเป็นบรรทัดฐานต่อไป

หมายเหตุ กลุ่มธุรกิจสื่อขนาดใหญ่ได้จัดตั้งสมาคมขึ้นหลายสมาคมก่อนการคัดเลือกกันเองไม่นานนัก เพื่อชิงที่นั่งในกรรมการสรรหากสช.

25 สิงหาคม 43

- การคัดเลือกกันเองขององค์กรเอกชน โดยมีตัวแทนองค์กรเอกชนเข้าร่วมประชุม 151 องค์กร จากจำนวนผู้สมัครทั้งสิ้น 192 องค์กร ในการประชุมครั้งที่ 1 (11 ส.ค.) มีการตั้งกรรมการกลั่นกรองคุณสมบัติขององค์กร และมีการคัดองค์กรที่ขาดคุณสมบัติออกไป 46 องค์กร ในการประชุมครั้งที่ 2 มีผู้แทนองค์กรเอกชนเข้าร่วมประชุม 133 องค์กร คัดเลือกผู้แทนได้จำนวน 4 คน (องค์กรเอกชนด้านศาสนาและสังคม สงเคราะห์ ได้ส่งตัวแทนจากสาขาจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศมาเพื่อลงคะแนนให้แก่ผู้แทนในกลุ่มของตน แม้สถานภาพจะไม่ตรงตามหลักเกณฑ์)

5 กันยายน 2543

- สมาพันธ์วิชาชีพวิทยุและโทรทัศน์แห่งประเทศไทย เคลื่อนไหวชุมนุมที่สนามม้าบางเลี้ยว แจกสมุดปกขาว และยื่นหนังสือต่อรัฐบาลคัดค้านการที่ตัวแทนสมาคมวิชาชีพที่ได้รับคัดเลือก 2 คนถูกตีความจากคณะกรรมการกฤษฎีกาว่าสมาคมทั้งสองไม่เข้าข่ายการเป็นสมาคมวิชาชีพตามข้อกฎหมาย และขอให้รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ส่งเรื่องกลับไปให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตีความอีกครั้ง

หมายเหตุ เป็นครั้งแรกที่นักวิชาชีพสื่อมวลชนสายบันเทิงมีการชุมนุมใหญ่ถึง 3,000 คน เป็นการชุมนุมเพื่อปกป้องผลประโยชน์ทางธุรกิจของตนเองอย่างชัดเจน

27 กันยายน 2543

- คณะกรรมการกฤษฎีกาให้ถอนรายชื่อผู้แทนสมาคมวิชาชีพ 2 คน ซึ่งไม่เข้าขายนियามคำว่า *สมาคมวิชาชีพ* ออก รวมทั้งตีความว่า สมาคมนักข่าวซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่เป็นนักข่าวหนังสือพิมพ์ไม่เข้าขายสมาคมวิชาชีพตามกฎหมายองค์การจัดสรรคลื่นความถี่ กลุ่มสมาคมวิชาชีพ 27 องค์กรจึงมีการคัดเลือกกันเองอีกครั้งเพื่อให้ได้ผู้แทนใหม่ 4 คน ในการคัดเลือกกันเองเป็นครั้งที่ 2 ผู้แทนของกลุ่มธุรกิจวิทยุและโทรทัศน์ก็ได้รับคัดเลือกเข้าไปอีกด้วยวิธีการบล็อคอีโหวต

28 กันยายน 2543

- สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีมีประกาศแต่งตั้งรายชื่อคณะกรรมการสรรหากสช. จำนวน 17 คน

9 ตุลาคม 2543

- คณะกรรมการสรรหากสช. จำนวน 17 คน มีการประชุมกันเป็นครั้งแรก และที่ประชุมได้เลือกประธานและเลขานุการ และได้กำหนดแนวทางการสรรหาและคัดเลือกกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.)

17 ตุลาคม - 30 พฤศจิกายน 2543

- เปิดรับสมัครผู้สนใจเข้ารับการคัดเลือกเป็นกรรมการ กสช.

มกราคม 2544

- มีผู้สมัครเข้ารับคัดเลือกเป็นกรรมการ กสช. จำนวน 103 คน และคณะกรรมการสรรหาฯ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการการกลั่นกรองฯ ทำหน้าที่ให้คะแนนผู้สมัครก่อนเสนอให้คณะกรรมการสรรหาฯ พิจารณา

5 มกราคม 2544

- คณะกรรมการสรรหา กสช. ประชุมพิจารณาผลการกลั่นกรองของคณะกรรมการการกลั่นกรองฯ โดยในรอบแรกนี้ แบ่งเป็นคะแนนผลงาน 50 คะแนน คะแนนความสามารถ 30 คะแนน คะแนนวิสัยทัศน์ 20 คะแนน และได้คัดเลือกผู้ที่ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 60 ขึ้นไป จำนวน 61 คน สำหรับสอบสัมภาษณ์ในรอบที่สอง

7 มีนาคม 2544

- นักวิชาการและองค์กรประชาธิปไตยจัดเวทีสาธารณะ *วิสัยทัศน์การจัดการกิจการสื่อสารของชาติ* โดยเชิญผู้สมัครที่ผ่านการคัดเลือกทั้ง 59 คน มีผู้สมัคร 25 คนเข้าร่วมแสดงวิสัยทัศน์ แต่คณะกรรมการสรรหาและผู้สมัครบางคนไม่เห็นด้วยกับการจัดเวทีสาธารณะ

9 - 11 มีนาคม 2544

- คณะกรรมการสรรหากสช. จัดสอบสัมภาษณ์ผู้สมัครจำนวน 59 คน (มีผู้สมัครถอนตัว 2 คน) และคัดเลือกเหลือ 28 คน

- คณะกรรมการสรรหากสช. เปิดให้ประชาชนร่วมตรวจสอบคุณสมบัติของบุคคล 28 คน จนถึง 30 มี.ค. 44

- องค์การพัฒนาเอกชนและสื่อมวลชนวิพากษ์วิจารณ์ผลการคัดเลือกได้ว่าได้บุคคลที่มีผลประโยชน์ขัดแย้งทางธุรกิจสื่อสารมวลชน อีกทั้งกรรมการและผู้สมัครก็มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกัน ซึ่งขัดกับหลักการเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมของผู้สมัครและกระบวนการสรรหา

9 เมษายน 2544

- คณะกรรมการสรรหาฯ พิจารณาคัดเลือกรอบที่ 3 โดยคัดเลือกผู้สมัคร 28 คน ให้เหลือ 14 คน และมีผู้สมัครบางรายแสดงความเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการสัมภาษณ์

24 พฤษภาคม 2544

- คณะกรรมการสรรหาฯ กสช. มีมติให้ผู้สมัครจำนวน 14 คน ได้รับการคัดเลือก และเตรียมส่งรายชื่อไปยังวุฒิสภา แต่มีกรรมการสรรหา 2 คนคัดค้านไม่เห็นชอบรับรองมติของคณะกรรมการสรรหา

- สื่อมวลชนวิพากษ์วิจารณ์ผลการคัดเลือกในประเด็นกรรมการและผู้สมัครมีผลประโยชน์ส่วนได้ส่วนเสียในกิจการสื่อสารมวลชน

5 มิถุนายน 2544

- คณะกรรมการสรรหาฯ กสช. ประชุมเพื่อจัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็น กสช. เสนอต่อรัฐสภา

- องค์การพัฒนาเอกชนขอให้คณะกรรมการสรรหาฯ เปิดเผยแพร่ผลของการพิจารณาคัดเลือกบุคคล 14 คน พร้อมคะแนนทั้งหมด

- วุฒิสภาตั้งข้อสังเกตว่าอาจจะไม่พิจารณาคัดเลือกหากพบว่าผลการคัดเลือกมีส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์

28 มิถุนายน 2544

- นายพิทยา ว่องกุล ผู้สมัครซึ่งได้คะแนนลำดับที่ 61 ยื่นฟ้องคณะกรรมการสรรหา กสช. และสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีต่อศาลปกครอง ขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งของคณะกรรมการสรรหา กสช. ที่เสนอชื่อบุคคลจำนวน 14 คนให้วุฒิสภาพิจารณาแต่งตั้งเป็นกรรมการ กสช. และขอให้ศาลกำหนดมาตรการคุ้มครองชั่วคราวก่อนการพิพากษา ให้คณะกรรมการสรรหาฯ ระวังการส่งรายชื่อดังกล่าวไปยังวุฒิสภา

19 ธันวาคม 2544

- วิทยุชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดสิงห์บุรี ทดลองออกอากาศครั้งแรก

10 มกราคม 2545

- สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีวางแผนจัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์ทำความเข้าใจกับประชาชน (ศขป.) ซึ่งได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากเครือข่ายนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย และคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.) ว่าเป็นแนวทางการแทรกแซงการทำงานของสื่อมวลชน

12 กุมภาพันธ์ 2545

- อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์มีหนังสือถึงวิทยุชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดสิงห์บุรี ให้ระงับการส่งกระจายเสียง

21 กุมภาพันธ์ 2545

- ศาลปกครองมีคำสั่งยืนตามศาลปกครองกลางเรื่องการรับการส่งรายชื่อผู้ได้รับการคัดเลือก 14 รายชื่อไปยังวุฒิสภา และได้แถลงคดีให้คณะตุลาการศาลปกครองจำนวน 8 คน และโจทก์-จำเลยในคดีนี้รับฟังคำแถลงคดีมีประเด็นชัดเจนในเรื่องคณะกรรมการสรรหา และผู้สมัคร 10 คน จาก 14 คน มีส่วนเกี่ยวข้องในทางการเมือง ตำแหน่งหน้าที่ และมีประโยชน์ได้เสียในทางธุรกิจ

25 กุมภาพันธ์ 2545

- คณะกรรมการณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.) สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย และเครือข่ายวิทยุชุมชนทั่วประเทศ ยื่นหนังสือต่อรองนายกรัฐมนตรี นายพิทักษ์ อินทรวาทินันท์ ในฐานะประธานกองงานกกช. เรียกร้องให้ยกเลิกคำสั่งปิดสถานีวิทยุชุมชน จ.กาญจนบุรี และ จ.สิงห์บุรี ของอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์

1 มีนาคม 2545

- ศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งให้เพิกถอนมติของคณะกรรมการสรรหา กสทช. เมื่อ 24 พ.ค. 44 เนื่องจากพบว่า มีคณะกรรมการสรรหา 2 คน มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงและมีประโยชน์ได้เสียในทางธุรกิจในหน่วยธุรกิจเดียวกันกับผู้สมัครจำนวน 4 คน ซึ่งผิดพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2535 และให้ยกฟ้องสำนักงานปลัดนายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ ผู้ถูกฟ้องได้จัดแถลงข่าวใน 28 ก.พ. ก่อนการฟังคำสั่งศาล 1 วัน คัดค้านว่าศาลปกครองไม่มีอำนาจพิจารณาคดีนี้ และผู้ได้รับการคัดเลือก 4 ราย ได้ยื่นหนังสือขอให้ศาลเลื่อนวันฟังคำสั่งออกไป

ก่อน

2 มีนาคม 2545

- องค์การพัฒนาเอกชนและสมาคมวิชาชีพ แกล้งข่าวขอให้คณะกรรมการสรรหาฯ ลาออก และขอให้คณะกรรมการชุดใหม่ดำเนินการสรรหาด้วยความเป็นธรรม มีหลักเกณฑ์ที่โปร่งใส ตรวจสอบได้

7 มีนาคม 2545

- อสมท. อนุมัติให้ ส.ส. พรรคไทยรักไทย 9 คน จัดรายการในสถานีวิทยุ ซึ่งกระจายเสียงในท้องที่ที่ตัวเองเป็น ส.ส. อยู่ โดยอ้างว่าเป็นนโยบายของ อสมท. ที่จะทำวิทยุเป็นของชุมชน ด้วยการจัดสรรเวลาวันละ 4 ชั่วโมงให้นักจัดรายการท้องถิ่นและองค์การบริหารส่วนตำบล

13 มีนาคม 2545

- คณะกรรมาธิการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา เริ่มดำเนินการตรวจสอบการสั่งระงับการออกอากาศวิทยุชุมชนจังหวัดกาญจนบุรี

29 มีนาคม 2545

- สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีและคณะกรรมการสรรหา กสช. ยื่นอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุด กรณีศาลปกครองชั้นต้นวินิจฉัยว่าการสรรหา กสช. เป็นไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และมีคำสั่งให้เพิกถอนกระบวนการสรรหา

25 เมษายน 2545

- กรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา มีหนังสือถึงรองนายกรัฐมนตรี นายพิทักษ์ อินทวิทยนันท์ (ในฐานะประธานกองงานกชข.) ขอให้พิจารณาดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนดำเนินโครงการนำร่องทดลองออกอากาศวิทยุชุมชนของภาคประชาชน

3 มิถุนายน 2545

- คณะอนุกรรมการศึกษาและตรวจสอบปัญหาการแทรกแซงการทำงานของสื่อมวลชน และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน เริ่มดำเนินการตรวจสอบการสั่งระงับการออกอากาศวิทยุชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี และสิงห์บุรี

12 กรกฎาคม 2545

- คณะกรรมการบริหารสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา ส่งหนังสือถึงรองนายกรัฐมนตรี นายพิทักษ์ อินทวิทยนันท์ ขอให้ผ่อนผันการดำเนินการของสถานีวิทยุชุมชนให้สามารถดำเนินการได้ในลักษณะทดลองดำเนินการ และในระหว่างรอมติคณะรัฐมนตรีก็ขอให้ผู้ดำเนินการวิทยุชุมชนสามารถดำเนินการไปพลางก่อน

15 กรกฎาคม 2545

- คณะอนุกรรมการศึกษาและตรวจสอบปัญหาการแทรกแซงการทำงานของสื่อมวลชน และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ทำหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี กรณีทดลองออกอากาศสถานีวิทยุชุมชน เสนอให้คณะรัฐมนตรีมีมติอนุญาตให้ชุมชนทั่วประเทศที่อยู่ในกระบวนการเรียนรู้ ได้ทดลองออกอากาศวิทยุชุมชน

16 กรกฎาคม 2545

- ครม. มีมติรับทราบรายงานความคืบหน้าของสำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องการสรรหาและคัดเลือก กสช. และ กทช. ว่าคงต้องรอผลพิจารณาของศาลปกครองสูงสุด และในกรณีวิทยุชุมชน มีความโดยสรุปว่า “...จากกรณีที่ภาคประชาชนได้มีการขอใช้คลื่นความถี่และมีการเปิดสถานีวิทยุชุมชนมากขึ้น ... ซึ่งหากมีการห้ามก็อาจขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ ... จึงมอบหมายให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (สปน.) ดำเนินการให้มีมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวเพื่อควบคุมดูแลการใช้คลื่นความถี่ของวิทยุชุมชน ... นำเสนอต่อครม. เพื่อพิจารณาต่อไป”

17 กรกฎาคม 2545

- คณะอนุกรรมการศึกษาและตรวจสอบปัญหาการแทรกแซงการทำงานของสื่อมวลชน และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ทำหนังสือถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เสนอให้ผ่อนปรนเรื่องการดำเนินการออกอากาศวิทยุชุมชน สำหรับชุมชนที่อยู่ในกระบวนการเรียนรู้ โดยให้กำหนดเป็นนโยบายให้จังหวัดที่มีวิทยุชุมชนอยู่แล้ว สามารถทดลองออกอากาศได้ในช่วงเวลาที่รอกระบวนการสรรหากสช.

18 กรกฎาคม 2545

- ผู้ประกอบการวิทยุโทรทัศน์รายใหญ่และศิลปินในสังกัดกว่าพันคนรวมตัวกันที่อาคารกีฬาเวสน์ 2 สนามกีฬาไทย-ญี่ปุ่นดินแดง เพื่อผลักดันร่างพร.บ.ประกอบกิจการฯ ฉบับสัมพันธสมาคมวิชาชีพวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์

30 กรกฎาคม 2545

- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเริ่มต้นการประชุมยกร่างพระราชบัญญัติการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ แห่งชาติ พ.ศ..... รอบ 2

31 กรกฎาคม 2545

- คณะอำนวยการของคณะที่ปรึกษารัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เริ่มจัดประชุมเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหากรณีการจัดตั้งและทดลองออกอากาศวิทยุชุมชน

4 สิงหาคม 2545

- กลุ่มผู้ดำเนินการเรียนรู้วิทยุชุมชนทั่วประเทศรวมตัวกันเป็น “เครือข่ายวิทยุชุมชน 8 อนุภูมิภาคทั่วประเทศ” เพื่อติดตามกระบวนการร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวเพื่อควบคุมดูแลการใช้คลื่นความถี่วิทยุชุมชน ที่มีขึ้นตามมติครม. 16 ก.ค. 45

8 สิงหาคม 2545

- คณะกรรมการการสื่อสารและโทรคมนาคม สภาผู้แทนราษฎร ดำเนินการตรวจสอบกรณีวิทยุเถื่อน

30 สิงหาคม 2545

- สำนักนายกรัฐมนตรี มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมดูแลการใช้คลื่นความถี่ของวิทยุชุมชน ประกอบด้วย ผู้แทนจากสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน กรมประชาสัมพันธ์ กรมไปรษณีย์โทรเลข กองทัพบก กองทัพอากาศ กองทัพ

เรือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงคมนาคม (ซึ่งภายหลังเปลี่ยนเป็น
ผู้แทนจากกระทรวงไอซีที) สมาคมมั่นคงแห่งชาติ ฯลฯ ตัวแทนของผู้
ประกอบการวิทยุโทรทัศน์ สมาคมนักวิชาชีพสื่อ ผู้แทนวิชาการที่เกี่ยวข้อง
ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชน ผู้แทนจากสหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ ฯลฯ

1 กันยายน 2545

- งานเปิดสถานีวิทยุชุมชน เครือข่ายวิทยุชุมชนภาคตะวันออก
ณ ที่ทำการอบจ.ปราจีนบุรี

14 - 15 กันยายน 2545

- งานเปิดตัวสมาพันธ์วิทยุชุมชนคนอีสาน ณ สถาบันราชภัฏ
สกลนคร

17 กันยายน 2545

- ประชุมคณะทำงานกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมดูแลการใช้
คลื่นความถี่ของวิทยุชุมชน ครั้งที่ 1 (มีตัวแทนภาควิชาชีพ วิชาการ ภาค
ประชาสังคม และวิทยุชุมชน เข้าร่วมประชุมด้วย ตามมติกรม. 16 ก.ค.
2545)

7 ตุลาคม 2545

- อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ในฐานะเจ้าพนักงานกองงานกทช. มี
หนังสือสั่งระงับการออกอากาศวิทยุชุมชนในระหว่างจัดทำมาตรการผ่อน
ปรนฯ ถึงจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนทั่วประเทศ

10 ตุลาคม 2545

- เครือข่ายวิทยุชุมชน 8 อนุภูมิภาคทั่วประเทศ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม และมี 145 จุดทั่วประเทศ จัดเวทีสรุปบทเรียน 3 ปีกระบวนการเรียนรู้เรื่องวิทยุชุมชนของภาคประชาชน และรวมตัวกันเป็น “สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ” (สวชช.) เพื่อต่อรองกับรัฐบาลในการจัดทำร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราววิทยุชุมชน

17 ตุลาคม 2545

- นายสมพงษ์ สระกวี ส.ว.สงขลา และนายสมเกียรติ อ่อนวิมล ส.ว.สุพรรณบุรี ตั้งกระทู้ถามรัฐบาล กรณีวิทยุชุมชนรบกวนคลื่นความถี่อื่นอันอาจกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ และการมีวิทยุชุมชนอาจละเมิดข้อตกลงระหว่างประเทศ

21 ตุลาคม 2545

- ประชุมคณะทำงานกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมดูแลการใช้คลื่นความถี่ของวิทยุชุมชน ครั้งที่ 2

29 ตุลาคม 2545

- ประชุมคณะทำงานกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมดูแลการใช้คลื่นความถี่ของวิทยุชุมชน ครั้งที่ 3 ในการประชุมครั้งนี้มีการพูดคุยและขอมติที่ประชุม ให้ผ่อนปรนการดำเนินการตามกฎหมายกับผู้ดำเนินการวิทยุชุมชนไปก่อน จนกว่าการจัดทำหลักเกณฑ์และมาตรการจะแล้วเสร็จ

30 ตุลาคม 2545

- กรมไปรษณีย์โทรเลขนำหมายศาล ไปทำการค้นและยึดเครื่องส่งวิทยุที่จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนจังหวัดอ่างทอง และออกหมายจับ

ผู้ประสานงานวิทยุชุมชนอ่างทองด้วยข้อหาไม่เครื่องส่งไว้ในครอบครอง และออกอากาศโดยไม่ได้รับอนุญาต นับเป็นการจับวิทยุชุมชนครั้งแรก และเหตุเกิดขึ้นในระหว่างการจัดทำมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราว วิทยุชุมชน

เป็นวันสรุปงานปิดโครงการสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ซึ่งเป็น องค์การสนับสนุนการดำเนินงานวิทยุชุมชน

4 พฤศจิกายน 2545

- นายเสถียร จันทิมาธร ผู้ประสานงานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยวิทยุชุมชน จังหวัดอ่างทอง ถูกออกหมายเรียกให้ไปรายงานตัว ในข้อหาไม่เครื่องส่ง วิทยุไว้ในครอบครองโดยผิดกฎหมาย

6 พฤศจิกายน 2545

- กมธ.มีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา เชิญผู้แทนสหพันธ์ วิทยุชุมชนแห่งชาติ (สวชช.), สภานายความ และผู้แทนจากคณะกรรมการ รณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.) เข้าให้ข้อมูลกรณีวิทยุชุมชนอ่างทอง

8 พฤศจิกายน 2545

- ประชุมคณะทำงานกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมดูแลการใช้ คลื่นความถี่ของวิทยุชุมชน ครั้งที่ 4 การประชุมครั้งนี้เป็นการประชุมคณะ ทำงานฯ ทั้งชุดเป็นครั้งสุดท้าย ก่อนส่งหลักเกณฑ์และมาตรการชั่วคราวฯ เข้าสู่การพิจารณาของ ครม.

13 พฤศจิกายน 2545

- กมธ. มีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา เชิญผู้แทนกรมไปรษณ-

ณีย์โทรเลข กรมประชาสัมพันธ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง และผู้แทนจาก สก.อ.ไชโย จ.อ่างทอง เข้าให้ข้อมูลกรณีวิทยุชุมชนอ่างทอง

8 ธันวาคม 2545

- นายปราโมทย์ รัชวินิจ รองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ได้ประชุมร่วมกับเลขาธิการนายกรัฐมนตรี นายยงยุทธ ดิยะไพรัช และนายกรัฐมนตรี พตท.ทักษิณ ชินวัตร ผลการประชุมสรุปว่า นายกรัฐมนตรีได้เห็นชอบให้มีสถานีวิทยุชุมชนได้ทุกตำบล ทุกอบต. รวมทั้งเทศบาลด้วย โดยมอบหมายให้กรมไปรษณีย์โทรเลขจัดสรรคลื่นความถี่ที่มีอยู่แล้วให้สามารถจัดตั้งวิทยุชุมชนได้ทั่วประเทศ

ที่มา: เอกสารของกรมประชาสัมพันธ์ - หน้าข่าวสังคม

19 ธันวาคม 2545

- สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติและคณะกรรมการณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.) แกล้งข่าว ณ ทำเนียบรัฐบาล กรณีรัฐบาลเตะถ่วงไม่นำหลักเกณฑ์ชั่วคราวกรณีวิทยุชุมชนฯ เข้าสู่การพิจารณารับรองของคณะรัฐมนตรี และการยึดกุมเครื่องส่งและออกหมายจับแกนนำวิทยุชุมชน จังหวัดอ่างทอง การปิดเบือนวิทยุชุมชนให้เป็นวิทยุอบต. อันเป็นการปิดเบือนเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและเตรียมปูพรมเพื่อคุกคามภาคประชาชน

20 ธันวาคม 2545

- สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยและสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย ออกแถลงการณ์กรณีปิดเบือนวิทยุชุมชนให้เป็นวิทยุอบต.

25 ธันวาคม 2545

- สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติและคณะกรรมการณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.) ยื่นหนังสือต่อประธานวุฒิสภา และประธานคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา กรณีการปิดเบือนวิทยุชุมชนให้เป็นวิทยุ อบต. และยื่นหนังสือถึงอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ขอทราบความคืบหน้าเรื่องหลักเกณฑ์ชั่วคราววิทยุชุมชนและแผนการเรื่องวิทยุ อบต.

- นายเสถียร จันทิร ผู้ประสานงานวิทยุชุมชนจังหวัดอ่างทองที่ถูกออกหมายจับอย่างไม่เป็นธรรม เข้ามอบตัวต่อที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และประกันตัวออกมาเพื่อเตรียมสู้คดี โดยมีนายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ สมาชิกวุฒิสภา จังหวัดนครราชสีมา เป็นผู้ยื่นประกัน

27 ธันวาคม 2545

- นายกรัฐมนตรีได้ให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนว่า 'ไม่รู้เรื่องและไม่ได้รู้เห็นในเรื่องโครงการวิทยุอบต. ตามที่เป็นข่าวแต่อย่างใด และนายยงยุทธ ดิยะไพรัช เลขาธิการนายกรัฐมนตรี ได้ให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนว่า เป็นเพียงโครงการที่วางแผนการดำเนินการไว้ แต่ยังไม่ได้นำเสนอต่อนายกรัฐมนตรี

10 มกราคม 2546

- ศาลปกครองสูงสุดมีวินิจฉัยยืนตามการตัดสินของศาลปกครองชั้นต้น กรณีการสรรหากสช.เป็นไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และมีคำสั่งให้เพิกถอนกระบวนการสรรหาคณะกรรมการกสช. ที่ผ่านมา

13 มกราคม 2546

- ศาลปกครองสูงสุดนัดฟังการพิจารณาคดี กรณีการสรรหา
กสช.

6 กุมภาพันธ์ 2546

- พนักงานสอบสวน สภ.อ.ไชโย ส่งสำนวนคดีวิญญูชนอน
อ่างทอง ไปยังผู้กำกับการตำรวจอ่างทอง เห็นควรสั่งไม่ฟ้องคดี

11 กุมภาพันธ์ 2546

- ผู้กำกับการตำรวจอ่างทองส่งสำนวนคดีวิญญูชนอนอ่างทอง
ไปยังผู้บังคับการตำรวจอ่างทอง เห็นควรสั่งไม่ฟ้องคดี

13 กุมภาพันธ์ 2546

- ผู้บังคับการตำรวจอ่างทองส่งสำนวนคดีวิญญูชนอนอ่างทอง
ไปยังหัวหน้าอัยการจังหวัดอ่างทองและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เห็น
ควรสั่งไม่ฟ้องคดี

25 เมษายน 2546

- หัวหน้าอัยการจังหวัดอ่างทองส่งสำนวนคดีวิญญูชนอนอ่างทอง
ไปยังอธิบดีอัยการเขต 1 เห็นควรสั่งไม่ฟ้องคดี

พฤษภาคม 2546

- กรมไปรษณีย์โทรเลขยื่นเรื่องร้องขอความเป็นธรรมไปยัง
อธิบดีอัยการเขต 1 และอัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ฝ่ายคดีอาญาเขต 1
ได้เรียกสำนวนเอกสารมาสอบเพิ่มเติมฝ่ายผู้กล่าวหา

24 มิถุนายน 2546

- คณะรัฐมนตรี (ครม.) ผ่านความเห็นชอบร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทย์ชุมชนตามที่สำนักนายกรัฐมนตรีเสนอ แล้วมีมติดังนี้

1) ให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเร่งรัดดำเนินการแต่งตั้งกสช.และกทช. ให้เสร็จเรียบร้อยโดยเร็ว

2) ให้กรมประชาสัมพันธ์ ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐที่อยู่ในฝ่ายบริหารและมีสถานีวิทย์กระจายเสียงในสังกัด พิจารณาจัดสรรเวลาให้ชุมชนได้ใช้ออกอากาศ เพื่อทดแทนการที่ประชาชนหรือชุมชนต้องตั้งสถานีวิทย์ขึ้นเอง

3) ให้กรมประชาสัมพันธ์รับร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวฯ และข้อสังเกตของสำนักนายกรัฐมนตรีไปพิจารณา โดยได้รับความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และเชิญผู้แทนกรมไปรษณีย์โทรเลขไปร่วมพิจารณาด้วย

27 มิถุนายน 2546

- อัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ฝ่ายคดีอาญาเขต 1 ส่งเรื่องไปยังอธิบดีอัยการเขต 1 มีความเห็นแย้งความเห็นอัยการผู้ตรวจสำนวนและอัยการจังหวัดอ่างทอง เห็นควรสั่งฟ้องคดีวิทย์ชุมชนอ่างทอง

3 กรกฎาคม 2546

- อัยการพิเศษ สำนักงานคดีอาญากรุงเทพฯ ได้ รักษาการแทนรองอธิบดีอัยการเขต 1 พิจารณาสำนวนเห็นสมควรสั่งฟ้องคดีวิทย์ชุมชนอ่างทอง

4 กรกฎาคม 2546

- อธิบดีอัยการ เขต 1 (นายประสาน หัตถกรรม) มีความเห็นตามที่อัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ฝ่ายคดีอาญาเขต 1 และรองอธิบดีอัยการเขต 1 เสนอ

22 กรกฎาคม 2546

- กรมประชาสัมพันธ์มอบหมายให้กรมไปรษณีย์โทรเลขสำรวจข้อมูลวิทยุชุมชนที่กำลังดำเนินการ และจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุชุมชนตามความเหมาะสม

29 กรกฎาคม 2546

- สำนักงานอัยการอ่างทอง มีหนังสือให้ส่งตัวผู้ต้องหาไปเพื่อฟ้องถึงผกก.ตร.อ่างทอง ภายในวันที่ 14 ส.ค. 46 เพื่อฟ้องต่อศาลจังหวัดอ่างทอง

13 สิงหาคม 2546

- นายเสถียร จันทิร ผู้ประสานงานวิทยุชุมชนอ่างทอง ยื่นหนังสือร้องขอความเป็นธรรม ต่อสำนักงานอัยการสูงสุด และขอให้สอบหลักฐานเอกสารและพยานเพิ่มเติม

10 พฤศจิกายน 2546

- คณะกรรมการดำเนินการตามร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน รับทราบมติให้ยกเว้นมาตรา 80 พ.ร.บ.องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ โดยจะมอบให้ออบต.เป็นผู้ดำเนินการวิทยุชุมชนแทน

13 กุมภาพันธ์ 2547

- คณะกรรมการกกช. มีมติตั้งอนุกรรมการกำกับดูแลการดำเนินการวิทยุชุมชน มีนายวิษณุ เครืองาม รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน

24 พฤษภาคม 2547

- นายเสถียร จันทิมาธร เจ้าของสถานีวิทยุชุมชนอ่างทอง ขึ้นศาลในข้อหาซื้อเครื่องส่งวิทยุไว้ในครอบครองโดยผิดกฎหมาย ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากการชดเชยกรณีทุจริตของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในจังหวัด จนกระทั่งมีแรงกดดันให้กรมไปรษณีย์โทรเลขเป็นโจทย์สั่งฟ้องและให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปยึดอายัดเครื่องส่งและเสาอากาศไว้

หมายเหตุ: เป็นคดีประวัติศาสตร์คดีแรกเกี่ยวกับวิทยุชุมชน

3 กันยายน 2547

- คณะกรรมการกกช. พิจารณารอบการเข้าร่วมโครงการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน มีมติกำหนดหลักเกณฑ์ 10 ข้อ โดยมีข้อ 7 คือให้มีโฆษณาได้ไม่เกินชั่วโมงละ 6 นาที

หมายเหตุ: สหพันธ์วิทยุแห่งชาติ กว่า 250 สถานี ไม่ได้รับเชิญให้มีส่วนร่วม

10 ตุลาคม 2547

- งาน 2 ปี สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งประเทศไทย (สวชช.) ณ หอประชุมเล็ก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยในงานมีการเสวนาสถานการณ์วิทยุชุมชนว่า รัฐบาลไม่ทำตามข้อตกลงเรื่องจะจัดให้มีคณะกรรมการจาก

3 ฝ่าย คือรัฐบาล นักวิชาการและภาคประชาชน เข้ามาร่วมดูแลกิจการวิทยุชุมชน แต่กลับมอบหมายให้กรมประชาสัมพันธ์เป็นผู้ดำเนินการโดยลำพัง ขณะเดียวกันก็มีการแอบอ้างการเป็นวิทยุชุมชนกันมากเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน

27 ตุลาคม 2547

- คณะกรรมการกกช. มีมติรับสมัครวิทยุชุมชนเข้าร่วมโครงการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน ระหว่าง 1 พ.ย. - 31 ธ.ค. 2547 โดยต้องวางหลักประกันเป็นเงิน 5,000 บาท

1 พฤศจิกายน 2547

- กรมประชาสัมพันธ์เปิดรับสมัครวิทยุชุมชนเข้าร่วมโครงการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน ที่สำนักประชาสัมพันธ์ทั่วประเทศระหว่าง 1 พฤศจิกายน - 31 ธันวาคม 2548 ภายใต้เงื่อนไขว่าสามารถโฆษณาได้ไม่เกินชั่วโมงละ 6 นาที โดยผู้เข้าร่วมโครงการต้องชำระค่าธรรมเนียมรวมโครงการปีละ 1,000 บาท และต้องชำระเงินค่าประกัน 5,000 บาท

14 พฤศจิกายน 2547

- สถาบันพัฒนาสื่อภาคประชาชน และคณะกรรมการณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ แถลงข่าวเรียกร้องกรมประชาสัมพันธ์หยุดรับจดทะเบียนวิทยุชุมชน และการอนุญาตให้มีโฆษณาในวิทยุชุมชน เพราะเห็นว่าเป็นการขัดขวางกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนเพื่อใช้สิทธิในการสื่อสาร ขัดเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ และเรียกร้องให้รัฐยุติการแทรกแซงและบิดเบือนกระบวนการเรียนรู้และเตรียมความพร้อมภาคประชาชนเพื่อใช้สิทธิในสื่อวิทยุกระจายเสียง

15 พุทธจิกายน 2547

- กรมประชาสัมพันธ์มีหนังสือเวียนห้ามข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของตนเข้าไปดำเนินการวิทยุชุมชนและเคเบิลทีวี (ปัจจุบันมีหลายหน่วยราชการตั้งสถานีวิทยุชุมชนขึ้น)

24 พุทธจิกายน 2547

- กองงานกกช.กำหนดกรอบแผนความถี่ เช่น กำลังส่งไม่เกิน 30 วัตต์ เสาอากาศสูงไม่เกิน 30 เมตร และรัศมีกระจายเสียงไม่เกิน 15 กิโลเมตร

28 พุทธจิกายน 2547

- คณะอนุกรรมการการดำเนินการวิทยุชุมชน มีมติให้กรมประชาสัมพันธ์หารือกับสมาพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ สมาคมนักข่าววิทยุโทรทัศน์ไทย สมาคมวิทยุชุมชนคนรักถิ่น มูลนิธิเพื่อคุณธรรม และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง เรื่องรับฟังความเห็นเกี่ยวกับการให้มีโฆษณาในวิทยุชุมชน ในวันที่ 8 ธ.ค. 2547

หมายเหตุ: หลังจากหารือแล้ว กกช.ก็ยังไม่มีการดำเนินการใดๆ

14 ธันวาคม 2547

- คณะกรรมาธิการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ วุฒิสภา, สถาบันพระปกเกล้า สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา และสถาบันพัฒนาสื่อภาคประชาชน มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม ร่วมกันจัดการสัมมนาระดับประเทศเรื่อง “วิทยุชุมชน

เพื่อสิทธิ เสรีภาพ การมีส่วนร่วมและประชาธิปไตย” ณ ห้องประชุม 313 - 318 อาคารรัฐสภา 2 ชั้น 3 เพื่อร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินงาน วิทยุชุมชนอย่างมีส่วนร่วมและเป็นไปตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ โดยจะ นำผลที่ได้เสนอต่อองค์กรอิสระด้านสื่อหรือกสช. สถาบันการบริหาร และ สถาบันนิติบัญญัติของประเทศ

24 ธันวาคม 2547

- คณะกรรมการการดำเนินการวิทยุชุมชนมีมติให้ดำเนินการ จัดประชุมรับฟังความเห็นแต่ละภูมิภาคและให้เลื่อนการปิดรับคำขอเข้าร่วมโครงการ เพื่อชะลอโครงการรอการแต่งตั้ง กสช.

หมายเหตุ: รัฐบาลเริ่มตัดสินใจยุติการยุ่งเกี่ยวกับวิทยุชุมชน โดยให้รอกสช.

31 มกราคม - 16 กุมภาพันธ์ 2548

- กรมประชาสัมพันธ์จัดสัมมนาชี้แจงการดำเนินการวิทยุชุมชน ทั่วประเทศ เพื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบของวิทยุชุมชน และขยายเวลาการ รับจดทะเบียนวิทยุชุมชน

12 เมษายน 2548

- สถานีวิทยุชุมชนคนรักประชาธิปไตยเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค คลื่น FM 92.25 MHz ร้องว่าถูกคุกคามเพราะวิพากษ์รัฐบาล

26 เมษายน 2548

- นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ เชิญสหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ

สถาบันพัฒนาสื่อภาคประชาชน และกลุ่มเครือข่ายคนไทยรักไทย ประชุมปรึกษาหารือเพื่อแก้ปัญหาวิทยุชุมชน

- เครือข่ายคนไทยรักไทย และวิทยุชุมชนคนจตุจักร 97.75 MHz ยื่นหนังสือถึงนายสุรนนท์ เวชชาชีวะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ให้ยกเลิกประกาศกรมประชาสัมพันธ์เรื่องการเข้าร่วมโครงการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนของกรมประชาสัมพันธ์ เพราะเป็นสาเหตุให้เกิดวิทยุชุมชนจำนวนมากจาก 500 จุดเป็น 2,500 จุด ซึ่งเป็นการหวังผลประโยชน์มหาศาลจากการโฆษณามากกว่าต้องการดำเนินการวิทยุชุมชนตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ

11 พฤษภาคม 2548

- สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย ยื่นจดหมายต่อนายสุรนนท์ เวชชาชีวะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เสนอแนวทางแก้ปัญหาความวุ่นวายของวิทยุชุมชน และยื่นข้อเสนอให้รัฐบาลเป็นเจ้าของภาพจัดเวทีให้ผู้ประกอบการกลุ่มต่างๆ ได้พูดคุยหาทางออกร่วมกัน

- เครือข่ายผู้ประกอบการวิชาชีพวิทยุท้องถิ่นไทย (วทท.) ซึ่งเป็นผู้ประกอบการวิทยุอิสระในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากระเบียบกรมประชาสัมพันธ์ให้ทำวิทยุชุมชนแบบมีโฆษณา เข้าพบ รมต.สุรนนท์ เวชชาชีวะ เพื่อเสนอแนวทางแก้ปัญหาวิทยุชุมชนที่มีปัญหาคือคลื่นความถี่รบกวน

14 พฤษภาคม 2548

- กรมประชาสัมพันธ์จัดการสัมมนาอภิปรายหัวข้อผลกระทบจากวิทยุชุมชน และรับฟังความคิดเห็นแนวทางการดำเนินการวิทยุชุมชน โดยเชิญประชาสัมพันธ์จังหวัดทั่วประเทศ และผู้ประกอบการวิทยุในคลื่นกระแหล็กมาร่วมประชุม โดยมีนายสุรนนท์ เวชชาชีวะ รัฐมนตรีประจำ

สำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และในที่ประชุม รมต.สำนักนายกฯ
ประกาศต้องจัดการวิทยุชุมชนที่รบกวนวิทยุการบินอย่างเด็ดขาด

22 พฤษภาคม 2548

- คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อแถลงข่าว ณ ห้องประชุม
สุจิตรา ชั้น 4 อาคารมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม และมีข้อเสนอต่อการแก้
ปัญหาวิทยุชุมชน ดังนี้

1.) รัฐต้องเร่งให้ปฏิรูปสื่อของรัฐอย่างถว้วนหน้า และส่วนราชการ
ต่างๆ ต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในการปฏิรูปสื่อวิทยุและโทรทัศน์เพื่อบริการ
สาธารณะ

2.) กทข. ต้องกำกับการจัดสรรคลื่น โดยเน้นการกระจายทรัพยากร
อย่างเท่าเทียม เป็นธรรม โดยต้องรอกการก่อตั้งกสช. เพื่อทำงานร่วม
กัน

3.) รัฐสภา สมาชิกวุฒิสภา และวุฒิสภา ต้องได้สวนและคุ้ม
ครองให้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเป็นไปตามบทบัญญัติแห่ง
รัฐธรรมนูญ มาตรา 39 และ 40

4.) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ควรตรวจสอบการทำงาน
ของรัฐที่เป็นปฏิปักษ์กับการปฏิรูปสื่อ การละเมิดสิทธิของประชาชนตาม
รัฐธรรมนูญ มาตรา 39 และ 40

5.) องค์กรวิชาชีพสื่อสารมวลชน ควรปกป้องสิทธิของภาคเอกชน
และประชาชนในการใช้สื่อวิทยุ - โทรทัศน์

6.) สภาสถาบันนักวิชาการสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ควร
เป็นเวทีกลางและแหล่งความรู้ให้กับสังคมในเรื่องการปฏิรูปสื่อ และสิทธิ
เสรีภาพในการสื่อสารของประชาชน

25 พฤษภาคม 2548

- คณะกรรมการการสื่อสารและโทรคมนาคม รัฐสภา เสนอแนวทางแก้ปัญหาวิทยุชุมชนที่ไปรบกวนคลื่นวิทยุสถานีหลักและรบกวนคลื่นวิทยุการบิน 4 ประการ คือ

1.) ให้กรมประชาสัมพันธ์ และ กทช. ร่วมกันตรวจสอบ และดำเนินการกับสถานีวิทยุชุมชนที่ติดตั้งอุปกรณ์ไม่ได้มาตรฐาน ไม่อยู่ในหลักการ 30 - 30 - 15 และห้ามไม่ให้วิทยุชุมชนติดตั้งสถานีทวนสัญญาณพร้อมอุปกรณ์พ่วงอื่นๆ

2.) ให้กรมประชาสัมพันธ์ ทบทวนหรือยกเลิกการอนุญาตให้สถานีวิทยุชุมชนโฆษณาได้ 6 นาทีภายใน 1 ชม. เพราะถือเป็นการประกอบ การเชิงธุรกิจซึ่งขัดต่อหลักการของวิทยุชุมชน

3.) ให้กรมประชาสัมพันธ์ ตรวจสอบและอนุญาตให้ดำเนินกิจการวิทยุชุมชนได้ เฉพาะผู้ประกอบการที่เป็นบุคคลในชุมชน และเพื่อประโยชน์ของชุมชนอย่างแท้จริง

4.) ให้กรมประชาสัมพันธ์ ตรวจสอบคลื่นความถี่วิทยุชุมชนที่รบกวนวิทยุการบินอย่างเคร่งครัด เพื่อความปลอดภัยในการการบิน ซึ่งคณะกรรมการการฯ จะตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร เพื่อให้ดำเนินการในเรื่องนี้อย่างจริงจัง

26 พฤษภาคม 2548

- กทช. เดือน 2 วิทยุชุมชนในกรุงเทพฯ รบกวนการบิน และให้ดำเนินการแก้ไข มิเช่นนั้นจะดำเนินการตามกฎหมาย

30 พฤษภาคม 2548

- สถาบันพัฒนาสื่อภาคประชาชนและสหพันธ์วิทยุชุมชนแห่ง

ชาติ ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อนายสุรนันทน์ เวชชาชีวะ รมต.ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ให้เร่งแก้ปัญหาวิทยุชุมชน และเรียกร้องให้รัฐเป็นเจ้าของภาพจัดเวทีระดับประเทศ เพื่อฟังความเห็น กำหนดนิยามลักษณะประกอบการทำงานของวิทยุในกลุ่มต่างๆ และเรียกร้องการเยียวยาความเสียหายให้กับกลุ่มวิทยุชุมชนภาคประชาชนที่เสียโอกาสในการเรียนรู้ สืบเนื่องจากข้อกำหนดให้มีโฆษณาทำให้เกิดความปั่นป่วนขึ้น

31 พฤษภาคม 2548

- นายอนุสรณ์ ศรีแก้ว นักวิชาการ อดีตกก.สรรหกกช. เปิดเผยข่าวว่าทราบจากผู้ใหญ่ของรัฐบาลว่า หากกกช.เกิดไม่ทัน จะมีการออกพระราชกำหนดให้รัฐใช้อำนาจแทนกกช.ไปก่อน

6 มิถุนายน 2548

- เครือข่ายผู้ประกอบการวิทยุท้องถิ่นไทย เข้าพบนายสุรนันทน์ เวชชาชีวะ รมต. ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ยื่นหนังสือขอโอกาสให้กลุ่มวิทยุท้องถิ่นสามารถดำเนินการภายใต้กรอบกำลังส่งไม่เกิน 500 วัตต์ เสาสูงไม่เกิน 60 เมตร รัศมีกระจายเสียงภายในจังหวัด มีโฆษณาธุรกิจและบริการของท้องถิ่น 70 % และพร้อมจะเสียภาษีให้รัฐและหักรายได้ส่วนหนึ่งสนับสนุนวิทยุชุมชน โดยขอให้รัฐผ่อนผันมาตรการดำเนินการกับสถานีวิทยุชุมชนที่กำหนดหลักเกณฑ์ไม่ให้รบกวนคลื่นวิทยุการบินและกำลังส่งเกิน 30 วัตต์ ที่จะขึ้นในวันที่ 15 มิ.ย. 2548

7 มิถุนายน 2548

- นายสุรนันทน์ เวชชาชีวะ รมต.ประจำสำนักนายกฯ รับฟังเวทีประชาคมวิทยุชุมชน ที่ขอนแก่น และร้อยเอ็ด

6 มิถุนายน 2548

- สมาคมวิทยุชุมชนคนรักถิ่น (เครือข่ายวิทยุชุมชนที่เรียกร้องขอให้ให้มีโฆษณา โดยมีสมาชิกทั่วประเทศราว 400 สถานี) จัดประชุมหาวิธีเพื่อยื่นข้อเสนอขอผ่อนผันต่อรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี โดยแบ่งเป็นสองส่วนย่อย คือ

1) วิทยุชุมชนแบบมีโฆษณา กำลังส่งไม่เกิน 100 วัตต์ เสาสูงไม่เกิน 60 เมตร

2) กลุ่มวิทยุภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจ กำลังส่งไม่เกิน 500 วัตต์ เสาสูงไม่เกิน 60 เมตร

พร้อมกันนี้ ทางกลุ่มได้เรียกร้องให้รัฐเปิดเวทีหารือเพื่อกำหนดมาตรการให้ทดลองการออกอากาศเช่นเดียวกับกรณีของวิทยุชุมชนท้องถิ่นไทย และมีข้อเสนอของสมาคมฯ ว่าจะไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมือง จะถ่ายทอดรายการนายกทักษิณฯพบประชาชน ยอมรับการรอบการควบคุมของกปส. และประชาสัมพันธ์นโยบายของรัฐบาล ทั้งนี้เพื่อขอให้วิทยุชุมชนที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายฯ สามารถอยู่รอดได้ อย่างน้อยจนกว่ากสช.จะเกิดมา

11 มิถุนายน 2548

- หน่วยงานในกระทรวง ICT สั่งปิดเว็บไซต์ fm 9225.com ซึ่งถ่ายทอดเสียงวิทยุชุมชน Fm 92.25 MHz โดยตั้งข้อหาว่าวิจารณ์รัฐบาลรุนแรง

13 มิถุนายน 2548

- รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเปิดรับฟังความคิดเห็นการดำเนินการวิทยุชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ณ โรงแรมดิเอ็มเพรส

อ.เมือง จ.เชียงใหม่ และยืนยันว่าตั้งแต่ 15 มิถุนายน 2548 จะคุมเข้ม
สถานีวิทยุชุมชนที่ไม่ดำเนินการตามกรอบที่วางไว้

- กทช.สั่งปิดสถานีวิทยุชุมชน 50 แห่งทั่วประเทศ โดยมีการ
เตือนความผิด 3 ประการ คือ 1. ตั้งสถานีวิทยุโดยไม่ได้รับอนุญาต 2. ใช้
เครื่องส่งโดยไม่ได้รับอนุญาตซึ่งมีโทษปรับไม่เกิน 40,000 บาท จำคุก
ไม่เกิน 2 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับทั้งสองความผิด 3. จงใจรบกวนเครือข่ายวิทยุ
การบินซึ่งมีโทษปรับไม่เกิน 100,000 บาท จำคุกไม่เกิน 5 ปีหรือทั้งจำ
ทั้งปรับ

- เครือข่ายวิทยุชุมชน เครือข่ายสื่อภาคประชาชนภาคเหนือ
คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.) ยื่นหนังสือต่อนายสุรนนท์
เวชชาชีวะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องแนวทางการแก้ปัญหา
วิทยุชุมชน โดยมีข้อเสนอให้จัดเวทีเชิญทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาร่วมกัน
กำหนดคุณสมบัติและลักษณะการดำเนินงานวิทยุชุมชนภาคประชาชน
ที่ชัดเจน นอกจากนี้ ภาครัฐไม่ควรให้กรมประชาสัมพันธ์เป็นเจ้าภาพใน
การแก้ไขปัญหาฝ่ายเดียว แต่ควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วน
ร่วมในการแก้ไขปัญหา (เป็นการยื่นหนังสือในเวทีรับฟังความคิดเห็นวิทยุ
ชุมชน ณ โรงแรมดิเอ็มเพรส อ.เมือง จ.เชียงใหม่)

15 มิถุนายน 2548

- นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ กำหนดเส้นตายดำเนินการกับวิทยุ
ชุมชนที่ไม่ทำตามกฎ 30 - 30 - 15

15 มิถุนายน 2548

- กทช. สั่งปิดสถานีวิทยุชุมชน 2 สถานี ด้วยข้อหารบกวนคลื่น
การบิน คือ วิทยุชุมชนห้วยขวาง และวิทยุชุมชนบางเขน

27 มิถุนายน 2548

- นายวิชิต ปลั่งศรีสกุล ประธานกรรมการการสื่อสารและโทรคมนาคม สภาผู้แทนราษฎร กล่าวเตือนให้จับตาการใช้วิทยุชุมชนเป็นเครื่องมือในการหาเสียงเลือกตั้งอบต. ว่าอาจเป็นประเด็นสำคัญที่อาจมีการหยิบยกมาร้องเรียนหลังการเลือกตั้ง และเรียกร้องให้กกต. หรือกรมประชาสัมพันธ์มีหลักการที่ชัดเจนในเรื่องนี้

1 กรกฎาคม 2548

- กทช.บุกจับและสั่งปิดวิทยุชุมชนในกรุงเทพฯ อีก 1 แห่ง คือ วิทยุชุมชนประชาชน

19 กรกฎาคม 2548

- กทช.บุกจับและยึดเครื่องส่งวิทยุชุมชน 15 เครื่อง ที่ร้านจำหน่ายเครื่องใช้ไฟฟ้าแห่งหนึ่งในจังหวัดร้อยเอ็ด เนื่องจากผลิตเครื่องส่งวิทยุโดยไม่ได้รับอนุญาต

20 กรกฎาคม 2548

- กทช.เข้ายึดเครื่องส่งและสายอากาศ สถานีวิทยุชุมชน Radio คลื่น 93.75 เขตคลองเตย กทม.

10 สิงหาคม 2548

- อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์มีคำสั่งถึง ผอ.ปชส. เขต 1 - 8 และ ปชส. จังหวัดทุกจังหวัดทั่วประเทศ ให้ดำเนินการอย่างเข้มงวดกับผู้ดำเนินการส่งวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์โดยผิดกฎหมาย โดยให้แจ้งความสถานีตำรวจ ณ ที่นั้น ดำเนินคดีให้ถึงที่สุด และส่งสำเนาใบแจ้งความ

ให้อธิบดีรับทราบโดยเคร่งครัด

หมายเหตุ: ในบางจังหวัด ได้มีคำสั่งให้ออกข่าวการจับกุมและ
ปิดวิทยุชุมชนให้มากที่สุด โดยถือเป็นการปฏิบัติการจิตวิทยา

15 สิงหาคม 2548

- ประธานกทช.ทำหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี เรื่องการแก้ไขปัญหา
วิทยุชุมชน โดยมีข้อเสนอ 3 ข้อ คือ

- 1) ควรพิจารณายกเลิกหรือยุติการดำเนินการจัดตั้งและดำเนินการ
การสถานีวิทยุชุมชน เพราะเป็นการดำเนินการโดยผิดกฎหมาย
- 2) ยกเลิกการอนุญาตให้มีการโฆษณาโดยเด็ดขาด
- 3) ให้กทช.พิจารณาเสนอนโยบายระยะสั้นในการจัดระเบียบ
วิทยุชุมชนใหม่ จนกว่ากทช.จะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

16 สิงหาคม 2548

- คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่องแนวทางการแก้ไขปัญหาวิทยุชุมชน
โดยให้ สปน. และ กปส. ประสานงานและสั่งการให้มีการดำเนินการเพื่อ
แก้ไขปัญหาวิทยุชุมชนดังนี้

- 1) ยืนยันหลักการสนับสนุนให้ชุมชนมีกลไกในการสื่อสารภายใน
ชุมชน
- 2) ยืนยันแนวทางการดำเนินการวิทยุชุมชนภายใต้โครงการจุด
ปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนตามกรอบกติกา 30 - 30 - 15
- 3) ยืนยันการอนุญาตให้มีโฆษณาได้ไม่เกินชั่วโมงละ 6 นาที
- 4) บังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังต่อเนื่อง โดยเฉพาะกับคลื่นวิทยุ
ที่รบกวนวิทยุการบิน วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์

5) ให้มีการติดตามตรวจสอบเนื้อหาการจัดรายการ โดยเฉพาะที่อาจกระทบต่อความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และพิจารณามาตรการที่ผู้จัดรายการวิทยุต้องได้รับรองเป็นผู้ประกาศตามระเบียบกรมประชาสัมพันธ์

6) สนับสนุนให้มีการสัมมนาระดมความคิดเห็นเรื่องวิทยุชุมชน โดยให้มีการจัดสัมมนาระดับประเทศ 1 ครั้ง สัมมนาระดับนานาชาติ 1 ครั้ง

7) ติดตามการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาในอนาคต โดยเฉพาะการออกอากาศทางอินเทอร์เน็ต

24 สิงหาคม 2548

- คณะอนุกรรมการด้านสื่อ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จัดเวทีระดมความคิดเห็นเพื่อจัดทำข้อเสนอการแก้ไขปัญหาวิทยุชุมชน

- คณะกรรมาธิการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ วุฒิสภา เชิญผู้ได้รับผลกระทบจากการสั่งปิดวิทยุชุมชนเข้าชี้แจง โดยผู้ประกอบการวิทยุส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับมาตรการสั่งปิดวิทยุชุมชนทั่วประเทศที่ใช้ข้ออ้างว่ามีปัญหาคลื่นที่ส่งรบกวนวิทยุการบิน เนื่องจากไม่มั่นใจในวิธีการตรวจสอบว่าได้มาตรฐานเพียงพอ มีการเลือกปฏิบัติหรือไม่ และเห็นว่าผู้ที่ตั้งวิทยุชุมชนจำนวนไม่น้อยเกิดมาจากแรงจูงใจจากระเบียบของกรมประชาสัมพันธ์เมื่อปลายปี พ.ศ. 2547 ซึ่งประเด็นต่างๆ เหล่านี้ควรต้องมีการตรวจสอบและหาผู้รับผิดชอบ เยียวยาให้กับประชาชนผู้เสียหาย

5 กันยายน 2548

- ประธานอนุกรรมการปฏิรูปสื่อ คณะกรรมการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ วุฒิสภา แลงกรณีย์ที่หน่วยงานรัฐที่ดำเนินการปิดวิทยุชุมชนว่า เป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบโดยลำพังของฝ่ายรัฐไม่ปฏิบัติตามเจตนารมณ์การปฏิรูปสื่อของรัฐธรรมนูญ ขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และจัดให้มีเวทีได้ส่วนสาธารณะกรณีวิทยุชุมชน เพื่อเปิดช่องทางการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม และสรุปเสนอเป็นแนวทางการดำเนินการต่อรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีและรัฐบาล โดยจะจัดเวทีในวันที่ 16 ก.ย. 2548

23 พฤศจิกายน 2548

- ศาลปกครองกลางมีคำพิพากษาให้เพิกถอนรายชื่อผู้สมัคร กสช. ตั้งแต่รอบ 14 คนและกรรมการสรรหา และให้ถือเสมือนว่าไม่เคยได้เสนอต่อวุฒิสภาเพื่อคัดเลือก

29 พฤศจิกายน 2548

- ครม.เห็นว่ามีเหตุผลในการแก้ไข พ.ร.บ.องค์การจัดสรรคลื่นความถี่ และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม มาตรา 80 เพื่อโอนอำนาจกสช.ให้กทช. ชั่วคราว แต่สภายจะปิดสมัยประชุม ดังนั้นจึงไม่มีทางเข้าสภาสมัยนี้ได้

- นายวิโรจน์ พูลสุข ประธานสภาวิทยุประชาชน พร้อมคณะ เข้ายื่นหนังสือต่อ น.พ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ ส.ว.อุบลราชธานี ประธานคณะกรรมการการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ วุฒิสภา คัดค้านการแก้ไขมาตรา 80 พ.ร.บ.องค์การจัดสรรคลื่นความถี่ เพราะการแก้ไขนี้สื่อให้เห็นเจตนาที่แอบแฝงซ่อนเร้น และต้องการล๊อคคลื่นให้แก่กลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและ พ.ร.บ.องค์การ

จัดสรรคลื่นความถี่ฯ จึงขอเรียกร้องให้ยุติแนวคิดนี้ พร้อมทั้งขอให้ตรวจสอบความบกพร่องในกระบวนการสรรหาฯ. เพื่อหาผู้รับผิดชอบ และเร่งหาทางออกในการสรรหาฯ. ด้วยความบริสุทธิ์โปร่งใส ไม่เข้าไปแทรกแซง

7 กุมภาพันธ์ 2549

- ศาลจังหวัดอ่างทองมีคำพิพากษาคดีวินิยยุชมนออ่างทองว่ามีและใช้เครื่องส่งและออกอากาศโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และสั่งลงโทษจำคุก 4 เดือน (รอลงอาญา) และปรับ 40,000 บาท

หมายเหตุ: มีการยื่นอุทธรณ์คดีในเดือนเม.ย. 49

9 กุมภาพันธ์ 2549

- คณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ (กกช.) ที่มีนายวิษณุ เครืองาม รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน ได้รับมอบหมายให้ทบทวนระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับวิทยุชุมชน ตลอดจนหาทางออกที่เหมาะสมต่อไป เบื้องต้นมีข้อเสนอที่เป็นไปได้ 2 แนวทางคือ 1.) ให้ผู้ประกอบการวิทยุชุมชนไปใช้คลื่นความถี่ของกปส. ที่มีอยู่ 52 ความถี่ แต่สามารถใช้ความถี่ซ้ำกันได้ 1,556 สถานี ซึ่งระหว่างการศึกษาพิจารณาให้รายใดใช้คลื่นความถี่หรือไม่ จะผ่อนผันให้ออกอากาศทางคลื่นเดิมไปก่อน 2.) ให้กปส.และส่วนราชการที่มีสถานีวิทยุและโทรทัศน์ของตัวเองพิจารณาจัดสรรเวลาให้ชุมชนไปจัดรายการบ้าง และว่ากทช.ได้แจ้งข้อมูลขณะนี้ มีวิทยุชุมชนทั้งสิ้น 2,110 สถานี ในจำนวนนี้มีวิทยุชุมชนที่มีคลื่นรบกวนคลื่นวิทยุและโทรทัศน์กระแสหลักจำนวน 274 สถานี และมีวิทยุชุมชนที่มีคลื่นรบกวนคลื่นวิทยุการบิน 238 สถานี

16 กุมภาพันธ์ 2549

- คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) ได้รับการร้องเรียนจากบริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ว่ามีคลื่นวิทยุกระจายเสียงเข้ารบกวนข่ายสื่อสารที่ใช้ควบคุมการจราจรทางอากาศ ในจังหวัดสระแก้ว ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อความปลอดภัยทางการบินได้ โดยขอให้ระงับส่งกระจายเสียง 4 แห่ง คือ สถานีวิทยุชุมชนตำบลวังสมบูรณ์ 101.75 สถานีวิทยุชุมชนสระขวัญ 106.25 สถานีวิทยุชุมชนวัฒนานคร 102.25 และ สถานีวิทยุชุมชนคนตาพระยา 102.75 ซึ่งลงนามโดยนายมนัส ทรงแสง รองเลขาธิการกทช. จึงได้มีคำสั่งระงับการส่งกระจายเสียงภายใน 30 วัน

- นายมนัส ทรงแสง รองเลขาธิการ ปฏิบัติการแทน เลขาธิการ คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) มีหนังสือถึงนายสมชาย ชุ่มรัตน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแจ้งไปยังสถานีวิทยุชุมชน 7 สถานี ให้ระงับการส่งกระจายเสียงเพราะรบกวนวิทยุการบิน โดยอ้างว่าได้รับการร้องเรียนจากบริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย ซึ่งล่าสุดทางจังหวัดแจ้งสถานีวิทยุดังกล่าวระงับการส่งกระจายเสียงแล้ว

มีนาคม - กันยายน 2549

- หน่วยงานในระดับพื้นที่ได้เชื่อมโยงคำสั่งของกปส. และกทช. ก่อนหน้านี้ เข้ากับคำพิพากษาศาลฎีกาวิทยุชุมชนอ่างทอง และมีการสั่งระงับและแจ้งว่าการออกอากาศวิทยุชุมชนเป็นการดำเนินการที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

6 มีนาคม 2549

- นายวรชัย อุดมชัย รองผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย เป็นประธานการประชุมคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิทยุกระจายเสียง และที่ประชุมมีมติรองรับการออกอากาศของวิทยุชุมชน 66 แห่ง เนื่องจากส่งกระจายเสียงรบกวนคลื่นความถี่วิทยุการบิน 9 แห่ง คลื่นความถี่รบกวนการรับชมโทรทัศน์ของประชาชน 14 แห่ง และมีโฆษณาเกินกว่า 6 นาที นอกจากนี้ ยังให้วิทยุชุมชนที่ได้ยื่นคำร้องขอขึ้นทะเบียนกับกรมประชาสัมพันธ์ไว้ ให้จัดส่งเอกสารที่แสดงว่าเป็นวิทยุชุมชนที่ดำเนินการโดยชุมชนเพื่อชุมชน มิใช่เป็นของนายทุน (www.bangkokbiznews.com)

10 มีนาคม 2549

- คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.) เครือข่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เครือข่ายวิทยุชุมชน แกลงข่าวเรื่อง “จรรยาบรรณและจุดยืนสื่อสารมวลชนต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง” โดยระบุว่าวิทยุชุมชนถูกรัฐบาลข่มขู่คุกคามสารพัดวิธี ทั้งส่งจดหมายที่มีลายเซ็นของผู้มีอำนาจบางคน และโทรศัพท์ข่มขู่ให้เลิกจัดรายการ ส่วนมากมาจากผู้ใหญ่ในกทข. และกรมประชาสัมพันธ์ ขณะนี้มีสถานีวิทยุชุมชนประมาณ 1,000 สถานีทั่วประเทศได้ถูกสั่งปิด หากรัฐบาลยังไม่หยุดการกระทำความผิดและไม่ยอมสั่งเปิดสถานีวิทยุทั้งหมดที่ถูกสั่งปิดไป สมาชิกเครือข่ายวิทยุชุมชนทั่วประเทศจะรวมตัวออกมาเคลื่อนไหวประท้วง รัฐบาลร่วมกับกลุ่มเครือข่ายพันธมิตรฯ ในวันที่ 14 มีนาคมนี้ นอกจากนี้ แกลงการณดังกล่าวยังเรียกร้องต่อรัฐบาลและ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ดำเนินการดังนี้ 1.) ต้องยุติการใช้สื่อของรัฐเพื่อโฆษณาชวนเชื่อตามแนวคิดของผู้นำรัฐบาล 2.) ต้องยุติการใช้สื่อของรัฐบาลเพื่อ

หาเสียงให้กับพรรคไทยรักไทย 3.) ต้องยุติการใช้สื่อของรัฐเพื่อบิดเบือนข้อมูลข่าวสารและสร้างช่องว่างแห่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในสังคม (www.tv4kids.org)

พฤษภาคม - สิงหาคม 2549

- กปส.จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นการดำเนินการวิทยุชุมชนทั่วประเทศ ซึ่งมีการตั้งข้อสังเกตว่าทำไมจึงมีการจัดเวทีในช่วงก่อนเลือกตั้ง และในหลายเวทีมีการชู่ว่าจะจับกุม (เป็นผลมาจากคำพิพากษาคดีวิทยุชุมชนอ่างทอง) โน้มน้าวให้เลือกข้าง และมีการเตรียมการจัดงานเลี้ยงหลังเลิกเวทีอีกด้วย (www.radio.thaihealth.net/modules.php)

10 สิงหาคม 2549

- ตัวแทนเครือข่ายวิทยุชุมชนภาคเหนือ 17 จังหวัดร่วมกับเครือข่ายสื่อภาคประชาชนภาคเหนือ ได้ยื่นจดหมายเปิดผนึกถึงนายสุรนันทน์ เวชชาชีวะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อขอเสนอกติกาแม่บทวิทยุชุมชน และแนวทางการแก้ไขปัญหาวิทยุชุมชนในขณะยังไม่มีคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.)

19 กันยายน 2549

- คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ทำการรัฐประหาร และ “ฉีกทิ้ง” รัฐธรรมนูญ 2540

20 กันยายน 2549

- คปค.มีคำสั่งระงับการออกอากาศวิทยุชุมชนภาคเหนือทั้ง

หมดและภาคอีสานบางส่วน โดยอ้างเหตุว่าวิทยุชุมชนเกิดขึ้นจากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ 2540 ดังนั้น เมื่อรัฐธรรมนูญ 2540 ถูกยกเลิกไปแล้ว วิทยุชุมชนก็ต้องถูกยกเลิกไปโดยปริยาย

23 กันยายน 2549

- สมาพันธ์วิทยุชุมชนภาคเหนือตอนบน ยื่นอุทธรณ์ต่อกองอำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย มณฑลทหารบกที่ 33 เพื่อขอเปิดดำเนินการต่อไป โดยสัญญาว่าจะไม่กระทำการในลักษณะที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกองทัพ และจะระบุรายชื่อวิทยุชุมชนที่ต่อแย้ง ไม่ยอมปิด เสนอต่อทหารให้จัดการต่อไป (www.thaimisc.com)

25 กันยายน 2549

- กลุ่มผู้ประกอบการวิทยุชุมชน 2 องค์กร คือ สมาธิวิทยุประชาชน และสมาคมวิทยุกระจายเสียงและวิทยุชุมชน เข้าขอยื่นหนังสือกับหัวหน้าคปค. เพื่อขอรับทราบนโยบายและการสนับสนุนการดำเนินการวิทยุชุมชน ให้เปิดบริการวิทยุชุมชนตามปกติ โดยคปค. อาจจะมีการประกาศรับรองเพื่อขอให้ดำเนินการต่อไปได้

30 กันยายน 2549

- คปค.ออกข้อตกลงและสั่งการ สถานีวิทยุชุมชน 17 จังหวัดภาคเหนือจำนวน 16 ชื่อ เช่น ให้สถานีวิทยุชุมชน ถวายทอดสัญญาณเสียงคำสั่ง แดงการณของคปค. ทุกครั้งที่มีการประกาศ งดเปิดสายหน้าไมค์ และให้สถานีวิทยุที่ยังไม่ได้ลงทะเบียนหรือส่งข้อมูลกับสำนักประชาสัมพันธ์เขตให้ดำเนินการโดยเร็ว ฯลฯ

ตุลาคม 2549

- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.) มีหนังสือให้ตรวจสอบและดำเนินการกับวิทยุชุมชนที่นำความถี่ของสตช. ไปใช้อย่างเคร่งครัด หากฝ่าฝืน ให้ดำเนินการตามกฎหมาย, สตช. ได้อนุญาตให้บริษัทเอกชนได้สัมปทานและผลิตรายการผ่านเครือข่ายวิทยุสถานีตำรวจ มีสัญญาสัมปทาน 15 ปี ซึ่งเป็นการประกอบกิจการเพิ่มเติม อันเป็นการขัดต่อบทบัญญัติมาตรา 80 ของ พ.ร.บ. องค์การจัดสรรคลื่นความถี่ พ.ศ. 2543 เหตุที่ สตช. กระทำการดังกล่าว เนื่องจากไม่มีมาตรา 40 อันเป็นหลักประกันในการดึงคลื่นความถี่กลับมาจัดสรร

- กองทัพอากาศที่ 3 ประกาศอนุญาตให้วิทยุชุมชนในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือจำนวนเกือบ 600 แห่งออกอากาศได้ตั้งแต่วันที่ 2 ตุลาคม 2549 เป็นต้นไป โดยต้องปฏิบัติตามสัปดาห์นี้ให้ไว้อย่างเคร่งครัด ต้องมีกำลังส่ง 30 วัตต์ 30 เมตร เท่านั้น และช่วยกันตรวจสอบด้วยว่าเมื่ออนุญาตให้ส่งกระจายเสียงแล้ว ลดกำลังส่งลงหรือไม่ หากยังไม่ลดกำลังส่งลงมาอยู่ที่ 30 วัตต์ 30 เมตร เมื่อตรวจสอบแล้วผิดจริง ต้องปิดถาวร

2 ตุลาคม 2549

- คปค.วางกรอบการกระจายเสียงวิทยุชุมชนทั่วประเทศ ออกอากาศข่าวทหารวันละ 3 เวลา เน้นผลิตรายการที่เสริมสร้างความปรองดองของคนในชาติ และผู้ประกาศต้องสอบผ่านไปผู้ประกาศอย่างน้อยสถานีละ 1 คน

- สภาการวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (สวชพ.) ได้เชิญสมาชิกผู้ประกอบการ นักจัดรายการวิทยุชุมชนทั่วประเทศ เข้าร่วมประชุมกับคณะทำงานประสานการดำเนินงานตามนโยบายของ คปค. ที่สโมสรกองทัพบก สีเสนาเทเวศร์

5 ตุลาคม 2549

- กทช.ร่วมกับตำรวจนครราชสีมา บุกจับสถานีวิทยุชุมชน 2 แห่ง อ้างส่งคลื่นรบกวนคลื่นวิทยุการบิน พร้อมยึดเสาอากาศ - เครื่องส่งกระจายเสียงและสั่งปิดสถานีอย่างไม่มีกำหนด

21 ตุลาคม 2549

- คปส.ได้ออกแถลงการณ์ว่าไม่เห็นด้วยกับการกระทำที่ปิดหู ปิดตา ปิดปากประชาชนของคปค. และจะจัดเวทีเคลื่อนไหว และให้กำลังใจวิทยุชุมชนในการแสดงจุดยืนต่อไป

มกราคม 2550

- รัฐมนตรีประจำสำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ จัดเวทีระดับภาคในภาคเหนือและภาคอีสาน ขอความร่วมมือวิทยุชุมชนทุกแห่งถ่ายทอดข่าวและรายการจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และไม่กระทำการที่ขัดต่อคำประกาศคปค.ฉบับที่ 10 เพื่อฟื้นฟูความสามัคคีของคนในชาติ และนำความสงบสุขกลับคืนสู่ประเทศ และกล่าวว่าไม่มีเจตนากรณีแทรกแซง แต่อยากขอความร่วมมือให้นำเสนอข่าวอย่างมีคุณภาพและเหมาะสม

- รองแม่ทัพภาคที่ 2 (ภาคอีสาน) ได้ลงพื้นที่ในระดับจังหวัดช่วง ม.ค. - ก.พ. เพื่อทำความเข้าใจและขอความร่วมมือจากวิทยุชุมชนให้นำเสนอข่าวอย่างเป็นกลาง ให้ถ่ายทอดข่าวและรายการจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และย้ำให้ไม่กระทำการที่ขัดต่อคำประกาศคปค. ฉบับที่ 10 เพื่อฟื้นฟูความสามัคคีของคนในชาติ และนำความสงบสุขกลับคืนสู่ประเทศ

กุมภาพันธ์ 2550

- รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานวิทย์ชุมชน ดังนี้

- 1) เตรียมการตั้งคณะกรรมการศึกษาสถานภาพสถานีวิทย์ชุมชน และเคเบิลทีวี โดยจะเร่งทำงานให้แล้วเสร็จใน 30 วัน
- 2) ตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนแม่บท
- 3) ตั้งคณะกรรมการแก้ไขร่างพ.ร.บ.ประกอบกิจการวิทยุโทรทัศน์ ในประเด็นเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น วิทย์ชุมชน เคเบิลทีวี สถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม และเทคโนโลยี 3 จี โดยมีนายสมยศ เชื้อไทย เป็นประธาน และจะใช้เวลาดำเนินการประมาณ 4 เดือน

12 กุมภาพันธ์ 2550

- คปส.ได้รวบรวมข้อเสนอให้มีการระบุสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยการระบุหลักการว่าด้วยกฎหมายแห่งสิทธิเสรีภาพ (Bill of Rights) ในรัฐธรรมนูญ โดยระบุว่ามาตราต่างๆ ต้องครอบคลุมในด้านสิทธิเสรีภาพในการพูด สิทธิเสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพสื่อมวลชน โดยรัฐต้องทำการปฏิรูปสื่อให้มีความเป็นอิสระและมีสิทธิเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ให้มีการแบ่งประเภทของสื่อเป็น สื่อบริการสาธารณะ สื่อธุรกิจ และสื่อภาคประชาชน

24 - 25 กุมภาพันธ์ 2550

- สมาพันธ์วิทย์ชุมชนคนอีสานได้จัดเวทีระดมความคิดเห็นเรื่อง การดำเนินการของวิทย์ชุมชนในระหว่างที่ยังไม่มีรัฐธรรมนูญ องค์การอิสระ และกลไกอื่นๆ โดยได้รับการสนับสนุนการจัดเวทีครั้งนี้จากเครือข่ายสื่อภาคประชาชนภาคอีสาน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน)

และมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม มีตัวแทนวิทยุชุมชนเขตอีสานเข้าร่วมกว่า 30 คน จาก 12 จังหวัด

17 พฤษภาคม 2550

- พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก และประธานคณะกรรมการความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) กล่าวว่า ยังไม่ทราบรายละเอียดกรณี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ให้สัมภาษณ์ผ่านทางสถานีวิทยุชุมชน คลื่น 87.75 MHz อย่างไรก็ตาม เขากล่าวว่าขณะนี้ได้สั่งการให้คมช.และกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ไปดำเนินการตรวจสอบแล้ว แต่ทั้งนี้ รัฐบาลจะเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะดำเนินการอย่างไรกับสถานีวิทยุชุมชนคลื่นดังกล่าว

18 พฤษภาคม 2550

- พล.ต.ต.อำนาจ นิ่มมะโน ผบก.น. 2 พร้อมด้วย พ.ต.อ.ปิยะพงษ์ ผลวานิชย์ ผกก.สน.บางซื่อ นำกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจพร้อมกับเจ้าหน้าที่กรมประชาสัมพันธ์จำนวนหนึ่ง นำหมายศาลอาญาเลขที่ 198 /2550 ลงวันที่ 18 พ.ค.50 เข้าตรวจค้นสถานีวิทยุชุมชนคนรักแท็กซี่ คลื่น 92.75 MHz เลขที่ 549/6 ภายในซอยวิภาวดีรังสิต 3 แยก 13 แขวงจอมพล เขตจตุจักร กทม. ซึ่งมีนายชินวัฒน์ หาบุญพาด นายกสมาคมพิทักษ์สิทธิประโยชน์ผู้ขับรถแท็กซี่เป็นเจ้าของบ้านและเป็นผู้ดำเนินรายการ และนายพันศักดิ์ ซาบุ ผู้อำนวยการสถานี ในเบื้องต้นเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมตัวนายชินวัฒน์ และนายพันศักดิ์ ไป สน.บางซื่อ ก่อนแจ้งข้อหาประกอบการโดยไม่มีใบอนุญาตตามพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ.2498, พล.ต.ต.อำนาจ ยังกล่าวอีกว่า ได้สั่งการให้สถานีตำรวจในพื้นที่กองบังคับการตำรวจนครบาล 2 ออกตรวจตราสถานี

วิทยุชุมชนว่ามีการขออนุญาตจากกปส.อย่างถูกต้องหรือไม่

22 พฤษภาคม 2550

- นายสุขุม วงประสิทธิ เลขานุการสภาการวิทยุและโทรทัศน์แห่งชาติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สวชพ.) เดินทางมายื่นหนังสือต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อเสนอแนวทางแก้ปัญหาวิทยุชุมชน โดยนายสุขุมกล่าวว่า ปัญหาวิทยุชุมชนที่เกิดขึ้นเป็นความผิดพลาดของมติคณะรัฐมนตรี (ครม.) เมื่อปี 2547 สมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่ไม่มีการวางกรอบและแผนงานรองรับวิทยุชุมชน ประกอบกับคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) ยังมืองค์ประกอบไม่สมบูรณ์ ทำให้วิทยุชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย วันนี้คนทำรายการวิทยุชุมชนไม่ใช่คนผิด จึงขอเสนอให้รัฐบาลเสนอกฎหมายนิรโทษกรรมแก่สถานีวิทยุชุมชนทุกแห่งต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) โดยเร็วที่สุด เพราะปัจจุบันมีสถานีวิทยุชุมชนทั่วประเทศ 6,000 แห่ง มีนักจัดรายการไม่น้อยกว่า 60,000 คน เพื่อให้สถานีวิทยุชุมชนดำเนินการอย่างถูกต้อง ไม่ใช่รับใช้นักการเมืองเหมือนทุกวันนี้

23 พฤษภาคม 2550

- เครือข่ายปฏิรูปสื่อภาคประชาชนแถลงไม่เห็นด้วยกับการยุบรวม กสช. และ กทช. เพราะขาดการคำนวนอำนาจในการดำเนินการ อีกทั้งการประกอบการแต่ละกิจการก็มีลักษณะเฉพาะ นอกจากนี้ยังเรียกร้องให้ตั้งคณะกรรมการสื่อภาคประชาชนชั่วคราว ทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่และกำกับดูแลการประกอบกิจการสื่อของภาคประชาชน และให้ระงับการจับกุมดำเนินคดีตาม พ.ร.บ. วิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498

29 พฤษภาคม 2550

- นางธราทิพย์ ทองงามขำ หัวหน้าประชาสัมพันธ์จังหวัดพิษณุโลก พร้อมด้วย พ.อ.ณรงค์ศักดิ์ สาสังข์ ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงกองทัพอากาศที่ 3 และเจ้าหน้าที่ตำรวจ สภ.อ.เมืองพิษณุโลก เข้าตรวจสอบสถานีวิทยุชุมชนที่ศูนย์กัลยาณมิตร เลขที่ 34/3 ถนนบรมไตรโลกนาถ อ.เมือง จ.พิษณุโลก เนื่องจากได้รับการร้องเรียนว่าออกอากาศรบกวนคลื่นสัญญาณโทรทัศน์ช่อง 7 ซึ่งนาย ดนัย ติวานนท์ ผู้ดูแลสถานี ระบุว่า เพิ่งทดลองออกอากาศได้ 1 เดือน โดยรับสัญญาณมาจากวัดธรรมกาย เจ้าหน้าที่จึงมีคำสั่งให้ระงับออกอากาศ พร้อมให้ดำเนินการให้ถูกต้องตามระเบียบ

12 มิถุนายน 2550

- ตัวแทนสมาคมวิชาชีพสื่อวิทยุโทรทัศน์ เครือข่ายนักวิชาการ และภาคประชาชน 21 องค์กร เข้ายื่นหนังสือต่อประธานสภาว่่างรัฐธรรมนูญ ผ่าน ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง สมาชิกสภาว่่างรัฐธรรมนูญ เพื่อขอแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญปี 2550 ในมาตรา 47 ด้านการกำหนดให้มีเพียงองค์กรเดียวเพื่อกำกับดูแลการจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุโทรทัศน์และโทรคมนาคม เพราะเห็นว่ากิจการดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน และไม่เชื่อมั่นว่าจะป้องกันการผูกขาดอำนาจได้

29 มิถุนายน 2550

- ตัวแทนเครือข่ายสนับสนุนการปฏิรูปสื่อไทย ซึ่งประกอบด้วย ภาควิชาการ ภาควิชาชีพ องค์กรเอกชน และภาคประชาชน จำนวน 26 องค์กร ได้เดินทางเข้าพบ น.ต.ประสงค์ สุ่นสิริ ประธานคณะกรรมการการยก ร่างรัฐธรรมนูญ และ นายธนนิติ เศรษฐบุตร ประธานสภาว่่างรัฐธรรมนูญ

(ส.ส.ร.) ที่รัฐสภาเพื่อคัดค้านการยุบรวม กสช.และ กทช. พร้อมกับขอให้ทบทวนมาตรา 47 ในร่างรัฐธรรมนูญ ปี 50 และยืนยันเจตนารมณ์ของประชาชนในการปฏิรูปสื่อ ตามมาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

10 กรกฎาคม 2550

- คณะรัฐมนตรีรับหลักการ ร่างพ.ร.บ.ประกอบกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ ที่เสนอโดยรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา จากนั้นจึงส่งให้ สนช. พิจารณา

สาระสำคัญคือ ยกเลิกพ.ร.บ.วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ 2498, 2502, 2521, 2530 โดยระบุหลักเกณฑ์การประกอบกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ นอกจากนี้ในร่าง พ.ร.บ. ฉบับดังกล่าวยังมีการแต่งตั้งคณะกรรมการชั่วคราวมากำกับดูแลกิจการวิทยุกระจายเสียง ชุมชน และการประกอบกิจการที่ไม่ใช่คลื่นความถี่ (กวช.) ที่ประกอบด้วยตัวแทนที่ล้วนมาจากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ และผู้ทรงคุณวุฒิอีก 5 คน

31 กรกฎาคม 2550

- เครือข่ายสื่อภาคประชาชนภาคเหนือ, คปส., มอส., และองค์กรสื่อภาคประชาชน ออกแถลงการณ์ไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ 2550 เพราะกระบวนการยกร่างไม่มีความเป็นประชาธิปไตย และมีความโน้มเอียงให้อำนาจแก่ระบบราชการมากเกินไป นอกจากนี้ยังเรียกร้องให้สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ยุติการพิจารณาและยกเลิก พ.ร.บ. 8

ฉบับ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชน เพราะเป็นปฏิบัตืต่อการปฏิรูปสื่อ

15 สิงหาคม 2550

- ตำรวจภาค 4 ร่วมเจ้าหน้าที่ กทช. ตรวจค้นคลื่นวิทยุชุมชน เอฟเอ็ม 92.50 MHz และคลื่นเอฟเอ็ม 106.0 MHz จังหวัดอุดรธานี เพราะถ่ายทอดสัญญาณผ่านระบบดาวเทียมจากสถานีแม่ในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล มาออกอากาศควบ 2 คลื่น ครอบคลุมวิทยุคลื่นกระแสหลัก และระบบการรับสัญญาณโทรทัศน์ ของประชาชนใกล้เคียง, จนท.ได้สั่งให้ปิดการกระจายเสียง และตรวจยึดของกลาง 33 รายการ เพื่อดำเนินคดีในข้อหา “มีใช้ซึ่งเครื่องวิทยุคมนาคม ตั้งสถานีวิทยุคมนาคม โดยไม่ได้ใบอนุญาต จากเจ้าหน้าที่ผู้ออกใบอนุญาต”

19 สิงหาคม 2550

- ประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ร้อยละ 56.69 และไม่รับร่างร้อยละ 41.31

19 กันยายน 2550

- สนช. พิจารณาร่าง พ.ร.บ. องค์การจัดสรรคลื่นความถี่ เพื่อเร่งรัดการแต่งตั้ง กสทช.

14 พฤศจิกายน 2550

- สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) รับหลักการร่างพ.ร.บ.ประกอบกิจการกระจายเสียงฯ, นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธาน สนช. แนะนำ กมธ. พิจารณาเรื่องการออก-ต่อไปใบอนุญาตให้รอบคอบ

- ตัวแทนเครือข่ายวิทยุชุมชนภาคเหนือและเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อการปฏิรูปสื่อ จำนวน 15 คน เข้ายื่นหนังสือ “ยับยั้งการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ... ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ” ต่อ ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และนางอรินณพงศ์ สุตรสุคนธ์ เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ณ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

21 ธันวาคม 2550

- สนช. พิจารณา พ.ร.บ.ประกอบกิจการกระจายเสียงฯ วาระ 2 และ 3

4 มีนาคม 2551

- พ.ร.บ.การประกอบกิจการกระจายเสียงและการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

¹ที่มา:

- 1) คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.) มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม
- 2) มธุรส ศิริสถิตย์กุล, วิทยุชุมชน : การเมืองภาคประชาชนกับการแย่งชิงพื้นที่สื่อสาธารณะ, กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ (2548).
- 3) อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, สื่อมวลชนในยุคปฏิรูป, กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ (2545).

ภาคผนวก ง

เอกสารของรัฐที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชน

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ ศปชส.ทบ.๓

(ดูรายการ ๐๕๕-๒๕๓๓๑๕)

ที่ กท ๐๕๘๓ / ศปชส.๐๕

วันที่ ๑ พ.ค. ๔๕

เรื่อง ขอออกเลขาธิการรับออกอากาศวิทยุชุมชน ภาคเหนือ

เรียน มทบ.๓ / ผอ.รศ.ทบ.๓

สิ่งที่ส่งมาด้วย ข้อตกลงและสั่งการดำเนินการวิทยุฯ จำนวน 1 ฉบับ

อ้างอิง วิทยุ ที่ กท ๐๔๘๓/๑๖๖๕ ลงวันที่ ๒๐ ก.ย.๔๕ เรื่องการรับการ
ออกอากาศวิทยุชุมชนทุกสถานีชั่วคราว

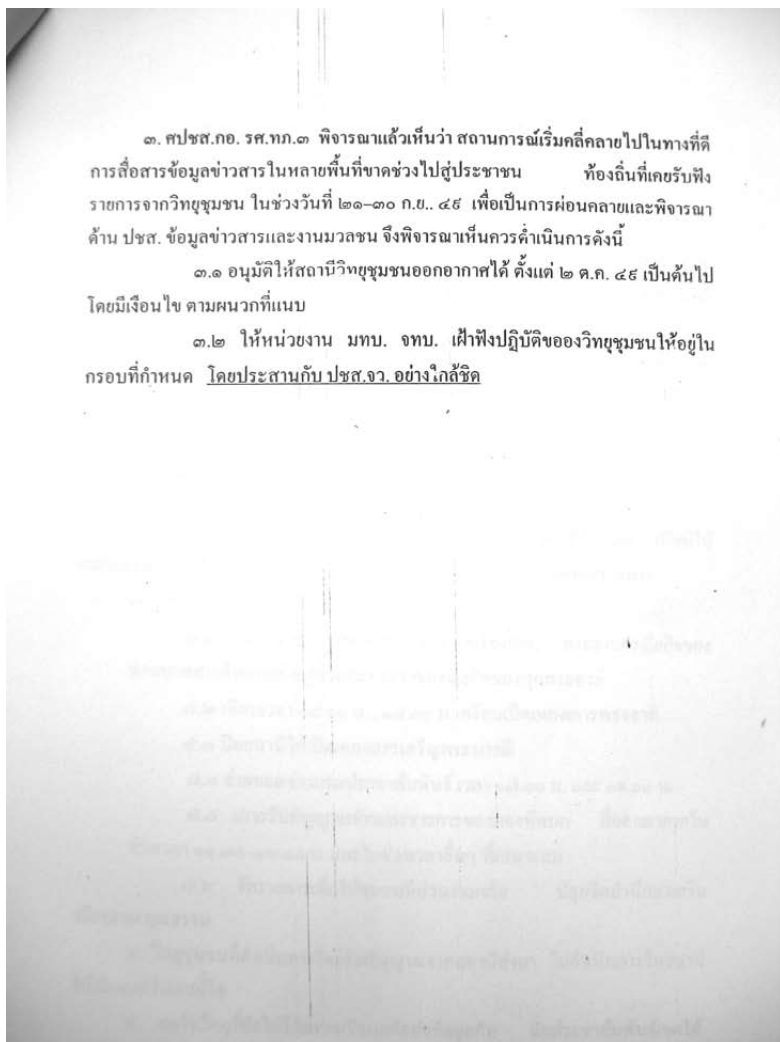
๑. ตามที่ มทบ.๓/ผอ.รศ. ให้ ผวจ. ทั้ง ๑๖ จว.ภาคเหนือ สั่งการให้ สถานีวิทยุ
ชุมชน รับการออกอากาศชั่วคราว เมื่อ ๒๐ ก.ย. ๔๕ เป็นต้นมาและได้เชิญผู้ที่เกี่ยวข้อง
คือ ปชส.จว.และผู้แทนวิทยุชุมชน ฟังคำชี้แจง รวมทั้งพิจารณาแนวทางการดำเนินการ
ของวิทยุชุมชนหากได้รับการยกเลิกการรับออกอากาศแล้ว

๒. ผลการประชุมชี้แจงครั้งแรก เมื่อ ๒๖ ก.ย. ๔๕ สถานีวิทยุชุมชน ให้ความ
ร่วมมือด้วยดี ขอมรับการออกอากาศทุกสถานี ในการประชุมครั้งที่ ๒ เพื่อพิจารณาการ
ปฏิบัติของวิทยุชุมชนหากได้รับการอนุมัติให้เปิดออกอากาศได้ สรุปดังนี้

๒.๑ สถานีวิทยุชุมชนยินดี ให้ความร่วมมือกับทางกองทัพ, กรม
ประชาสัมพันธ์ด้วยดี โดยปฏิบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งในด้านเทคนิค,การจัดรายการ

๒.๒ ทุกสถานียินดีปฏิบัติตามเงื่อนไขขอความร่วมมือ รายละเอียดตาม
หมวดที่แนบ

๒.๓ สถานีวิทยุชุมชน จะนำข่าวสารชุมชน ราชการเผยแพร่ให้มากขึ้น และ
จะขอรับส่งสัญญาณเสียงออกอากาศของสถานีวิทยุ กองทัพบกกองทัพภาคในช่วง
กลางวัน

๓. สปส.กอ. รศ.ทก.๓ พิจารณาแล้วเห็นว่า สถานการณ์เริ่มคลี่คลายไปในทางที่ดี การสื่อสารข้อมูลข่าวสารในหลายพื้นที่ขาดช่วงไปสู่ประชาชน ท้องถิ่นที่เคยรับฟังรายการจากวิทยุชุมชน ในช่วงวันที่ ๒๑-๓๐ ก.ย. ๕๕ เพื่อเป็นการผ่อนคลายและพิจารณา ด้าน สปส. ข้อมูลข่าวสารและงานมวลชน จึงพิจารณาเห็นควรดำเนินการดังนี้

๓.๑ อนุมัติให้สถานีวิทยุชุมชนออกอากาศได้ ตั้งแต่ ๒ ต.ค. ๕๕ เป็นต้นไป โดยมีเงื่อนไข ตามผนวกที่แนบ

๓.๒ ให้หน่วยงาน มทบ. จทบ. เฝ้าฟังปฏิบัติของวิทยุชุมชนให้อยู่ในกรอบที่กำหนด โดยประสานกับ สปส.จว. อย่างใกล้ชิด

ข้อตกลงและสั่งการ สถาบันวิทยุชุมชน ๑๗ จังหวัด

เมื่อ ๓๐ ก.ย. ๔๕

๑. ให้สถานีวิทยุชุมชน ถ่ายทอดสัญญาณเสียง คำสั่ง แดงการณ ของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทุกครั้งที่มีการประกาศ

๒. ให้เสนอข่าวตามข้อเท็จจริงในเชิงสร้างสรรค์ สร้างความรักความสามัคคีในชาติ

๓. ไม่วิพากษ์วิจารณ์ อารมณ์ เสอข่าวการเมืองที่ทำให้เกิดความแตกแยกในทุกกรณี

๔. งดเปิดสายหน้าไมค์

๕. งดรับ-ส่ง SME

๖. ให้ปรับกำลังส่งออกอากาศ, เสาอากาศ ให้อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อมิให้กระทบรบกวนคลื่นสัญญาณวิทยุ, โทรศัพท์, ระบบสัญญาณอื่นๆ ของทางราชการ

๗. ปรับปรุงผังรายการ โดยให้มีรูปแบบดังนี้

๗.๑ เผยแพร่พระราชดำรัส, พระราชโองการ, พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระราชกรณียกิจของทุกพระองค์

๗.๒ เทียบเวลา ๐๘.๐๐ น. , ๑๘.๐๐ น. พร้อมเปิดเพลงเคารพธงชาติ

๗.๓ ปิดสถานีให้เปิดเพลงสรรเสริญพระบารมี

๗.๔ ถ่ายทอดข่าวกรมประชาสัมพันธ์ เวลา ๐๙.๐๐ น. และ ๑๕.๐๐ น.

๗.๕ เกาะรับสัญญาณข่าวและรายการของกองทัพบก ที่ออกอากาศในช่วงเวลา ๑๑.๓๐-๑๓.๐๐ น. และในช่วงเวลาอื่นๆ ที่เหมาะสม

๗.๖ จัดรายการเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมจริง ปฏิบัติตามกติกาส่งเสริมจริยธรรม คุณธรรม

๘. วิทยุชุมชนที่ดำเนินการโดยรับสัญญาณจากสถานีส่งมา ไม่ดำเนินการในสถานีให้ปิดจนกว่าจะแก้ไข

๙. สถานีวิทยุที่ยังไม่ได้ลงทะเบียนหรือส่งข้อมูลกับ นักประชาสัมพันธ์เขตให้ดำเนินการโดยเร็ว

มิถุนายน 5

ด่วนมาก

วิทยุในราชการทหาร

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
เลขที่ 1001
วันที่ 15 มิ.ย. 2546
เวลา 09.00

จาก ศูนย์ประชาสัมพันธ์ กองอำนาจการรักษาความสงบเรียบร้อยในเขตพื้นที่

กองทัพบกที่ ๑

ถึง ผู้รับปฏิบัติ ประชาสัมพันธ์จังหวัดเชียงราย, เชียงใหม่, แม่ฮ่องสอน, พะเยา,แพร่, ลำปาง,
ลำพูน, น่าน, อุตรดิตถ์, พิจิตร, พิษณุโลก, สุโขทัย, เพชรบูรณ์, กำแพงเพชร, ตาก, นครสวรรค์
เพชรบูรณ์, อุทัยธานี

ที่ กท. ๐๔๔๓/สปส. ๑๖

วันที่ 15 มิ.ย. ๒๕๔๖

กองอำนาจการรักษาความสงบเรียบร้อยในเขตพื้นที่กองทัพบกที่ ๑ ขอเชิญท่านและผู้แทนวิทยุ
ชุมชนในพื้นที่ ร่วมประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน เพื่อพิจารณาการดำเนินการวิทยุชุมชน ในวันอังคารที่ ๒๖
กันยายน ๒๕๔๖ เวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ณ หอประชุมจังหวัดพิษณุโลก

ผู้เขียนข่าว หน่วย ศูนย์ประชาสัมพันธ์ฯ รับรองว่าเป็นแจ้งทางราชการ
พันเอก วิ. วิ โทร ๐-๕๕๒๔-๓๓๐๖ พันเอก วิ. วิ
(บรรยงค์ สิริสุนทร) (บรรยงค์ สิริสุนทร)

หัวหน้าศูนย์ประชาสัมพันธ์ กองอำนาจการ หัวหน้าศูนย์ประชาสัมพันธ์ กองอำนาจการ
รักษาความสงบเรียบร้อยในเขตพื้นที่กองทัพบกที่ ๑ รักษาความสงบเรียบร้อยในเขตพื้นที่กองทัพบกที่ ๑

15 มิ.ย. 2546
- พันเอก วิ.
- พลเอก อดุลย์เดชวิกรมฯ
Wm M
ero.saw.
Lone ty

ทงม
- พลเอก อดุลย์เดชวิกรมฯ
- พลเอก อดุลย์เดชวิกรมฯ
พลเอก วิ.
ร. พล.ท.
๒๕ มิ.ย. ๒๕๔๖
เลขที่เอกสาร ร.ท. ๔๙๗๕๐-18
วันที่รับ ๒๖ มิ.ย. ๒๕๔๖
ลงชื่อ พันเอก วิ. วิ

ดังนั้น คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง
เป็นประมุข จึงขอความร่วมมือให้กรมประชาสัมพันธ์ ในฐานะหน่วยงานหลักในขบวนการ
ดำเนินกิจกรรมวิฤตกรรมชายตื้นเขินด้วยวิธีใหม่ ที่อาศัยการกระจายอำนาจสู่ชุมชนและวิเทศ
โทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๒๕ สังกัดกรมวิเทศนการที่ประเทศที่ไปปฏิบัติภารกิจของคณะปฏิรูปการ
ปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๑๑ และตาม
กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

จึงเรียนมาเพื่อคำเนิกรต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

အထွေထွေ အချက်အလက်

(ឱស្សន ភិក្ខុវិទូ)

เลขาธิการคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ยังมีพระสงฆ์ภิกษุณีอยู่ระบับประมาณ

ส่วนปฏิบัติการ สำนักเลขาธิการคณะปฏิรูปการปกครอง

ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1995.02 - 02.02 - 04.02

1953-54-55-56

ที่ ทธ ๓๓๐๐/๕๕๙๙

๑๙๖๕
๒๙ ส.ค. ๒๕๔๘
๒๕-๖

เลขที่ ๑๐๔๐๖๖

วันที่ ๒๕ ส.ค. ๒๕๔๘

สถานที่ กรุงเทพมหานคร

กิจการ โทรคมนาคมแห่งชาติ

ถนนพหลโยธิน กทม. ๑๐๔๐๐

๒๖ ธันวาคม ๒๕๔๘

กระทรวงมหาดไทย

กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวง

วันที่ ๒๕ ส.ค. ๒๕๔๘

เลขรับ ๖๐๖๔๐

เวลา

เรื่อง ขอให้รับการจัดตั้งและดำเนินการสถานีวิทยุชุมชน โดยมีขอบด้วยกฎ

เรียน ปลัดกระทรวงมหาดไทย

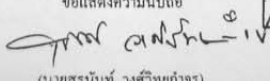
ด้วยปรากฏว่าในปัจจุบันนี้ได้มีการจัดตั้งและดำเนินการส่งวิทยุกระจายเสียงของสถานีวิทยุชุมชนเป็นจำนวนมาก ทั้งเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และส่วนภูมิภาค ซึ่งการส่งวิทยุกระจายเสียงของสถานีวิทยุชุมชนดังกล่าว ได้มีการกำหนดความถี่ขึ้นเอง จัดหาเครื่องส่งวิทยุกระจายเสียงที่ทำขึ้นเองโดยไม่ได้ผ่านการตรวจสอบมาตรฐานเครื่องวิทยุคมนาคม ทำให้มีการแพร่กระจายคลื่นแปลกปลอมจนก่อให้เกิดการรบกวนต่อข่ายสื่อสารในกิจการเคลื่อนที่ทางการบินและกิจการวิทยุนำทางทางการบิน ข่ายสื่อสารสำคัญของทางราชการ ตลอดจนข่ายวิทยุคมนาคมอื่น ๆ อย่างรุนแรง ซึ่งเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยในการควบคุมการบิน และเป็นปัญหาและอุปสรรคในการติดต่อสื่อสารอย่างยิ่ง

สำนักงานคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ขอเรียนว่าดำเนินการของสถานีวิทยุชุมชนในลักษณะดังกล่าวข้างต้นเป็นการดำเนินการโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งตามพระราชบัญญัติวิทยุคมนาคม พ.ศ. ๒๔๙๘ และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดว่าการดำเนินการส่งวิทยุกระจายเสียงของสถานีวิทยุชุมชนจะต้องได้รับอนุญาตให้ใช้ความถี่วิทยุ และต้องได้รับใบอนุญาตให้มี ใช้อุปกรณ์วิทยุคมนาคมและตั้งสถานีวิทยุคมนาคม หากผู้ใดฝ่าฝืนสำนักงานคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ จะดำเนินการกับผู้กระทำความผิดอย่างเคร่งครัด

ดังนั้น จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านให้แจ้งหน่วยงานในสังกัดทราบด้วยว่า หากมีการจัดตั้งและดำเนินการสถานีวิทยุชุมชนดังกล่าวอยู่ ขอให้ระงับโดยทันทีและไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องหรือสนับสนุนการดำเนินการของสถานีวิทยุชุมชนไม่ว่ากรณีใด ๆ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

 (นายสุรนนท์ วงศ์วิทยากิจ)

เลขาธิการคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

งานนโยบายและแผน

เลขที่รับ ๐๐๑

วันที่ ๒๕.๘.๒๕๔๘

เวลา

สำนักกำกับดูแลกิจการโทรคมนาคม

โทร. ๐-๒๒๗๒๑๖๕๑ ถึง ๑๖๕๕

โทรสาร ๐-๒๒๗๒ ๒๕๕๑๐

พระราชบัญญัติ

การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

พ.ศ. ๒๕๕๑

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๑

เป็นปีที่ ๖๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๕ ประกอบกับมาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๑ มาตรา ๔๓ มาตรา ๔๕ มาตรา ๔๖ และมาตรา ๔๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๔๘๘

(๒) พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๒

(๓) พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๑

(๔) พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๓๐

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“กิจการกระจายเสียง” หมายความว่า กิจการกระจายเสียงตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม

“กิจการโทรทัศน์” หมายความว่า กิจการโทรทัศน์ตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม

“กิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่ใช้คลื่นความถี่” หมายความว่า กิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ซึ่งต้องขอรับการจัดสรรคลื่นความถี่ตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม

“กิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่ไม่ใช้คลื่นความถี่” หมายความว่า กิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ซึ่งไม่ต้องขอรับการจัดสรรคลื่นความถี่ตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม

“โครงข่าย” หมายความว่า ระบบการเชื่อมโยงของกลุ่มเครื่องส่งหรือถ่ายทอดสัญญาณเสียงหรือภาพที่ผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ใช้ในการส่งข่าวสารสาธารณะหรือรายการจากสถานีไปยังเครื่องรับ ไม่ว่าจะโดยสื่อตัวนำที่เป็นสาย คลื่นความถี่ แสง คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า หรือสื่อตัวนำอื่นใด

“เจ้าของโครงข่าย” หมายความว่า บุคคลที่มีโครงข่ายเป็นของตนเองหรือผู้มีสิทธิในการดำเนินการโครงข่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์หรือไม่ก็ตาม

“สถานี” หมายความว่า สถานีที่ใช้สำหรับทำการส่งข่าวสารสาธารณะหรือรายการของการประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ ไม่ว่าจะเป็นการส่งผ่านโครงข่ายของตนเองหรือของผู้อื่นก็ตาม

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนพัฒนาการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์เพื่อประโยชน์สาธารณะตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม

“แผนแม่บทการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์” หมายความว่า แผนแม่บทการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม

“คลื่นความถี่” หมายความว่า คลื่นวิทยุหรือคลื่นแอสดเซชันซึ่งเป็นคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าที่มีความถี่ต่ำกว่าสามล้านเมกะเฮิรตซ์ลงมาที่ถูกแพร่กระจายในที่ว่างโดยปราศจากสื่อที่ประดิษฐ์ขึ้น

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ

“เลขานุการ” หมายความว่า เลขานุการคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติแต่งตั้งให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่และออกประกาศเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

ประกาศคณะกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย

ประกาศนั้นเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๖ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๑

การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

มาตรา ๑ ผู้ใดประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ต้องได้รับใบอนุญาตจากคณะกรรมการตามความในหมวดนี้

ให้คณะกรรมการมีอำนาจกำหนดลักษณะกิจการที่ไม่ถือเป็นการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒ ผู้ขอรับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทยและไม่อยู่ในระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตหรือถูกเพิกถอนใบอนุญาตมาแล้วยังไม่ครบสามปี

มาตรา ๓ ใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์เป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้ได้รับใบอนุญาตจะโอนแก่กันมิได้

ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์จะต้องประกอบกิจการด้วยตนเอง การแบ่งเวลาให้ผู้อื่นดำเนินรายการให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้กำหนด

ส่วนที่ ๑

กิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่ใช้คลื่นความถี่

มาตรา ๑๐ ใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์โดยใช้คลื่นความถี่มีสามประเภทดังนี้

(๑) ใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะ ได้แก่ ใบอนุญาตที่ออกให้สำหรับการประกอบกิจการที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการบริการสาธารณะ แบ่งเป็นสามประเภท

(ก) ใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะประเภทที่หนึ่ง ออกให้สำหรับกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการส่งเสริมความรู้ การศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม การเกษตร และการส่งเสริมอาชีพอื่น ๆ สุขภาพ อนามัย กีฬา หรือการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน

(ข) ใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะประเภทที่สอง ออกให้สำหรับกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัยสาธารณะ

(ค) ใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะประเภทที่สาม ออกให้สำหรับกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการกระจายข้อมูลข่าวสารเพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลกับประชาชนและรัฐสภากับประชาชน การกระจายข้อมูลข่าวสารเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนในการเผยแพร่และให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข บริการข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์สาธารณะแก่คนพิการ คนด้อยโอกาส หรือกลุ่มความสนใจที่มีกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือบริการข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์สาธารณะอื่น

(๒) ใบอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชน ได้แก่ ใบอนุญาตสำหรับการประกอบกิจการที่มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับการประกอบกิจการบริการสาธารณะ แต่ต้องเป็นประโยชน์ตามความต้องการของชุมชนหรือท้องถิ่นที่รับบริการ

(๓) ใบอนุญาตประกอบกิจการทางธุรกิจ ได้แก่ ใบอนุญาตสำหรับการประกอบกิจการตามวัตถุประสงค์ของผู้ประกอบกิจการเพื่อแสวงหากำไรในทางธุรกิจ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด อย่างน้อยแบ่งเป็นสามประเภท

(ก) ใบอนุญาตประกอบกิจการทางธุรกิจระดับชาติ ออกให้สำหรับกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่มีพื้นที่ให้บริการครอบคลุมทุกภาคของประเทศ

(ข) ใบอนุญาตประกอบกิจการทางธุรกิจระดับภูมิภาค ออกให้สำหรับกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่มีพื้นที่การให้บริการในกลุ่มจังหวัด

(ค) ใบอนุญาตประกอบกิจการทางธุรกิจระดับท้องถิ่น ออกให้สำหรับกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่มีพื้นที่การให้บริการในจังหวัด

มาตรา ๑๑ ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะ ต้องเป็น

(๑) กระทั่งง ทุบว งรรม องคักรอสรดามรัฐธรรมนูญ องคักรปกครองส่วนท้องถิ่น องคักรมหายน หรือหน่วยงานอื่น โคขงรัฐทมิไชรรัฐวิสาหกิจ ซึ่งมึหน้าทึตามกฎมหายหรือมึความ

จำเป็นต้องดำเนินการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(๒) สมาคม มูลนิธิ หรือนิติบุคคลอื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยที่มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะโดยไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ ซึ่งมีความเหมาะสมกับการประกอบกิจการบริการสาธารณะตามลักษณะและหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(๓) สถาบันอุดมศึกษาเพื่อการใช้ประโยชน์ด้านการเรียนการสอนหรือการเผยแพร่ความรู้สู่สังคมตามลักษณะและหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๑๒ ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชน ต้องเป็นสมาคม มูลนิธิ นิติบุคคลอื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ซึ่งไม่ใช่หน่วยงานของรัฐและมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะโดยไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ หรือกลุ่มคนในท้องถิ่นที่ไม่เป็นนิติบุคคล ซึ่งรวมตัวกันเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ทั้งนี้ ต้องมีความเหมาะสมกับการประกอบกิจการบริการชุมชนตามลักษณะที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ในการกำหนดลักษณะตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการคำนึงถึงประโยชน์ในการส่งเสริมการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของประชาชนในชุมชนหรือในท้องถิ่น รวมทั้งป้องกันการครอบงำการประกอบกิจการดังกล่าว

มาตรา ๑๓ ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการทางธุรกิจต้องเป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย และต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการทางธุรกิจระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่นต้องเป็นนิติบุคคลที่ผู้ถือหุ้นอันเป็นทุนหรือที่ผู้ลงทุนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตภูมิภาคหรือท้องถิ่นนั้น แล้วแต่กรณี และต้องมีฐานะทางการเงินมั่นคง มีระบบการตรวจสอบบัญชี และมีลักษณะอื่นใด ซึ่งประกันความมั่นคงในการประกอบกิจการ ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(๒) ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการประเภทอื่นนอกจาก (๑) ต้องเป็นรัฐวิสาหกิจหรือบริษัทที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์

มาตรา ๑๔ ผู้ขอรับใบอนุญาตตามมาตรา ๑๑ (๒) และ (๓) และมาตรา ๑๒ นอกจากมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๘ แล้ว ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(๑) บุคคลผู้มีอำนาจกระทำการผูกพันผู้ขอรับใบอนุญาตต้องมีสัญชาติไทย

(๒) ไม่มีกรรมการหรือบุคคลผู้มีอำนาจกระทำการผูกพันผู้ขอรับใบอนุญาตที่เคยเป็นกรรมการหรือบุคคลผู้มีอำนาจกระทำการผูกพันของผู้รับใบอนุญาตอื่น ซึ่งถูกเพิกถอนใบอนุญาตอันเป็นผลมาจากการบริหารกิจการของผู้นั้นและระยะเวลาการถูกเพิกถอนใบอนุญาตยังไม่ครบกำหนดสามปี

มาตรา ๑๕ ผู้ขอรับใบอนุญาตตามมาตรา ๑๑ นอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๘ และตามมาตรา ๑๔ แล้วต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นนิติบุคคลซึ่งมีบุคคลผู้มีสัญชาติไทยลงทุนหรือถือหุ้นอันเป็นทุนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของทุนทั้งหมดของนิติบุคคลนั้น

(๒) เป็นนิติบุคคลซึ่งมีบุคคลผู้มีสัญชาติไทยมีอำนาจตามกฎหมายหรือตามข้อบังคับหรือตามข้อตกลงในการออกเสียงลงคะแนนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนคะแนนเสียงที่มีสิทธิออกเสียงทั้งหมดของนิติบุคคลนั้น

ในกรณีผู้ขอรับใบอนุญาตตามมาตรา ๑๑ เป็นบริษัท กรรมการไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมดและกรรมการผู้มีอำนาจกระทำการผูกพันนิติบุคคลนั้นต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทย

ในกรณีผู้ขอรับใบอนุญาตตามมาตรา ๑๑ เป็นห้างหุ้นส่วนจำกัดหรือห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน หุ้นส่วนผู้จัดการหรือผู้จัดการต้องเป็นบุคคลซึ่งมีสัญชาติไทย

คณะกรรมการอาจกำหนดข้อห้ามมิให้กระทำการที่มีลักษณะเป็นการครอบงำกิจการโดยคนต่างด้าวให้ผู้ขอรับใบอนุญาตต้องปฏิบัติได้

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ให้ถือว่า บุคคลผู้มีสัญชาติไทย หมายความว่า บุคคลที่มีชื่อคนต่างด้าวตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว และหุ้นที่บุคคลที่มีสัญชาติไทยถืออยู่หรือลงทุนอยู่จำนวนหนึ่งหุ้นนับเป็นเสียงหนึ่งในการลงคะแนน

มาตรา ๑๖ การยื่นคำขอรับใบอนุญาตและการอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด โดยต้องให้ผู้ขอรับใบอนุญาตระบุนิติฐานะ

และวิธีการที่จะใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ รวมทั้งต้องเสนอแผนบริการกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ให้คณะกรรมการพิจารณาด้วย

ประกาศตามวรรคหนึ่งต้องสอดคล้องกับแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ และแผนความถี่วิทยุตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม

มาตรา ๑๗ การอนุญาตให้ประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์โดยใช้คลื่นความถี่ ให้คณะกรรมการออกใบอนุญาตประกอบกิจการโดยคำนึงถึงการถือวิทยุประสงค์ของการประกอบกิจการ และเป็นไปตามสัดส่วนการจัดสรรคลื่นความถี่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ดังต่อไปนี้

(๑) การออกใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะ ให้คำนึงถึงหน้าที่ตามกฎหมายหรือความจำเป็นเพื่อการบริการสาธารณะ โดยใช้คลื่นความถี่ที่จัดสรรไว้สำหรับภาครัฐ

(๒) การออกใบอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชน ให้คำนึงถึงความต้องการที่หลากหลาย ความพร้อม และประโยชน์สาธารณะของชุมชน โดยใช้คลื่นความถี่ที่จัดสรรไว้สำหรับภาคประชาชน

(๓) การออกใบอนุญาตประกอบกิจการทางธุรกิจ ให้คำนึงถึงการส่งเสริมการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม และสนับสนุนให้มีการประกอบกิจการประเภทที่ให้บริการข่าวสารและสาระในสัดส่วนที่เหมาะสม โดยใช้คลื่นความถี่ที่จัดสรรไว้สำหรับภาคเอกชน

มาตรา ๑๘ การกำหนดอายุใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงและใบอนุญาตประกอบกิจการโทรทัศน์ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด โดยคำนึงถึงระยะเวลาที่คุ้มกับการลงทุน วัตถุประสงค์ของการประกอบกิจการ แนวทางการพัฒนากิจการของผู้ขอรับใบอนุญาต ความต้องการของผู้บริโภค ความเสมอภาคในการแข่งขันของผู้ประกอบกิจการ รวมทั้งผลการประเมินคุณภาพรายการ

ใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงให้มีอายุไม่เกินเจ็ดปี

ใบอนุญาตประกอบกิจการโทรทัศน์ให้มีอายุไม่เกินสิบห้าปี

ในกรณีที่ใบอนุญาตตามวรรคสองสิ้นอายุ ให้ผู้รับใบอนุญาตยื่นคำขอรับใบอนุญาตใหม่ อย่างน้อยเก้าสิบวันแต่ไม่เกินหนึ่งปีก่อนวันที่ใบอนุญาตเดิมสิ้นอายุแต่ในกรณีที่ใบอนุญาตตามวรรคสาม

สิ้นอายุ ให้ผู้รับใบอนุญาตยื่นคำขอรับใบอนุญาตใหม่อย่างน้อยเก้าสิบวันแต่ไม่เกินสองปีก่อนวันที่ใบอนุญาตเดิมสิ้นอายุ

เมื่อได้รับคำขอตามวรรคสี่แล้วให้คณะกรรมการพิจารณา มีคำสั่งภายในหกสิบวันนับแต่วันที่รับคำขอ ในระหว่างนั้นให้ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการต่อไปได้จนกว่าคณะกรรมการจะสั่งไม่อนุญาต ในการสั่งไม่อนุญาตให้คณะกรรมการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการประกอบกิจการตามส่วนด้วย

การยื่นคำขอรับใบอนุญาตและการพิจารณา มีคำสั่งตามวรรคสี่และวรรคห้า ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และระยะเวลาที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๑๘ ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนดตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม

ผู้รับใบอนุญาตต้องชำระค่าธรรมเนียมการใช้คลื่นความถี่และการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แต่ละประเภทของใบอนุญาตเป็นรายปีตามอัตราที่คณะกรรมการกำหนด

การกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมตามวรรคสองจะต้องไม่เป็นภาระแก่ผู้ประกอบการหรือผู้ใช้บริการโดยไม่สมเหตุผล ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ ความคุ้มค่า ความขาดแคลน และวิธีการจัดสรรทรัพยากร

คณะกรรมการอาจลดหย่อนหรือยกเว้นค่าธรรมเนียมใบอนุญาตตามวรรคหนึ่งและวรรคสองให้แก่ผู้ขอใบอนุญาตหรือผู้รับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ หากผู้นั้นแสดงให้เป็นที่ประจักษ์แก่คณะกรรมการว่าการประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ของคนมีรายการข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะเกินกว่าสัดส่วนของรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการตามวรรคสี่ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๐ ในการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ กรมประชาสัมพันธ์ ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะประเภทที่หนึ่งและประเภทที่สาม จะหารายได้จากการโฆษณาไม่ได้ เว้นแต่เป็นการหารายได้โดยการ โฆษณาหรือเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับงานหรือกิจการของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ สมาคม มูลนิธิ หรือนิติบุคคลอื่นที่มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ หรือการเสนอภาพลักษณ์ขององค์กร

บริษัท และกิจการโดยมิได้มีการโฆษณาสรรพคุณ คุณประโยชน์ หรือคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะประเภทที่สอง ให้หารายได้จากการโฆษณาได้เท่าที่เพียงพอต่อการประกอบกิจการโดยไม่เน้นการแสวงหากำไร

มาตรา ๒๑ ในการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชนจะหารายได้จากการโฆษณาไม่ได้

มาตรา ๒๒ ให้คณะกรรมการกำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการทางธุรกิจต้องนำส่งเงินรายปีเข้ากองทุนตามอัตราที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ซึ่งต้องไม่เกินร้อยละสองของรายได้ก่อนหักรายจ่ายที่ได้จากการโฆษณาทั้งทางตรงและทางอ้อมและรายได้อื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ตามที่ได้รับอนุญาต

ในกรณีการประกอบกิจการทางธุรกิจแบบขอรับเป็นสมาชิก เงินรายปีตามวรรคหนึ่งให้คำนวณจากค่าสมาชิก รายได้จากการโฆษณาทั้งทางตรงและทางอ้อมและค่าบริการอื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการให้บริการสมาชิกที่เรียกเก็บก่อนหักรายจ่าย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๒๓ ในการประกอบกิจการทางธุรกิจ ให้ดำเนินการหารายได้โดยการโฆษณา การบริการธุรกิจ การจัดเก็บค่าสมาชิก หรือโดยวิธีอื่นใดได้

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่งที่มีการโฆษณาและการบริการธุรกิจ ให้คณะกรรมการมีอำนาจประกาศกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับลักษณะและระยะเวลาสูงสุดในการโฆษณาและการบริการธุรกิจ แต่ทั้งนี้จะต้องกำหนดการโฆษณาและการบริการธุรกิจได้ไม่เกินชั่วโมงละสิบสองนาทีครั้ง โดยเมื่อรวมเวลาโฆษณาตลอดทั้งวันเฉลี่ยแล้วต้องไม่เกินชั่วโมงละสิบนาที

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่งที่มีการขอรับสมาชิกหรือเรียกเก็บค่าบริการอื่นให้นำความในมาตรา ๒๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ผู้รับใบอนุญาตอาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงอัตราค่าสมาชิก หรือค่าบริการ และเงื่อนไขในการให้บริการของผู้รับใบอนุญาตได้ภายในหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนดตามวรรคสาม แต่ต้องไม่กระทบกระเทือนสิทธิของสมาชิกภายในกำหนดระยะเวลาตามข้อตกลงที่มีอยู่เดิม

ในการประกาศหลักเกณฑ์ตามวรรคสองและวรรคสาม ให้คณะกรรมการคำนึงถึงต้นทุนในการให้บริการและการให้เป็นธรรมในการแข่งขันระหว่างผู้รับใบอนุญาตประเภทต่าง ๆ และการให้เป็นธรรมแก่ผู้รับใบอนุญาตกับผู้บริโภคประกอบด้วย

มาตรา ๒๔ ให้ผู้รับใบอนุญาตจัดทำรายงานสถานะทางการเงินโดยแสดงรายรับและรายจ่ายที่ถูกต้องตามความเป็นจริงเสนอต่อคณะกรรมการตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ส่วนที่ ๒

กิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่ไม่ใช้คลื่นความถี่

มาตรา ๒๕ ผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่ไม่ใช้คลื่นความถี่ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๘ มาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕

การวินิจฉัยคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ขอรับใบอนุญาต ให้นำหลักเกณฑ์และวิธีการตามที่กำหนดในส่วนที่ ๑ กิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ที่ใช้คลื่นความถี่มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๖ ให้นำความในมาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลมกับการออกใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ตามมาตรา ๒๕

มาตรา ๒๗ เพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ที่ไม่ใช้คลื่นความถี่ไม่ว่าจะมีการบอกรับสมาชิกหรือเรียกเก็บค่าบริการหรือไม่ ให้คณะกรรมการมีอำนาจประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(๑) สัดส่วนรายการและผังรายการ

(๒) การหารายได้

(๓) การบันทึกรายการที่ออกอากาศไปแล้วและระยะเวลาในการเก็บรักษายับนที่กินนั้น

มาตรา ๒๘ ในการประกอบกิจการของผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ที่ไม่ใช้คลื่นความถี่ที่มีการบอกรับสมาชิกหรือเรียกเก็บค่าบริการอื่น ให้คณะกรรมการมีอำนาจประกาศกำหนดหลักเกณฑ์การเรียกเก็บค่าบริการ ระยะเวลาสูงสุดในการโฆษณาและการบริการธุรกิจ และเงื่อนไขในการให้บริการได้

ในการหารายได้จากการโฆษณาและการบริการธุรกิจตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการจะกำหนดระยะเวลาสูงสุดเกี่ยวกับการโฆษณาและการบริการธุรกิจได้ไม่เกินชั่วโมงละหกนาที โดยเมื่อรวมเวลาโฆษณาและการบริการธุรกิจ ตลอดทั้งวันเฉลี่ยแล้วต้องไม่เกินชั่วโมงละห้านาที

การกำหนดระยะเวลาสูงสุดตามวรรคสอง ให้คณะกรรมการคำนึงถึงการคุ้มครองผู้บริโภค สภาพการแข่งขันของตลาด ต้นทุนในการประกอบกิจการ และการให้ความเป็นธรรมระหว่างผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่ใช้คลื่นความถี่กับผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่ไม่ใช้คลื่นความถี่ประกอบด้วย

ให้นำความในมาตรา ๒๒ มาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง วรรคสี่ และมาตรา ๒๔ มาใช้บังคับกับผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๒๕ โดยอนุโลม

ส่วนที่ ๓ การบริหารสถานี

มาตรา ๒๕ ในการประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ ให้ผู้รับใบอนุญาต แต่งตั้งบุคคลซึ่งมีสัญชาติไทย เป็นผู้อำนวยการสถานีประจำแต่ละสถานีเพื่อควบคุมดูแลให้มีการออกอากาศให้เป็นไปตามที่ได้รับอนุญาต และจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบดูแลการจัดรายการ การดำเนินรายการ และการออกอากาศของสถานีให้เป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมายและประกาศต่าง ๆ ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๓๐ ผู้รับใบอนุญาตต้องรับผิดชอบในการกระทำของผู้ดำเนินการสถานีที่ได้กระทำไปในการควบคุมดูแลและบริหารจัดการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์เสมือนเป็นการกระทำของตนเอง เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำดังกล่าว คนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วยและได้ใช้ความระมัดระวังในการป้องกันตามสมควรแล้ว

ส่วนที่ ๔ การป้องกันการผูกขาด

มาตรา ๓๑ เพื่อป้องกันมิให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งครอบงำกิจการในลักษณะที่เป็นการจำกัดโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะที่มาจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายหรือกระทำการอันเป็นการ

ผูกขาดการประกอบกิจการสื่อสารหลายประเภทในเวลาเดียวกันห้ามผู้รับใบอนุญาตถือครองธุรกิจ
ในกิจการประเภทเดียวกัน หรือครองสิทธิข้ามสื่อในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ที่ใช้คลื่น
ความถี่เกินสัดส่วนที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตฝ่าฝืนประกาศของคณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการ
มีอำนาจสั่งให้ผู้รับใบอนุญาตแก้ไขการฝ่าฝืนนั้นภายในเก้าสิบวัน เพื่อให้การถือครองธุรกิจเป็นไปตาม
ประกาศดังกล่าว

มาตรา ๑๒ เพื่อส่งเสริมการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม และป้องกันมิให้มีการกระทำอัน
เป็นการผูกขาด ลิด หรือจำกัดการแข่งขันในการประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์
ให้การประกอบกิจการของผู้รับใบอนุญาตอยู่ในบังคับของกฎหมายว่าด้วยการแข่งขันทางการค้าและ
มาตรการเฉพาะที่คณะกรรมการประกาศกำหนดตามลักษณะการประกอบกิจการกระจายเสียงหรือ
กิจการโทรทัศน์

การกระทำอันเป็นการผูกขาด ลิด หรือจำกัดการแข่งขันในการประกอบกิจการกระจายเสียงหรือ
กิจการโทรทัศน์ ให้หมายความรวมถึงการถือครองธุรกิจในการที่เกี่ยวข้องกันหรือการใช้วัสดุหรือ
อุปกรณ์ที่ติดตั้งเป็นพิเศษเพื่อรับสัญญาณเสียงหรือภาพในลักษณะที่กีดกันการแข่งขันอย่างเป็นธรรม

หมวด ๒

รายการของกิจการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์

มาตรา ๓๓ ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ที่ใช้คลื่น
ความถี่แต่ละประเภทต้องจัดผังรายการให้มีสัดส่วนรายการ ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะต้องกำหนดให้มีรายการที่เป็นข่าวสาร
หรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบ

(๒) ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชนต้องกำหนดให้มีรายการที่เป็นข่าวสารหรือ
สาระที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือท้องถิ่นที่รับบริการในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบ

(๓) ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการทางธุรกิจต้องกำหนดให้มีรายการที่เป็นข่าวสารหรือ
สาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบห้า

ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการทางธุรกิจระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น ต้องมีรายการที่ผลิตเองในสัดส่วนที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

รายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะตามวรรคหนึ่งหมายความว่ารวมถึง รายการข่าวสาร รายการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย รายการส่งเสริมการศึกษา จริยธรรม ศิลปะ วัฒนธรรม การให้ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม

มาตรา ๓๔ ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดทำผังรายการให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของกิจการประกอบกิจการที่ได้รับใบอนุญาต ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนดสำหรับใบอนุญาตแต่ละประเภท

ในกรณีจำเป็นเพื่อคุ้มครองเด็กและเยาวชน คณะกรรมการอาจประกาศกำหนดช่วงเวลาของการออกอากาศรายการบางประเภทได้

ให้ผู้รับใบอนุญาตเสนอผังรายการให้คณะกรรมการอย่างน้อยสิบห้าวันก่อนวันเริ่มให้บริการกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์

ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นว่าผังรายการไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ให้คณะกรรมการสั่งให้ผู้รับใบอนุญาตแก้ไขผังรายการให้ถูกต้องได้เมื่อคณะกรรมการเห็นชอบกับผังรายการที่ได้แก้ไขแล้ว ให้ผู้รับใบอนุญาตเริ่มให้บริการกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ตามผังรายการที่คณะกรรมการเห็นชอบแล้วได้

ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตประสงค์จะเปลี่ยนแปลงผังรายการที่คณะกรรมการเห็นชอบแล้ว ให้เสนอคณะกรรมการพิจารณาก่อนทำการเปลี่ยนแปลงไม่น้อยกว่าเจ็ดวันและให้นำความในวรรคนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่มิเหตุจำเป็นเร่งด่วน ผู้รับใบอนุญาตอาจดำเนินรายการที่แตกต่างจากผังรายการได้ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๓๕ ในกรณีที่มิภัยพิบัติหรือมีเหตุฉุกเฉิน หรือมีกรณีอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ซึ่งมีความจำเป็นต้องออกอากาศแจ้งข่าวหรือเตือนภัยให้ประชาชนทราบ เมื่อรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องร้องขอ ให้ผู้รับใบอนุญาตดำเนินการตามที่ร้องขอ

มาตรา ๓๖ เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการและคนด้อยโอกาส ให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ได้อย่างเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป ให้คณะกรรมการกำหนดมาตรการพื้นฐานบางประการ เพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตจัดให้มีบริการที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์ของบุคคลดังกล่าว

คณะกรรมการอาจกำหนดมาตรการส่งเสริมใด ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตพิจารณาปฏิบัติตามความเหมาะสม โดยคณะกรรมการอาจพิจารณาสนับสนุนค่าใช้จ่ายจากกองทุนหรือสนับสนุนหรือส่งเสริมด้วยวิธีการอื่นก็ได้

เพื่อให้มาตรการที่กำหนดตามวรรคหนึ่งเหมาะสมต่อคนพิการและคนด้อยโอกาส ให้คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นหรือเปิดโอกาสให้คนพิการและคนด้อยโอกาสมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการดังกล่าวด้วย

บริการที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์ของคนพิการและคนด้อยโอกาสตามวรรคหนึ่งอาจหมายความว่า บริการกระจายเสียงที่ออกอากาศรายการอ่านหนังสือเต็มเวลา หรือบริการโทรทัศน์ที่จัดให้มีล่ามภาษามือ บริการคำบรรยายเป็นอักษรวิ่ง หรือบริการคำบรรยายเป็นเสียง สำหรับรายการที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารสาธารณะ

มาตรา ๓๗ ห้ามมิให้ออกอากาศรายการที่มีเนื้อหาสาระที่ก่อให้เกิดการล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือมีการกระทำซึ่งเข้าลักษณะลามกอนาจาร หรือมีผลกระทบต่อทำให้เกิดความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชนอย่างร้ายแรง

ผู้รับใบอนุญาตมีหน้าที่ตรวจสอบและให้ระงับการออกอากาศรายการที่มีลักษณะตามวรรคหนึ่ง หากผู้รับใบอนุญาตไม่ดำเนินการ ให้กรรมการซึ่งคณะกรรมการมอบหมายมีอำนาจสั่งด้วยวาจา หรือเป็นหนังสือให้ระงับการออกอากาศรายการนั้นได้ทันที และให้คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีดังกล่าวโดยพลัน

ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนแล้วเห็นว่าการกระทำดังกล่าวเกิดจากการละเลยของผู้รับใบอนุญาตจริง ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้ผู้รับใบอนุญาตดำเนินการแก้ไขตามที่สมควร หรืออาจพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตก็ได้

มาตรา ๓๘ ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีการบันทึกรายการที่ได้ออกอากาศไปแล้ว โดยอาจบันทึกไว้ในเทปหรือวัสดุโทรทัศน์อย่างอื่น หรือด้วยวิธีการใด ๆ ที่สามารถถ่ายคลกลับมาเป็นรายการนั้นได้ และเก็บรักษาไว้เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการตรวจสอบได้

รายการที่ต้องจัดให้มีการบันทึกตามวรรคหนึ่ง และระยะเวลาในการเก็บรักษาการบันทึกนั้นให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด โดยระยะเวลาดังกล่าวต้องไม่น้อยกว่าสามสิบวันและต้องไม่เป็นภาระแก่ผู้รับใบอนุญาตเกินความจำเป็น

หมวด ๓

การส่งเสริมและควบคุมจริยธรรมแห่งวิชาชีพ

และการคุ้มครองผู้เสียหายจากการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

มาตรา ๓๙ ให้คณะกรรมการดำเนินการส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้รับใบอนุญาต ผู้ผลิตรายการ และผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อสารมวลชนที่เกี่ยวกับกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์เป็นองค์กรในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่จัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมของการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพและควบคุมการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพกันเองภายใต้มาตรฐานทางจริยธรรม

การจัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมขององค์กรตามวรรคหนึ่ง ต้องคำนึงถึงการคุ้มครองการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะของประชาชน และการคุ้มครองผู้บริโภคจากการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ รวมทั้งการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ประกอบอาชีพและวิชาชีพขององค์กร

ในการควบคุมการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพขององค์กรตามวรรคหนึ่ง ให้แต่ละองค์กรตามวรรคหนึ่งจัดตั้งคณะกรรมการควบคุมจริยธรรมขึ้น โดยมีองค์ประกอบและให้คำนึงถึงสัดส่วนที่เหมาะสมระหว่างผู้ประกอบอาชีพและวิชาชีพ นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

องค์กรตามวรรคหนึ่งที่มีการจัดทำมาตรฐานทางจริยธรรม คณะกรรมการอาจให้การส่งเสริมจากกองทุนตามมาตรา ๕๒ ก็ได้

มาตรา ๔๐ ผู้ที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากรายการที่ออกอากาศเป็นเท็จหรือละเมิดสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอาจร้องเรียนต่อคณะกรรมการ

ให้คณะกรรมการส่งเรื่องพร้อมความเห็นของคณะกรรมการให้องค์กรควบคุมการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพตามมาตรา ๓๘ เพื่อให้ดำเนินการเยียวยาให้แก่ผู้เสียหายโดยเร็ว และให้คณะกรรมการติดตามผลการดำเนินการขององค์กรควบคุมการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพตามมาตรา ๓๘ เมื่อองค์กรควบคุมการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพตามมาตรา ๓๘ ได้แจ้งผลการดำเนินการให้คณะกรรมการทราบแล้ว ให้แจ้งผู้ร้องเรียนทราบผลการดำเนินการโดยเร็ว

ผลการดำเนินการในหมวดนี้ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการตามมาตรา ๕๑ (๑)

หมวด ๔

การสร้างโครงข่ายพื้นฐาน การใช้ และเชื่อมต่อโครงข่าย
ในการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

มาตรา ๔๑ ภายใต้บังคับมาตรา ๔๕ ในการดำเนินการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ถ้าผู้รับใบอนุญาตมีเหตุต้องปิกหรือตั้งเสา หรือเดินสาย วางท่อ หรือติดตั้งอุปกรณ์ประกอบใดและจำเป็นต้องใช้สิทธิตามมาตรา ๓๒ ให้ผู้รับใบอนุญาตจัดทำแผนผังแสดงรายละเอียดของลักษณะทิศทางและแนวเขตในการปิกหรือตั้งเสา เดินสาย วางท่อและการติดตั้งอุปกรณ์ประกอบใด เสนอต่อคณะกรรมการเพื่อให้ความเห็นชอบก่อนดำเนินการ

เมื่อคณะกรรมการได้ให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้ผู้รับใบอนุญาตมีสิทธิดำเนินการต่อไปได้โดยให้คำแนะนำในหมวด ๔ แห่งพระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ โดยให้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้ และสิทธิหน้าที่ใดที่กำหนดให้เป็นของผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโทรคมนาคมเป็นสิทธิหน้าที่ของผู้รับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้

ในกรณีที่บทบัญญัติในหมวด ๔ แห่งพระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ บัญญัติให้การกระทำใด ๆ เป็นความผิดและมีบทกำหนดโทษสำหรับความผิดนั้นให้นำมาใช้บังคับกับผู้รับใบอนุญาตด้วยโดยให้ถืออัตราโทษอย่างเดียวกัน

มาตรา ๔๒ เจ้าของโครงข่ายต้องยินยอมให้ผู้รับใบอนุญาตใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่ายของตนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

เจ้าของโครงข่ายอาจปฏิเสธไม่ให้ความยินยอมให้ใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่ายได้เฉพาะกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) โครงข่ายที่มีอยู่ไม่เพียงพอแก่การให้ผู้รับใบอนุญาตใช้หรือเชื่อมต่อ
- (๒) การใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่ายอาจกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ
- (๓) การใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่ายอาจก่อให้เกิดการรบกวนหรือเป็นเหตุขัดขวางการให้บริการกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ของเจ้าของโครงข่ายหรือผู้ให้บริการโครงข่ายรายอื่น
- (๔) กรณีอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ให้เจ้าของโครงข่ายซึ่งปฏิเสธไม่ให้ใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่ายตามวรรคสองมีหน้าที่พิสูจน์ถึงเหตุแห่งการปฏิเสธนั้น

การเรียกเก็บค่าตอบแทนการใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่ายต้องเป็นไปอย่างสมเหตุสมผลและเป็นธรรมต่อเจ้าของโครงข่ายกับผู้รับใบอนุญาตที่ขอใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่าย และต้องมีความเท่าเทียมกันระหว่างผู้รับใบอนุญาตทุกราย

การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้รับใบอนุญาตและเจ้าของโครงข่ายที่เกี่ยวข้องด้วย

มาตรา ๔๓ ในกรณีที่มีการปฏิเสธไม่ให้ใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่ายหรือมีข้อที่ตกลงกันไม่ได้ในการเจรจาทำสัญญาการใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่าย คู่กรณีมีสิทธิร้องขอให้คณะกรรมการพิจารณาได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการประกาศกำหนดคำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

การวินิจฉัยให้ใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่ายตามวรรคหนึ่ง ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและการป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นด้วย

ในระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง ถ้ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า การปฏิเสธไม่ให้ใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่ายน่าจะไม่เป็นไปตามมาตรา ๔๒ วรรคสอง คณะกรรมการอาจสั่งให้ใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่ายไปพลางก่อน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการประกาศกำหนดได้

มาตรา ๔๔ ข้อตกลงเกี่ยวกับการใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่ายต้องมีลักษณะดังนี้

(๑) ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติหรือกีดกันผู้รับใบอนุญาตรายอื่น
(๒) ข้อกำหนดทางเทคนิค ณ จุดที่มีการใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่ายต้องชัดเจนมีความเป็นไปได้ทางเทคนิค และไม่ก่อให้เกิดการแก่ผู้ขอใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่ายเกินสมควร

(๓) มีการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้รับใบอนุญาตที่ขอใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่ายและเจ้าของโครงข่ายที่ชัดเจน

(๔) มีการกำหนดอัตราค่าตอบแทนการใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่ายตามมาตรา ๔๒ วรรคสี่

(๕) ลักษณะอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ให้เจ้าของโครงข่ายจัดส่งสำเนาข้อตกลงให้คณะกรรมการภายในสิบวันนับแต่วันที่ได้มีการลงนามในข้อตกลง ถ้าคณะกรรมการเห็นว่าข้อตกลงดังกล่าวไม่เป็นไปตามลักษณะในวรรคหนึ่ง คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้ดำเนินการแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้เจ้าของโครงข่ายปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการ แต่ถ้าผู้ขอใช้หรือขอเชื่อมต่อโครงข่ายไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการให้ข้อตกลงนั้นเป็นอันสิ้นสุด

มาตรา ๔๕ เจ้าของโครงข่ายต้องเปิดเผยข้อตกลงการใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่าย รวมทั้งอัตราค่าตอบแทนการใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่ายตามวิธีการที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๔๖ ในกรณีที่ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปเป็นเหตุให้ค่าตอบแทนการใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่ายไม่เป็นไปตามมาตรา ๔๒ วรรคสี่ และคู่กรณีไม่อาจตกลงกันได้ ให้คู่กรณีร้องขอต่อคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัยชี้ขาด คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

มาตรา ๔๗ เจ้าของโครงข่ายต้องแจ้งข้อมูลที่ถูกต้องและจำเป็นในการใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่ายให้ผู้รับใบอนุญาตที่ใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่ายทราบ

เจ้าของโครงข่ายต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นเหตุให้การใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่ายตามวรรคหนึ่งไม่สามารถใช้งานได้ตามปกติ

ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขโครงข่ายอันมีผลกระทบต่อการใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่าย
เจ้าของโครงข่ายต้องแจ้งให้ผู้รับใบอนุญาตที่ใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่ายทราบ แต่ถ้การเปลี่ยนแปลง
แก้ไขนั้นจะมีผลกระทบต่อผู้ให้บริการ ให้เจ้าของโครงข่ายประกาศให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงแก้ไข
ดังกล่าวเป็นการล่วงหน้าไม่น้อยกว่าหกเดือน

มาตรา ๔๘ เพื่อประโยชน์ในการรับบริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ของผู้บริโภคและ
การคุ้มครองรักษาสังแวดล้อม ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐซึ่งครอบครองที่ดิน
สถานที่ สิ่งก่อสร้าง เสาหรือโครงสร้างอื่นในทำนองเดียวกัน ซึ่งอยู่ในทำเลที่เหมาะสมในการรับ ส่ง
หรือแพร่สัญญาณเสียงหรือภาพ หากยินยอมให้ผู้รับใบอนุญาตหรือเจ้าของโครงข่ายรายใดใช้ประโยชน์
ในการติดตั้งวัสดุหรืออุปกรณ์เพื่อรับ ส่ง หรือแพร่สัญญาณเสียงหรือภาพก็ต้องยินยอมให้ผู้รับ
ใบอนุญาตหรือเจ้าของโครงข่ายรายอื่นติดตั้งวัสดุหรืออุปกรณ์เพื่อการดังกล่าวด้วยเช่นเดียวกัน ทั้งนี้
เมื่อได้รับคำตอบแทนอันเหมาะสมแล้ว และให้นำความในมาตรา ๔๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐซึ่งครอบครองตามวรรคหนึ่งอาจปฏิเสธ
ไม่ให้ความยินยอมให้ผู้รับใบอนุญาตหรือเจ้าของโครงข่ายรายหนึ่งรายใดใช้ที่ดินสถานที่ สิ่งก่อสร้าง
เสาหรือโครงสร้างอื่นในทำนองเดียวกันได้เฉพาะกรณีดังต่อไปนี้

(๑) การติดตั้งวัสดุหรืออุปกรณ์เพิ่มเติมจะก่อให้เกิดอันตราย หรือรบกวน หรือมีผลเป็นการ
ลดประสิทธิภาพของระบบที่ติดตั้งอยู่เดิม

(๒) ก่อให้เกิดการหรือขัดขวางการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินเกินความจำเป็น

มาตรา ๔๙ ในการใช้หรือเชื่อมต่อโครงข่ายระหว่างการประกอบกิจการกระจายเสียงและ
กิจการโทรทัศน์กับการประกอบกิจการโทรคมนาคม ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่
คณะกรรมการร่วมตามกฎหมายว่าด้วยองค์การจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง
วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมกำหนด

มาตรา ๕๐ ห้ามมิให้ผู้รับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ หรือผู้รับใบอนุญาตประกอบ
กิจการโทรคมนาคมตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการโทรคมนาคม หรือเจ้าของโครงข่าย
ให้บริการส่งหรือการแพร่ข่าวสารสาธารณะหรือรายการที่มีลักษณะเป็นการประกอบกิจการกระจาย
เสียงหรือกิจการโทรทัศน์แก่ผู้อื่นซึ่งมิใช่เป็นผู้รับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๕

การส่งเสริมและการพัฒนากิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

มาตรา ๕๑ ในการส่งเสริมและพัฒนากิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ให้คณะกรรมการดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) จัดให้มีการประเมินความมีประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ของการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ตามแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์และการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ความหลากหลายของการแสดงความเห็น การให้บริการคนพิการและคนด้อยโอกาส การรับเรื่องร้องเรียน โอกาสในการเข้าสู่ตลาดของผู้ประกอบการรายใหม่

(๒) จัดให้มีการประเมินคุณภาพรายการ โดยพิจารณาถึงประโยชน์ต่อสังคมและศีลธรรมอันดีของประชาชน

(๓) จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้รับใบอนุญาต ผู้ประกอบวิชาชีพและผู้บริโภคในการดำเนินการตาม (๑) และ (๒)

การประเมินตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ซึ่งอย่างน้อยต้องมีการแสดงข้อเท็จจริงให้ปรากฏทั้งในเรื่องประสิทธิผล ประสิทธิภาพ การพัฒนาองค์กร การได้รับการสนับสนุนจากประชาชน และรายละเอียดอื่นที่จำเป็น

มาตรา ๕๒ ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นว่ารายการใดเป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือสมควรส่งเสริมให้มีการผลิตรายการ หรือผู้ประกอบการรายใดปฏิบัติตามมาตรการในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการและคนด้อยโอกาสตามมาตรา ๓๖ คณะกรรมการอาจพิจารณาให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายจากกองทุนได้ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

หมวด ๖

การกำกับดูแล

มาตรา ๕๓ เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการและพนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) เรียกให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงหรือส่งเอกสารหรือพยานหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณา

(๒) มีหนังสือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหรือวัตถุใดมาเพื่อประกอบการพิจารณาหรือเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(๓) เข้าไปในอาคารหรือสถานที่ประกอบการของผู้รับใบอนุญาตหรือบุคคลใดในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกหรือในเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด ค้นวัตถุที่ใช้ในการกระทำความผิด วัตถุที่มีไว้เป็นความผิดหรือวัตถุที่จะนำไปใช้กระทำความผิด รวมทั้งการกระทำใดที่อาจเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดในการอนุญาต

การเข้าไปในอาคารหรือสถานที่ประกอบการตาม (๓) เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงของคณะกรรมการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องมีหมายค้นซึ่งออกโดยศาล

เมื่อได้เข้าไปและลงมือทำการตรวจสอบตาม (๓) แล้วยังคงดำเนินการไม่เสร็จจะกระทำต่อไปในเวลาหลังพระอาทิตย์ตกหรือนอกเวลาทำการของสถานที่นั้นก็ได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรานี้ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๕๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวแก่บุคคลซึ่งเกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๕๕ ผู้ใดกระทำให้เกิดการรบกวนต่อการรับส่งหรือแพร่สัญญาณเสียงหรือภาพของผู้รับใบอนุญาต ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นระงับการกระทำหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ใช้ในการกระทำนั้น หรือให้ย้ายสิ่งดังกล่าวออกไปให้พ้นเขตรบกวนหรือสั่งให้บุคคลนั้นหรือบุคคลอื่นกระทำการอย่างใดเท่าที่จำเป็นเพื่อแก้ไขการรบกวนนั้นได้ แต่ถ้าสิ่งใดก่อให้เกิดการรบกวนนั้นเป็นกิจการที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายอื่นให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายนั้นพิจารณาดำเนินการเพื่อให้มีการแก้ไขต่อไป

มาตรา ๕๖ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการและพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๓

บทกำหนดโทษ

ส่วนที่ ๑

โทษทางปกครอง

มาตรา ๕๗ โทษปรับทางปกครอง มีดังต่อไปนี้

- (๑) โทษปรับทางปกครองชั้น ๑ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท
- (๒) โทษปรับทางปกครองชั้น ๒ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาท แต่ไม่เกินห้าแสนบาท
- (๓) โทษปรับทางปกครองชั้น ๓ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ห้าแสนบาท แต่ไม่เกินห้าล้านบาท

มาตรา ๕๘ ผู้รับใบอนุญาตหรือผู้ใด

- (๑) ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนดตามมาตรา ๒๔
 - (๒) ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๔ วรรคสอง หรือมาตรา ๔๖ วรรคหนึ่งหรือวรรคสาม
 - (๓) ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการตามมาตรา ๔๔ วรรคสอง
- ต้องระวางโทษปรับทางปกครองชั้น ๑

มาตรา ๕๙ ผู้รับใบอนุญาตหรือผู้ใด

- (๑) ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๔ วรรคห้า มาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๓๘
- (๒) ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ มาตรการ หรือประกาศที่คณะกรรมการ

ประกาศกำหนดตามมาตรา ๓๔ วรรคหนึ่ง มาตรา ๓๖ หรือมาตรา ๔๕

- (๓) ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการตามมาตรา ๓๔ วรรคสี่ หรือมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง

ต้องระวางโทษปรับทางปกครองชั้น ๒

มาตรา ๖๐ ผู้รับใบอนุญาตหรือผู้ใด

- (๑) ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๗ วรรคสอง มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๕๐

(๒) ผ่าฟันหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือประกาศที่คณะกรรมการประกาศกำหนดตามมาตรา ๒๒ มาตรา ๒๓ มาตรา ๓๔ วรรคสอง หรือมาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง

(๓) ผ่าฟันหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการตามมาตรา ๔๓

ต้องระวางโทษปรับทางปกครองชั้น ๓

มาตรา ๖๑ ถ้าการกระทำความผิดซึ่งมีโทษปรับทางปกครองเป็นความผิดต่อเนื่องและคณะกรรมการได้พิจารณาสั่งลงโทษปรับทางปกครองสำหรับความผิดนั้น ผู้กระทำความผิดระวางโทษปรับรายวันอีกในอัตราดังต่อไปนี้ นับแต่วันที่มีคำสั่งลงโทษปรับทางปกครองดังกล่าว ตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหรือจนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง

(๑) กรณีโทษปรับทางปกครองชั้น ๑ ให้ปรับวันละไม่เกินห้าพันบาท

(๒) กรณีโทษปรับทางปกครองชั้น ๒ ให้ปรับวันละไม่เกินสองหมื่นบาท

(๓) กรณีโทษปรับทางปกครองชั้น ๓ ให้ปรับวันละไม่เกินห้าหมื่นบาท

ให้คณะกรรมการดำเนินการบังคับให้มีการชำระค่าปรับรายวันทุกสิบห้าวัน

มาตรา ๖๒ ให้สำนักงานเป็นผู้รวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่มีโทษทางปกครองเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาสั่งลงโทษทางปกครอง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ในการพิจารณาสั่งลงโทษทางปกครอง คณะกรรมการต้องคำนึงถึงพฤติการณ์แห่งการกระทำและความเสียหายที่เกิดจากการกระทำนั้น แต่คณะกรรมการอาจตัดเตือนผู้กระทำความผิดโดยไม่ลงโทษปรับทางปกครองก็ได้ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นว่าการกระทำนั้นมีลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) เป็นความผิดซึ่งมีโทษปรับทางปกครองชั้น ๑

(๒) มิใช่ความผิดต่อเนื่อง

(๓) เป็นการกระทำความผิดเป็นครั้งแรกซึ่งกระทำโดยไม่จงใจ และ

(๔) ไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย

มาตรา ๖๓ เมื่อคณะกรรมการมีคำสั่งลงโทษปรับทางปกครองสำหรับผู้รับใบอนุญาตผู้ใดแล้ว ในกรณีที่เห็นสมควร คณะกรรมการอาจมีคำสั่งให้ผู้รับใบอนุญาตผู้นั้น กระทำการหรืองดเว้นกระทำการ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการฝ่าฝืนหรือกระทำความผิดอย่างเดียวกันซ้ำอีกได้

มาตรา ๖๔ คณะกรรมการอาจพิจารณาสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตได้เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้

(๑) ผู้รับใบอนุญาตเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการตามมาตรา ๓๑ หรือมาตรา ๖๓

(๒) ผู้รับใบอนุญาตฝ่าฝืนมาตรา ๓๗ และเป็นกรณีที่เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง

(๓) ผู้รับใบอนุญาตฝ่าฝืนหรือกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือหลักเกณฑ์หรือคำสั่งที่กำหนดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกรณีที่เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง

(๔) ผู้รับใบอนุญาตฝ่าฝืนหรือกระทำความผิดที่มีโทษทางอาญาดมพระราชบัญญัตินี้

(๕) ผู้รับใบอนุญาตต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับงานแพร่เสียงแพร่ภาพอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์

(๖) ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการทางธุรกิจที่เป็นบริษัทฝ่าฝืนมาตรา ๑๕

การสั่งพักใช้ใบอนุญาตให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด แต่ต้องไม่เกินครั้งละสามสิบวัน

มาตรา ๖๕ ในกรณีที่ผู้ถูกลงโทษปรับทางปกครองไม่ยอมชำระค่าปรับทางปกครองหรือชำระไม่ครบถ้วนถูกต้อง ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๒

โทษอาญา

มาตรา ๖๖ ผู้ใดใช้คลื่นความถี่สำหรับการประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ หรือประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ หรือให้บริการนอกเหนือจากกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ โดยไม่ได้รับอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับวันละไม่เกินห้าหมื่นบาทตลอดระยะเวลาที่ยังฝ่าฝืน

มาตรา ๖๗ ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕ หรือประกาศของคณะกรรมการที่ออกตามมาตรา ๓๑ หรือมาตรา ๓๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับวันละไม่เกินสามหมื่นบาทตลอดระยะเวลาที่ยังฝ่าฝืน

มาตรา ๖๘ ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดกระทำเพื่อให้เกิดการรบกวนต่อการรับส่งหรือแพร่สัญญาณเสียงหรือภาพของผู้รับใบอนุญาตรายอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับวันละไม่เกินสามหมื่นบาทตลอดระยะเวลาที่ยังฝ่าฝืน

มาตรา ๖๙ ผู้ใดกระทำเพื่อให้เกิดการรบกวนต่อการรับส่งหรือแพร่สัญญาณเสียงหรือภาพของผู้รับใบอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทตลอดระยะเวลาที่ยังฝ่าฝืน

มาตรา ๗๐ ผู้ใดผลิต นำเข้า จำหน่ายหรือมีไว้เพื่อจำหน่ายหรือติดตั้งเครื่องรับเครื่องมือหรืออุปกรณ์เพื่อให้บุคคลอื่นนำไปใช้รับหรือแปลงสัญญาณในการรับรายการของกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์แบบบอกรับเป็นสมาชิก โดยไม่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับกับการมีหรือใช้เครื่องรับ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ตามวรรคหนึ่งเพื่อการศึกษาวิจัยตามที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ

มาตรา ๗๑ ผู้ใดขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๕๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีที่ปรากฏว่ามีการกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าคณะกรรมการเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

บทบัญญัติมาตรานี้ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้เสียหายที่แท้จริงในการใช้สิทธิฟ้องร้องหรือดำเนินการใด ๆ ตามกฎหมายต่อผู้กระทำความผิดนั้น

มาตรา ๗๒ ในกรณีผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอันเป็นหน้าที่ของกรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการหรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย เว้นแต่พิสูจน์ได้ว่ากระทำความผิดนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๑๓ ในวาระเริ่มแรกเพื่อประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์ของรัฐ มิให้นำบทบัญญัติในหมวด ๑ การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ หมวด ๒ รายการของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ หมวด ๖ การกำกับดูแล และหมวด ๗ บทกำหนดโทษ เว้นแต่มาตรา ๒๐ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ และมาตรา ๓๘ มาใช้บังคับแก่กรมประชาสัมพันธ์ในฐานะหน่วยงานประชาสัมพันธ์ของรัฐและให้ดำเนินการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ต่อไปได้ตามขอบเขตการให้บริการที่มีอยู่เดิม ทั้งนี้ จนกว่าจะมีแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

เมื่อแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ใช้บังคับแล้ว ให้คณะกรรมการแจ้งลักษณะ ประเภท และขอบเขตการดำเนินการของกรมประชาสัมพันธ์ตามที่กำหนดในแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ให้รัฐมนตรีที่มีอำนาจกำกับดูแลกรมประชาสัมพันธ์ทราบเพื่อปฏิบัติให้สอดคล้องกับแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

มาตรา ๑๔ ให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ ที่ประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ประกอบกิจการนั้นได้ต่อไปจนถึงวันที่กำหนดในแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ใช้บังคับโดยหากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐประสงค์จะประกอบกิจการต่อไปให้จัดทำแผนประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์เพื่อขอรับใบอนุญาตจากคณะกรรมการ และให้คณะกรรมการออกใบอนุญาตประกอบกิจการให้แก่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐนั้นโดยคำนึงถึงความจำเป็นของการประกอบกิจการและการใช้คลื่นความถี่

มาตรา ๑๕ ผู้ใดได้รับอนุญาต สัมปทานหรือสัญญา จากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ เพื่อประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้นั้นมีสิทธิประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ตามที่ได้รับอนุญาต สัมปทานหรือสัญญานั้นต่อไปจนกว่าการอนุญาต สัมปทาน หรือสัญญานั้นจะสิ้นสุด

ให้คณะกรรมการออกใบอนุญาตประกอบกิจการตามพระราชบัญญัตินี้ให้แก่ผู้ได้รับอนุญาต สัมปทานหรือสัญญา จากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐตามลักษณะประเภท

และขอบเขตของการประกอบกิจการที่ได้รับอนุญาต สัมปทานหรือสัญญาโดยใบอนุญาตประกอบกิจการดังกล่าวให้มีอายุตามระยะเวลาที่เหลืออยู่ของการอนุญาตสัมปทานหรือสัญญานั้น และให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมใบอนุญาตตามมาตรา ๑๕

มิให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗ มาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ และมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับกับผู้ได้รับใบอนุญาตตามวรรคสอง

มาตรา ๑๖ ให้กระทรวงการคลังนำรายได้เป็นมูลค่าเท่ากับร้อยละสองของรายได้ที่หน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐต้องนำส่งกระทรวงการคลังจากการให้อนุญาต สัมปทานหรือสัญญาเพื่อประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่มีอยู่ก่อนวันที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ใช้บังคับ ส่งเข้ากองทุน ทั้งนี้ จนกว่าการอนุญาตสัมปทานหรือสัญญานั้นจะสิ้นสุดลง

มาตรา ๑๗ เมื่อพ้นกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้คณะกรรมการพิจารณาทบทวนระยะเวลาสูงสุดในการโฆษณาและการบริการธุรกิจตามมาตรา ๘ แต่ต้องไม่เกินระยะเวลาสูงสุดในการโฆษณาและการบริการธุรกิจตามที่กำหนดในมาตรา ๒๑ วรรคสอง

มาตรา ๑๘ ในระหว่างที่การจัดตั้งองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระเพื่อทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมตามมาตรา ๔๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ยังไม่แล้วเสร็จ ให้คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติตามพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ ปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นการชั่วคราวโดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในบทเฉพาะกาลให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

(๒) ดำเนินการเพื่อให้ผู้ประกอบการวิทยุกระจายเสียงชุมชนและกิจการที่ไม่ใช้คลื่นความถี่รับใบอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชนและกิจการที่ไม่ใช้คลื่นความถี่เป็นการชั่วคราวไปพลางก่อนตามที่คณะกรรมการกำหนด โดยใบอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชนชั่วคราวและกิจการที่ไม่ใช้คลื่นความถี่ ให้มีอายุไม่เกินหนึ่งปี

(๓) ประกาศกำหนดสัดส่วนรายการและให้ความเห็นชอบผังรายการของผู้ได้รับใบอนุญาตตาม (๒)

(๔) ควบคุมดูแลให้การส่งหรือการแพร่เสียงของผู้ได้รับใบอนุญาตตาม (๒) เป็นไปตามขนาดกำลังที่กำหนดและครอบคลุมพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต

มาตรา ๑๕ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๔ ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์คณะหนึ่ง ประกอบด้วย

(๑) ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธานอนุกรรมการ

(๒) ปลัดกระทรวงกลาโหมหรือผู้แทน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการหรือผู้แทนเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาหรือผู้แทน อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์หรือผู้แทน อธิบดีกรมการปกครองหรือผู้แทน เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติหรือผู้แทน และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้แทน เป็นอนุกรรมการ

(๓) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนหกคนซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ทางด้านนิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ หรือสื่อสารมวลชนจำนวนสามคน กฎหมายมหาชนจำนวนสองคน เทคโนโลยีการสื่อสาร หรือด้านอื่นที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการกำกับกิจการจำนวนหนึ่งคน เป็นอนุกรรมการ

(๔) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจากประธานสภาสถาบัน นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยหรือผู้แทน นายกสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทยหรือผู้แทน นายกสมาพันธ์สมาคมวิชาชีพวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์หรือผู้แทน ประธานสภาองค์การพัฒนาเด็กและเยาวชนหรือผู้แทน ประธานคณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนหรือผู้แทน ประธานสมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทยหรือผู้แทน และประธานสหพันธ์องค์กรผู้บริโภคหรือผู้แทน เป็นอนุกรรมการ

ให้เลขาธิการคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติเป็นอนุกรรมการและเลขานุการ

ให้คณะอนุกรรมการตามวรรคหนึ่งมีหน้าที่ในการเสนอความเห็นและปฏิบัติการอื่นตามที่คณะกรรมการมอบหมาย โดยให้มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๕๓ ด้วย

ให้นำกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองในส่วนที่เกี่ยวกับการประชุม การปฏิบัติหน้าที่ และการพ้นจากตำแหน่ง มาใช้บังคับแก่คณะอนุกรรมการโดยอนุโลม

มาตรา ๑๖ ให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติตามมาตรา ๑๔ และคณะอนุกรรมการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ตามมาตรา ๑๕ สิ้นสุดลงนับแต่วันที่

คณะกรรมการขององค์กรของรัฐที่เป็นอิสระตามมาตรา ๔๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
เข้ารับหน้าที่ แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนถึงกิจการที่คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ
และคณะกรรมการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ได้สั่งการอนุญาตหรือดำเนินการใดใน
ระหว่างที่ปฏิบัติหน้าที่ตามบทเฉพาะกาลนี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะจัดระบบสื่อภาครัฐ สื่อภาคเอกชน และสื่อชุมชนให้เป็นสื่อสาธารณะอย่างแท้จริง และมีการใช้เครื่องมือสื่อสารของรัฐ เพื่อประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ต่อการศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชน ประกอบกับพระราชบัญญัติ องค์การจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ บัญญัติให้มีคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) ทำหน้าที่กำกับดูแลการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ และคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) ทำหน้าที่กำกับดูแลการประกอบกิจการโทรคมนาคม ต่อมาเมื่อได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยมีการเปลี่ยนแปลงหลักการสำคัญเกี่ยวกับองค์กรของรัฐที่เป็น อิสระเพียงองค์กรเดียวทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการดังกล่าว และการผลักดัน ให้มีกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์จะเป็นการจัดระบบสื่อภาครัฐ สื่อภาคเอกชนและสื่อชุมชนให้เป็นสื่อสาธารณะแท้จริง ดังนั้น ในส่วนที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลการประกอบ กิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ จำเป็นต้องมีกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์ เพื่อเป็นการรองรับการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรอิสระนั้นให้มีความสมบูรณ์ต่อไป จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

